

IAN BURUMA

A KÍNAI SZERETŐ

IAN BURUMA – A KÍNAI SZERETŐ

Az 1930-as években Josiko Jamagucsi, a Mandzsúriában született japán kamaszlány Ri Koran néven ünnepest filmcsillaggá válik, s egy sor propagandafilmben, többek között a nagysikerű Kínai éjszakákban játszik főszerepet. Filmjeiben a hős japán birodalomépítők iránt rajongó kínai lányokat alakít. Később az amerikaiak által megszállt Tokióban Josiko Jamagucsi néven látjuk viszont az amerikai cenzorok által elfogadott filmekben, melyek a nyugati típusú demokráciát hivatottak népszerűsíteni a szigetországban. Művészetével Josiko fogadott hazáját akarja szolgálni, és észre sem veszi, hogy mindvégig bábuként rángatják és kihasználják, majd 1945-ben Csang Kaj-sek hatalomra jutásával hajsza hűján kivégzik hazaárulás miatt, de szerencsére kiderül származása és megmenekül. Hamarosan az Egyesült Államokba költözik, ahol Shirley Yamaguchi néven láthatjuk viszont többé-kevésbé felejthető hollywoodi és Broadway-i produkciókban. 1950 őszén, New Yorkban megismerkedik Iszamu Nogucsival, a japán-amerikai szobrászművésszel, majd 1952 májusában, Tokióban összeházasodnak, és az asszony mindent elkövet, hogy tökéletes japán feleséggé váljon. Amikor Shirley képtelen megbirkózni valós és filmbeli szerepeivel, 1957-ben elhagyja Nogucsit, és férjhez megy egy ígéretes karrier előtt álló japán diplomatához. Az 1970-es évek elején drámai fordulatot vesz az élete. Egy japán tévéműsor háziasszonyaként Vietnamból, Kambodzsából és a Közel-Keletről tudósít, ahol többek között Jasszer Arafattal és egy ismert palesztin terroristanővel is készít interjút. Jelenleg Josiko Otaka néven a Liberális Demokrata Párt képviselőjeként a japán parlament tagja. Buruma regényében a Kínáért és Japánért egyaránt rajongó Josiko Jamagucsi élete csaknem ugyanolyan drámai fordulatokat vesz, mint a hazája történelme. Ötven év egy hányatott sorsú asszony és Japán történetéből, melyet Ian Buruma, az elismert Japán-szakértő tár elénk.

IAN BURUMA
A KÍNAI SZERETŐ

The China Lover

Fordította: Reichenberger Éva

Erinek

ELSŐ RÉSZ

NEHÉZ ELKÉPZELNI, de a japánok egykor rajongtak Kínáért. Természetesen nem minden japán, de elég sokan, hogy Kína-lázzról lehessen beszélni. Hazám egyéb bolondságaihoz hasonlóan a Kína-láz is tisztavirág életű volt, azonban rendkívül látványos volt, míg tartott. 1940 őszén érte el az országot oly módon, mint ahogyan ostoba hadseregünk belegázolt a saját maga által keltett mocsárba. Nanking már néhány évvel korábban elesett, bombázóink pedig felszántották Csun-kingot. Mindezt pedig tették teljesen céltalanul.

Tokióban kellemetlen, párás nyári hőség uralkodott. A máskor oly életteli Aszakusza kihaltnak tűnt, mintha az embereknek már szórakozni sem lenne energiájuk. Az események nagyrészt nyugati irányba, a Ginza térségbe tolódtak, de még ott is nyomasztó hangulat telepedett a vidékre; a kávéházak félig üresek voltak, a bárók nehéz időket éltek meg, az éttermekben az étek sem voltak olyan jóízűek, mint korábban. Mindenesetre a jókedvet, ha nem is tiltották, hivatalosan „hazafiatlan” megnyilvánulásként mellőzték.

Aztán, mint szivárvány a sötétszürke égen, megjelent az örült Kína-láz. Hirtelen divatba jöttek a kínai témájú filmek. Minden lány olyan akart lenni, mint Ri Koran, a mandzsúriai filmsztár. Látni kellett volna őket, amint szűk selyemruhába préselt kurta, tömzsi fehér retekhez hasonló lábukkal fel-alá korzóznak a ginzai utcákon. Szemüket ferdébbre, egzotikusabbá, kinaibbá sminkelték. A rádióban állandóan Ri Koran az éjszakai Sanghaj csillogását idéző *Kínai éjszakák* című slágerét játszották. A lányok elragadtatva, lehunyva szemmel, trópusi virágként ringatózva dúdolták a dallamot.

Szukija-basiban egy *Kínai éjszakák* nevű bárban Ri Koran-hasonmásokat alkalmaztak. Nem mintha annyira hasonlítottak volna rá, hiszen ferde foguk és zömök testalkatuk elárulta vidéki japán származásukat, de ahogy rikító selyembe burkolózva, hajukba tűzött virággal kellették magukat, teljesen megőrijtették a férfiakat.

Talán a hazai helyzet örömtelensége okozta az ázsiai kontinensen az ellentétek vonzását. Ráadásul nem ez volt az első ilyen fellángolás; a japánoknál már máskor is előfordult ehhez hasonlót tömeghisztéria. Mondhatni, a vérünkben van. De az igazi ok sokkal prózaibb: Ri Koran dalait hallgatva az emberek – ha csak rövid időre is – elfelejtkezhetnek a háborúról, gazdasági válságról, a véráztatta ország sarában küzdő katonákról. A borzalmak sújtotta, ezer bánat országa helyett Kína a kimondhatatlan örömmel kecsegtető, csillogó földet jelentette számunkra.

Bolondos álmok... A kínai éjszakáknak már réges-rég vége; Ginza és Japán romokban hever, akárcsak jómagam. A Kína-láz is alig egy évig tartott. Pearl Harbor és az angol-amerikai barbárok felett aratott győzelem után az emberek véleménye is megváltozott. Ez is egy újabb álom volt, egy délibáb, mely felé mi, szomjazó emberek abban a hiú reményben vonszoltuk magunkat, hogy némiképp csillapíthatjuk vele az igazság és tisztelet iránti szomjunkat.

De mielőtt elkezdeném a történetemet, szeretném megmagyarázni, miért is vonz annyira Kína. Ehhez vissza kell vinnem az olvasót az 1920-as évekbe, az Aomori melletti szülőfalumba, egy szűklátókörű tartomány kis megyéjének apró településére, ahol a korlátoltság úgy tartotta fogva az embereket, mint békát a sötét verem. Az én szememben Kína a hatalmas tereivel, nyüzsgő városaival és ötezer éves civilizációjával mindig is a veremből való szabadulást jelképezte. Menekülni vágyó kis béka voltam.

Szülőföldemen nem nézték jó szemmel a Kína iránti lelkesedésem. Persze voltak kivételek, mint például a sovány, öreg Macumoto szenszei, aki kifakult kék kimonóban és teknőckeretes szemüveggel járkált, s hosszú fehér haja kócos pókhálóként lebegett aszott nyaka körül. Ám az általa szeretett Kína megrekedt valahol a tizenkettedik században. Elavult konfuciánus világban élte napjait, melynek bölcsességét inkább kevesebb, mint több sikerrel velünk is

megkísérelte megosztani. Lelki szemeimmel ma is látom, amint homloka szinte hozzáér a Konfuciusz bölcsességeit tartalmazó kötet lapjaihoz; repedezett ajkai félmosolyra derülnek, amint jobb mutatóujja hosszú barna körmével kínai írásjeleket ró, ügyet sem vetve vihorászó tanítványaira. Kosi (Konfuciusz) vagy Mosi (Mencius) neve, még ma is Macumoto szenszeire és az öregemberekre jellemző odakozmált tej szagú leheletére emlékeztet.

Apám, Szato Jukicsi még 1895-ben, katonaként járt Kínában, de nem igazán szövődött szerelem közte és volt ellenségei hazája között. Nem emlegette túl gyakran a kínai-japán háborút. Kétlem, hogy bármi fogalma lett volna a történelekről; ködös, homályos fogalma lehetett róla csupán. Egyetlenegyszer, amikor túl sok szakét ivott, hátravetette fejét, a kezét szájához emelve utánozta a trombita hangját. Aztán Koga parancsnok és a császári zászló megmentéséről és más hőstettekről szóló történetekkel untatott. Majd rátért a mandzsúriai időjárásra, ami – és ezt fáradhatatlanul ismételte – még a mi havas téli időjárásunknál is hidegebb; annyira, hogy vizeléskor a férfiak péniszéről jégcsapként érkezik a vizelet a földre.

Az anyám ilyenkor tüntetően félrevonult, és hangosan tett-vett a konyhában.

Egy napon, még kisfiú koromban egy híres csatajeleneteket ábrázoló fametszeteket tartalmazó lakkozott dobozt fedeztem fel apám könyvei között. Nem valószínű, hogy a képeket valaha is fény érte volna, a színek – a torkolattüzek lángoló vöröse és sárgája, a téli éjszaka sötétkékje – annyira elevenek és valóságosak voltak, mintha akkor festették volna. A lovakat nyaktól bokáig tarka pokróc fedte, annyira élethűek voltak, hogy szinte érezni lehetett a didergésüket. Ma is emlékszem a címeikre: *Aszakawa kapitány kemény csatája*, *Banzáj Japánért*, *Pjongjang győzelmi dala*. A kínaiakat győztes katonáink csizmájára boruló, megalázkodó, sárga, ferde szemű, patkányszerű, disznófarkú alakokként ábrázolták. A japánok csodásan festettek fekete, poroszos egyenruháikban, és sokkal magasabbak is voltak, mint a halott kínai rágcsálók. Majdnem úgy néztek ki, mint az európaiak. Ez akkoriban nem okozott nekem különösebb lelki megrázkódtatást, bár bevallom, büszkeséggel sem

töltött el. Nem értettem, mi olyan dicsőséges a szájalmas ellenség feletti győzelemben.

Az Aomori melletti kis faluban ezek a képek jelentették számomra az első ablakot a tágabb világra, ám később nem csak ezek készítettek arra, hogy továbbálljak. Visszatekintve úgy gondolom, az ilyen álmokat valami sokkal művészebb dolog táplálta; lelkem mélyén már zsenge korom óta mindig is művészek, színházi embernek éreztem magam. Sajnos nem állt módunkban kabuki színházba járni, mert ahhoz Aomoriba kellett volna utazni. A mi falunkat még a sokkal alantasabb és durvább drámai műfajjal szolgáló vándorszínészek is elkerülték, de ha nagy ritkán mégis megtiszteltek jelenlétükkel, apám megtiltotta, hogy a közelükbe menjek. A falu iskolaigazgatójaként büszke volt jó hírére, s szerinte valamirevaló ember nem alacsonyodik le ahhoz a csöcselékhez.

Ifjúkoromban egyetlen ember, a tiszteletreméltó Jamazaki Tecuzo úr, a cukorkaárus és papírszínház ember jelentette az egyetlen szórakozást a számomra. Ünnepeken régi Fuji biciklijén bekerekezett a faluba, hordozható fiókkészlethez hasonlító fa tákolmányában mindig akadt egy doboz cukorka. Miután felállította a papírból készült spanyolfalat, egyenként elhúzott egy-egy rajzot, s a közben az ott látható szereplők hangját utánozta. Mivel télen vastag hótakaró fedte a falunkat, Jamazaki csak tavasszal és nyáron jöhetett el hozzánk. Fakereplőinek csattogása már messziről jelezte érkezését. Az előadás előtt cukorkát árult, és azok a szerencsések, akiknek volt rá pénzük, mindig elől, közvetlenül a spanyolfal előtt foglalhattak helyet. Én nem tartoztam közéjük, mert apám, bár ritkán tiltotta meg, hogy ellátogassak a cukros ember színházába, a pénzköltést határozottan ellenezte, ráadásul kijelentette, hogy az efféle cukor árt az egészségnek. Talán igaza volt, de igazából nem is a cukor jelentette a fő látványosságot.

Jamazaki úr ösztövére, szemüveges emberke volt, tar koponyáján néhány alaposan bepomádézott hajtinccsel. Jóllehet minden alkalommal ugyanazokat a történeteket mesélte, megengedett magának némi rögtönzést is. Amikor egy gyönyörű nő hangját utánozta, majdnem elhittem, hogy a csontos öreg cukros ember varázsütésre megszépül. Vagy amikor a szépség kísértetté változott, és a mese végén gonosz róka képében lopakodott, kivert a hideg

verejték a hangjától. Hanghatásai legalább annyira fontosak voltak, mint a hős fiúkról és démoni rókákról szóló ragyogó előadásai. A drámai hatások – mennydörgés, a fapapucskok csattogása és a szamurájkardok csörgése – különösen élethűek voltak. Ám a gyerekek körében, akik igazi színházrajongók módjára megéreztek érkezését, az a különleges szellentés volt a legnépszerűbb, melyet az elcsépeelt *Kígyóhercegnő* című mese végén bocsátott ki magából a nagyképű uraság. Újra meg újra megszólalt, mint egy emberi trombita. Jamazaki úr arca kivörösödött, homlokán úgy kidagadtak az erek, hogy azt hittük, felrobban. Hangos őrjöngéssel jutalmaztuk a produkcióját függetlenül attól, hogy hányszor láttuk már ezt a kimagasló teljesítményét. Aztán hirtelen, mint egy kihasadt léggömb, arca visszanyerte eredeti alakját, s bár a mese még messze volt a végkifejlettől, a bemutató véget ért. Jamazaki összetekerte rajzait, összehajtogatta hevenyészett színpadát, majd szorosan rákötözte öreg Fuji biciklijére. „Még, még!” – kiabáltuk, ám ez sem használt.

Azóta számos kiváló előadást láttam sokkal híresebb előadóktól, de ezek az első élmények aranyból is drágábbak számomra. Soha semmi nem vetekedhet Jamazaki úr papírszínház-előadásainak varázslatával. Szabályosan belevesztem a történeteibe, melyek világa sokkal vonzóbb volt, mint kis falunk sivár mindennapjai, ráadásul nem csak vonzóbb, de bizonyos szempontból sokkal valóságosabb is volt. Ahogy bosszankodunk, amikor felébredünk egy különösen valóság-hű álomból, én is gyűlöltem, amikor Jamazaki úr történetei egyszer csak félbeszakadtak. Szomjaztam a következő jelenetre, bár pontosan ismertem a repertoárját.

Jamazaki úrnak semmi oka nem volt arra, hogy különösebb figyelmet szenteljen nekem, a hízelgő, színházbolond kisfiúnak, aki még cukrot sem vásárolt nála. De miután kivert kiskutyaként napokig a nyomában koslattam, s felajánlottam, hogy kifényesítem a kerékpárját, vagy könyörögtem, hogy vegyen fel segédjének (az apám úgysem engedte volna), végül rászánta magát, hogy egy forró délutánon szóba álljon velem. A poros útszélen guggolva egy pamutkendővel megtörölte homlokát, s hideg árpateát kortyolgatott a flaskájából. Cigaretája füstjén keresztül felém bandzsított és megkérdezte, mi akarok lenni, ha nagy leszek. Azt mondtam, olyan szeretnék lenni, mint ő; be akarom utazni az országot a

színdarabjaimmal. Könyörögtem, hogy legyen a mesterem. Nem nevetett és nem is gúnyolt ki, csak lassan megrázta a fejét, és azt mondta, nem könnyű az előadóművészek élete. Ő is azért csinálja, mert nincs más választása, de én okos kisfiúnak tűnök, sokkal jobb dolgokra is képes vagyok. Különben sem volt szüksége segédre. Bizonyára látta rajtam a csalódottságot, mert vigaszképpen belenyúlt a cukros zacskójába, kihalászott egy képeskönyvet, és nekem ajándékozta.

Sokkal értékesebb ajándék volt ez számomra, mint azt a cukros ember valaha is el tudta volna képzelni. Nem túlzok, ha kijelentem, hogy megváltoztatta az életemet.

Így ismerkedtem meg a *Szujkoden, avagy minden ember testvér* című, mindenkori legkedvesebb könyvemmel. Ez lett a bibliám, s hamarosan szóról-szóra idézni tudtam a tizennegyedik században démonokként a világra zúduló kínai kardforgatókról szóló történeteket. Betéve tudom a száznyolc hős történetét; a harcos Sisinét, akinek hátára kilenc sárkányt tetováltak; Rosi Enszejét, Sajdzsinki Kakuszejét, és így tovább. Ezek a Közép-Kína mocsaraiban menetelő halhatatlan harcosok egészen mások voltak, mint az apám fametszetein látható görnyedt sárga lények; mintha egészen más nép fiai lennének. Óriások voltak, nem lapító törpék. Volt stílusuk, az igazság és tisztesség eme harcosai szabad emberek voltak. Talán ez volt a lényeg, a határtalan lehetőségek érzékelése. A *Szujkoden* hősei csakis egy Kínához hasonló óriási kiterjedésű országban élhettek. Hozzájuk képest a japán harcosok kis szigetországunk szűk határai közé szorított, szerény álmokat szövögető falusi fajankóknak tűntek.

Rongyosra olvastam a könyvet, míg az olcsó, elvékonyodott papír foszladozni kezdett. Házunk kertjében, amikor senki nem látott, bambuszkardommal a képeken látott támadóállásokat gyakorolva megvívtam a gonosz uralkodókkal, s azt képzeltem, hogy én vagyok a kilenc sárkányos Sisin vagy Üdvözölt Eső, a fönix-szemű sötét törvényen kívüli. Mi, japánok díjazzuk a hűséget és tisztességet, de ezeket az erényeket az ókori kínaiaktól tanultuk. A *Minden ember testvér* olvasásakor már gyermekként is elcsodálkoztam eme nagy nemzet végzetén. Hogyan lehetséges, hogy ez a nép ilyen alacsonyra süllyedt? Apámat inkább nem kérdeztem, mert tudtam

róla, hogy lenézi a kínaiakat. Ezért, Jamazaki úrnak tettem fel a kérdést, ám ő is sóhajtva ingatta a fejét.

– Nem értek én ilyen bonyolult dolgokhoz – válaszolta, s arra buzdított, hogy tanuljak kitartóan, és talán egy napon választ kapok a kérdéseimre. Noha Kína szomorú végzetéről nem tudott felvilágosítani, helyet szorított nekem az első sorban, közvetlenül a biciklijére csíptetett spanyolfal alatt. Tette ezt annak ellenére, hogy soha nem vásárolhattam tőle cukrot.

JAMAGUCSI JOSIKÓT először a hatalmas Mukden városában láttam énekelni 1933 októberében. Mukden, más szóval Hoten a legforgalmasabb, legkozmpolitább város volt Mandzsúriában, talán még a jobb napokat megélt Tokiónál is modernebb, mielőtt még az amerikai B-29-esek rommá nem lötték fővárosunkat.

Josiko tekintete tette rám a legmélyebb benyomást. Keleti nőhöz képest szokatlanul nagy szeme volt, ráadásul nem nézett ki igazi japánnak, de kínainak sem. Volt benne valami a Selyemútból, a karavánokból és Szamarkand fűszerpiacaiból. Senki nem mondta volna meg róla, hogy csak egy átlagos, mandzsúriai japán lány volt.

Mielőtt mi, japánok megérkeztünk volna, Mandzsukuo vad és rémisztő hely volt az orosz-kínai határterületen, a senki földjén. Miután a császárok délre, Pekingbe költöztek, sanyarú idők jártak a hatalmas Csing dinasztia egykori székhelyeként szolgáló Mandzsukúóra. A hadurak kényükre-kedvükre fosztogatták a környéket, csapdába csalták egymás rablóbandáit, ezáltal borzalmas nyomort zúdítva az elszegényedett lakosokra, akik nem voltak annyira szerencsések, hogy kitérhessenek útjukból. A nőket elhurcolták, s rabszolgasorba taszították őket; a férfiakat legyilkolták, s a túlélők kénytelenek voltak csatlakozni a rablókhoz, akik sáskahad módjára söpörtek végig a falvakon. Mandzsúria szegény, szenvedő népe torkig volt az évszázados szenvedéssel. Azt a néhány bátor lelket, akik ellenállást tanúsítottak, fejjel lefelé felakasztották egy fára, s felhasították a gyomrukat, így statuálva példát a többiek számára. Végül – persze nem azonnal –, amint gyámságunk alatt megalakult a hatalmas mandzsu állam, helyreállt a rend is.

Mandzsukuo igazi ázsiai állam volt, ahol a Csing dinasztia utolsó ivadéka, Pu Ji császár uralkodott. Ugyanakkor kozmpolita állam is volt, ahol több nép is hazára lelt, és egyenlő elbánásban részesült. A vörös sávós mustársárga, fehér, fekete, illetve kék nemzeti zászló is az országban lakó japánokat, mandzsukat, kínaiakat, koreaiakat és mongolokat jelképezte. Harbinban, Dairenban és Mukdenben még

oroszkok, zsidók, valamint a világ minden szegletéből származó más idegenek is éltek. A Mandzsúria déli csücskén található Dairen kikötőjébe érkezvén olyan érzésem volt, mintha a tág nagyvilágba értem volna. Még Tokió is szűknek és vidékiesnek tűnt mellette. A kőszénpor és főzőolaj szaga mellett érezni lehetett a csípős ecetes koreai káposzta, a gőzölgő orosz pirog, a sült mandzsu ürühús, a japán mizó leves és a sült pekingi gombóc illatkavalkádját.

És a nők... Sanghajtól északra a mukdeni nők a legszebbek a világon; a szűk *ki pao* ruhás kínai lányok karcsúk és hajlékonyak, mint az angolna; a kimonós japán szépségek, mint ékes tollú madarak siettek riksáikban a Jokohama Bank mögötti teaházak felé; az illatos orosz és európai hölgyek tollas kalapban és bundában teáztak a Szmirnoffban. Mukden valóságos paradicsom volt egy hozzám hasonló portyázó fiatal farkas számára. Mivel jól sikerült, egészséges fiatalember voltam, nem panaszkodhattam a női figyelem hiánya miatt.

Az 1920-as évek elejétől kezdve Madame Ignatyijeva, aki egyszer Szentpéterváron a cári pár előtt adta elő Madame Butterfly szerepét, minden ősszel fellépett a nagy, de eléggé félelmetes Jamato Hotel báltermében, melynek tornyai és kastélyhoz illő falai inkább erőd, semmint szálloda benyomását keltették. Madame Ignatyijeva és férje, egy fehérorosz nemes 1917-ben menekült a kommunista rendszer elől, és azóta is Mukdenben éltek. A gróf régi, makulátlan katonai egyenruhájában szokott parádézni, melyre annak idején személyesen a cár tűzte fel a kitüntetések. Most a vasútállomás közelében vezette panzióját.

Madame Ignatyijeva művészetének csúcspontja a *Habanera* volt a *Carmenből*, *A Toscából* és a *Pillangókisasszonyból* is énekelt áriákat, de a zeneértők szerint a *Carmen* volt a legjobb. A terem zsúfolásig megtelt. A kristálycsillárok szikrázó fényt szórtak az aranyozott székekre, és az egyenruhás mellkasokra aggatott érdemrendek hosszú sorára. Mukden minden fontos személyisége itt volt, sőt volt, aki Sinkijóból, Mandzsukuo fővárosából jött. Az első sorban a kantoni hadsereget képviselő Itagaki tábornok foglalt helyet Hasimoto Toranoszuke, Mandzsukuo sintoista főpapja és Amakaszu Maszahiko százados, a Japán-Mandzsu Baráti Társaság elnöke társaságában. A hátsó sorban megpillantottam Li tábornokot is, a

Senjang Bank harcias, Vilmos-császár bajszú elnökét, valamint Ábrahám Kaufman urat, a zsidó közösség vezetőjét, aki igyekezett minél távolabb kerülni Konsztantyin Rodzajevszkijtől, a rossz modorú banditától, aki folyton azt hangoztatta, hogy mielőbb „ki kell pucolni a zsidókat a környékről”.

A rivaldafényben fürödve ott állt Madame Ignatyijeva hosszú fekete ruhában, jobb kezében vörös rózsával; fekete csipkeuszálya beterítette a padlót. A színpad közepe felé lépkedve elmosolyodott, állát felvetette, majd apró meghajtásokkal nyugtázta a tapsot, mint egy dölyfös galamb. A lépkedés talán nem is a megfelelő szó, inkább kéjesen hullámzott, ahogy a testes nyugati nők teszik. Közvetlenül mögötte állt kedvenc sztártanítványa, egy édes japán kislány, aki fehér darvakkal díszített, hosszú ujjú vörös kimonót öltött a jeles alkalomra. Olyan volt, mint egy bájos, hamvas virágszál; ártatlanságot, ugyanakkor a japán lányokra cseppet sem jellemző egzotikus eleganciát sugárzott. Ideges lehetett, mert amint Madame Ignatyijeva elfoglalta helyét a színpad közepén, a kislány rálépett a hosszú fekete uszály végére, ezzel megtörve az asszony lendületét. Madame Ignatyijeva arcáról egy pillanatra eltűnt a mosoly, de azonnal összeszedte magát, s belekezdett a *Habanerába*. A kislány tágra nyílt fekete szemekkel mintha a bocsánatunkért esedezett volna. Kipirult arca rendkívül bájos volt.

Mint említettem, azok a hatalmas szemek kitörölhetetlen nyomot hagytak bennem. Bár hagyományos értelemben nem volt szép szeme, sőt kicsiny arcához képest túl nagy, majdnem halszerű volt, mégis elragadóan sebezhetőnek tűnt tőle. Amint Madame Ignatyijevát követve belekezdett az első dalba, nyoma sem volt már idegességnek. Emlékszem a *Holdfény a romos kastélynál* című japán dalra, ami mindannyiunkat megríkatott, amit Beethoven *Ich Liebe Dich* című dala követett, aztán egy kínai népdal, majd egy orosz dal, aminek címére már nem emlékszem, végül Schubert *Szerenádja*, melyet végtelenül bájosan adott elő. Nyilvánvaló volt, hogy zsenge kora ellenére Josiko nem olyan, mint a falusi énekesek, akik számára Japánban koncertezni felért egy kízzással. Rendkívüli érzéke volt a nyelvek és a különböző nemzetek jellegzetes stílusai iránt. Egyedül Mandzsukuo kozmopolita talaján születhetett ilyen

kincs. Tudom, utólag könnyű mondani, de én már akkor tudtam, hogy Josiko tizenhárom éves kora dacára különleges teremtés volt.

Josiko 1920-ban született. Apja egyfajta kalandor, *tajriku ronin*, azaz csavargó volt, aki a mandzsúriai fennsíkon bolyongva próbált szerencsét. A Dél-Mandzsúriai Vasúttársaság japán alkalmazottainak adott kínai nyelvórákat, ám szenvedélyes szerencsejátékos lévén sokat nyomorgott. Egy ideig engem is tanított. Mielőtt egy kínai tábornok örökbe fogadta volna, Josiko a japán gyerekek hétköznapi életét élte a kontinensen, s noha ifjú japán hölgyhöz méltó szigorú neveltetésben részesült, vidáman játszadozott a többi gyerekekkel.

Josiko éppen tíz évvel volt idősebb, mint Mandzsukuo, jobban mondva tizenegy évvel az ország létrejötte előtt született. 1931. szeptember 13-án nagy felfordulást keltett, amikor Mukdentől nem messze a vasúti síneken egy bomba robbant. Az elkövetők kilétére akkor még nem derült fény. Úgy is mondhatjuk, hogy Mandzsukuo egy egyéjszakás kínai-japán ellenállás nyomán született. Kantoni hadseregünk nagyon gyorsan ellenőrzése alá vonta a dél-mandzsúriai vasút menti városokat és a terület gyakorlatilag a miénk lett – kivéve éjszaka, amikor a helyi bűnözők lehetetlenné tették a biztonságos átkelést a síneken. Alig egy évvel később a korábbi mandzsu királyságból, mely elhagyatott, düledező régi házhoz hasonlított és Kína legrosszabb csavargóinak nyújtott menedéket, modern állammá változott.

Romantikus lelkületű ember lévén én egy másik időponttól számítom Mandzsukuo születését. 1934. március 1-jén Pu Ji, a mandzsu dinasztia utolsó sarja magára öltötte császári elődei sárga selyem ruháit, és sinkiúi palotája kertjében a naphoz fohászokodott. Akkor hivatalosan Mandzsukuo császáraként született újjá. Abban a pillanatban, amint a naphoz szóló imáját befejezve felemelkedett, az új állam birodalommal változott. Nyilván nem volt lehetőségem részt venni ezen a szertartáson, mivel ezt egyedül kellett végrehajtania, azonban maradandó élményt nyújtott, amikor aznap megpillantottam Pu Ji császárt csodálatos egyenruhájában, keskeny, szent vállán arany váll-lapokkal, arany sisakján vörös strucc-tollakkal. A zenekar eljátszotta a mandzsukuói himnuszot, mialatt a császár Csicsibu herceg, a kantoni hadsereg három tisztje, valamint a helyi

árvaházból kikerült tíz mandzsúriai fiú kíséretében díszlépésben végigvonult a trónjához vezető vörös szőnyegen. Nadrágja túl hosszú volt, szemüveges arca szinte elveszett tollas sisakjában, és a díszlépések miatt olyan volt, mint egy marionettbábu. Szóval a szertartás kissé viccesre sikerült; ugyanakkor senki sem vonta kétségbe az esemény méltóságát. A népnek szükségük volt a látványosságra, hogy megőrizték álmaikat; kellett nekik valami, amitől úgy érezhették, tartoznak valahová. Az évszázadok óta tartó anarchiától és nyugati uralomtól demoralizálódott kínai és mandzsu népnek most nagyobb szüksége volt erre, mint valaha. És – bár a nép hajlamos a feledésre is – mi, japánok megadtuk nekik ezt; egy nagy és nemes célt kaptak tőlük, amiért élni és meghalni érdemes.

Összességében jó időket éltünk meg mi, akik nagy álmokat dédelgettünk Ázsiáról és Mandzskuóról. Ez volt életem egyik legszebb időszaka. Miután évekig sodródtam egyik munkahelyről a másikra – voltam magántanár Dajrenban, kutató a Mandzsúriai Vasúti Társaságnál, mely idő alatt megtanultam a kínai nyelvet, független belügyi tanácsadó a mukdeni katonai rendészetnél –, végül megtaláltam a tökéletes állást, Japánban egy csődtömeg voltam. Beiratkoztam a tokiói egyetem közgazdaságtan szakára, de tanulás helyett szinte minden időmet Ueno és Aszakusza filmszínházaiban mulattam, s itt vertem el a pénzem is. Aprócska szobám falait kedvenc filmszínészeim fotói borították, melyeket a helyi moziból loptam el éjszakánként. Moziban szerettem volna dolgozni, akár egyszerű igazgatóhelyettesként is. Ehhez viszont Japánban befolyásos ismerősökre volt szükség, én azonban nem rendelkezttem ilyenekkel. Végül is mi voltam én? Egy aomori falusi álmodozó.

Ezzel szemben Mukdenban, a kantoni hadsereg pártfogásával én, Szato Daiszuke képes voltam saját irodát nyitni Szato Különleges Szolgáltató Iroda az Új Ázsiai Kultúráért néven. Az általam kínált szolgáltatások rendkívül változatosak voltak, és természetesen nem kevés diszkréciót is követeltek. Fogalmazzunk úgy, hogy a munkám az információszerzés, néha kényes politikai jellegű dolgok felderítése volt. Ehhez szükség volt bizonyos színészi tehetségre. Ahhoz, hogy beilleszkedhessek, meg kellett tanulnom a helyiekhez hasonlóan beszélni és viselkedni. Szerencsése kitűnő hallással

vagyok megáldva; a barátaim szerint olyan vagyok, mint egy papagáj. Egy dadogós társaságában én is dadogok; ha valaki közönséges kanszaj kiejtéssel szól, én hitelesebb vagyok, mint egy oszakai kereskedő. Ennek köszönhetően a japánok elképedésére viszonylag könnyen megtanultam a kínai nyelvet. A honfitársaim számára továbbra is az őszinte Szato Daiszuke maradtam, aki időnként nyugati ruhát, máskor japán kimonót, esetleg kantoni katonai egyenruhát öltött. A mandzsuk és kínaiak számára viszont Wang Taj voltam, és Sanghaj legjobb szabójánál, a legfinomabb selyemből készült kínai ruhákat hordtam. A politika a munkám részét képezte, ám szakterületem a kultúra volt; a legkellemesebb és persze a legfontosabb munka számomra a tehetségek felkutatása volt a helyi mandzsukuói televíziós és rádiós társaságok számára. Így találtam meg a tökéletes módját szerény képességeim kamatoztatására, A mandzsukuói japán szórakoztatóipar fő gondja nem a pénz vagy a jó szándék hiánya volt, Mivel a mozikat és rádióállomásokat a japán kormány alapította, bőven akadt pénz a Japánban, Németországban, sőt Amerikában fellelhető legkorszerűbb felszerelésekre is. A Mandzsúriai Mozgóképfilm Társaságnak fantasztikus stúdiói voltak, s noha a pénz nagy része (valamint a legtöbb belföldi színésznő) a kantoni hadsereg tisztjeinek kezére került, a tökéletesen vágott filmek készítésére is maradt elegendő pénz. A Mukdeni Televíziós Társaság szintén a legkorszerűbb felszereléssel bírt, s modern hangstúdióiban akár egy teljes szimfonikus zenekar is elfért. Az idelátogató japán művészek nem hittek a szemüknek; még sosem láttak hasonlót. Az emberek hajlamosak erről megfeledkezni, amikor a később történetek miatt kritizálnak. Viszont tény, hogy Mandzsukuóban sikerült bevonnunk Ázsiát a modern világba. A mai napig büszkék lehetünk erre a gyakran félreértett vállalkozásra.

Ahhoz, hogy fokozzuk a helyi lakosság morálját és megértessük velük, miért is harcolunk, nem volt elég csupán a japán-mandzsuk barátság frázisait puffogatni. Abban sem reménykedhettünk, hogy a helyiekre hatni fognak az iskolákat építő vagy hidakat tervező japán úttörőkről készített filmek. Ezek a dolgok csak untatták őket. Ráadásul ezért nem is neheztelhettünk rájuk, hiszen engem is untattak. A mandzsuk elme mindenestre túl kifinomult volt a mi

szokványos propagandánkhoz, ugyanakkor szinte gyerekesen sóvárogta a vígjátékok után. Az volt a dolgunk, hogy felvilágosítsuk és neveljük, egyben mulattassuk is őket. Jó, vagyis a létező legjobb filmeket akartunk készíteni; olyan filmeket, melyek az új Ázsia szellemét testesítik meg. Ehhez azonban szükségünk volt a legjobb helyi előadóművészekre is, akik tudtak kínaiul énekelni és játszani; akik egyetértettek ügyünkkel és elég jól beszéltek japánul ahhoz, hogy tárgyalni tudjanak a hazánkból érkező rendezőkkel és operatőrökkel. Ilyen emberek felkutatása elég sok fejtörést okozott, bár bevallom, néhány bájos mandzsúriai színésznő társasága – akiknek becses tehetsége nem mindig felelt meg a Mukdeni Televíziós Társaság igényeinek – valóságos gyógyírt jelentett a számomra.

A mandzsu propagandáért felelős emberünk egy fura, minden lében kanál alak, Amakaszú Maszahiko, a kantoni hadsereg századosa volt. Született ezermester, aki az összes többé-kevésbé fontos embert ismerte Tokióban, Sanghajban és Mandzsukuóban. Olyan volt, mint egy óriáspók a hálója közepén. Előtte semmi nem maradt titokban Mandzsukuóban; az ópiumkereskedés az ő irodáján keresztül történt, akárcsak a többi, az állam hatékony működéséhez szükséges egyéb diszkrét vállalkozás. Egyebek mellett Amakaszú felelt Pu Ji császár személyi biztonságáért, ugyanakkor számos fontos kulturális és politikai intézmény, többek között a Sinkiúi Szimfonikus Zenekar és a mandzsukuói lakosok békés együttélését és a társadalmi rendet elősegítő Concordia Társaság elnöke is volt.

Finom modora ellenére Amakaszú meglehetősen félelmetes ember hírében állt. Sinkióban a lakhelyéül szolgáló Jamato Hotel 202-es szobáját éjjel-nappal a kantoni hadsereg állandóan felfegyverzett katonák őrizték. Amakaszú viszont semmit sem bízott a véletlenre, mindig magánál tartotta német gyártmányú, fekete C96-os Mauserjét. Sokan szerették volna holtan látni, még olyanok is, akiknek pedig nem volt félnivalójuk. A legfurább az volt a dologban, hogy egyáltalán nem volt tiszteletet parancsoló kinézete; csinos apró emberke volt mogyorószerű borotvált fejjel, és kerek teknőckeretes szemüveggel. Soha nem mosolygott, és ritkán szólt sóhajtásszerű morgásnál hangosabban. Külseje alapján akár könyvelő vagy gyógyszerész is lehetett volna. A látszat csalt. Az emberek jó okkal

féltek Amakaszutól. Mindent tudott, és Japánban börtönben is ült egy kommunista, valamint vörös feleségének és unokaöccsének meggyilkolásáért. Amakaszú akkortájt a Kempejtaj katonai rendészetének hadnagya volt, és az egész családot pusztá kézzel fojtotta meg.

Fura szerzet volt, de én kedveltem. Összehozott bennünket a művészetek szeretete; Amakaszú imádta a klasszikus zenét, s képes volt órákon keresztül a szobájában ülve hallgatni gramofonját. Ráadásul hozzám hasonlóan ő is nagy rajongója volt a *Minden ember testvére*; amit az ágya mellett, a C96-os Mauser mellett őrzött. Időnként megvitattuk a különböző hősök érdemeit. Az ő kedvence Riki, más néven Fekete Forgószél volt, a részeges harcos, aki két baltával küzdött és aki – hogy ne kelljen szégyenben élnie – inkább öngyilkos lett, miután a fivéreiből álló bandája vereséget szenvedett. Hőséhez hasonlóan Amakaszú is hűséges barát és lelkes hazafi volt. Engem azonban nem a hazafisága, hanem a népe iránti lankadatlan figyelme nyugozott le. Gyakran, amikor a japán hivatalnokok az „öt nép közti összhangról” beszéltek, csak a hivatalos szövegeket szajkózták. Mandzsukuo egyik nagy tragédiája az volt, hogy azok, akik lehangosabban hirdették elveinket, a mindennapi életben a legkevesbé sem alkalmazták azokat. Amakaszú százados azonban komolyan vette, és ezt személyes tapasztalatból állítom. Hadd említsek erre egy példát.

Amakaszú üzleti ügyeinek nagy részét szállodaszobájából intézte, de történt egyszer, hogy kikapcsolódása helyszínéül egy közeli japán éttermet, a Déli-tó pavilont választotta, melynek törzsvendégei nagyrészt a kantoni hadsereg tisztjei közül kerültek ki. Én is részt vettem az 1939 telén rendezett összejövetelen. Meglehetősen hideg este volt, az utcák kőkeményre fagytak. Még a város felett kavargó köd is kemény tövistakaróvá keményedett, s a párán keresztül tejüvegként süttött át a telehold.

Amakaszú egyenes háttal ült a hosszú rózsafa asztal végében, a tatamipadlón. Olajzöld egyenruhájában némán pislogott kerek szemüvegén keresztül és szokásos White Horse whiskyjét kortyolgatta. Alig nyúlt az ételhez, holott a vendégei, köztük egy idős kempejtaj tiszt és egy természetes kantoni ezredes egyre illumináltabb állapotba kerültek a Mandzsúriai Mozgóképek számos kiváló

színésznője által felszolgált szakétól. Amakaszu viszont nem volt társalgó kedvében; nyomasztotta valami, s ha szóltak hozzá, csak morgott valamit.

Egy adott pillanatban egy sebész, név szerint Ozaki, aki fontos tisztséget töltött be a Japán-Mandzsú Baráti Társaságban, poharát kézbe véve tósztot kívánt mondani az öt nép közti harmonikus kapcsolatra. Ozaki kövér, derűs, vörös arcú férfi volt, az a típus, aki mindig a társaság lelke. Válaszként Amakaszu is felemelte poharát, és Ozaki, közönséges kinézetét meghazudtoló mézédés hangján egy katonadalba kezdett. Rövid kis karjait előre-hátra himbálta, mint egy hátára fordított teknősbéka, a többiek pedig csatlakoztak hozzá. Még a színésznők is, akik nem ismerték a szöveget, mosolyogva énekeltek és tapsoltak.

Ozaki ezt követően tojásdobálást javasolt. Négykézláb mászkálva, ami nem könnyű feladat egy ittas, testes ember számára, arra buzdította az egyik színésznőt, hogy tartson vele. Amikor a nő láthatóan ódzkodott a gyerekes mulatságtól, Ozaki a hátsójára mért jól irányzott ütéssel – ami nagy derűtséget váltott ki a vendégekből – térdre kényszerítette. Egy férfi felcsúsztatva kezét Mej Ling szoknyája alá; Mandzsúria legismertebb színésznője pedig megkérte, hogy töltsen tele a szakés poharát. A derűtség hirtelen bujálkodásba torkolt, melybe „Tartsunk Mandzsukuo szépe versenyt!” felkiáltások vegyültek. A kempejtaj tiszt ráparancsolt az egyik színésznőre, hogy egy szakés üveget egyensúlyozzon a fején, majd a padlóra helyezett csészéből megitta, mint egy macskát. Amikor a lány elejtette az üveget, a kéjelgő ezredes sztriptízt rendelt el.

Soha nem felejttem el, ami ezután történt. Amakaszu, mindvégig úgy ült, mint aki nyársat nyelt. Arca egyre sápadtabbá vált, mint odakinn a hold, s szemüvege mögött vészjóslóan villogott a tekintete.

- Elég legyen! – csikorogta lihegve, mintha torokgyulladás lenne.
- Elég! A színésznők nem gésák, ők művészek.

A lányok felé biccentve folytatta:

- Tiszteletet követelek a Mandzsúriai Mozgóképfilm Társaság művészeinek, és elnézést kérek faragatlan parasztjaim viselkedése miatt.

Bár a teremben többen is Amakaszú rangja felett álltak, azonnal hatottak rá a szavai. Fel sem kellett emelnie a hangját. Már az is bőven elegendő volt, hogy egyáltalán megszólalt. A lányok fejüket rázva a padlóra szegeztek tekintetüket. Ozaki rájött, hogy túllőtt a célon, és az est további részében meg sem szólalt. Az emberek tisztelettel kezdtek bánni a mandzsu nőekkel, néhányukat még egy-egy pohár szakéval is megkínálták. Ami miatt ma is élénken bennem él ez az eset az, hogy ez a rettegett és tényleg rosszindulatú ember megmutatta egy másik, addig ismeretlen arcát is. Lehet, hogy Amakaszú megfojtott egy vörös családot, mégis igazi japán úriember volt.

Mindenesetre Amakaszú volt az, aki felkért, hogy keressék egy helyi énekesnőt, aki elég jól beszél japánul ahhoz, hogy együtt dolgozhassunk vele egy új rádióműsorban, a *Mandzsu rapszódia*ban.

– Országunk függetlensége és egysége nem magától értetődő – mondta nekem. – A szórakoztatás általi nevelés lehetne a mottónk. Az üzenetünk legyen édes, még akkor is, ha áldozatot, szigort és kitartást követel.

Így beszélt, amikor egyáltalán beszélt: tömondatokban, mint akinek nincs vesztegetni való ideje.

Miután ezt a mélyenszántó gondolatot megosztotta velem és meghallgatott az irodámban néhány igen vonzó hölgyet, akik bár semmiféle zenei vagy nyelvi tehetséggel nem rendelkeztek, tökéletesen alkalmasak lettek volna a feladatra, eszembe jutott valami, ami annyira kézenfekvő volt, hogy magam is meglepődtem rajta. Az énekes kislány a Jamato Hotelből! Folyékonyan beszél kínaiul, és mivel valójában japán, nyilván tud beszélni az anyanyelvén. Ő az, akit keresünk. A kora lehet az egyetlen akadály, de talán ez is megoldható.

– Menj és beszélj a szülőkkel – mondta Amakaszú, miközben ajkai valamifajta ritkán látott mosolyfélére húzódtak. – Biztos vagyok benne, hogy sikerül megállapodni úgy, hogy mindenki jól járjon.

MINDENKINEK megvan a maga gyengéje. Nekem a fiatal nők, különösen a kínai nők, a színésznők a gyengéim. Azt mondtam, kínai, de mondhatnám azt is, hogy mandzsu nők. Mi, japánok mandzsunak tekintettük a Mandzsukuóban élő kínaiakat. Valójában nincs sok különbség a két nép között. Kínai vagy mandzsu, imádtam velük szeretkezni. Nyoma sem volt bennük a japán nők vihogó iskolás lányokra jellemző félénkségének. Erotikus vonzerejük olyan, mint a kínai költészet: kifinomult, romantikus és kirobbanó. Ugyanakkor a kínai test is különlegesen vonzó, a kínai szellemhez hasonlóan törékeny és finom: hosszú, csinos lábak, hetyke, kerek popsi, tökéletes, nem túl kicsi, nem túl nagy keblek. A nyugati nők testesek és közönségesek, mint valami túlérett gyümölcs; a japán nők kicsik, formátlanok és szelídek, mint a hideg aludttej; a kínai nők olyanok, mint egy csípős, édes, savanyú és keserű ízkavalkád; ötezer éves civilizáció tökéletes lányai. A tudat pedig, hogy megkaptam őket, olyan élvezetet nyújtott, ami több volt a pusztá nemiségnél.

Mint már említettem, Jamagucsi kisasszony édesapja, Jamagucsi Fumio gyengéje a szerencsejáték volt, A vékony testalkatú, bagolyszerű szemüveget viselő emberke teljesen ártalmatlannak tűnt. Ennek ellenére elég nagy szélhámos volt. Egyszer ellátogattunk egy Mukden melletti bordélyházba, ahol csinos mandzsu lányok voltak, de nem igazán tetszettek neki, ezért inkább leült a recepción és idegesen iszogatta teáját már jóval azelőtt, hogy én rászántam volna magam a távozásra. Nagyon szerette a madzsong táblák kattogását, a kártyalapok susogását, a harci tücskök ciripelését, egyszóval bármit, aminek köze volt a szerencsejátékhoz. A valódi gond a kicsapongásaival anyagi jellegű volt. Mindig tele volt adóssággal, és folyton könyörgött Li tábornoknak a Senjang Bankból, hogy húzza ki a csávából.

Li korábban santungi hadúr volt, aki az 1930-as évek elején átpártolt hozzánk és barátságunk zálogaként megtettük a Senjang Bank vezérigazgatójává. A vén csataló megkedvelte a japán

szerencsejátékokat és tisztességes üzletet ajánlott. A Jamagucsi család ingyen lakhatott a tábornok lakónegyedében, ha cserébe Jamagucsi asszony megtanítja a tábornok ágyasát az európai étkezési szokásokra. Tény, hogy sajtóságos megállapodás volt. A Vilmos császár bajszú tábornok rajongott a madzsongért, bár egyre-másra vesztett, így beleegyezett, hogy Jamagucsi úr kedvező feltételekkel fizesse vissza néhány adósságát. Ráadásul Jamagucsi asszony számára – aki Nagaszaki elsőrendű katolikus iskolájában képzett, modern, tanult, jó modorú hölgy volt – sem bizonyult túlságosan megerőltető feladatnak, hogy a kettesszámú feleségnek megtanítsa késsel-villával enni a zöldbabot, vagy a kisujj át eltartva fogyasztani az indiai teát.

Li tábornok lakónegyede Mukden diplomata negyedében helyezkedett el. Csendes, nagy, európai – barokk, reneszánsz, rokokó és más – stílusban épült paloták voltak ezek az illatos barackfák és akácfák árnyékában. Sok, az ügyünket pártoló gazdag kínai lakott itt. A szegényebb bennszülöttek a fallal körülvett kínai városban laktak, ami nyüzsgő, ám eléggé egészségtelen hely volt, szénportól, fokhagymától és emberi ürüléktől bűzlő sötét sikátorokkal. A japánok a Hejan sétányon szoktak összegyűlni, a vasútállomás felé vezető nagy, széles, modern és tiszta sugárúton, melyet kétoldalt a legjobb londoni vagy New York-i üzletek kínálatával vetekedő kereskedések szegélyeztek. Nem messze innen állt Li tábornok háza, egy modern, fehér stukkós épület széles bejárattal, kétoldalt mészke oszlopsorokkal.

A Jamagucsi család egy vöröstéglás házban lakott, ahol korábban a tábornok egy régebbi ágyasa élt. Ideköltözésük előtt egy kényelmes, de kevésbé romantikus városrészben volt az otthonuk, a japán üzletembereknek szánt tiszta, egyszerű házak egyikében. Bár Josiko úgy nőtt fel, mint bármelyik japán kislány, apja gondoskodott róla, hogy megtanuljon kínaiul, ami elég szokatlan dolognak számított, de egyszerűen rajongott mindenért, ami kínai, és ezt a lánya is eltanulta tőle. Más japánok nem nézték jó szemmel ezt a lelkesedést, ezért titokban tartották, nehogy Josiko az iskolatársai céltáblájává váljon. Jamagucsi sem akarta felhívni magára a Kempejtaj figyelmét. A biztonság kedvéért azt mondta, hogy kínai

nyelvet tanít, de még így is nagyon kellett figyelnie, nehogy „sárgaságot” kapjon.

Li tábornok lakónegyedében ilyen veszély nem fenyegetett, ezért Jamagucsi úr örömmel kapott az alkalmon. Itt kedvére adózhatott kínai szenvedélyeinek. A háztartás óramű pontossággal működött: hetente kétszer a tábornok lejött a fő házból, a Jamagucsi úrral lefolytatott egy-két mandzsong játszma után Josiko elkészítette az ópiumpipáját, majd visszavonult kedvenc ágyasával, a szorosan bekötözött lábfejű, bicegő aprócska nővel, aki valószínűleg megkönnyebbülten vette tudomásul, hogy nem kell több borsószemet tüznie ezüstvillája hegyére.

Ismereteim szerint nem sokan látogatták a Jamagucsi családot. Volt viszont egy zsidó kislány, Josiko iskolatársa, Mása, aki rendszeres vendégük volt. Szerintem ő volt az, aki Josikót bemutatta az énektanárának, Madame Ignatyijevának. Mivel ugyanabba a japán iskolába járt, mint Josiko, ő is folyékonyan beszélt japánul. Leellenőriztem a szüleit, és mindent rendben találtam. Apjának volt egy péksége a vasútállomás közelében, és a Japán-Zsidó Baráti Társaság tagja volt.

A tábornokot annyira elbűvölte Josiko, hogy úgy döntött, nem hivatalos lányaként örökbe fogadja. Ez valamikor 1934-ben, Pu Ji császár beiktatása idején történt. A szertartások nagyon fontosak a mandzsuk számára; a családi szertartásokra pedig különös gondot fordítanak. Ezért egy mandzsuk család általi örökbefogadás nagy megtiszteltetésnek számított. Én is tanúja lehettem a Li tábornok lakóhelyén zajló szertartásnak.

A Li őseinek emléktáblái előtt térdelő Josiko új nevet kapott, ami kínaiul Li Hszien-lang, vagy japánul Ri Koran, és hivatalosan is befogadta őt a második családja. A szertartáson mindkét szülője, valamint a tábornok is részt vett feleségével és öt ágyasával, mindannyian pazar mandzsuk öltözékben. A kislány nagyon szépen teljesítette feladatát. Először mandzsuk apja, majd az ősök emléktáblája előtt hajolt meg, aztán ékes kínai nyelven megköszönte a tábornoknak a megtiszteltetést, hogy a nevét viselheti. Ezt egy fogadás követte, az egész háznép részvételével, beleértve a tábornok összes ágyasát, akik bájosan kuncogó arcukat elefántcsont legyezőik mögé rejtették. Nagy volt a kísértés, hogy elmélyítsem

velük az ismeretséget, de végül jobbnak láttam, ha békén hagyom. Legalább száz fogást szolgáltak fel, többek között – tél lévén – egy kiváló kutyapörköltet is, a mandzsu konyha különlegességét.

A tábornok kedvenc gyermekeként Josiko ideje nagy részét a fő házban töltötte. Mivel a tábornok minden alkalommal ingerültté vált, ha nem volt kéznél, hogy kiszolgálja őt, amint Josiko hazaért az iskolából, már rohant is a villába, hogy elkészítse fogadott apja pipáit és gondoskodik a kényelméről. A házi feladatával sem tudott foglalkozni, míg a tábornok le nem feküdt, amire rendszerint egy-két pipa után gyorsan sor került.

Jamagucsi úr nem volt elragadtatva az ötlettől, hogy lánya bekerüljön egy rádióműsorba.

– Tisztességes család vagyunk – ellenkezett –, és a lányom nem valami komédiás!

Jamagucsi asszony japán teával kínált, és nem szólt egy szót sem. Josiko meg csak nézett rám azokkal a hatalmas, csillogó szemekkel és némán könyörgött, hogy segítsek megoldani ezt a dilemmát. Neki nem volt ellenére az éneklés, de nem szeretett ellentmondani az apjának. Megkérdeztem az anyját, ő mit gondol.

– Hát – szólalt meg némi habozás után –, Josiko szeret énekelni...

A hazafiasságára apellálva hozzátettem, hogy ez „a hazánk érdeke”. Ráadásul ez biztosítaná Jamagucsi úr védelmét is a kíváncsi hivatalnokokkal szemben, amire nagy szüksége volt.

– Nos, igen... lehet, de...

Így ment egy darabig, míg egyszer csak óvatosan a szerencsejáték adósságokra tereltem a szót, és végül sikerült mindannyiunk meglegedésére dűlőre jutni, beleértve Li tábornokot is, akit mulattatott, hogy Josiko az ő családi nevéen fog fellépni. Ezért megállapodtunk, hogy Jamagucsi Josiko a *Mandzsu rapszódia* című rádióműsorban az ifjú mandzsu énekes, Li Hszien-lang vagy Ri Koran néven fog szerepelni.

TIENCSIN nem is különbözhetett volna jobban Mukdentől. Először is Kínában volt, nem Mandzsukuóban. A külföldi koncessziókat kettészelő széles sugárút mintha Kína nyugati gyarmatosító erői iránti behódolását jelképezte volna. A Fehér-folyó (ami tulajdonképpen fekete volt a mocsoktól, mert lomha vizébe mindenféle hulladék – rothadt gyümölcs, uszadékfa, kutya- és macskatetemek, időnként még emberi ürülék is – belekerült) déli oldalán laktak az amerikaiak, britek, franciák és olaszok. Az oroszok és belgák a sugárút túloldalán éltek, ami a különböző koncessziók változása szerint váltogatta nevét, a Woodrow Wilson sugárúttól kezdve a via d'Italián át, a Victoria utcáig és rue de Paris-ig.

Tiencsinben mindenki mosolygott, bár ez sokszor megjátszott volt, ugyanis az ázsiaiakat mélységesen sértette, hogy a fehérek úgy osztogatták a kiváltságokat a koncesszióikon, mintha a saját hazájukban lennének. Azt tettek, amit akartak, és szó szerint a gyilkosságtól sem riadtak vissza. Az egyik legtekintélyesebb kínai hivatalnokot, a tiencsini vámhivatal felügyelőjét egy moziban gyilkolták meg a britek által felbérelt gengszterek. Hozzám hasonlóan ő is imádta a mozit, és békésen nézte a *Gunga Dint*, amikor brutális módon agyonlőtték. Mivel a britek nem voltak hajlandók rendőrkézre adni bérenceiket, a vámügyeket pedig a japánok kezelték, nem maradt más választásuk, mint a koncessziók megbénítása. Erre a rövid időszakra – míg néhány évvel később helyre nem állítottuk a teljes ázsiai függetlenséget – volt okunk büszkének lenni magunkra.

Az ehhez hasonló merényletek ellenére néhány hitvány japán európai módra viselkedett; versengtek a Tiencsin Klubba szóló meghívókért, ahol brit vendéglátóik társaságában „tiszteletbeli fehéreknek” tekintették őket. Ezek az alakok az én szememben nem pusztán hitványak, de trópusi ruháikban nevetséges látványt is nyújtottak. Ott voltak a Kiesling kávézóban, ahol finom süteményekkel tömték magukat, miközben majd' elepedtek a brit konzul vagy valamelyik más hosszú orrú fejes pillantásáért. Hiába

erőlködtek, mert a kiadós gyomorrontáson kívül nem értek el vele egyebet.

Testesebb ázsiai lévén inkább a kínai öltözékeket részesítettem előnyben. Az emberek többsége kínaiként tekintett rám, és ennek megfelelő elbánásban részesültem. Tulajdonképpen hízelgő volt rám nézve, mivel sokkal jobban kedveltem az ázsiaiak társaságát, akik jóval civilizáltabbak voltak, mint a nyugati csöcselék, mely tajtékként úszott a helyi társadalom felszínén. Számomra Tiencsin búzlott a vajtól. Mielőtt sikerült felráznunk és ráébreszteniünk kötelezettségeire, Pu Ji császár is ebben a vajas világban fecsérelte idejét a teniszpályákon és a külföldiekkel teázva. Európai sarlatánokból álló udvartartásával egy régi kínai palotában lakott az Aszahi sugárúton. Időnként néhányan elkísérték a Császári Moziba is, főleg amikor Charlie Chaplin filmeket vetítettek. A jelek szerint teljesen megbabonázta a kis amerikai csavargó. Olykor még nevetni is láttam. Miután visszakerült mandzsukuói trónjára, Pu Ji császár továbbra is Chaplin filmekben szórakozott a régi Só-palotában levő magánmozijában. Olyan sokszor megnézte a filmeket, míg elkoptak, és új kópiákat kellett hozatni Sanghajból. A magam egyszerű módján egyfajta rokonléleknek tekintettem, bár Charlie Chaplin iránti rajongásában nem tudtam osztozni.

Volt egy hely Tiencsinben, ahová elszabadultam a koncessziók fojtogató légköréből, és egy rövid időre megfeledkeztem az aljas intrikákról és a piszkos ügyekről. A belváros szélén egy karmazsin kapu mögött terült el a Keleti kert. Jól ismertek ott, és ahányszor beléptem, már nyújtották is a pipát. Egy csésze zöld tea és a pipa bőven elég volt, hogy átlebegjek a saját kis belső világomba. A szobámban végignyúlva elteltem az édes álmok illatával; megfeledkeztem a vértől és emberi ürüléktől búzló, háború sújtotta országról, a szegénységről és megaláztatásról és a harácsoló imperialisták előtti hajlongástól. Ahogy lehunytam a szemem, szabadon engedtem a képzeletem, és elmém megtelt a páratlan szépség képeivel. Láttam a Szung dinasztiabeli kínai tájat a magasba törő hegyekkel, rohanó patakokkal, a hajnali ködben halászó csónakosokkal. Láttam Peking késő tavaszi alkonyban ragyogó vörös, arany és sárga háztetőit, valamint Mandzsúria hegyeinek messze a horizonton túlmutató kékjét. És láttam

szerelmemet, Keleti Ékszer, a háttérben a hangcsui kerttel. Akár egy filmben. Magához intett és akkor agyamban felcsendültek egy fúvós zenekar hangjai. Keleti Ékszer különleges, földöntúli bájt sugárzott. Sápadt holdarca lány fényben fürdött, a kannoni Tang dinasztia szobraihoz hasonlóan egy ifjú üde szépségét és egy fiatal lány odaadó kedvességét ötvözve ő volt a Kegyelem Istennője maga. Egy elragadó női test egy előkelő ifjú arisztokrata arcvonásaival. A Csang kert közelében, a japán koncesszió egy elegáns nyeregtes villájában lakott. Ő is a Josiko, pontosabban a Josiko hercegnő névre hallgatott. De számomra ő mindig is Csin, vagy To Csin, azaz Keleti Ékszer volt, ő pedig nem Szatónak, hanem a kínai nevemen Wangnak szólított.

Annyira jól beszélt japánul, hogy sokan az én hazám szülöttének vélték. Valójában Keleti Ékszer apja Su herceg volt, sorban a tizedik a mandzsu trón várományosai között. Sajnos, a herceg fiatalon meghalt, Keleti Ékszer pedig örökbe fogadta a mandzsu ügy egyik japán pártfogója, egy gazdag vidéki, név szerint Kavasima Naniva. A lány felvette a Kavasima Josiko nevet, és Japánban nőtt fel, ahol zsenge tizenhét éves korában elcsábította őt ötvenkilenc éves mostohaapja, aki kijelentette, hogy mivel Josiko mandzsu hercegnőként óriási jóindulatot örökölt, míg ő, az ősi szamuráj klán sarja veleszületett bátorsággal van megáldva, ezért kettejük kötelessége, hogy közösen nemzzék a jóindulat és bátorság gyermekét. Szerencsére ebből az egyesülésből nem született gyermek. Mongólia felszabadulását és talán a botrányt megelőzendő, Josikót hozzáadták egy kövérkés ifjú mongol herceghez, akitől annyira viszolygott, hogy inkább Sanghajba szökött, ahol szenvedélyes viszonyba keveredett Tanaka vezérezredessel, a titkosszolgálat egyik tisztjével.

Keleti Ékszer rendkívül hasznos volt számunkra Pu Ji császárhoz és főleg egyik feleségéhez fűződő szoros kapcsolata miatt, aki rábízta a tiencsini, később pedig a sinkiúi palota vezetését. A császárnak feltehetően elege lett a sinkiúi palota bezártságából, és türelmetlenül várta, hogy elfoglalhassa a sárkány trónját, ami jog szerint megillette a pekingi Tiltott Városban. Időnként úgy viselkedett, mint egy akaratos gyerek, és gyakran a hivatalos szertartásokon sem volt hajlandó részt venni, sőt a Tokióból érkező

rangos vendégeket sem fogadta. Meg tudom érteni, hiszen a tokiói hivatalnokok elég unalmasak voltak, ám egy császárnak akkor is eleget kell tennie kötelezettségeinek. Azonban Keleti Ékszer egyik látogatását követően – aki pontosan tudta, hogyan adagolja a mandzsu flotta kellő mennyiségére vonatkozó igényeinket – úgy döntött, hogy rangjához méltó módon fog viselkedni. Azonnal jelentettem a jó hírt Amakaszu kapitánynak a 202-es szobában. Ha valaki az én Ékszeremet japán ügynöknek, esetleg kémnek tekinti, ahogy némelyek ma is teszik, akkor teljes mértékben félreismerik őt. Az élete árán is hű volt a mandzsu dinasztia restaurációjának ügyéhez. A híresztelésekkel ellentétben nem volt Kína ellensége, s jövőjét országa jövőjének rendelte alá, ugyanakkor elhatárolódott Csang Kaj-sektől és harácsoló hivatalnokainak ágrólszakadt bandájától. Hozzám hasonlóan ő is Kína hajdanvolt nagyságának visszaállításán fáradozott.

Keleti Ékszer ritkán kelt fel délután négy-öt óra előtt. Ébredéskor megivott egy pohár pezsgőt, majd egy marék dióval kényeztette két kedvenc majmát, akik a sárga bársonyfüggönyről az ágyára ugráltak. A napi szertartásokban két-három társalkodónője, a Krizantémok is részt vettek. Krizantémjai nélkül Keleti Ékszer még az ágyból sem volt képes felkelni. Miután elfogyasztotta a pohár pezsgőt, a társalkodónők kíséretében a fürdőszobájába vonult, ahonnan egy óra múlva olyan illatosán került elő, akár egy kínai orchidea. Éjszakánként általában saját tervezésű, katonazöld vagy fekete férfi katonazubbonyt, lovaglóbriácseszt, vastag barna bőrvet, fényes fekete csizmát, csúcsos katonasapkát és hosszú szamuráj kardot viselt. Más alkalmakkor, amikor nem volt annyira harcias kedvében, beérte egy egyszerű fekete kínai mandarinöltözékkel és selyemsapkával. Amikor elkészült a toalettjével, pózolgatott egy kicsit a tükörben; vállára vette az egyik kis majmot, s a kardjára támaszkodott, mint a hivatalos fényképeken.

Keleti Ékszernek volt még egy különleges szokása. Éjszaka, ha úgy hozta kedve, leült és mindenki szeme láttára – legyen az én, a Krizantémjai, esetleg egyik kedvenc kínai operaénekes – levetette briácseszét, vagy felhúzta a ruháját és beadott magának egy injekciót. Döbbenetes, ugyanakkor érzéki látvány volt a finom, simogatásra és csókra termelt sápadt húsba döfött ezüst injekciós tű, a tojáshéjszínű

bőrön megjelenő karmazsin vércseppek. Annyira rajongtam érte, hogy állandó vágy égetett. Éheztem a szerelmére, rabja voltam az ölelésének. Már az is határtalan élvezetet jelentett számomra, ha csak telefonon hallhattam a hangját, Az injekciós szertartásra rendszerint az Asahi sugárút mellett, a tulajdonában levő és a korábbi mongol testőrei által vezetett étterem egyik különtermében került sor; azonban máshol is megtette ugyanezt, ha barátok között érezte magát. A morfium volt az ő „kishúga”, mely nélkül létezni sem volt képes.

Mivel mindketten imádtunk táncolni, gyakran ellátogattunk a rue de Paris-n található kedvenc éjszakai szórakozóhelyeire, majd amikor már sürgető szükségét érezte, egy ópiumbarlangba. Ez egy kisebb hely volt, a bennszülöttek városának határán. Előfordult, hogy a kora hajnali órákban egyszerűen csak betértünk egy bordélyba a francia koncesszió területén levő rue Pétainen, ahol fizettünk a tulajnak, egy kövér litván zsidónak, hogy megleshessük a fehérorosz lányokat, akik odavoltak a japán tisztékért. Keleti Ékszer rendkívül izgatónak találta, főleg amikor a férfiak kissé durván bántak szerelmük tárgyával. Elbűvölte az orosz lányok bőrének szépsége.

– Annyira fehér! – suttozta a fülembe, ahogy a kezemet szorongatta. – Tökéletesen fehér, mint a szibériai hó!

Engem az orosz bőr fehérségénél sokkal jobban elképesztett az, hogy a tiszték nem vetkőztek le, csupán a nadrágjukat tolták le, mintha mosdóban lennének. Lehet, hogy még egy orosz prostituált előtt is szégyellték sötét, ázsiai bőrüket?

Keleti Ékszer szerette volna, ha az éjszakák örökké tartanak. Üdítően hatottak rá a kora reggeli órák, amikor a város még szendergett, és csak az éjszakai szemetesekocsik kerékcsikorgása verte fel a csendet. Ekkor volt a legélénkebb, és ilyenkor megengedte, hogy szeretkezzem vele. Keleti Ékszerrel szeretkezni nem hasonlított egyetlen más nő birtoklásához sem, és nekem aztán bőven kijutott belőlük. Az erotikus művészet minden létező fogását ismerte, mégsem ez volt benne a legizgatóbb. Nem igazán tudom, hogyan fejezzem ki, de ha ez a büszke mandzsu hercegnő kibújt katonai egyenruhájából, lehúzta fényes fekete csizmáját, félredobta kardját és sapkáját, elképesztően lágy, engedékeny, kiszolgáltatott, nőies, mégis hihetetlenül titokzatos lett. Nem számít, mennyire akart

Kavasima Josikónak lenni, Keleti Ékszerrel szeretkezni olyan volt, mint Kína húsába hatolni. Sajnos, az érzés csupán villanásnyi ideig tartott, mert szeretkezés után mintha már nem is lett volna ott; elérhetetlenné vált, mint a szellemesék rókaasszonya. Jobban szerettem őt, mint bármelyik nőt életemben. Viszont sohasem éreztem, hogy ismerném őt.

Aztán 1937-ben, késő ősszel egy estélyre voltunk hivatalosak Mitaka bárónál, egy kedves idős nemesúrnál, aki kormányunk tiencsini konzulja volt. Tulajdonképpen külön-külön érkeztünk, mivel diszkrétnek kellett lennünk. Pu Ji császár és a nagyobb nyugati hatalmak nagykövetei is a meghívottak között voltak. Éppen akkor egymás mellett álltunk, amikor a bárónak egy tekercest kézbesített egyik embere, egy csontos, vörös kezű ideges fiatalember. A báró kitüntetései úgy szikráztak, mint csillagok a hideg téli éjszakában. Nyújtott karral, szertartásosan tartva a tekercest felolvasta beszédét békés szándékainkról.

– Ófelsége, a Császár – kezdte, és ahogy a szavakat kiejtette, mindenki odafigyelt akinek jóindulatához sohasem fért kétség, örök békét és jólét kíván a mennyei égboltja alatt élőknek...

Ahogy a báró ékes londoni akcentusával elmondta beszédét, figyeltem vendégeink arcát. Pu Ji közönyösen bámult maga elé. A külföldi diplomaták megvető arccal álltak; ázsiaiak társaságában mindig ezt tették. Kínai barátaink, köztük Pu Ji császár udvari kamarása, valamint a Tiencsin Bank igazgatója egyetértően bólintott, amikor a báró „az ázsiai népek közös kultúrájáról”, „ősi szellemi hagyományainkról”, „Kínáról, a nagy tanítónkról”, „szamuráj szellemről”... „Napistennőről”... „békéről” beszélt. Ám amikor a báró beszéde már negyvenöt perce tartott, a legközelebbi barátaink figyelme is lankadni kezdett.

– Rizstermesztő civilizációnk táplálja a kemény munka és közös együttműködésünk iránti lelkesedést – folytatta a báró, és láttam, ahogy a brit nagykövet francia kollegája fülébe suttogva dölyfös európai módon felnevet. Merem állítani, hogy rajtunk, „barbárok” mulatott. Ezzel szemben a báró semmi jelét nem mutatta, hogy abba akarná hagyni beszédét. Megpróbáltam kilesni, mennyi van még a tekercsből.

– Ötezer éves civilizáció... melyet újraélesztett a modern Japán tudása és fiatalos lendülete... Ázsia felemelkedik...

Ahogy a szavakra figyeltem, éreztem, hogy egy kéz az enyémhez ér. Keleti Ékszer olyan gyengédséggel nézett rám, hogy belesajdult a szívem.

– Te közénk tartozol – suttogta. Annyira meghatódtam, hogy szívem szerint ott, helyben megcsókoltam volna a kezét.

– Hát persze – súgtam vissza. – Egyek vagyunk, te meg én.

– Mindig tudtam, hogy más vagy, mint ők – – mondta lágyan.

– Igen – válaszoltam. – A tied vagyok, csak a tied.

– Dicsőséges jövőt egy új Ázsiának... – folytatta a báró.

– Gyere a mi oldalunkra – súgta a fülembe Keleti Ékszer.

– Már ott vagyok – válaszoltam. – Mindig veled leszek.

Kurtán biccentett és elfordult.

– Egy tósztot a Császári Felségnek...

1938-BAN, nem sokkal Nanking eleste után Keleti Ékszer megkért, hogy mutassam be névrokonának, a másik Josikónak, aki akkorra már nagy hírnévre tett szert. A Kínában élő japánok többsége kívülről fújta Ri Koran dalait (*Ó, Mandzsúriánk!, Krizantémok és pümkösdí rózsák* stb.) de senki nem tudta róla, hogy még mindig a tiencsini kínai missziós iskola tanulója. Apja, szokása szerint ismét pénzügyi zavarba került (túl sok pénzt tett rossz lóra a Mukdeni Zsokéklubban), és arra kényszerült, hogy lányát egy másik kínai barátjának gondjaira bízva. Új pótapja, Pan úr hihetetlenül gazdag üzletember volt, aki Tokióban végezte tanulmányait és barátként viszonyult hozzánk. Számos ágyasa és saját hadserege volt, és a japánokat megelőző Kína-barátok listájának élén szerepelt, akiktől ellenségeink szívesen megszabadultak volna. Josikót kedvenc „lányának” nevezte, és egy népszerű japán művésszel jellegzetes selyemruhába öltözött ifjú hölgyként festtette meg.

Amikor csak Tiencsinben jártam, mindig figyeltem Josikót, és gyakran felhívtam, hogy meggyőződjek róla, jól van. Időnként zsebpénzt is adtam neki, de az ő érdekében azt füllentettem, hogy az apja küldi, aki nem volt olyan helyzetben, hogy a legcsekélyebb mértékben is gondoskodjon róla.

Mondhatni, én voltam a hivatalos pártfogója, de a saját lányomnál is jobban törődtem vele. Egy alkalommal a nyári szünet idején, a szokásos ebédjeink egyikén kiöntötte a szívét. Egyszerű, világoskék kínai iskolai egyenruhájában volt. Elbűvölően nézett ki, szeme fiatalos ártatlanságot sugárzott, ahogy duzzadt kis száját csücsörítve evőpálcikámról befalt egy édes gombócot. Tekintetéből kiolvashattam, hogy valami nyomja a szívét. Rendszerint japánul beszéltünk, de ha valami nem jutott eszébe, Josiko időnként kínaira váltott, – Össze vagyok zavarodva, Szato bácsi – mondta.

– Mi a baj, drágaságom?

– Az iskolában állandóan arról pletykálnak, hogy mennyi rosszat tettünk mi, japánok a kínaiakkal.

– Milyen rosszat, édesem?

– Azt mondják, megszálltuk az országukat és megöltünk egy csomó kínai hazafit.

Próbáltam meggyőzni, megmagyarázni, hogy nem szabad hinni a szóbeszédnek. Annyi pletykát lehetett hallani, és a legtöbbjük nem is volt igaz. Néhánynak volt valós alapja, az tény. De hogyan értessem meg ezzel a drága kislánnyal, hogy a komoly betegségeknek időnként fájdalmas a gyógymódja? Teljes komolysággal azt mondtam neki, hogy azért vagyunk Kínában, hogy segítsünk a kínaiaknak, mert fel akarjuk szabadítani Ázsiát. De szavaim oly üresen csengenek, mint a Mandzsukuói Rádió elcsépelet frázisai. Nem sikerült meggyőzőnöm. Féltettem, mert tényleg nehéz volt elmondani az igazat, Még nekem is, akinek az volt a dolgom, hogy kiderítsem az igazságot, időnként olyan érzésem támadt, mintha egy holdtalan éjszaka kellős közepén egy befagyott tó jegén csúszkálnék.

– Szeretem Kínát – mondta. – Ráadásul még sosem jártam Japánban. Kínai anyám viszont állandóan szid, hogy úgy viselkedem, mint egy japán. Azt hajtogatja, hogy mozogjak úgy, mint egy kínai, és megszid, amikor japán módra hajlok meg. Amikor meg visszamegyek Mukdenba, anyám azért szid, mert nem viselkedem japán lányhoz illően. Kérlek, Vang bácsi, mondd meg, mit tegyek?

Mindkettő volt, mondtam, ezúttal teljes meggyőződéssel. Mandzsukuo szülötte volt, Az új Ázsia születésének idejét éljük, magyaráztam. Egy nap, egy jobb, ostoba előítéletek nélküli világban, amikor nem esik szó háborúról, kapzsiságról és imperializmusról, egy békés világban, ahol minden nép egyenlő lesz, akkor és csakis akkor fogja a világ értékelni azért, ami volt. Ennek ellenére szegénykém még mindig zavartnak tűnt, Miért kellett japán voltával törődnie? Hogyan magyarázza el iskolatársainak, hogy kínai mostohaapja, akit árulónak neveztek pusztán azért, mert japán barátai vannak, valójában kedves, rendes ember? Mihez kezdjen, amikor a többiek Japán ellen tüntetnek? Mélyen megindított ez a gyermeki ártatlanság. Ahogy belenéztem nedves sötét szemébe, vigasztalni akartam, letörölni könnyeit, megnyugtatni a lelkét. De hogyan értessem meg vele a bonyolult társadalmi és politikai helyzetet? Túl jó volt ő erre a világra.

Türelemre intettem. A történelmet nem írhatjuk át egyik napról a másikra. A kínai bölcsek azt tanítják, hogy tekintsünk messze előre, mert a jövő nemzedékek meg fogják érteni szándékainkat, Együtt kell dolgoznunk, hogy kiküszöböljük a kulturális félreértéseket, Megértettem viszont, hogy többé nem maradhat a kínai iskolájában, sem kínai családjával. Immár túl veszélyessé vált. Könnyen elemészthetik a lázítók szította Japán-ellenes lángok.

A két Josiko találkozásának gondolatától sem voltam elragadtatva. Ifjú pártfogoltam túlságosan ártatlan volt, hogy kitegyem őt Keleti Ékszer sajátos mesterkéltségének. Odaadó híve voltam Keleti Ékszernek, ő azonban túlon túl bonyolult személyiség volt, és kettejük találkozása számos félreértést okozhatott volna. Josiko túl keveset, Keleti Ékszer pedig túl sokat tudott. Veszélyt, szimatoltam, és megpróbáltam elodázni a beígért bemutatást. Ellenben nem állhattam mellette éjjel-nappal. Az őrzője voltam, nem a testőre. Végül egy összejövetelelen Ajzava ezredes, a katonai attasé mutatta be őket egymásnak Keleti Ékszer éttermében. A jelek szerint azon az éjszakán az egyik fekete mandarin ruhájába öltözött Ékszerem elismerően végigmérte Josikót, és így szólt:

– Szóval, mégis japán vagy. És milyen elragadó. – Aztán karon fogta. – Mostantól azt akarom, hogy bátyádként gondoldj rám.

Attól kezdve valamelyik Krizantém szinte naponta telefonált Josikónak, hogy találkozzon Keleti Ékszerrel az étteremben, vagy valamelyik éjszakai klubban. A külföldi koncessziók határozott rosszallással tekintettek ezekre a klubokra. A tizenhét éves lánynak kétségkívül hízelgett a híres csábító figyelme, és rajongott érte. Számos kínai *csi paót* kapott Keleti Ékszertől, aki úgy öltöztette, mintha külön a „fivére” szórakoztatására készült játékbaba lett volna. Dühös voltam, mert még mindig felelősséget éreztem a gyermek iránt.

Egy sötét, viharos éjszakán az Astor-ház Szálloda báltermében tartózkodtam, ahol a külföldiek, mintha csak Londonban vagy Bécsben lennének, merev alkalmi ruháikban táncoltak és magasról lenézték azt a néhány keletit, akik kétségkívül kiváltságosnak érezhették magukat, amiért ott lehettek. Az én jelenlétem pusztán szakmai volt, mivel nyélbe kellett ütnöm egy üzletet a volt német katonai attaséval. Akkor pillantottam meg őket a táncparketten, a

britek és agyonpúderozott, csoszogó fehér libákhoz hasonló feleségeik között. Keleti Ékszer katonai egyenruhában, egy majommal a vállán a mandarinruhába öltözött drága kis Josikóval keringőzött. Úgy keringtek, tekintetüket egymás szemébe fúrva, mint két ifjú szerelmes, s ügyet sem vetettek a szentelenül vihogó külföldiekre. Akkor és ott eldöntöttem, hogy véget vetek ennek az erkölcstelenségnek. Vissza kellett vinnem Josikót Mandzsukuóba, hogy megőrizzem ártatlanságát, ami valamilyen megmagyarázhatatlan okból kifolyólag mindennél értékesebb volt számomra.

SINKIJO, Mandzsukuo fővárosa Tiencsin tökéletes ellentéte volt. A kínaiak körében Csangcsunként ismert kis mandzsúriai kereskedőváros alapjaira rekordgyorsasággal felépített város volt, melyből hiányzott Tiencsin vagy Sanghaj álnyugatias csillogása, de ez kétségtelenül előnyére vált. Ahol csak megfordultak, a nyugatiak saját építészetüket juttatták érvényre; ennek ékes példája volt a sanghaji rakpart, Az egész csak díszlet volt, melynek révén Londonhoz vagy Chicagóhoz akart hasonlítani. Sinkijo egészen más volt. Voltaképpen egy gyarmatellenes város, egy nyugatellenes metropolisz, egy sokszínű ázsiai állam fővárosa volt, Mégsem volt benne semmi különös. A leghaladóbb japán építészek és mérnökök építette Sinkijo a matematikai pontosság csodája volt; egyenes körútjai sugárirányban indultak ki a város központjában található Nagy Egység térről, ahonnan tökéletes kilátás nyílt a kantoni katonai főhadiszállás jellegzetes japán tetőire, a Kempejtaj-épületre és a Városi Rendőrség központi hivatalára. A Nagy Egység sugárút egyik végén volt a Sinkijo Jamato Hotel, a másikon a Déli-tó, partján a vadonatúj Mandzsúriai Mozgóképfilm Társaság stúdióival. Sinkijóban voltak a legjobb és legújabb üzletek, a legjobb kórházak és a vízöblítéses vécékkel ellátott tágas, új lakások, melyek még a tokiói japánokat is megdöbbenették hatékonyságukkal. Sinkijo volt a világ legtisztább városa. Ha valakit rajtakaptak, hogy szemetelt vagy akár csak kiköpött, nyomban letartóztatták. Ez kissé erősnek tűnhet, és elismerem, hogy néha hiányzott Mukden zsibongása, de a civilizáció csak szigorú nevelés nyomán jöhet létre, és a légyszívű tanítók ritkán hatékonyak. Büszke voltam Sinkijóra. Valami egyedül, a modern ázsiai reneszánsz kezdetét tapasztaltam itt.

A civilizáció viszont törekeny, és egy ehhez hasonló reneszánsz beteljesedéséhez számos akadályt kellett leküzdeni. A modern kínai, japán vagy mongol tetőkkel fedett épületek nem bizonyultak elegendőnek. A nyelv is komoly gátat jelentett az ázsiai egység útjában. Én beszéltem kínaiul, viszont a Mandzsúriai Mozgóképfilm egyetlen japán rendezője, operatőre, igazgatója vagy

forgatókönyvírója sem ismerte a nyelvet. Mivel a színészek és színésznők mind helyiek voltak, akik alig beszéltek japánul, ez komoly problémát jelentett. Olyan apróságok, mint a reggeli csuklógyakorlatok, melyeket maga Amakaszú irányított stúdióvezetői minőségében, nem igényeltek különösebb nyelvi tehetséget. Ám Amakaszú elvárta, hogy a helyi stábot japán szakértők irányítsák filmezés közben, ami egyre nagyobb kihívást jelentett.

Endo Szaburo, a Sinkijói Stúdió egyik legtapasztaltabb szakértője híres előadóművésznek számított Japánban. Kabuki színésznek tanult, de fiatal korában áttért a nyugati stílusú színjátszásra, és az 1910-es években hatalmas szenzációt keltett modern újításaival, amikor a színpadon biciklizve adta elő Hamlet szerepét. Legsikeresebb filmszerepe Ulysses S. Grant tábornoké volt, akihez megpróbált olyan tökéletesen hasonlítani, hogy az emberek azt hitték, legalább félig külföldi. Miután belefáradt a parókás, hosszú viaszorrú idegeneket alakításába, Endo hagyta magát rábeszélni, hogy egy új, egyedülálló ázsiai színjátszást hozzon létre Mandzsukuóban.

A gond csak az volt, hogy Endo kivételével senki sem tudta, milyen lehet ez az új stílus. De hogyan kivitelezze mindezt a mandzsú színészekkel, akik nem is beszélnek japánul? A fordítóink nem igazán boldogultak a feladattal.

Éppen a stúdióban voltam, amikor egy nap Endo összehívta a teljes stábot egy új filmhez, hogy megismertesse velük a mozgóképszereplés sajátosságait. Szemléltető anyagként számos modern japán film forgatókönyvét használta. Mivel a hallgatósága nem értette, mit mond, megpróbálta eljátszani a haragot, bánatot, szerelmet, és így tovább, míg a tolmács minden tudását latba vetve magyarázott. Endo ragyogó tehetséggel játszotta el a férfi és női szerepeket egyaránt, de a tolmács sajnos nem tudott lépést tartani vele, és a lefordított szöveg egy idő után eltért a színész mimikájától. A dühös szavak akkor hangzottak el, amikor a mester éppen szerelmes ifjú hölgy módjára rebegtette pilláit, ami nevetésre készítette a mandzsúriaiakat. Engem is, de megpróbáltam visszafogni magam. Nem akartam megszégyeníteni ezt a kiváló személyiséget. Őt azonban éktelenül feldühítette a reakciónk, ám a

közönsége ezt is az előadás részének vélte, mialatt a tolmács az előző jelenetet értelmezve, az édes szerelem szavait magyarázta.

Miután mindent elterveztem, egy hideg őszi estén drága kis Josikóm megérkezett a Sinkijói Északi pályaudvarra, ahol a testőrei által körülvevett Amakaszú várta, s a kantoni hadsereg zenekara azokat a dalokat játszotta, melyek híressé tették őt a rádióban. Az esti szélben büszkén lobogtak a sárga-vörös-kék-fehér-fekete mandzsu zászlók. Rögtönzött beszédében Amakaszú kifejtette, hogy az ázsiaiak katonai és gazdasági téren egyaránt kitettek magukért, és most itt az ideje, hogy „ázsiai művészeti erőnket” is megmutassuk a világnak. Különös szókapcsolat, gondoltam, bár teljes mértékben egyetértettem az alapgondolattal.

A mi szempontunkból Josiko tökéletes választás volt, hiszen képes volt hatni a helyiekre, mégis közülünk való volt. Ráadásul a rádió hullámain már bebizonyította tehetségét és rátermettséget. Az Amakaszú által gondosan megírt szerződés szerint Josikót havi 250 jen fizetés illette meg, ami közel négyszerese volt a mandzsu kollégáknak, de akkoriban ő volt a legnagyobb sztár egész Ázsiában. A Sinkijo Jamato Hotelban a rendelkezésére bocsátottak egy lakosztályt ugyanazon az emeleten, ahol Amakaszú 202-es szobája is volt. Reggelenként egy sofőr vitte el a tízpercre lévő stúdióba. Alkalmaztak melléje egy japán gardedámot is, aki gondoskodott róla, hogy semmiben se szenvedjen hiányt. Japán származásának azonban szigorúan titokban kellett maradnia. Ettől kezdve Jamagucsi Josikót csak Ri Koran vagy Li Hszien-lang, Mandzsúria Illatos Orchideája néven említhették.”

Josikót meggyőzni, hogy terveink szerint cselekedjen, kissé bonyolultabb volt, mint amire számítottunk. Első érvem a bőkezű fizetség volt, ám ezzel nem jutottam semmire. Na és szegény apja, szívóskodtam. Ily módon segíteni tud neki, hogy végre kifizethesse adósságait, Erre elsírta magát, Szegény, lágyszívű gyermek. Feltett szándéka volt, hogy újságíró lesz, mondta meglepő őszinteséggel.

– Meg akarom írni az igazságot, harcolni akarok az ostoba előítéletek ellen. Ha ezáltal a japánok és kínaiak jobban megértik egymást, abbahagyják az ellenségeskedést.

Odavettem neki, hogy nem vagyunk ellenségek.

– De háborút vívunk – érvelt.

– Nem háborút – válaszoltam. – Egyesek meg akarnak gátolni abban, hogy segítséget nyújtsunk Kínának. Nem akarják, hogy Kína elnyerje a szabadságát.

Megkérdezte, miért áll bárki is a sikerünk útjába, de magyarázatomat komor hallgatással fogadta. Szavaim szemmel láthatóan nem voltak nagy hatással rá.

– Ő is ilyen ember volt? – kérdezte hirtelen, és szemében gyerekes harag villant.

– Kiről beszélsz? Milyen ember?

– Egyik éjszaka nem tudtam aludni, és hangokat hallottam a mukdeni házunk körül. Amikor kinéztem az ablakon, egy fára akasztott kínait láttam. – Szegény kislány zokogni kezdett. – Botokkal ütötték. A japán katonák botokkal ütötték. Az egész teste csupa vér volt. Üvöltött. Bebújtam a takaró alá és álomba sírtam magam. Másnap reggel nem mertem kinézni az ablakon; féltem attól, amit láthatok. Végül összeszedtem a bátorságom és kinéztem, de már nem volt ott. Azt hittem, csak álmodtam... hogy rémálom volt. Azt akartam hinni. De amikor kimentem, megszáradt vérfoltokat találtam a fa körül.

Ismét sírni kezdett, keskeny válla rázkódott a zokogástól. Megveregettem a hátát, de ő elhúzódott tőlem.

– Az a férfi... ismertem őt. Cseng úr... Ő volt a mindenesünk. Mindig kedves volt hozzám. Amikor megkérdeztem az apámtól, mi történt vele, nem szólt semmit. Tovább erősködtem, de azt mondta, úgysem érteném meg.

Nem tudtam mit mondani. A gyerekeknek soha nem lenne szabad ilyet látniuk. Így aztán feladtam, hogy megmagyarázzam neki a politikai helyzetet, és taktikát váltottam. Azt válaszoltam, hogy igaza van, és fontos szerepet fog játszani a kölcsönös megértés elősegítésében. A Mandzsúriai Mozgókép Szövetség is ezen fáradozik. A kínaiaknak Japánról, a japánoknak pedig Kínáról akarunk kedvező képet mutatni. Filmjeik célja a barátság és béke előmozdítása, és ő, Ri Koran az egyetlen a világon, aki áthidalhatja a kölcsönös megértés felett tátongó űrt. Nem csak színésznő lesz, de a béke nagykövete is. Híres lesz, mondtam, nem csak Mandzsukuóban, hanem Japánban és egész Kínában, sőt egész Ázsiában is, mert ő lesz a békehozó.

Szavaim szemmel láthatóan hatottak rá.

– Ez igaz? – csodálkozott rám olyan ártatlanul, hogy a szívem is beleremegett.

– Igaz – válaszoltam.

Sőt, mi több, így is gondoltam.

Utólag mindig könnyű bölcsnek lenni. Talán túlságosan naivak voltunk, de egyesek így gondolnak az átéltekre. Tény, hogy Kínában számos rossz japán is élt. Rengeteg hibát követtünk el, és sok kellemetlenséget okoztunk a kínai népnek, ez azonban elkerülhetetlen a nagy történelmi változások korában. Egy ókori civilizációt kigyógyítani súlyos betegségéből fáradságos és időnként mocskos vállalkozás. Az egyetlen mentségünk az, hogy egészséges eszmék, helyes elvek vezéreltek. És ha nem a helyes elvek szerint járunk el, felüti fejét a cinizmus, az élet pedig értelmetlenné válik. Ha nem ragaszkodtunk volna eszméinkhez, mi sem lettünk volna jobbak, mint a nyugati imperialisták. Ezért büszke vagyok arra, hogy szerény személyemmel én is hozzájárultam Ri Koran karrierjének alakulásához.

Bárcsak másként történt volna, ám Ri debütáló filmje, a *Nászutas expressz* nem hozott sikert. Egy kínaira fordított japán vígjáték hakni feldolgozása olyan ember rendezésében, aki képtelen volt anyanyelvükön kommunikálni a színészekkel, eleve kudarcra volt ítélve. Nem sikerült valami viccesre, bár a rendező, Makino úr folyton kiabált a színészekkel, hogy igyekezzenek minél több humort csempészni a játékukba.

– Vicc! – kiáltotta az általa ismert néhány kínai szó egyikét. – Játsszák viccet! Játsszák viccet!

A mandzsuk nem találták viccesnek, és Ri kétségbeesett. Soha többé nem akar filmezni, zokogta, s apró lábával nagyot toppantott. A rendező az összes kollégája füle hallatára a fejéhez vágta, hogy pocsékul játszik.

Én magam nem voltam ennek szemtanúja, de a *Nászutas expressz* anyagi bukása annyira kiborította Amakaszut, hogy szokásos időszakos részegségbe menekült előle. Whiskysüvegét szétzúzta a Déli-tó pavilon egyik asztalán, majd éktelen üvöltésbe kezdett Makinóval, a forgatókönyvírókkal, operatőrrel és producerekkel egyaránt. A japán stáb lehajtott fejjel hallgatott,

miközben Amakaszu szó szerint szétverte a szobát, öklével felhasította a spanyolfalakat, felborította a rózsafaasztalt, a törött üvegszilánkokat pedig beletaposta a tatamiba. „Szabotázsról” és „vörösökről” kiabált, akik megpróbálják aláásni a japán politikát, és „elnyomni Mandzsukuó népét”.

Talán itt véget is ért volna Ri karrierje, ám egy véletlen esemény váratlanul megváltoztatta a világot. Az egyik kulcsjelenetben, a sinkijói vasútállomás peronján Ri, a szerelme hűségében kétkedő lány elénekli a *Bárcsak!* című dalt. Nem egy nagy szám, azóta már énekelte jobban is. A dallam és szöveg túlságosan szirupos, akár egy ragadós nyalóka. („*Bárcsak szerettél volna, bárcsak őszinte leltél volna/ Bárcsak az én álmaimat álmodtad volna...*”)

A közönség képzelőereje legalább olyan ingatag, mint amilyen kifürkészhetetlen. Ri dala azonban megragadta őket, és ezzel kirobbant a Kína-láz. Énekelték kínaiul és japánul, és a dal slágerré lett, elsőként a mandzsúriai japánok között, később pedig Japánban is. Ri dala feltehetően a távoli tájak egzotikus hangját idézte, és egy kis változatosságot csempészett a félelemmel teli időkben. Teljesen mindegy, mi okból, de futótűzként terjedt a kávézóknak, tánctermekekben, Aszakusza varietéműsoraiban; Harbintól Hokkaidó-ig mindenhol, ahol beszéltek japánul. Felragyogott Ri Koran csillaga.

ALIGHOGY Ri Koran, az egzotikus mandzsúriai énekesnő híre terjedni kezdett Japánban, egy sikeres és híres színész kinyitotta Packardja ajtaját a Tokiótól délre fekvő stúdiója előtt, és az öltözője felé indult. Talán már a szerepét próbálta, vagy más dolgok jártak a fejében, mivel nemrég pártolt át egy új moztársasághoz; a lényeg az, hogy Haszegava nem vette észre a bandita közeledtét, aki villámként sújtott le bal arcára a borotvájával. Mintha egy vandál kése hasított volna bele egy gyönyörű festménybe. Haszegava Kazuo, a kabuki színház korábbi női szerepeket is sikeresen alakító színésze híres volt szépségéről. Most pedig olyannyira csodált arcéle örökre sebhelyes maradt.

Végül az eset a korábbinál is nagyobb sztárt csinált Haszavából. Egyfajta férfias magabiztosságot sugárzó személyiség lett (akárcsak az arca, ami egyébként is túl szép volt), a nők pedig imádták benne ezt a sebezhetőséget. Ennek ellenére lehetőleg a jobb arcélét mutatta a kamerának, amikor pedig ez nem volt megoldható, vastag sminkkel próbálta elfedni a szája sarkától a füléig húzódó sebhelyet.

Ezt csak azért említettem meg, mert Amakaszunak az a remek ötlete támadt, hogy Haszegava Kazuót hozzuk el Mandzsukuóba, hogy Ri Korannal együtt szerepeljen egy japán-mandzsukoprodukción. Úgy véltük, hogy leghíresebb, legcsinosabb, legragyogóbb japán férfiszínész és a legszebb, legegzotikusabb mandzsuk színésznő romantikus társítása rendkívüli hatással lesz ügyünkre. Ez volt Amakaszu legjobb ötlete, az istenek is egymásnak rendelték őket. De mint minden tervnek, ennek is kiszámíthatatlan következményei lettek.

Az első közös szereplésük története egy melodráma, nevezetesen *A fehér orchidea dala* volt. Haszegava a dél-mandzsúriai vasútvonal bővítésén dolgozó fiatal japán építész alakította, Ri egy Mukdenben tanuló zeneszakos mongol egyetemistát. Egymásba szeretnek, bár a főhősnek a tokiói főnöke lányát kellene feleségül vennie. Elkötelezettsége miatt azt mondja a mongol lánynak, hogy nem lehetnek szerelmesek egymásba. A lány visszatér japánellenes,

bűnözőkből álló családjához, melynek tagjai az értékes vasútvonal felrobbantásával fenyegetőznek. Miután rájön, hogy képtelen megtagadni szerelmét, a fiú visszatér a lányhoz, és őszintén megvallja érzéseit. A lány a karjaiba omlik. A vasútvonal épségben marad, és népeink egyesülnek.

Lehet, hogy egyesek szerint ez olcsó propaganda volt. Tényleg az volt, de nem olcsó, hiszen egy jó és haladó célt szolgált. Mindannyian jobb világot akartunk, mint amiben éltünk, ahol ártatlanok milliói, keményen dolgozó ázsiaiak estek áldozatul az angol-amerikai kapitalizmus könyörtelen versengésének. Az amerikai filmek az ő életüket mutatták be a lehető kedvezőbb színben. Miért ne tehattük volna mi is ugyanezt? Ráadásul a hollywoodi filmekben gyakran ünneplik a különböző népek közti szeretetet. Liliomfehér szórakozásaikban a sötét bőrűek csak a szolga vagy a táncoló bohóc szerepét kapják. Ebből a szempontból túltettünk rajtuk.

A film készítése közben valami szokatlant figyeltem meg Rin. Úgy tűnt, hogy félretette a filmsztárságra vonatkozó aggályait, s most úgy lubickolt benne, mint egy gyerek, aki hirtelen rájött, hogy ő a legnépszerűbb lány az iskolában. Úgy is mondhatnám, hogy egyre inkább rabul ejtették a kis díva életének velejárói: a szállodai lakosztály, a sofőr vezette autó, a magnézium villanása, ahányszor csak megjelent a nyilvánosság előtt. A nagy Haszegava jelenléte is lenyűgözte. Úgy követte, mint egy hűséges kiskutya, és könyörgött neki, hogy tanítsa meg a szakma fortélyaira. A férfi azzal gyötörte, hogy egy kínai nő soha lesz képes megérteni a japán gondolkodásmódot, Ahhoz előbb japánná kell válnia, mondta, mielőtt a lány erre bármit is válaszolhatott volna.

A *Fehér orchidea dalának* legtöbb jelenetét külső helyszínen forgatták, egy, a dél-mandzsúriai vasútvonal melletti kis falu mellett. A kantoni hadsereg biztosította a védelmünket, mivel a környéken egy bűnözőcsoport garázdálkodott. Időnként lőfegyverek ropogása szakította félbe a forgatást, mi pedig egy téglarakás fedezékében kerestünk menedéket. Ezekben a pillanatokban még jobban feltűnt, hogy Haszegava mennyire alábecsülte Ri női hódítási művészetét. Ri csupa szem volt, míg Haszegava klasszikus japán szépséggé változott. Megtanította neki, hogyan vessen csábító pillantást a

szeme sarkából, és hogyan fedje fel fejének egyetlen finom mozdulatával a tarkóját, Ócska menedékünk homályában lány, kerek arca hátborzongatóan nőiessé vált. Csak lestünk és csendben figyeltük, ahogy előkelő kurtizánokat is megszégyenítő módon mozgatta kezét, szemét, nyakát, Elmagyarázta Rinek, hogy a külföldiek szexepilje nyílt és egyenes, míg a japánoké mindig közvetett, csak finom utalás az érzékiségre. Ri addig ismételte újra meg újra mestere nőies mozdulatait, a pillantásokat, a galambtipegést, míg úgy érezte, tökéletesen ura mozdulatainak. Haszegava csak mosolygott, mint egy elnéző szülő, és ismét azt mondta, hogy előbb japánná kell válnia, hogy művészete mestere lehessen.

NEM SOKKAL a *Bárcsak!* sikere után Amakaszu elhatározta, hogy elindít egy Ri Koran rajongói klubot. Ő, Amakaszu százados lett volna ennek a ragyogó társaságnak az elnöke, tagjai pedig iparosok, bürokraták és a kantoni katonaság tisztjei. A rajongói klub végül is fontos szerepet játszott Mandzsúria tragikus történelmében, ezért is szentelek neki néhány szót.

A tagok havonta egyszer összegyűltek a Jamato Hotel egyik különtermében, ahol megtárgyalták az államügyeket, s közben Ri Koran lemezeit hallgatták. Ma is emlékszem a teremre, a súlyos székekkel körülvett hosszú tölgyfaasztallal a rézcsillár alatt. Az ajtók fölötti szarvasagancsok enyhe germán léggözt kölcsönöztek a helyiségnek. A krémszínű spanyolfalakat tavaszi orchideák díszítették. Amakaszu szokásos White Horse whiskyjét szopogatta. A társaság nagy részét ismertem, de ki nem? Akkoriban mindenki ismerte őket, Josioka ezredest, Pu Ji császár tanácsadóját, vagy Kisi Noboszukét, az ipari minisztert. Kisi nem volt kifejezetten jóképű férfi. Öltöne úgy lötyögött rajta, mint szélcsendben a zászló; vézna nyakán az ing több számmal nagyobbak tűnt. Kiálló fogsora és alattomos, fenyegető, düledt szeme volt. Amakaszu gyakran hangoztatta, hogy Kisi sokra viszi, s egy nap talán még miniszterelnök is lehet belőle. Kisi kivillantotta nedves vörös ínyét, amikor Amakaszu ilyeneket mondott, de meg sem kísérelt tiltakozni ellene. Josioka hasonlóképpen kellemetlen alak volt. Jól karbantartott fizikuma, s a derekán szorosra húzott öv miatt a „Darázs” becenevet kapta; állandóan nevetett a jókedv legkisebb jele nélkül. Arcát kiálló orra uralta, melynek cimpái sötét lyukként tágultak ki, ha imponálni akart a nála erősebbnek, vagy kinevette a gyengébbet.

Egy embert nem ismertem a társaságból. Kék öltönyt viselt, ami kiemelte keskeny, enyhén himlőhelyes arcát. Fényes, fekete lakk papucscipőjéből kivillanó szokatlanul vékony bokáját takaró átlátszó selyemharisnyájától eltekintve kifogástalan volt a megjelenése. Csak később jöttem rá kilétére: ő volt Muramacu Seidzsi, a mandzsúriai

városokban jelenlévő rettegett Muramacu banda feje. Velük összetűzésbe kerülni egyenlő volt a halálos ítélettel, bár az áldozatnak a legtöbb esetben még csak tudomása sem volt erről. Előfordult, hogy a kivégzésre akkor került sor, amikor szegény nyomorult már rég elfelejtette tettét. Muramacu nem sokat mutatkozott a nyilvánosság előtt; ideje nagy részét fenn északon, Harbinban töltötte.

A művelődés helyzetéről érdeklődött, és arról, hogy vajon az üzenetünk eljut-e a helyiekig. Megpróbáltam a lehető legpozitívabb lenni, de kijelentettem, hogy több időre van szükségünk. A kantoni hadsereg kedvenc cselszövései – többek között Charlie Chaplin megölésének terve (!) – is szóba kerültek. Nyilvánvaló, hogy a terv időről-időre felmerült, mivel mindenki számára ismerős volt. Kedvenc színészük meggyilkolásával akarták demoralizálni az amerikai népet, ám ezzel a tettel Pu Ji császárt is elcsüggesztették volna. Amakaszu viszont, akit személyes érdek fűzte ehhez a tervhez, úgy gondolta, hogy kezelhető a kérdés, s felvetett bizonyos gyakorlati akadályokat. Az egyik az volt, hogy Chaplin 1952 óta nem járt Japánban, és a jelek szerint nem is állt szándékában. Akkor Kisi – azt hiszem, ő volt – rám sandított, és egy diszkrét köhintést követően témát váltott. Talán ráeszméltek, hogy Mandzsukuóban az ember soha nem lehet elég körültekintő.

Kisi kiszámolta, hogy mennyi pénzre van szükségünk a mandzsu hadsereg fenntartására, és elmagyarázta a további források feltétlen szükségességét. Josioka ezredes, a belügyi szakértő hozzátette, hogy a mandzsuk és a kínaiak robbanékonyak, akiknek időnként kell egy-egy adag ópium is, hogy lecsillapodjanak. A kábítószer ellátás biztosítása számos előnnyel járt. Amellett, hogy a bennszülötteket lenyugtatta, egyben biztosította a csapataink számára nélkülözhetetlen bevételeket is. A gond csak az volt, hogy a harbini kínai bandák is igényt tartottak egy szeletre a tortából. Állítólag egy zsidó üzletember is benne volt. Gyenge pontja az egyetlen fia, valamilyen művész iránti szeretete volt. Felvetődött, hogy a fián keresztül nyomást lehetne gyakorolni rá. Minden szem Muramacura szegeződött, aki szinte észrevétlenül biccentett és lágy, mély hangján dörmögött, mint a kutya, ha húsos csonthoz jutott. Mivel ezeken az összejöveteleken a pletykák elkerülése végett nem voltak

jelen szolgál, Amakaszu felállt, hogy lemezt cseréljen a gramofonon. Emlékszem, hogy felcsendült Ri édes hangján a *Mukdeni tavaszi eső*, mire mindannyian elhallgattunk. Ekkor Amakaszu újabb jelét adta annak, hogy nem is annyira szigorú ember. A zsebkendője után nyúlt, levette szemüvegét és kitörölt a szeméből egy könnycseppet.

RI ÉS HASZEGAVA következő közös filmje, a *Kínai éjszakák* a Mandzsúriai Mozgóképek Szövetség vitathatatlan mesterműve volt, Ri számára azonban csaknem személyes tragédiává vált. Ri Ki Rant, a vadóc kínai kislányt alakította, akinek faluját lerombolta a japán császári hadsereg. Haszegava Haszeszan, a Sanghajban állomásozó japán hajóskapitányt játszotta, aki kiemelte őt az utca mocskából abban a reményben, hogy megmentheti a nyomortól. A kapitány és panzióbeli barátai jellegzetes japán vendégszeretettel bántak a kislánnyal, de Ki Ran nem tudta megbocsátani, hogy a japán katonák megölték a szüleit, Amikor a kapitány japán háziasszonya megkínálja egy csésze teával, kiüti a csészét a kezéből. Ez a jelenet megutáltatta Rit Kínában. Aztán Haszeszan arcul üti Ki Rant, de a pofonnal valójában a gyengédségét nyilvánítja ki. Ki Ran tudja ezt, és a karjaiba omlik.

A japánok számára a jelenet teljesen egyértelmű volt, de nem vagyunk mind egyformák. Ri megpróbálta figyelmeztetni a rendezőt, hogy a jelenetet Kínában esetleg másképp értelmezik. Sajnos az igazgató, aki nemrég érkezett Tokióból, nem hallgatott rá. Végül mégis Rinek lett igaza. Ez a romantikus összecsapás, ami megindította a japán szíveket, a kínaiakra éppen ellenkező hatással volt. Teljesen félreértették, és a pofonnal a büszkeségükben sértették meg őket. Képtelenek voltak megérteni, hogy mi, japánok időnként erőszakot alkalmazunk a nőkkel és gyermekekkel szemben, hogy kimutassuk irántuk való gondoskodásunkat. Rinek nem bocsátották meg ezt. Ennek következtében úgy vált híressé, mint a kínai színésznő, aki szándékosan megsértette a népét.

Ennek ellenére a *Kínai éjszakák* végtelenül gazdag film. Valahányszor megnézem ezt a remekművet, mindig felfigyelek egy-egy újabb gyönyörű részletre, melyet korábban nem vettem észre. A „pofon” után Haszeszan és Ki Ran Szucsouba megy nászútra. Elbűvölő kínai tájakat láthatunk; fantasztikus csatornáival, ősi hídjaival és klasszikus kínai kertjeivel Szucsou olyan, akár egy mennyei látomás. Itt, ebben a festővászonra kívánczó

paradicsomban teljesedik ki a kínai-japán egyesülés. Aztán elképesztő dolog történik. Akik csak egy kicsit is figyelemmel kísérték a filmet, észreveszik, hogy a kínai lány a japán nőkre jellemző kokettáló mozdulatokat tesz; az oldalra vetett pillantások, a fej billentése éppen olyan, ahogyan Haszegava tanította. Ebben a gyengédséggel teli szerelmi jelenetben Ri Koran a kínai és japán népet testesíti meg.

A filmben számtalan felejthetetlen mozzanatnak lehetünk tanúi. Ki Ran nagybátyja a japánellenes bűnözők vezetője, aki támadást tervez Haszeszan hajója ellen. Amikor a hajó egy nap nem tér vissza Sanghajba, Ki Ran tudja, hogy férjét valószínűleg megölték a nagybátyja emberei. Egy hihetetlenül szép jelenetben visszatér Szucsouba, hogy a folyóba vesse magát a városban, ahol a mézesheteit töltötte. Egy japán verset suttog, melyet a férje tanított neki, a vízbe veti magát, és lassan elmerül. Kínai selyemruhája a felszínen hullámszik, a háttérben pedig felcsendül a *Kínai éjszakák* zenéje. Ennél a jelenetnél mindig elerednek a könnyeim, melyeknek szabad folyást engedek egészen a film végéig.

Ez alkalommal a rendező végre hallgatott a jó tanácsra. Bár a *Kínai éjszakák* japán változatában Ki Ran a szerelméért hal meg, a kínai nézők számára másfajta befejezést kellett kitalálni. Amikor a folyóba veti magát, Ki Ran meghallja, hogy valaki egymás után többször is a nevéen szólítja. Ő az! Életben van! Az utolsó jelenetben Japán legcsinosabb férfija és Kína legszebb asszonya az új hajnal első sugarainak fényében egymás mellett ül egy csónakban. A férfi elővesz egy cigarettát, a nő pedig végtelenül kecsesen tüzet ad neki.

Nem egyszerűen a történet az, amitől ennyire megindító lett ez a film. A mozi varázsát rendszerint nem a forgatás helyszíne, hanem a főszereplők közti kémia adja. A kamera olyat is észrevesz, ami pusztán szemmel nem látható. Én varázslatnak hívom; nem csoda, hogy a primitív népek a gonosz szemérről beszélnek. Haszegava és Ri fantasztikus látványt nyújtottak együtt, és valami rejtélyes folyamat nyomán a kamerának sikerült megörökítenie mindezt. A *Kínai éjszakák* mindennél jobban megszerettette Kínát a japánokkal, és ez nagyrészt Ri Koran alakításának köszönhető. A tragikus halálba tekintő, mélységesen szomorú szeme olyan volt, mint két fénytó.

A *Kínai éjszakák* felvételei közben veszélyes helyzetekkel is szembe kellett néznünk. Szucsou nem okozott gondot, mivel a várost már korábban ellenőrzésünk alá vontuk, de az odautazás már más kérdés volt. Egy késő délután, amint a déli irányba haladó vonattal az északi fennsíkon robogtunk, Ri hirtelen felkiáltott:

– Nézzétek azokat a vörös virágokat! Döbbenetes!

Az észak-kínai sivár táj látványába beleunt társaság az ablakhoz tódult. Először azt hittem, hogy a lenyugvó nap fénye okozza a vérvörös izzást. Ám amint a vonat lelassított, észrevettük a törött bábukként elterülő emberi alakokat. Némelyek kis csoportokba verődtek, mások magányosan ültek, de a legtöbben a földön heverték, mások vörös foltos fehér batyujukkal a hátukon menekültek. Több száz, vörös rongyokba és barna egyenruhába öltözött ember lehetett elszórtan a mezőn. A vonat döccenve megállt, mintha megborzongott volna. Észrevettem, hogy Ri elhúzódott az ablaktól.

Parancsszavak csattantak, az ajtók döngve kinyíltak. Az ablakunk alatt elhaladt egy sebesült férfi. Bepólyált fejéből csupán sikoltásra nyitott szája látszott ki. Haszegava bosszankodva összehúzta a függönyt, de nem sikerült teljesen összezárnia. A sírás, jajgatás egyre hangosabb lett. Egyesek fetrengtek a kintől, mások vízért könyörögtek. Valaki durván rájuk förmedt, hogy fogják be a szájukat. Láttam egy férfit, aki elvesztette egyik lábát és mindkét karját. Egy másik magatehetetlenül vergődött, mint egy partra vetett hal. Egy fiatal orvos fehér rongydarabot szorított egy sebesült katona mellkasára, hogy elállítsa a vérzést. Egy sebesült keze vörös vérnyomot hagyott az ablakunkon, amikor elment mellettünk. Elviselhetetlen volt a rothadó hús, ürülék és lábszag bűze. A fülkénkbe bebámuló egyik katona hirtelen megelevenedett és Haszegavára meredt. Többen is követték példáját, s az ablaküvegre nyomták megfeketedett arcukat. Haszegava eszeveszetten rángatta a függönyt, míg végül sikerült teljesen összehúznia.

Ekkor belépett egy tiszt és lerogyott egy ülésre. Levette a sapkáját és ujjával meglazítva a gallérját, letörölte magáról az izzadságot. Vérteljes csizmájában és nadrágjában olyan volt, mint egy hentes. Megkérdeztem, mi történt. Gyanakvóan nézett rám.

– Kínai banditák – mondta, kivillantva görbe, megfeketedett fogait.
– Meg kellett tisztítani az egész falut. Ahogy ezek a barbárok harcolnak... még egy hároméves is képes gyilkolni. Vagy ők, vagy mi.

Ri elképedt.

– Megtisztítani?

Mivel kínai ruhát viselt, a tiszt undorodva nézett végig rajtunk.

– Mi a francot keres itt ez a kínai kurva?

Haszegava udvariasan bemutatkozott és elmagyarázta, hogy ő Ri Koran, a filmsztár.

– Aha! – válaszolt. – *Mukdeni tavaszi eső* – vakargatta a nyakát.

– Nocsak-nocsak. Haszegava Kazuo! Ri Koran! Nocsak-nocsak. Haszegava szan szólhatna pár szót a katonákhoz, Ri Koran pedig énekelhetne nekik. Ez feldobná a fiúkat.

Ismét nyílt az ajtó, és a felcser belökött egy másik tisztet. Fialat volt és jóképű, de úgy tűnt, nem tud beszélni. A felcser a fejére mutatott:

– Azt sem tudja, kicsoda. Megpróbáltuk szóra bírni, kérdeztük a nevét, és hogy hová valósi. Nem szól, csak bámul maga elé.

– Anyádnak bizonyára hiányzol – szólította meg Haszegava abban a reményben, hogy talán vele szóba áll.

Úgy tűnt, szavai elértek a tudatáig. A fiatal tiszt szája megmozdult, – A-N-Y-Á-M – motyogta halkán. – A-n-y-á-m... anyám... anyám... – Tágra nyílt, a semmibe révedő tekintettel hajtogatta ezt az egy szót.

Odakint már sötétedett, amikor a vonat végre megmozdult. Egy-két mérföld után ismét megálltunk. Egy csomó ember szállt le a vonatról.

– Nos – szólt a tiszt –, itt fogunk éjszakázni. Helyezzék magukat kényelembe.

Az örök elfoglalták helyüket a vonat két oldalán. Odabenn orrfacsaró volt a bűz. Kinyitottuk az ablakot, ám a késő őszi levegő annyira csípős volt, hogy Ri könnyörgött, hogy csukjuk be.

– Mi az ördögért nem megyünk tovább? – kérdezte Haszegava, aki nem szokott hozzá, hogy bármiben is akadályozzák.

– Banditák – felelte a tiszt. Előhúzott egy flaska szakét a zakója zsebéből, meghúzta, majd eltette.

– Szóval, mi lesz az énekkel? – erősködött a tiszt.

Ri mondta neki, hogy most, az éjszaka közepén, színpad, mikrofon és fények nélkül nem fog énekelni.

– Húha, te aztán jól beszélsz japánul – füttyentett elismerően a tiszt.

Alighogy a folyosón eloltották a fényeket és ránk telepedett a sötétség, csak az emberek nyögdécselése és köhögése hallatszott, aztán hirtelen iszonyatos sikoly verte fel a csendet. Lehetetlenség volt aludni. Több tiszt is bejött fáklyákkal és autogramot kértek. Egyikük erőszakoskodott, hogy Ri énekeljen. Megnyugtatná az embereket, eszükbe juttatná otthonukat, könnyebben átvészelnék az éjszakát. Ő tartaná a fáklyát, ami megvilágítaná Ri arcát. Mivel Haszegava mindig arra ösztönözte, hogy törődjön a rajongóival, s Ri végül beadta a derekát.

Ezt könnyebb volt mondani, mint kivitelezni, mivel a folyosón mindenütt testek heverték. Néhány sebesültben alig volt élet. Elkísértem Rit a vonaton, hogy megvédjem, ha kell. Karokon és lábakon tapostunk, ő pedig lágy sóhajok és néha szitkozódás közepette énekelt. Először alig lehetett hallani a hangját. A kétségbeesés, a szanaszét heverő testek és a sötétség elbátortalanította, ám ahogy fülkéről fülkére haladt, lassacskán belejött. Az egész vonaton az ő arca volt az egyetlen világos pont. És akkor megtörtént a csoda: hangja erőre kapott és a nyöszörgés is abbamaradt. Olyan volt, mint egy angyal ezen a pokoli helyen. *„Kínai éjszakák, kínai éjszakák... a, dzsunka ár ellen úszik, az álmok hajója, kínai éjszakák, álmaink éjszakája...”*

Majd következett a *Bárcsak!*, és a több száz férfi sötét kórusként kísértcé énekét. *„Bárcsak szerettél volna, bárcsak őszinte lettél volna...”*.

UTUNK első része eseménytelenül zajlott. Ri, Meng Hua, Mandzsukuo második legnagyobb sztárja és én a sinkiji pályaudvaron szálltunk vonatra, ahol a Mandzsúriai Stúdió csodálatos búcsúztatót rendezett. Minden színész és színésznő ott volt csakúgy, mint a teljes műszaki stáb, akik egyenruhát öltöttek, és apró japán és mandzsu zászlókat lengettek, bátorító szavakat kiabáltak felénk, egy rezesbanda pedig búcsúdalokat játszott. Amakaszu fellépett a váróterem közepén felállított, mandzsu színekben pompázó színpadra, és jellegzetes nyers hangján beszédet mondott, amit alig lehetett hallani a füttykoncert és búcsúdalokat éneklő tömeg zajától. Többek között azt is megemlítette, hogy elmondhatatlan büszkeség járja át a szívét, amiért „a barátság nagykövetasszonyát”, Mandzsukuo legszebb virágát küldi császári hazánkba.

Ri annyira izgatott volt, amiért életében először alkalma nyílt ellátogatni ősi hazájába, hogy a Puszan felé tartó úton képtelen volt egy helyben ülni. A vonat nem volt annyira kényelmes, mint az ezüstös Ázsia expressz, és sokkal lassúbb is volt, de csak akkor tért el a menetrendtől, ha a hófúvás vagy a banditák megállásra kényszerítették. Miután elhagytuk Andót és átkeltünk a koreai fennsíkon található befagyott Jalu-folyón, megpróbáltam szunyókálni egy kicsit. Andóból mindössze néhány távoli pislákoló fény látszott. A magányos vonatfütty olyan volt, mint egy bolyongó szellem. Ri viszont nagyon is éber volt, szemében a várakozás tüze égett. Ki nem fogyott a szóból, áradozott a Nicsigeki Színházról, ahol a mandzsu-japán barátság tiszteletére adott gálaműsor díszvendége lesz, Tokió látványosságairól, az irodalmi- és mozivilág híres személyiségei által rendezendő számtalan szórakozásról, akikkel mandzsúriai látogatásaik alkalmával személyesen is találkozhatott. Tudni akarta, melyik étterembe és kávéházba járnak a divatos emberek. Egyre gyakrabban hallottuk tőle a „megismerhető” szót. Valahányszor megemlítettem egy népszerű személyt, első kérdése az volt: „Megismerhető?” Bár ő maga is filmsztár volt, és máris

számos híres japánt ismert, Ri még mindig úgy viselkedett, mint egy túlpörgetett gyerek a születésnapja előtt. Több éve nem jártam már Tokióban, és nem ismertem mindenkit, aki „megismerhető” lenne. Legjobb tudásom szerint próbáltam kielégíteni kíváncsiságát, de nem igazán figyelt. Lélekben ő már akkor megérkezett úti célunkhoz, mielőtt még Puzsanba értünk volna.

Amakaszú, a Sinkijo pályaúdváron tartott beszéde ellenére nem igazán lelkesedett ezért az utazásért. Atyai szemét szerette a színésznőin tartani, és folyamatosan aggódott a magánéletük miatt. Úgy gondolta, hogy a metropolisz művészvilága veszélyesen könnyelmű, ami rossz hatással lehet az erkölcsünkre. Ráadásul a nicsigeki gálakoncertet nem a Mandzsúriai Mozgóképfilm Társaság, hanem a Keleti Béke Szórakoztató Társaság szervezte. A Keleti Béke mögött a japán külügyminisztérium állt, ami Amakaszú szerint túl gyenge kezű volt, viszont ebben az esetben még a kantoni katonaság is tehetetlennek bizonyult. Amakaszú figyelmeztetett, hogy én leszek a felelős, ha bármi olyan történik a színésznőkkel, ami rossz fényt vethet a Mandzsúriai Mozgóképfilm Társaságra.

Utazásunk második éjszakáján, a Puzsant Simonosekivel összekötő kompon sem lehetett aludni. Ri a magas és sápadt Meng Huával osztozott a fülkén. A jellegzetes északi szépség bal térdén egy bájos szépségfolt volt. Jól esett volna egy kis szórakozás, de az üzlet az üzlet. Nem engedhettem meg magamnak semmilyen bonyodalmat ezen az úton. Josikóhoz hasonlóan ő sem járt még soha Japánban, de ő inkább aggodalmaskodó volt, semmint izgatott és visszavonult a fülkéjébe, míg Ri hol kínaiul, hol japánul beszélt és beszélt, nehogy véletlenül átaludja az első japán szigetek látványát. Pirkadatkor sűrű köd ereszkedett ránk. A hajókürt sebzett állatként bőgött fel. Ri az ablaküveghez szorította arcát, és megpróbált keresztüllátni a sűrű, szürke tömegben. Semmi. Aztán reggel fél nyolc körül egy éles női hang közölte a hajó hangosbeszélőjén keresztül, hogy: „közeledünk imádott császári hazánkhoz. Ha jobbra néznek, megláthatják Simonoseki kikötőjét, ami 1904-ben kapta vissza nevét – folytatta a hang. – Azelőtt Akamagaszi néven volt ismert. A gyönyörű táj messze földön híres, és itt zajlott le az 1185-ös Heike és Gendzsi közti háború is...”

Ezalatt mindenki jobbra fordult, ám a sűrű ködben semmit nem lehetett látni. A hangszóróban felcsendült a himnuszunk, mire mindenki, még a kínaiak és koreaiak is, azonnal felálltak.

A város körvonalai, a raktárak és daruk kuszasága csak közvetlenül a kikötés előtt sejlettek fel. Ri nem éppen ebben a látványban reménykedett. A fontoskodó kikötői rendőrök előzönlötték a fedélzetet. Egy vastag fekete kötéllel kettéválasztották a kikötőhíd melletti fő előcsarnokot; egy Chaplin-bajszos, apró, tömzsi emberke pedig helyet foglalt egy pult mögött. A mellette álló segédje rálehelt a bélyegzőre, s miután a bajszos hivatalnok alaposan megvizsgálta iratainkat, fontoskodva lepecsételte. Mennyire gyűlöltem honfitársaim hivatali tudálékoskodását! A kötél túloldalán japán katonák álltak sorfalat, akik a túloldalra szorították a külföldieket. Ri sietett, hogy első legyen a sorban. Meng Hua arcán zavarodottság suhant át. Ekkor tudatosult benne először, hogy Ri japán nemzetiségű, nem félvér, ahogy a stúdió személyzete feltételezte róla.

Miután Ri útlevelét lepecsételték, Meng Huához fordult és kínaiul odaszólt neki, hogy a vámcsarnokban megvárja. Ám a hivatalnok más véleményen volt és visszaparancsolta. Undorral végigmérve, rákiáltott:

– Te nem vagy japán?

Ri lesütött szemmel bólintott.

– Akkor mi ez a nevetséges kínai ruha rajtad? Szégyelld magad, hogy kínaiul karattyolsz. Nem fogod fel, hogy mi felsőbbrendűek vagyunk?

Megpróbáltam közbelépni, és a lehető legdiszkrétebben odasúgtam a tisztnek, hogy ő a híres filmsztár, és a mandzsu-japán barátság megünneplésére jött Tokióba. Egyáltalán nem hatódott meg, és rám förmedt, hogy törődjek a magam dolgával. A diszkrétció nyilvánvalóan nem jött be, ezért tájékoztattam kapcsolatmról a kantoni hadsereggel, és megemlítettem Amakaszu nevét is. A szegény fickó azonnal vigyázzba vágta magát, és ajkai undorító vigyorra húzódtak.

– Kérem – mondta –, nem tudtam... Isten hozta itthon.

Sajnos nem állt módomban meggyorsítani Meng Hua számára az eljárást, és csak több órával később sikerült elfoglalnunk

kényelmetlen fülkénket a kelet felé tartó vonaton. A köd felszállt, de az eget még mindig szürke felhők takarták, mint nedves szürke rongyok, borús hangulatba burkolva hazatérésünket. A levegőben nyirkos ruha és ecetes retek szaga terjengett. Alig szólaltunk meg. Meng Hua még mindig nem tért magához a több órás kihallgatás okozta megrázkódtatásból, és Ri státuszán tépelődött. Almoz viszont túlságosan diszkrét volt, hogy nekiálljon kérdezősködni, így aztán némán bámulta a mellettünk elsuhanó apró, ócska viskókkal teli falvakat. Nyomasztó érzés telepedett rám. Hiányoztak imádott Kínám és Mandzsúriám tág terei. Ez az ország nem kedvezett a szabadságszerető embereknek.

VAN EGY kedvenc helyem Tokióban, ahová egyetemista korom óta mindig ellátogatok. Erre a helyre nem jellemző a modern csillogás, valójában nincs is benne semmi különös. A japánok többsége nagy ívben elkerüli rossz híre miatt. Kísértettanya hírében áll. Éjszakai bolyongásom rendszerint Szendzsuban, a régi vesztőhelyen kezdődik, ahol Dzsizo, a pokolban szenvedő lelkek védőszentjének szobra őrökdi. „Aprított nyakú Dzsizónak” is nevezik, mivel szó szerint több ezren vesztették el itt a fejüket. A városnak ebben a sötét, elfeledett részében ma is találunk régi csontokat. Nezumi Kozót, a legendás betörőt is itt temették el, akárcsak Josida Soint, a szamuráj tudóst és forradalmárt, aki azt hitte, hogy egymaga is képes megakadályozni, hogy a nyugati barbárok elárasszák Japánt. Miután hiába próbált feljutni egy amerikai hajóra, 1854-ben a sógun emberei börtönbe vetették, és Sóin mester ekkor vetette papírra halhatatlan sorait: „Amikor egy hős elbukik, tetteit hajlamosak hitványságnak és rablásnak minősíteni”. 1859-ben lefejezték a sógunnal szembeszegülő császár iránti hűsége miatt. Minden történelmi alak közül őt csodáltam leginkább.

Miután leróttam tiszteletemet az ingatag honfitársaim által régóta elfeledett Sóin mester és a többiek előtt, a Sanya csatorna mentén Josivara, a régi edói szórakozóhelyek felé vettem az irányt. Mostanra csúnyán elhanyagolták, s ronda nyugatias épületeivel olyan volt, mint egy gyatra filmdíszlet. Nyoma se volt Edo régi lakóinak, akik még tudták, hogyan kell okosan és szellemesen udvarolni egy kurtizánnak, és az 1920-as évek közönséges, ám annál elevenebb tivornyái is a feledés homályába veszték.

1940 telén Aszakusza táncos revüinek nagy része és Josivara legtöbb bordélyháza is bezárt. Ami még nyitva tartott, annyira lepusztult, hogy jobb lett volna azokat is bezárni. Viszont az egyik intézményt, amit még egyetemista koromban szoktam látogatni, a bordélyt, ahol egy Clara Brown-típusú rendkívül népszerű lány dolgozott (a tulajdonosa, egy mogorva, buldogszerű alak lelkes mozirajongó volt), nagy meglepetésemre nyitva találtam. Mivel a

hollywoodi filmeket mostanra dekadens voltak miatt hivatalosan is elítélték, némileg változtattak a díszleteken, s keletiesebb hangulatával és stukkó homlokzatával inkább kínai panzióra hasonlított. Egy vékony, pattanásos ifjú strici karon ragadott és a fülembe súgta:

– Tetszeni fog, Mester. Az egyik lányunk kiköpött Ri Koran.

Első gondolatom az volt, hogy beverem az orrát, de visszafogtam magam, és felháborodva faképnél hagytam.

NEM ÁLLÍTOM, hogy túl jó gardedámja voltam a barátság nagykövetasszonyának. A megrettent Meng Huát csak hivatalos teendői tudták kirángatni az Imperial Szállóból. Ezzel szemben Ri állandóan a városban csatangolt a külügyminiszter fiának kíséretében, amit megnyugvással vettem tudomásul mindaddig, míg rá nem jöttem, hogy figyelme messze túlmutat a szigorúan előírt vendéglátás szabályain. A jelek szerint Rinek ez fel sem tűnt, Talán túl naiv volt ahhoz, hogy rájöjjön a fiatalember valódi szándékaira. Hízelt neki a császári fővárosunkban tapasztalt fogadtatás, a híres írók és ünnepelt színészek társasága, akiket mostanra „megismerhetővé” nyilváníthatott, Még magának a kegyetlenkedéséről híres külügyminiszternek is bemutatották, akit – az újabban felvett színpadias beszédmódján – „nagyon édinek” nevezett. Ettől kissé kínosan éreztem magam, mert gyűlöltem kioktatni őt. A nagyvilági nővé átvedlett drága gyermek amúgy sem hallgatott volna rám.

Ezzel szemben a japán sajtónak adott interjúk alatt Ri tökéleteset alakított. Gyönyörű kínai ruhájában természetesen japánul válaszolt a temérdek ostoba kérdésre, ami rengeteg kedvező kommentárt eredményezett. Mi a véleménye Japánról? Ki a kedvenc japán filmsztárja? Kóstolta már a japán nyers halat? Mi a véleménye a japán fürdőkről, a japán ágyakról, a japán evőpálcikákról? Nem túl nehéz a használatuk a hosszú kínai evőpálcikák után? Mindenre válaszolt, a riportereknek azt mondta, amit hallani akartak, beleértve azt is, hogy a japán evőpálcikák lehetnének ugyan rövidebbek, viszont gyönyörű a formájuk.

Egyetlenegy, szerencsére nem túl nagy példányszámú újság merészelt célozni arra, hogy Ri esetleg nem is mandzsúriai. Ezt a cikket azonban a vezető lapok nagy megkönnyebbülésemre figyelmen kívül hagyták, mivel Amakaszu rettentő dühös lett volna, ha ez a híresztelés szárnyra kap. Ám Ri hírnevére ennél az újságcikknél sokkal nagyobb veszélyek is leselkedtek. Egyik reggel a szállodában nagy hajlongások közepette megszólított egy, a Keleti

Béke Szórakoztató Társaságtól érkezett fiatalember. Miután kihajlongta magát, és egy fehér zsebkendővel alaposan megtörölgette homlokát, a fiatalember nem éppen udvariasan a tárgyra tért. Közölte velem, hogy a Társaság igazgatója, Nagaj úr, aki a fiatal lányok iránti telhetetlen vonzalmáról volt híres, szeretné közelebbről is megismerni Ri Korant. A kezembe nyomott egy névjegyet, amin a jól ismert Tokió Szálloda neve, a hátoldalán pedig kézírással egy szobaszám szerepelt.

Még engem is megdöbbsentett ez a közönségesség, holott köztudott volt rólam, hogy a női nem a gyengém. A nőkkel való kapcsolataim mindegyike a kölcsönös élvezet ígéretén alapult, én pedig dicsekvés nélkül állíthatom, hogy maradéktalanul kielégítettem őket. Mindig meghagytam nekik a szabad választás jogát. A magam módján feminista vagyok. Nagaj úgy kezelte Rit, mint egy közönséges prostituáltat; éppen Rit, aki látszólagos gyermeksége ellenére igazán jó és tiszta volt. Ezért útjára bocsátottam a lakájt, megköszöntem a meghívást, és hozzátettem, hogy tolmácsolja főnökének azt is, hogy sajnós Ri éppen gyengélkedik. Mivel biztosra vettem, hogy Nagaj nem hagyja annyiban, azonnal kértem egy személyes találkozót.

Nagajnak nagy és kényelmes irodája volt Marunucsiban. A bőr karosszékekkel és hatalmas, üres íróasztallal berendezett helyiség áporodott dohányszagtól bűzlött. Az alacsony termetű Nagaj drága kétsoros öltönybe préselte magát, festett fekete haja csak úgy csillogott a fényes bronzkerubokkal és trombitáló angyalkákkal teli hatalmas csillár fényében. Íróasztala mögött ülve, terjedelmes hátsó felét a puha bőrülésen nyugtatva szivarra gyújtott és barátságos, gyermekeknek és szolgálóknak fenntartott hangnemben megkérdezte, mi járatban vagyok.

- Ri Koran miatt jöttem – válaszoltam.
- Igen?
- Tudta róla, hogy jó nevű japán családból származik?
- Ne mondja.
- Nem engedhetünk meg magunknak semmiféle botrányt.
- Nem értem, pontosan mire céloz, de bármi is legyen, nem tetszik nekem. Rajtam múlik, hogy egy marad a sok közönséges sztárocska között, vagy világhírű lesz.

Tudtam, hogy ez azért nem éppen így van, de szó nélkül hagytam. A lehető legudvariasabban azt válaszoltam, hogy Amakaszu századostól szigorú utasításokat kaptam arra vonatkozóan, hogy Ri Koran Japánban tett látogatása csak és kizárólag szakmai jellegű következményekkel járhat.

Nagaj elvörösödött. Orromat megcsapta drága parfümjének illata. Megelégedéssel vettem észre a homlokán kiütkező verejtékcseppeket.

– Jó, akkor a másik lányt akarom, a mandzsut.

Újfent mellbe vágott a férfi nyers közönségessége, és belefogtam, hogy kimentsem és megvédjem Meng Huát. Ekkorra visszanyerte higgadtságát és nyelvével körbenyalogatta szivarja végét.

– Vagy esetleg azt akarja, hogy elmondjam a sajtónak – persze, csak a koncert után –, hogy mindannyiunkat átverték, és hiteles fonásból, Ri Koran személyi titkáráról, Szato Daiszukétól tudjuk, hogy a kisasszony álnéven lépett fel?

Megdöbbenett, hogy Nagaj ilyen kockázatot vállalna csak azért, hogy szexuális vágyait kielégítse. Lehet, hogy csak blöffölt, de nem mertem kockáztatni. Elsősorban az volt a kötelességem, hogy Ri Korant biztonságban tudjam ettől a ragadozó bestiától. A Keleti Béke Szórakoztató Társaságnak fizetett verőemberei voltak, bár a Mandzsúriai Mozgóképnek is megvoltak a maga forrásai. A tokiói emberünknek, Amakaszu régi rendőrbarátjának voltak alvilági kapcsolatai. Apróság, de hatékony. Amikor elmeséltem neki a gondomat, először azzal fenyegetőzött, hogy kinyírja Nagajt. Mivel ez nem tűnt túl jó megoldásnak, felajánlotta, hogy testőröket ad Ri Koran mellé, de Mengnek saját magáról kell gondoskodnia.

Először Meng nem is értette. Miért kellene neki szórakoztatnia a cég igazgatóját? Elmagyaráztam, hogy rendkívül befolyásos ember Tokióban és az ő jóindulatától függ a turnénk sikere. Esetleg felajánl nekik egy nagyobb filmszerepet is egy japán filmben. Gyorsan beszéltem, hogy eltereljem a figyelmét, és közben utolsó gazembernek éreztem magam. Mandzsukuóban elég sok időt töltöttem befolyásos japánok körül ahhoz, hogy tudja, mire számíton. De hiszen még japánul sem tud rendesen, próbált érvelni. Amikor rájött, hogy nincs kibúvó, öklével a mellkasomnak esett, és előbb északi tájszólásban kiabálni kezdett, majd kitört belőle a zokogás.

Megpróbáltam lecsillapítani, megöleltem, és azzal vigasztaltam, hogy a mozinál is nagyobb a tét; áldozatot kell vállalnia egy nemesebb célért, mert az életben vannak dolgok, melyeket nem mi irányítunk, és ha beleegyeznek, hogy legalább egyszer találkozzon Nagaj úrral, azonnal visszaindulhat Sinkijóba, én pedig soha nem feledkezem meg a bátorságáról és odaadásáról. Életem talán legnehezebb pillanatai voltak ezek. Többé nem említettük ezt a szerencsétlen esetet.

A NICSIGEKI gálakoncert elsöprő siker volt. Az időpont is kedvező volt, mivel február 11-ére, nemzetünk megalapításának 2600. évfordulójára esett. Pu Ji kifejezetten erre az alkalomra érkezett Tokióba. A hideg ellenére több ezren sorakoztak fel a császári palota előtt, hogy meghajoljanak a császár előtt; esetleg megpillantsák magát Pu Jit is, akiről sokat cikkeztek akkoriban. Kevesen tudták, amit én, nevezetesen azt, hogy Mandzsukuo császára szinte állandó ópiumkábulatban hever, vagy Charlie Chaplin-filmeket néz. Ez csak egyik előnye annak, hogy az információszerzés volt a munkám. Olyan dolgok jutottak a tudomásomra, melyeket a hétköznapi emberek egymillió év alatt sem tudtak volna elképzelni.

A palota körüli események viszont eltörpültek a Nicsigeki Színháznál történtek mellett. Az emberek egész éjjel kint voltak, paplanokba és takarókba burkolózva várták a jegyiroda nyitását. Reggel kilencre három, tíz órára már öt sorban álltak az épület körül, és amikor tizenegykor megkezdődött a koncert, hét sorban zsúfolódtak a színház körül a dermesztő hidegben. A teremben moccanni sem lehetett. A koncert kis híján elmaradt, mert Ri és testőrei képtelenek voltak átverekedni magukat a színház körül tolakodó tömegben. Gumibotos rendőröket kellett hívni, hogy utat törjenek és szegény Rit, aki arcát prémgallérja mögé rejtette, bevonszolják a művészbejárón.

Csodálatos előadás volt. Tudtam, hogy Meng Huán is múltott a siker. A szívós kis mandzsu lány úgy énekelt, mint egy angyal. Szűnni nem akaró tapsot kapott, és a közönség többször is a „Mandzsukuo, banzáj!” kiáltással jutalmazta. Bármily szépen énekelt is Meng Hua, a fő látványosság mégis Ri Koran volt, Miatta jöttek ide ennyien. A függöny egyik felén a mandzsu nemzeti színek, a másikon a felkelő napunk sugarai tündököltek. Felül aranybetűkkel a *„Harmóniát az öt nép között és béke Keleten”* felirat állt. Felgördült a függöny, és a sötét színpadot megvilágító egyetlen aprócska reflektor fényében ott állt a kínai ruhás Ri. Éppúgy, mint a *Kínai éjszakák* kezdetének híres utcai jelenetében. Kínaiul káromkodott,

és minél cifrábban szitkozódott, a közönség annál jobban tombolt. A fény kialudt, a színház sötétbe borult. Senki sem tudta, mire számíton. Aztán felcsendült a *Kínai éjszakák* dallama, mely lassan betöltötte a termet. Néhányan tapsolni kezdtek. A zene erősödött, A reflektorfényben feltűnt egy magányos alak, ezúttal csillogó arany kínai öltözékben, arcát egy hatalmas, mandzsu legyező mögé rejtve. A legyező leereszkedett és Ri, arcán olyan mosollyal, ami egy jéghegyet is képes megolvasztani, belekezdett híres dalába. A közönség megvadult. Sohasem láttam még ilyet. Az emberek kiabáltak, fűtyültek, dobogtak, egyesek a székek tetején táncoltak. Annyira őrjöngtek, hogy a nicsigeki biztonsági személyzet berontott a terembe és megparancsolta az embereknek, hogy üljenek le. Néhány pofon is elcsattant, és a gumibotok is lecsaptak párszor. A lányok elalélta a gyönyörűségtől, a lármázó egyetemistákat pedig kivonszolták a tömegeből. A színpadon következett a *Suzu patak*, majd az *Ó, a mi Mandzsúriánk!* Ri teljesen egyedül a színpadon, a zenekar kíséretében minden más hangot elnyomott, és észre sem vette, mit robbantott ki. Soha nem felejttem el azt a savas vizelet- és izzadságszagot, ami a koncert után az üres termet megülte.

Akkor nem tudtunk róla, de odakint még nagyobb botrány tört ki. Az épületet körülvevő hét és félsornyi emberből mindössze kettőnek sikerült bejutni, és a kintiek, miután órákig fagyoskodtak, nem vették jó néven, hogy kívül rekedtek. A japánok eléggé türelmesek, és nem jellemző rájuk a zavargás, főleg nem akkor, amikor katonák felelnek a rendfenntartásért, de a csalódottság, hogy nem láthatják Ri Korant a Kína-láz csúcsán már túl sok volt nekik. Valóságos lázadás tört ki. A sajtót felszólították, hogy ne foglalkozzanak vele, de mindenki arról beszélt, hogy az *Asahi* hírlap nagy fekete személyzeti autót megdobálták, bezúzták az ablakaikat. A kirendelt lovas rendőrök a tömeg közé vágattak. Egy fiatal, Ri Koran frizurás lányt összetapostak a lovak. Egy rendőrt kis híján megöltek, amikor végre megérkezett az erősítés, és határozott fellépésüknek köszönhetően sikerült visszaszorítani a lázongó rajongókat. Mire mi is kiléptünk az éjszakába, a kék egyenruhás férfiak szorgosan locsolták az utcákat. Míg a színház előtt várakozó gépkocsikhoz értünk, lábunk alatt cuppogott a hideg, sötét víz.

AZ 1941-ES év nagyszerű volt, bár nem annak indult. Kibéreltem egy lakást a sanghaji Broadway-palotában, ami jobban illett a kínai művészeti kapcsolataim kibővítéséhez, mint a lerobbant mandzsukuói odúm. Szerettem Sanghajt, bár bűzlött a nyugati imperializmustól. Különös elégtételt éreztem, ha a patak túlsópartján megközelíthettem a brit konzulátust, melynek hatalmas, biliárdasztal simaságú pázsitján a bennszülöttek erőlködve húzkodták a hengert, hogy az angolok zavartalanul krikettezhessenek rajta. Tavasszal hallhattam a teáscsészék felett repkedő arrogáns angol szavakat, és magamban azt gondoltam, most rajtunk a sor. Túl sokáig uralkodtak az ázsiaiak felett. Most mi vagyunk előnyben. Most ők kell, hogy meghajoljanak előttünk, még a legalantasabb japán rendőr előtt is, ha el akarták hagyni átkozott koncessziójuk határait.

Folytatva a történetemet, 1941 első napján, miután átadtam az újévi borraivalót a Broadway-ház portásának, felmentem a hálósobámba, hogy átöltözzem az esti partira, amire egész héten vártam. Baj Ju, egy bimbózó ifjú színésznő volt a vendégem egy új film bemutatóján a Kataj Színházban. Elbűvölő, kínai vonásokkal rendelkező, pimasz mosolyú teremtés volt, hosszú, sima, karcsú lábakkal, ami egyszerűen elvette az eszem. Hetyke mellei büszkén állták az elismerő tekinteteket, barack formájú feneke pedig egy tapasztalt férfi simogatásáért könyörgött.

A legjobb formámat akartam hozni. Miután hosszasan áztattam magam a kádban, alaposan végiggondolva, mi mindent fogok csinálni a kis huncuttal, kinyitottam az öltözőm ajtaját. Rémülten hátrahőköltem a látványtól. A ruhatáram minden egyes darabja – kínai selyemöltözékeim, nyári kimonóim, kantoni katonai egyenruhám, C. C. Lau márkájú fehércápa-bőr kabátom, Charvet ingeim, sőt az olasz nyakkendőim is – cafatokban hevert. Vászón-, gyapjú- és selyemcsíkok borították a padlót, mintha egy vadállat garázdálkodott volna az öltözőmben. Miféle örült képes ilyen tenni? Kutatni kezdtem valamiféle nyom után, de semmit nem találtam. A fürdőszobába rohantam, hogy hideg vízzel lelocsoljam az arcom, és

amint felkapcsoltam a villanyt, megpillantottam... Hogyhogy nem vettem észre korábban? Erős, férfias, de rendkívül elegáns kínai jelekkel, rúzzsal ezt írták a fürdőszobatükörre: „Nem lehet két Josiko az életedben. Nem a megfelelőt választottad”.

Megszoktam már a női hisztiket, mivel a kínai lányok meglehetősen szenvedélyesek tudnak lenni. Mindenben volt részem, sírásban, ordításban, átkozódásban; olyan is volt, hogy egy-egy lány elrohant a pénzemmel. Most viszont a teljes ruhatáram bánta a féltékeny fúria dühkitörését. Ami külön bosszantott, hogy ennek a felelőtlen pusztításnak nem volt semmi alapja. Bevallom, időnként kissé bőkezűen osztogattam a gyengédséget, a saját szórakoztatásomra, elvégre férfi vagyok. De nem éreztem hibásnak magam. Ez a nő pedig mindenkinél, még a saját anyámnál is jobban ismert. Ennyire félreismertek? Csakis az igaz szerelem okozhatta ezt az örültséget.

SINKIJÓBAN a szokásos márciusi hideg fogadott bennünket. A hófúvások miatt az Ázsia expressz is késett, ami egyébként rendkívül ritkán fordult elő. Annyira ritkán, hogy ennek az esetnek is szomorú vége lett. A vonatunk vezetője annyira bánkódott a késés miatt, hogy a Dairen felől érkező gyorsvonat alá vetette magát. Legalább a másnapi újságok megtisztelő megemlékezése némi posztumusz elégtételt szolgáltatott neki. Ez az eset jobban megviselt, mint gondoltam, de ez nem könnyített a lelkiismeretemen.

Amakaszu Sinkijóba rendelt egy megbeszélésre. Máskor örültem volna, ha meglátogathatom a mandzsú stúdiókat, és hallhatom a legfrissebb pletykákat. Ezúttal azonban rossz előérzetem támadt. Sanghajhoz képest a mandzsú főváros széles utcái kihaltak tüntek. Mintha csak rendőrök és katonák merészkedtek volna ki a hidegbe, részeg bandákba verődve az éjszakában. A helyi lakosok bezárkóztak otthonaikba a város peremén.

Ez volt a második alkalom, hogy meghívást kaptam a Ri Koran Rajongói Klub értekezletére. Ezúttal többen voltak a Jamato Szállótágas, túlfűtött termében. A szokásos tagok is itt voltak, köztük Kisi és Josioka, akik kezüket melengették a tűzhely közelében elhelyezett nagy, túltömött bőr karosszékekben terpeszkedve, a Kempejtaj egy magas rangú katonatisztje társaságában, akit nem ismertem. Nem kedvelem a katonai rendőröket. Mindenki rettegett tőlük, még a kantoni hadseregben is. Ez a fiatal alak, név szerint Toda feltűnően pedáns volt, nadrágja élet és barna bőrcsizmáját elnézve lerítt róla a türelmetlenség és határtalan önelégültség.

Tudtam, hogy nem véletlenül hívtak meg, de az urak nem törődtek velem. Kisi szokásos unalmas államügyeiről szónokolt: keményebb intézkedések kellenek, hogy növeljük a gyárak és bányák termelékenységét, hogy visszaszorítsuk a bűnözést, és így tovább. Josioka ezredestől a császár hogyléte felől érdeklődtek. Remekül, felelte, és minden ok nélkül nevetni kezdett. Kivéve, hogy Őfelsége hiába epekedik, hogy elhagyja lakosztályát. Unatkozik, és a feleségei is állandó fejtörést okoznak neki. Elvégre mégsem

nézhetett egész nap Charlie Chaplin filmeket. Hála a máknak, Őfelsége rendszerint egy-két pipa után megnyugszik.

– Remélem, a mandzsu kormány jóvoltából – jegyezte meg Kisi, kiálló fogaival vigyorogva, ami inkább vicsorgásnak hatott. Josioka orrlyukai riasztóan kitágultak.

Amakaszu felállt a székéből, hogy lemezt cseréljen és megkínált egy itallal. Miközben saját whiskysüvegéből megtöltötte poharamat, kijelentette, hogy meg kellene beszélni egy kínos ügyet, Minden szem ránk szegeződött. Megpróbáltam összeszedni magam.

– Felhívták a figyelmünket – kezdte –, hogy viszonya volt Ri Korannal.

Tiltakozni akartam, de kezét felemelve leállított.

– Erre semmi szükség – mondta –, felesleges. Tudom, hogy nem követne el semmi butaságot, Az információ megbízhatatlan forrásból származik. Valójában egy olyan nőtől, aki csak fejfájást okozott eddig is, egy olyan nőtől, akivel szerintem igen bensőséges kapcsolatban áll.

Megdöbentett, hogy Keleti Ékszerem ekkora bajba sodort. Egy dolog, hogy szétvagdosta a ruháimat, de ezzel az akciójával akár tönkre is tehetett. A kanszaji tájszólással beszélő kempejtaj tiszt elkezdett kioktatni. Keze nadrágjáról az övcsatjára vándorolt, mintha ellenőrizni akarná, hogy megvan-e még. Mellkasát kidüllesztve olyan volt, mint egy pulykakakas. Nem bírtam ezt az embert, de tehetetlen voltam. Végig kellett hallgatnom ezt az ifjoncot, amint kifejtette, hogy a helyi színésznőkkel létesített intim kapcsolataim összeegyeztethetetlenek ázsiai küldetésünkkel. Persze, mindenkinek joga van egy kis szórakozásra, de az intim kapcsolatok más lapra tartoznak. Nekünk, japánoknak felül kell emelkednünk a durvaságon. Mindenekfelett felelősséggel tartozunk a hazánknak. Nem a saját kedvtelésünkre vagyunk itt, hanem azért, hogy vezessük és fegyelmezzük őket. Ezalatt végig Ri édes éneke hallatszott a háttérben. *Kínai éjszakák, álmaink éjszakái...*

Nagy megkönnyebbülésemre Amakaszu témát váltott. Elmondta, hogy Kavasima Josiko egyre nagyobb gondot, voltaképpen már fenyegetést jelent. A Ri Korannal kapcsolatos hazugságain kívül más szempontból is veszélyes volt. Úgy tűnik, hogy a politikánkat is megzavarja felelőtlen fecsegésével, miszerint a japánok ópiumot

kényszerítenek a kínaiakra, és így tovább. Megkörményeztetett néhány csalódott japán idealistát, hogy szervezzenek egy összejövetelet a kínai függetlenség támogatására. Ez volt a legkényesebb időszak ázsiai küldetésünk során, és mondanom sem kell, hogy ennek sürgősen véget kellett vetni.

– Meg kell tőle szabadulni – mondta a kempejtaj tiszt, aki ezúttal figyelmét csizmája fényesre viksolt orrára irányította. – És mivel mindenkinél jobban tudja – folytatta –, továbbá felelősnek tartom szerencsétlen magatartása miatt, önre esett a választásunk, hogy megoldást találjon erre a problémára.

Kellemetlen vigyorra húzta a száját.

– Végül is, kapott egy csontot, amin elrágódhat. Nem okozhat túl nagy gondot, hogy visszakapja, ami jár, vagy igen?

Amakaszura néztem, de ő lesütötte a szemét. Kisi és Josioka halkán suttogva valami másról beszélt. Magamra maradtam. Visszautasításról szó sem lehetett. Másrészt elborzasztott a gondolat, hogy meg kell ölnöm valakit, aki annyira kedves számomra még akkor is, ha ártani akart nekem. Most, hogy a hivatalos teendőket elintézték, a Ri Koran Rajongói Klub szórakozásra vágyott. Még több italt rendeltek, és egy férfi Suzu szépségeiről kezdett énekeim. Valamikor éjfél után a részeg Amakaszu kivörösödött fejével, evőpálcikáival hadonászva éneklésre buzdította az asztaltársaságot. „Ku, ku, megy a galamb” – ordította. Ez volt életem egyik legrosszabb estéje.

Nem voltam ostoba. Feltűnt a környezetem álszenteskedése. Keleti Ékszernek igaza volt az ópiumüzlettel kapcsolatban, viszont nem látta a nagy összefüggéseket, és a Kisihez vagy a kempejtaj tiszthez hasonló emberek dacára még mindig hittem a küldetésünkben. Kínai öltözékem ellenére japán voltam. Szerettem Kínát, talán jobban is, mint Japánt, de tudtam, hogy a hazám jelenti az egyetlen reményt Ázsia jobbá tételére. Még ha nem is értettem egyet egyes japán intézkedésekkel, vagy a kivitelezésükkel megbízott pitiáner tisztekkel, voltak kötelezettségeim.

Nem tudtam, mit tegyek. Hiányzott belőlem a bátorság, hogy megöljek egy nőt, akit szerettem. Arra sem bírtam rászánni magam, hogy felbéreljek valakit, aki megteszi helyettem, így hát nem tettem semmit. Visszatérve Sanghajba lemondtam minden társasági

meghívást, és a munkámat is hanyagolni kezdtem. Három nap és három éjszaka kizártam életemből a hitvány világot, és egy kényelmes ágyon elnyúlva a francia koncesszió egyik sötét zugában egy szomorú szemű, vékony kínai lányt figyeltem, aki a fényes két láng felett melegítette az ópiumot, majd miután szakértő kézzel a pipámba helyezte, a kezembe adta, hogy elmerüljek az édes feledés tengerében.

ISMERTEM egy férfit Pekingben, egy született ezermestert. Korábban már voltak vele ügyeim, de nem foglalkoztam vele különösebben. Egy piti gengszter az 1920-as években, név szerint Tanegucsi Josio tíz évvel később kinevezte magát a Japán Fasiszta Párt vezetőjévé és odáig merészkedett, hogy Mussolinival is találkozott Rómában. Az összes japán lap lehozta a fényképet, melyen úgy nézett ki, mint egy iskolásfiú fekete egyenruhájában, amint éppen kezét ráz a Ducéval. Gátlástalan, kapzsi ember volt, a nőkkel kifejezetten durván bánt; az a fajta japán, akit megvettem. Kínát viszont úgy ismerte, mint a tenyerét. Ha mükincset, gyémántot vagy fegyvert kellett rabolni, Tanegucsi volt a megfelelő ember. Ha valakit gyorsan, feltűnés nélkül ki kellett iktatni, Tanegucsi mindig jó munkát végzett. A titkos találkozók megszervezésében is otthon volt, ha olyan emberek akartak találkozni, akik nem engedhették meg maguknak, hogy egymás társaságában lássák meg őket. Azt is híresztelték, hogy Tanegucsi volt a közvetítő a japán katonaság és Csang Kaj-sek tábornok, a főellenségünk között. Röviden, Tanegucsi mindent tudott és mindenkit ismert. Keleti Ékszer is, aki egykor a szeretője volt, Jó okom volt azt hinni, hogy még mindig vonzódik hozzá és reméltem, hogy ő segíthet kimászni a slamasztikából. Tisztában voltam azzal, hogy milyen kockázatot vállalok, ha ezt az embert a bizalmamba fogadom, és megalázó volt, hogy tőle kellett szívességet kérnem, de életemnek abban a szörnyű pillanatában nem volt más, akihez fordulhattam.

Tanegucsi lakását Peking központjában egy rövid sikátorban Vang Fu Jing és a Tiltott Város között, fehéroroszok őrizték. Valami miatt megbízott bennük. Azt hiszem, egy kicsit beszélt is oroszul. Egy fiatal japán kísért be az irodájába, hóna alatt két pisztollyal. Tanegucsi, kék öltönyben volt, nyakkendőjében egy óriási gyöngy fénylett. Éppen telefonált. Alacsony emberke volt vastag ajkakkal és apró szemekkel, ami a sok itálnak köszönhetően szinte alig látszott. Alacsony termetét tovább hangsúlyozta, hogy alig volt nyaka, kerek, rózsaszín arca mintha egyenesen a keskeny vállakból nőtt volna ki,

mint egy teknősbéka feje. Nem is annyira beszélt, mint inkább morgott a telefonba. Az egész telefonbeszélgetés alatt morgott. Az íróasztala mögötti falon egy férfi kézvonásokról árulkodó kalligráfia függött vastag aranykeretbe foglalva; az őszinteség, hűség és jóság kínai jelei. A szemközti falon, az én székem mögött egy kitömött tigrisfej díszelgett. Olyan érzésem volt, mintha a nyakamba akarna ugrani.

Udvariasan megköszöntem Tanegucsinak, hogy fogadott, Rendelt két csésze zöld teát a kétpisztolyos fiatalembertől, mire ő kék házipapucsában kislattogott a konyhába. Miután elmeséltem Tanegucsinak a történetemet, felvetette a fejét, és inkább magának, mint nekem, mindenféle elfogultság nélkül így szólt:

– Igazi bajkeverő, az.

Mindössze annyit kértem tőle, hogy vigye ki az országból a lányt. Ravasz mosoly jelent meg az arcán.

– Talán akadályozza a szerelmi életét?

– Nem – válaszoltam –, nem ez a baj.

Tiltakozásul felemelte a jobb kezét, ami meglepően kecsesnek tűnt vaskos testéhez képest.

– Nos, igen – mondta –, egy nap még szükségünk lehet rá. Nem ígért semmit, de említett egy helyet Kijusu mellett, ahol esetleg eltűnhetne. Van ott pár barátja, akik legalább egy időre megvédhetnék. Örökké hálás leszek ezért, mondtam neki.

– Igen, az lesz – nyugtatott meg, miközben végigmért, mint egy agyafúrt paraszt a vásárban. Amint visszaértem a szállodába, készítettem egy forró fürdőt, és hosszasan áztattam magam, mintha iszap szennyezett volna be.

A HÁBORÚ után csak romok maradtak Sanghaj külvárosából. A vonat ablakából nézve hatalmas szemétkupachoz hasonlított. Elképesztő az emberi alkalmazkodóképesség. Kína lakosai megtanultak együtt élni a katasztrófákkal. Az emberek szalmából, rozsdás vasakból, téglatörmeléből, vagy bármiből, ami a sűrűn lakott területből megmaradt, képesek voltak hajlékot építeni maguknak. Szalmakunyhók tömege sorakozott egymás mellett, alig vállmagasságban az emberi és állati hulladékkal, ürülékkel, döglött kutyákkal, véres rongyokkal, és a szomszédos vegyiüzemből származó, mérgező anyaggal tele kannákkal teli csatornák közelében. Még a mozgó vonatból is látni lehetett a dagadt patkányokat és a mocsokban turkáló kóbor kutyákat. A szegényes vacsorájukat főző családok csak akkor csaptak a patkányok felé, ha azok már felmáshozták a gyerekekre, és legtöbbször még ezzel sem törődtek. A keréknyomokban pucér gyermekek rohagáltak, csak megfeketedett lábuk köré tekertek egy-egy szalmacsomót. Nekik legalább megvolt mindkét lábuk. Egyesek hason fekve forogtak körbe-körbe, karjaikkal hajtva magukat, mint valami rákok. Amikor egy rövid időre megálltunk az Északi pályaudvaron, nagy meglepetésemre egy fiatal, szőrmébe öltözött lányra lettem figyelmes, aki az ablakomon kaparászva ételt koldult. Legalábbis azt hittem, hogy bunda, majd ahogy tüzetesebben megnéztem, rájöttem, hogy saját hajával fedte be meztelen testét. Valószínűleg nem sokáig maradt életben, és bizonyára boldogabb holtában, mint életében.

De hát ez Kína; az élet zajlik, mint a Sárga-folyó, ami helyenként csaknem állóra lassul, hogy aztán ismét dühödt zúgással rohanjon tovább. Elszomorított a vonatból látott nyomor, és rettenetesen kimerültnek éreztem magam. Ilyenkor úgy éreztem, hiábavaló minden fáradozásunk, mert sosem lennénk képesek megváltoztatni ezt az országot. Mintha egy óceánjárót akarnánk pusztán kézzel elvontatni. Ez Kína nagysága, ötezer éves történelmével terhelt. Nem leltem örömet ezekben a gondolatokban. Kétségbeesetten

vágytam arra, hogy sikerüljön; s tudtam, ha elbukunk, egyetlen hagyatékunk a káosz és vérontás lesz.

A rendőrségünknek legalább sikerült helyreállítani a rendet Sanghaj belvárosában, ahol csökkent a bűnözés, és az emberek biztonságban érezhették magukat napi teendőik közepette. A filmeket továbbra is engedélyezték. A Park Hotelben egész éjjel táncoltak. Az emberek továbbra is elverték pénzüket a lóversenypályán. Bármilyen történet is a világban, Sanghaj hedonista szelleme legyőzhetetlennek bizonyult, Vezetőm és társaságom Sanghajban minden tekintetben Tanegucsi ellentéte volt. Kavamura Kejzo, az Ázsiai Mozitársaság főnöke művelt ember volt. Több nyelven beszélt folyékonyan, többek között németül és franciául is, és a kínaiak is tisztelték. A Mozitársaság japán tulajdon volt ugyan, de a legjobb kínai rendezők által készített jó minőségű helyi filmekre szakosodott. Sok tekintetben az volt, ami a Mandzsúriai Mozgóképekkel kellett volna, hogy legyen. Ázsiaiak számára készült ázsiai filmek, melyek vonzották a helyi nézőket. Volt bennük valami könnyedség, ami hiányzott az Amakaszú által előnyben részesített erőszakos propagandafilmekekből, aki – nem véletlenül – cseppet sem kedvelte Kavamurát. Az akkoriban általam ismert összes japán közül Kavamura állt legközelebb ahhoz, hogy megértse a kínai gondolkodásmódot. A magas, jóképű, kócos, hullámos hajú és ízléses angol öltönyöket kedvelő Kavamura jól ismerte a város nyújtotta szórakozási lehetőségeket. Gyorsan ráunt a hivatalos teendőkre, s délutánonként rendszeresen meghívott a Nagy Világ toronyhoz egy kis kikapcsolódásra.

A Nagy Világ egy óriási szórakoztató pagoda volt a jang-dzsingbangi Nyugati utcában. A torony tetején egy ezer férőhelyes mozi terem volt. Reggeltől késő estig csinos, hónaljig felhasított *kippaós* szájhák lézengtek a hallban. Az első emeleten kezdtünk, ahol sanghaji gombócot ettünk majd lassan haladtunk felfelé a „paradicsomba”, ahogy a helyiek a csúcsot nevezték. Közben belekóstoltunk minden egyes szint kínálta élvezetbe: megfürödtünk az első emelet illatos gőzében; a másodikon igénybe vettük a lábmasszázszt és fülzsírtisztítást; a harmadikon megcsodáltuk az akrobatákat, kötél-táncosokat és zenészeket; a negyediken szuzui süteményt majszolgatva megnéztük a meztelen lányok peep show-

ját és illetlen színházi előadásukat; az ötödiken hagytuk, hogy kényeztessenek bennünket az ügyes kezű fiatal lányok, majd különféle szerencsejátékokat játszottunk és megtekintettük egy „gumiárura” szakosodott üzlet kínálatát. És így tovább, egészen a tetejéig, ahol kínai szépségek kínáltak minden elképzelhető élvezetet, miközben egy zenekar többek között filmzenét is játszott. Emlékszem, Ri Koran dalait is játszották. A gyönyörök palotájának kínai látogatói, akik nem bírtak ellenállni a kísértésnek és minden pénzüket lányokra és szerencsejátékokra költötték, időnként levetették magukat a „paradicsomból” az utcára, a nyüzsgő tömegbe. A helyiek a torony csúcsának kiszögelléséhez vezető falépcsőt a „mennysországi lépcsőjének” hívták.

Bár Kavamura a legtöbb vezető kínai színésznővel készített már filmet, leghőbb vágya volt, hogy egy film erejéig átcsábítsa Rit a sanghaji stúdiójába. Ugyanolyan népszerűvé akarta tenni Kínában, mint amilyen Japánban volt. Természetesen Amakaszu nem rajongott az ötletért, hogy akár csak egy filmforgatás idejére is elengedje. Biztosítottam a barátomat, hogy közbenjárók Amakaszunál az érdekében. Amikor véget ért az április hűvös idő, Ri is megérkezett Japánból, ahol felvételeket készítettek új filmjéhez, a *Suzui éjszakákhoz*. A kedvenc éttermemben találkoztunk a Hanko úton, ahol sült angolnát és rákot ettünk. Észrevettem, hogy folyton lehajol, hogy megvakarja a lábát.

– Ja, az – mondta, mikor rákérdeztem. – Egy kis szuvenir a hazámból.

Egy Tokió melletti tavacskánál forgattak egy jelenetet, ami feltűnően hasonlít a suzui tavakhoz. A rendező híres volt keménykezűségéről. Szegény Ri órákat töltött a derékig érő vízben, várva, hogy a kamera felvegye, és ezalatt megszállták a piócák. Meglepő hírei voltak. Találkozott a másik Josikóval, az én Ékszeremmel. Ahogy ezt meghallottam, végigfutott a hideg a hátamon.

A kiusui szállodában Ékszer telefonált Rinek. Azt állította, szüksége van rá, ezért okvetlenül találkozni akart vele. Olyan meggyőzősen adta elő a meséjét, hogy Ri gondolkodás nélkül beleegyezett a találkozóba. Amint a férfikimonóba öltözött Ékszer

megérkezett, őrjöngve a táskájába nyúlt, majd átadott neki egy selyembe csomagolt köteg kéziratot.

– Kérlek, olvasd el – mondta. – Ez az én életem. Csak te értesz meg. El kell játszaniod engem. Ez kell, hogy legyen a következő filmem.

Ri szólni sem tudott a döbbenettől. Még soha nem látta ilyen állapotban Keleti Ékszert, aki remegett a félelemtől.

– Kérlek – folytatta. – Könyörgök. Meg kell tenned, ez az utolsó esélyem.

Mielőtt még Ri visszaadhatta volna a kéziratot, Ékszer már távozott. A beszámolót hallgatva néma köszönetet mondtam Tanegucsinak. Legalább Keleti Ékszer egy ideig biztonságban lesz, gondoltam. A helyzet az, hogy mindazok ellenére, amiket ellenem elkövetett, még mindig szerettem. A film persze soha nem készült el. Ri gyorsan ideadta a kéziratot, mintha égette volna a kezét, én pedig tűzbe vettem. Ez a szerelem, nem az árulás megnyilvánulása volt. Igenis el tudtam képzelni, mi lett volna Keleti Ékszer sorsa, ha azok a lapok illetéktelen kezekbe kerülnek.

Kavamura partijai híresek voltak Sanghajban. Egy óriási, kényelmes, európai módon berendezett villában lakott, a Joffre sugárút mögött. Sok ember megfordult azokban a szobákban, köztük Marlene Dietrich is, akiről azt terjesztette, hogy viszonyuk volt annak ellenére, hogy zsidó szeretője, Josef von Sternberg is a vendége volt ugyanabban a házban. Kavamura imádta Sternberget. Dolgozószobájában megmutatta a széket, amelyen egyszer a nagy rendező ült. Mielőtt beleereszkedett volna az ereklyeként számon tartott székbe, zsebkendőjével szeretettel végigtörölte a fényes bőrfelületet.

– A Mester – suttogta áhítattal.

Így aztán, amikor Ri is a városban tartózkodott, Kavamura meghívott egy partira, és ez jó alkalomnak tűnt, hogy bemutassam őket egymásnak. Mire megérkeztünk, a nappali tele volt kínaiakkal. Zsang Sekuan, a Ming Hszing Stúdió igazgatója is ott volt a legújabb feleségével, egy Dzsiang King nevű bigével, aki később csatlakozott a Janan barlangban tanyázó kommunistákhoz. Bu Vankang, a híres rendező Ding Linggel, az íróval beszélgetett. Hszü Jen pedig, a drámaíró, a cenzorok gyakori célpontja, egy sarokban Zsao Dan

viccein nevetett. Zsao; rajongói körében gúnyolódó japán parancsokat kiabálva éppen egy japán katonatisztet utánozott. Kavamura nevetett ezen a lehangosabban. Amint beléptünk Rivel, mindenkinek arcára fagyott a nevetés. A „nagyon klassz” jelenet emléke még nem halványodott el. Meglehetősen kellemetlen volt, nem csak azért, mivel kínosan érintett a rosszindulatú utánczás, de Ri miatt is. A politika mindig összezavarta, a kiközösítés pedig rosszul érintette. Az emberek nyíltan panaszkodtak a japán cenzorok kicsinyeskedései és a városra kényszerített megszorítások miatt. Kavamurát viszont ezek egyike sem zavarta. Nekem úgy tűnt, mintha még bátorítaná is az ilyenfajta beszélgetéseket. Persze, korábban is fültanúja voltam ehhez hasonló beszélgetéseknek, s jóllehet nem értettem egyet a kínaiak panaszaival, nem tartottam célszerűnek, hogy ilyen helyzetbe hozták Rit. Eleget szenvedett emiatt pekingi egyetemi éve alatt. Sőt, ez veszélyes is lehetett volna rá nézve. Úgy döntöttem, jobb, ha távoznék, annak ellenére, hogy Kavamura egyre-másra kínálhatta a pezsgőt, s biztosított róla, hogy „barátok között vagyunk”. Amikor látta, hogy kitarok elhatározásom mellett, hozzám hajolt és alkoholtól és szivartól bűzlő lehelettel odasúgta:

– Drága barátom, a népünknek fogalma sincs arról, hogy mennyire gyűlölik itt a japánokat. Ez az egész a mi hibánk, te is tudod.

Megdöbbsentett Kavamura cinizmusa, és nem csak azért, mert nem volt igaza. Én még hittem az eszméinkben. Bizalom nélkül az élet értelmetlenné válik, mint egy végtelen koktélparti. Ezért elrángattam Rit Zsao Dan és Zsang Sekuan mellől, akik prédára leső kandúrokként teljesen kisajátították őt az egyik sarokban. Szegény gyermek még élvezte is a figyelmüket, ám a saját biztonsága érdekében véget kellett vetnem ennek a helyzetnek.

Amakaszunak nem említettem a partit, sem Kavamura viselkedését, mivel jó ember volt, aki őszintén törődött Kínával. Minden kosár barack között van néhány rothadt szem, melyek képesek megrontani a többit is. Ez történt Kínával is. Ezt éreztem, valahányszor kempejtaj tisztet láttam hengegni egy-egy kínai boltban, ahonnan fizetés nélkül akartak távozni. Ezt éreztem, valahányszor átkeltem a Broadway-palotákhoz vezető Kerti hídon,

és láttam a helybeliek tömegét, akik órákig ácsorogtak a dermesztő téli hidegben, szakadó esőben vagy a perzselő napon csak azért, hogy elverjék őket egy-egy szabályszegésért, melyet jóformán nem is értettek. Amikor egy öregembert arcul csaptak a családja szeme láttára csak azért, mert nem hajolt meg elég mélyen egy katona előtt, a kínai nem szólt egy szót sem, de a szemében izzott a gyűlölet. Láttam egy rongyos kislányt, akit megkorbácsolt két katona, mert megpróbált elcsenni egy édesburgonyát; csak egyet, hogy csillapítsa éhségét. Öt év körüli kis csibész volt csupán. A hídon közlekedő japán civilek úgy tettek, mintha nem látnák. Hallottam a fiú anyjának szánalmas sikoltozását, de nem tettem semmit, mivel túlságosan igyekeztem a túlsó partra.

Az ehhez hasonló pillanatokban megpróbáltam arra a sok jóra gondolni, melyet azok a japánok tettek, akiknek ugyanolyan kedves volt Kína, mint nekem. Olyan emberek, mint Kavamura, akinek filmjei az új ázsiai civilizáció építőkövei voltak. Vagy Ri apja, az öreg szélhámos, akinek a kicsapongásai ellenére is mindig helyén volt a szíve. Vagy Amakazu, akinek mintha vas folyt volna az ereiben, de egy életre elkötelezte magát az új Ázsia eszméje mellett. És természetesen Ri, akinek az emberségbe vetett bizalma mindig megdobogtatta szívemet. Ő nem tudhatott erről, és a kétségbeesés óráiban elég volt felidézni az arcát, s máris erőre kaptam. Ez a tiszta szívű, fiatal japán nő, aki kínai néven élt és szerepelt, visszaadta a Japánba és ázsiai küldetésünkbe vetett hitemet. Ám csak a viszonzott szerelem képes gyümölcsöt teremni. Ehhez meg kellett volna szereznünk a kínai barátaink bizalmát is, és ebből a szempontból Kavamurának igaza volt. Saját népünk ostobasága folyamatosan aláásta bizalmukat.

Ideig-óraig azt hittem, minden jóra fordulhat. 1941. december 8-án, reggeli közben feltűnt, hogy készül valami. A Broadway-palotában lakó egyik japán üzletember megkérdezte, hogy hallottam-e a híreket. Valaki szólt a kínai recepciósnak, hogy hangosítsa fel a rádiót. Negyedóránként megismételték a katonai állomásról szóló különkiadást. Még a bemondó hangja is izgatott volt. Ma is pontosan emlékszem a szavaira: „Ma kora reggel császári hadseregünk és flottánk támadást indított a Csendes-óceán nyugati részén. Mostantól kezdve hadban állunk az Egyesült Államokkal és

Angliával”. Nem hittem a fülemnek. De volt még más is. „Császári hadiflottánk elpusztított öt ellenséges hadihajót, három rombolót és három cirkálót. A mi részünkről nem jelentettek veszteséget...”

A rádióban a rakpart felől érkező hangos robbanások hallatszottak. Tűzijátéknak kissé korán volt még. Éppen időben rohantam ki, hogy láthassam, amint lángba borul egy brit őrhajó. Csípős sanghaji reggel volt, de számomra úgy tűnt, hogy a meleg napsugár végre áthatolt a szívünket oly régóta takaró barátságtalan felhőkön. Végre orrba vágta a dölyfös fehér embert, Most vívtuk meg azt a háborút, amire már a kezdetektől sort kellett volna keríteni. Tudtam, hogy nem lesz könnyű, de biztos voltam a győzelmünkben, mivel az igazságért és szabadságért harcoltunk, míg az imperialisták csupán saját önző érdekeiket védték. Tolvaj birtokháborítókként viselkedtek egy idegen földrészen, de többé nem kell elviselnünk önkényeskedésüket, Jó érzéssel töltött el, hogy tanúja lehettem a pillanatnak, amikor véget ért a fehér ember ázsiai uralma. Utólag könnyű azt mondani, hogy nem ártott volna óvatosabbnak lennünk. De nem ez a lényeg, ez nem pusztán a stratégiáról szólt. Azt tettük, amit kellett. Ezért örültünk annyira 1941. december 8-án, amit mindig dicső napként fogunk számon tartani.

Látni kellett volna az európaiak arcát, amikor kirúgtuk őket a Sanghaj Klubból. Nem hitték el, hogy mindez velük történik. Olyan volt, mintha fejre állt volna a világ. A híres Long bár többé nem zárják be az ázsiaiak előtt. Többé nem tesznek ki „kutyáknak és kínaiaknak tilos a belépés” táblákat ázsiai területekre. Sanghaj immár a miénk. A könnyeimmel küszködtem, amikor láttam, hogy leeresztik a brit lobogót, és a mi zászlónkat húzzák fel a Hongkong & Sanghaj Bank épületére. Milyen csodálatos látvány! Mily dicső pillanat! Aznap késő éjjel, amikor a Kataj Szálló tetejéről tűzijátékok röppentek az égbe, csak vigyorogtam, mint egy eszelős. A rakpart tömve volt kínaiakkal. Talán még ők is a sokk hatása alatt voltak, és tudták, mi jöhet ezután. Néhányan kimondottan rémültnek tündek. Odamentem egy hosszú télikabátos csoporthoz, és mondtam nekik, hogy ne féljenek. Ez nem fegyverropogás, hanem ünneplés. Talán túl szégyellősek voltak ahhoz, hogy örömben osztozzanak, ám biztosra vettem, hogy egy nap ők is megértik ennek a napnak, a felszabadulás jelentőségét.

A HARBINI Moderne Hotelban minden év márciusában sor került a japán-zsidó barátság tiszteletére adott vacsorára. Senki nem tudja, miért, de immár hagyománnyá vált. 1942-ben ez az esemény március 8-ára esett. Soha nem érdekelt különösebben ez az orosz ortodox templomokkal, lovas hintókkal és koldusokkal tele város, ahol mindig olyan érzése támadt az embernek, mintha kémkednének utána. A Moderne Hotel lobbijában ólalkodó félszemű görög kém volt, bár senki sem tudta, kinek a megbízásából ténykedik. Ez volt a helyzet Harbinban. Az ember nem ismerte igazán az itteni barátait. A bolsevik kémek mindenütt ott voltak, akár csak a kínai vörösök és Csang Kaj-sek lázadói. Természetesen nekünk is megvoltak a saját kémeink, bár ezen a téren nem jeleskedtünk túlságosan. Egy kém akkor lehet eredményes, ha képes beépülni, több nyelven beszél, mindenütt jelen van és láthatatlan. A zsidók kémkedésre születtek, ezzel szemben mi, japánok kiríttunk az idegen környezetből.

Nem voltunk ostobák. Tisztában voltunk vele, hogy a legnagyobb bankok zsidó kézben vannak; hogy beférkőztek a brit kormányba, sőt Washingtont is dróton rángatták. Nem véletlen, hogy maga Rooseveltt is zsidó volt, a Rotschildok pedig a bankárai. Azzal is tisztában voltunk, hogy valószínűleg egyetlen kívülálló sem képes áthatolni a nemzetközi zsidó hálózaton. Azonban erőszakkal megtámadni őket legalább annyira hiábavaló volt, mint pókhálóra lövöldözni; amint egy kiesett, rögtön került valaki a helyére. A németektől eltérően mi, rájöttünk, hogy a zsidókat jobb a magunk oldalán tartani.

A Moderne Hotel tulajdonosa egy Ellinger nevű orosz zsidó volt, A korábbi tulaj, egy másik zsidó, megőrült. Egyik gyermekét elrabolták; valószínűleg a zsidó bolsevikok. Ez olyan megszokott dolog volt Harbinban, mint télen a hóvihár. Az emberrablás Mandzsukuo megalapítása után is elfogadott tény maradt; az élet velejárójának tekintették. Harbinban még a golfozók is csak fegyveres őrök kíséretében léptek a pálya területére. Minden, magára valamit is adó étteremben voltak biztonsági őrök. Még az operába vagy parkokba

sem lehetett belépni fegyveres védelem nélkül. A legtöbb gazdag kínai saját hadsereget tartott fenn. Az emberrablások áldozatai gyakran gazdag zsidók voltak, mivel túl fukarok voltak, hogy megfizessék a saját védelmüket, ráadásul az oroszok gyűlölték őket. Mindenesetre, Ellinger vagyonos és befolyásos ember volt; a városban több színház is az ő tulajdonában volt. A zene volt a szenvedélye, főleg a nagy német zeneszerzők művei. Munkám során meglehetősen közel kerültem hozzá, bár tudtam, hogy nem bízhatok meg benne teljes mértékben.

Ellingernek egyetlen gyengéje volt, operaénekes fia, aki Párizsban tanult, és akit a világ minden kincsénél jobban szeretett. A szomorú szemű, nagyorrú Max jóképű tenor volt. Monoklit viselt, ami gyakran leesett a szeméről, főleg, ha izgatott volt, Másik jellemzője hatalmas füle volt.

A barátság-vacsora alkalmából Max is visszatért a városba, hogy meglátogassa apját. Szerette a magas, orosz lányokat. Az apja elnézően tűrte, mondván, egy ifúnak szüksége van szórakozásra, és így tovább. Viszont az öreget aggasztotta fia gondatlansága. Max sötétedés után nem mehetett az utcára testőrök nélkül, hogy az éjszakai bárókban mulasson, mintha Párizsban lenne. Gyakran voltam tanúja az apa és fia közötti veszekedésnek. Olyan hangosan kiabáltak, hogy még a gramofonból üvöltő opera sem bírta elnyomni a hangjukat. Mivel a fiú nem hallgatott apjára, az aggodalomba belebetegedett Ellinger megkért, hogy próbáljak beszélni a fejével. Bár kedveltem őt, úgy éreztem, visszaél a barátságommal. Nem szerettem Maxet. Elkényeztetett fiatalember volt, aki még az apjánál is rosszabbul beszélt kínaiul. Ellinger könnyörgött, hogy találkozzam vele, így aztán meggyőződésem ellenére beleegyeztem.

Azt mondják, mindig az első benyomás a helyes. Talán rossz emberismerő vagyok, de én nem ezt tapasztaltam. Miután megismertem Maxet, rájöttem, hogy valójában kedves, barátságos teremtés, aki csak a zenének él. A lányok csak időtöltésnek kellettek, és a viselkedése sem volt annyira vad, mint hittem. Szerette nézni őket, sétálni velük, meztelen testüket csodálni a bordélyokban, vagy meglesni mások szeretkezését. Tátott szájjal bámult, kissé lihegve, mint egy kiskutya.

– Apám túlságosan aggódik miattam – mondta első találkozásunk alkalmával. Elmosolyodott. – Zsidó apák... túl sokat aggódnak.

– Igaza van, ha aggódik – válaszoltam. – Óvatosnak kell lenned. Ez egy veszélyes város.

– Ugyan, miért akarna bárki is bántani?

– Azért, mert az apád gazdag ember – próbáltam meggyőzni. – Légy óvatos. Ne mászkálj testőr nélkül.

– Na, és maga? – kérdezte.

– Nekem nincs szükségem testőrré.

– Akkor kísérgessen maga.

Felkerestünk legalább egy tucat bordélyt. Míg Max a kukucskálón keresztül figyelte a lányokat, én megosztottam vele személyes tapasztalataimat. Jártunk orosz és kínai bordélyokban, sőt egy érett zsidó lányokat foglalkoztató létesítményben is, akikről azt tartják, hogy a legforróbb szeretők a városban. Bár én az ázsiaiakat kedvelem, egy férfinak időnként szüksége van némi változásra. Max viszont nem volt túl lelkes ezen a téren.

Mesélt az anyjáról, akit még gyermekkorában elveszített. Egyszer levette a nyakában lógó medált és megmutatta az arcképét. Kicsi, kerek arcú asszony volt; Max tőle örökölte kedves mosolyát. Mesélt még a zenéről, párizsi életéről, a magányról, és ezúttal én éreztem magam kínosan. Nem szeretem hallgatni a férfiak vallomásait. Max története azonban mélyen megindított. Olyan gyengédséget éreztem, amit soha korábban egyetlen férfi, főleg nem fehér férfi iránt. Nem ismertem hozzá hasonlót. Túlságosan szelíd volt erre a durva és züllött világra, így aztán örökbe fogadtam, és gondoskodtam róla.

A japán-zsidó barátság tiszteletére rendezett vacsorán Ellinger sugárzó atyai büszkeséggel mutatta be fiát a különböző japán előkelőségeknek. Köztük volt Kobajasi Tecu, a Jokohama Fiókbank elnöke; Honda Csozo, a harbini polgármester tanácsadója, valamint Nakamura Sundzsi, a Kempejtaj főnöke. A japán vendégek között felfedeztem Muramacu Szejdzsi, a Muramacu klán vezetőjének himlőhelyes arcát is, akivel még Sanghajban, a Ri Koran Rajongói Klub ülésén találkoztam. Láttam rajta, hogy nem ismert meg, amikor udvarias meghajlással köszöntöttem. Első látásra sem volt túl

szimpatikus, most pedig még ellenszenvesebbnek tűnt, Baljós alak volt.

Bár 1943-ban súlyos élelmiszerhiány volt az országban, Ellinger pompás orosz kaviárral, csodálatos marhasülttel és finom francia borral várt bennünket. A termet ízléses zászlókkal díszítették fel, melyekre a Dávid-csillag mellett a barátság jeleként a japán és mandzsukuói zászló színeit is rányomták. A tósztokban mély és tartós barátságunkat méltatták. Kobajasi, a bankár ősi kultúránkat, a kemény munkaszeretetünket méltatta, s kiemelte, hogy mindkét népnek keményen meg kell küzdenie a túlélésért ebben a kegyetlen világban. Ellinger köszönetet mondott a japánoknak, hogy a veszély idején védelmet nyújtottak a zsidóknak. Az est fénypontjaként Max beleegyezett, hogy énekeljen nekünk. Elsőként egy orosz dalt adott elő, aztán részletek következtek Schubert *Winterreise* című művéből, végezetül pedig Ri Koran *Tavaszi eső Mukden felett* című dalával lepette meg bennünket, ami mindannyiunkat könnyekig meghatott. Még Muramacu is lelkesen tapsolt, pedig nem állt érzélgős ember hírében. Ellinger bankettje, bármilyen nagyszerűen is sikerült, kevés volt ahhoz, hogy Harbinban marasztaljon. Elhúzódo látogatásomnak más oka is volt. Tavasszal ezen a helyszínen akarták forgatni Ri legújabb filmjét. *Az én pacsirtám* igen szokatlan alkotás volt, s Amakaszu fenntartásai ellenére a Mandzsúriai Mozgóképek vállalta a rendezését. A film háttere meglehetősen bonyolult, ezért némi magyarázatra szorul.

Ri teljesen belebolondult a filmet megálmodó férfibá, egy Hotta Nobuo nevű tokiói filmkritikusba. Átkoztam magam e szerencsétlen eset miatt, mert éppen én mutattam be őket egymásnak. Rit könnyen lenyűgözték a fecsegő és hangzatos frázisokat pufogató tudálékos értelmiségiek. A sovány, hosszú hajú, „orosz-szakértő” Hotta is ilyen volt, és a lapok tele voltak a „népi művészetről” és „proletár kultúráról” szóló sallangos esszéivel. Egész nap a ginzai kávéházakban lebzsel, regényeket olvasott és unos-untalan a szovjet mozi elméleteket idézte. Ri teljesen a hatása alá került, amikor elmesélte neki, hogy a japánok hazafiatlan propaganda terjesztése miatt bebörtönözték, s a rádióban meghallotta a *Kínai éjszakákat*, és ez segített neki túlélni a megpróbáltatásokat.

Igazság szerint Hotta erősen eltúlozta viszontagságait. A valóság sokkal kevésbé volt heroikus. A Gondolatrendőrség tényleg letartóztatta, ez a része legalább igaz volt. Miután nem volt hajlandó megtagadni a marxista eszméket, egy időre magánzárkába csukták, ahol végül észhez tért. Én magam sosem voltam marxista, de nem bíztam ebben az elkényeztetett fiatalemberben, aki néhány napnyi silány étel és hideg fürdő után máris megváltoztatta véleményét. A biztonság kedvéért egy kis verést is kapott. Olyan önelégülten mutogatta arcán a sebhelyet, mintha valami ellenállási hős lett volna. Joggal kérdezhetné bárki, hogy hogyan jutott egy ilyen ember oda, hogy filmet készítsen Mandzsukuóban. Amakaszú viszont kedvelte az idealistákat, még a vörös múltúakat is, bár az is megfordult a fejében, hogy csupán azért ajánlotta fel Hottának a produceri állást, hogy könnyebben szemmel tarthassa.

Hotta csodával határos módon rávette Amakaszút, hogy támogassa egy majdnem teljes egészében orosz nyelvű musical forgatását. Ri egy japán lányt alakított, akit örökbe fogad egy orosz operaénekes. Így aztán meg kellett tanulnia úgy beszélni, énekelni és viselkedni, mint az orosz nők. Mukdeni zsidó barátnőjét, Mását próbálta utánozni. A filmmel kapcsolatos rossz előérzetem ellenére elbűvölt, ahogyan megtanulta az orosz lányok jellegzetes viselkedésmódját. Moderne Hotelben szobájában órákig gyakorolta a tükör előtt, hogy hogyan kezelje a szamovárt; miként üdvözlje orosz mostohaapját; hogyan járjon, táncoljon és aludjon úgy, mint egy átkozott orosz. Fantasztikus és hányingert keltő előadás volt. Bámulatos volt a tehetsége és odaadása, viszont elég rossz véget ért.

Simizu Toru, a film rendezője sunyi alak volt, vörös háttérrel. Őt a Tokió Filmstúdió bocsátotta a rendelkezésünkre. Ahogy megláttam, csalást gyanítottam, és amikor Amakaszú megkért, hogy tartsam szemmel őt is, meg Hottát is, habozás nélkül rábólintottam. Leginkább arra kellett vigyáznom, nehogy Ri bajba kerüljön. Túlságosan ártatlan volt, és könnyen bedőlt a hízelgő, ravasz szavaknak.

Az én pacsirtám az 1920-as években játszódik, a kínai hadurak és orosz bolsevikok mandzsukuói átokfutása idején. A kínai banditák egyik támadása során a japán kislány elveszíti a szüleit, majd egy

oros operaénekes Harbinba menekíti. Ő maga soha többé nem énekel, miután minden fellépését megzavarják a bolsevik szabotőrök, ehelyett fogadott lányát tanítja énekelni. Amikor ugyanazok a kínai banditák, akik megölték a lány szüleit, azzal fenyegetőznek, hogy beveszik Harbint, az orosz menekültek megrémülnek. Ennek ellenére minden jól végződik, amikor a japán hadsereg 1931-ben helyreállítja a rendet, és védelmébe veszi a szegény orosz menekülteket. A lány mostohaapja hosszas rábeszélés után beleegyezik, hogy elénekelje a *Faust* egyik betétdalát, de rosszul lesz, és összeesik a színpadon. Ez lett volna a szomorú kis melodráma egyik lehetséges befejezése. Ám ekkor egy újabb csavar következik. Kiderül, hogy a lány igazi apja mégsem halt meg. Amikor megtudja, hogy a lány biztonságban van Harbinban, beleegyezik, hogy lánya ápolja beteg mostohaapját, aki végül meghal a szívet tépő zárójelenetben.

A forgatás helyszíne kezdettől fogva vészterhes volt, a kapcsolatok pedig hamarosan öreg kecskék párbajává fajultak. Akárcsak Heléna a görög mitológiában, Ri a férfiak csatározásainak tárgya lett. Simizu folyton rajta tartotta a szemét, különösen, amikor Hotta kerülgette. Ri viszont nem bírta ellenállni a híres japán színész figyelmességének, aki Tokióból repült ide, hogy eljátssza az apa szerepét. Valami Dimitrijt pedig, a Harbini Operatársaság orosz baritonját, aki a mostohaapát alakította, annyira elbűvölte, hogy dühödten ordítani kezdett, valahányszor Ri ebédelni ment japán hódolói egyikével. Annyira hiszékeny volt, annyira akart tanulni ezektől a hírességektől, akikre nevetséges módon felnézett, hogy a ragadozó vadállatok könnyű célpontjává vált.

Aztán ott volt Max. Szegény, ostoba Max. Az én hibám volt. Nem kellett volna bemutatnom Rinek. Azt hittem, örülni fog, ha megnézheti, hogyan készül egy film. Szerette a mozit, mondta. Még sosem volt szerelmes, és túl félénk volt bármilyen fizikai kapcsolathoz, de nem adta fel. Végigkísérte Rit a forgatáson, ragaszkodott hozzá, hogy elvigye ebédelni, állandóan hívogatta a szállodában, míg aztán véget vettem a történetnek. Azt hiszem, nagyon dühös voltam vele és keresetlen szavakkal figyelmeztettem, hogy soha többé ne kerüljön Ri közelébe. Elsápadt és nagyon halkán így szólt:

– A barátom voltál.

Aztán sarkon fordult és eltűnt. Többé nem hallottam róla, és ettől rosszul éreztem magam. De mégis, mit tehettem? Kötelességem volt megóvni Rit a bajtól.

Szoros felügyelet alá vontam Hottát és Simizut. Ez azzal járt, hogy sok éjszakát töltöttem ivással a Moderne bárjában. Számtalan epekedő nyafogást és könnyes panaszt kellett végighallgatnom arról, hogy milyen nehéz jó filmet készíteni ilyen zavaros időkben. Ahhoz viszont elég okosak voltak, hogy ne terjesszenek igazán veszélyes gondolatokat. Egyetlen alkalommal lankadt Hotta óvatossága, mégpedig egy hosszúra nyúlt ivászat következtében. Arccal az asztalra borulva elaludt. Éppen indultam a szobámba, amikor felemelte a fejét, vérben forgó szemét rám emelte és borgőzös hangon megszólalt:

– Tudod, Szato... Ezt a háborút el fogjuk veszíteni. Ez már biztos. El fogjuk veszíteni, mert csak egy szegény, kis szigetország vagyunk, Amerika pedig túl nagy és erős. De, még ha veszítünk is, meg akarom mutatni a világnak, hogy mi is tudunk legalább olyan jó zenés filmeket készíteni, mint ők. Nem, nem jól mondtam, jobbakat, mint Hollywood. Legalább ezt bebizonyítottuk. Ez lesz a világ legjobb musicalje...

EGY NAP, amikor a stáb a helyszínen forgatott, a szobámban meghallottam, hogy valaki a nevemet kiáltja, és az ajtón dörömböl. Ellinger volt az. Szeme vérben úszott, és állati hangon ordított. Leültettem és adtam neki egy pohár vizet. Végül sikerült valamit kinyögnie rossz japánsággal:

– Elrabolták!

Térdre vetette magát és zokogni kezdett, mint egy nő. Először nem értettem. Elrabolták? Kit? Miért? Hol? Kénytelen voltam megvárni, míg lecsillapodik.

Aztán hirtelen rádöbbsentem, hogy Maxról beszél. Meg kellett volna keresnem a fiút, de ő túlságosan bizakodó volt. Talán túl nyers voltam hozzá. Az is igaz, hogy részben, Ellinger is hibás volt. Állandóan kérkedett az ő drága Maxével, az énektehetségével, jó kiállításával, párizsi sikereivel, és így tovább. Megszegte Harbin arany szabályát, és felhívta rá a figyelmet.

Megkérdeztem Ellingert, hogy jelentkezett-e valaki váltságdíjért. Nem, még nem hallott semmit. Nem fenyegették meg őket? A fejét rázta. Elhatároztam, hogy beszélek a félszemű göröggel, aki szokásos helyén, a lobbiban lebzsel, és kifejezéstelen arccal egy újságot bámult. Gyáva kis féreg, már attól mocskosnak éreztem magam, hogy szóba álltam vele. Azt mondta, nem tud semmit, nem látott semmit, és nem hallott semmit. Csak a saját üzletével törődik, és éppen a reggeli kávéját fogyasztja. Azt tanácsolta, nézzek bele az orosz lapokba.

– Ha az oroszok tették, a magánhirdetések rovatban közlik a követeléseiket – magyarázta.

Ellingert alig lehetett rávenni, hogy kézbe vegye és elolvassa ezt az „antiszemita szemetet”. Mindenesetre, az aznapi lapokban semmit nem találtunk.

A következő délután, mikor Ellinger már motyogó ronccsá lett, üzenetet kaptam, hogy látogassam meg Nakamura kapitányt a Bolsoj proszpekten levő Kempejtaj központban. A helyiek által „a sátán házaként” ismert épületben egy orosz bank működött.

Hatalmas acélajtaja masszív oszlopsorok mögött nyílt. Nyugodt napokon állítólag hallani lehetett a sikolyokat a földalatti cellákból, melyeket vastag vasgerendák választottak el az utcaszinttől. Nakamura első emeleti irodájához márvány lépcsősor vezetett. A dísztelen irodában mindössze egy mandzsu térkép árválkodott a falon. A kerekarcú, tömzsi, rózsaszín kezű, bajuszos Nakamura nem állt fel üdvözlésemre. Meglepetésemre Muramacu is jelen volt.

– Ismerik egymást? – kérdezte Nakamura.

Mondtam, hogy már találkoztunk. A kényelmes karosszékben terpeszkedő Muramacu felém fordította sápadt, himlőhelyes arcát, de nem szólt.

Nakamura vitte a szót. Közönséges hirosimai tájszólással beszélt. Az amerikai imperialistákkal harcolni egyenlő a gazdasági forrásaink megcsapolásával, és a terhelés Mandzsúriára is kiterjedt, mondta. Minden pénzt meg kell fogni, hogy finanszírozni tudjuk ittlétünket és háborús erőfeszítéseinket. A zsidók, akiknek életét kelletlenül védelmeztük, szokásuk szerint vonakodnak segíteni, ezért úgy döntött, hogy, az ő szavaival élve „lerázunk néhány érmét arról a zsidó pénzfáról”. Szójátékára büszkén felvillantotta tökéletes aranyfogsorát, ami megcsillant az asztali lámpa fényében. Ezután rátért Ellinger fiának szerencsétlen eltűnésére. Kirázott a hideg, és éreztem, hogy végigfolyik a verejték a hátamon. Akkor nem tulajdonítottam ennek különösebb jelentőséget, Számtalanszor hallottam már hasonlót Mandzsukuóban. Ebben a pillanatban viszont megdermedtem a felismeréstől... a Ri Koran Rajongói Klub. Josioka ezredes és Muramacu, az átlátszó selyemharisnya, a harbini zsidó művészfia.

– Orosz barátaink kezében van – folytatta Nakamura. – Ők tudják, hogyan kell bánni a gazdag zsidókkal.

Szürkés nyelvével megnyalta keskeny bajuszát, és Muramacura pillantott. Aztán újra felém fordult.

– Ön Ellinger barátja, és láttuk a fiúval a városban.

Rosszullét környékezett, de imádkoztam, nehogy meglássák rajtam.

– Váltásdíjat kérünk. Az ön és a mi érdekünkben győzze meg az öreg zsidót, hogy fizessen. És ezúttal ne hibázzon.

A mosolya ellenére éreztem, hogy komolyan mondja. Elkövettem azt a hibát, hogy elmulasztottam megszabadulni Keleti Ékszertől, ez pedig nem maradt titokban. Gyűlöltem ennek a rettenetes apró embernek az arroganciáját, de nem volt választásom. Csak így menthettem meg Maxet. Még ha Amakaszu mellém is áll, nem mertem szembeállni a Kem-pejtajjal és a szervezett bűnözéssel. Később megtudtam, hogy a félszemű görög tájékoztatta a katonai rendészetet Max Ellinger szokásairól. Örömmel megfojtottam volna, de az adott körülmények között ez nem lett volna célravezető.

Egy-két nappal később megjelent egy hirdetés a *Nas Puty*, egy orosz fasiszta lap hasábjain, melyben ötvenezer dollárt kértek Maxért. Mondtam a barátomnak, hogy azonnal fizessen. Ellinger azonban hallani sem akart róla.

– Hogy merészelik? – ordította. – Miért kellene nekem, egy nyomorult üzletembernek, aki a légynek sem ártott, csődbe mennem ilyen gazemberek miatt? Gyalázat! Felháborító!

Természetesen egyetértettem vele, de megpróbáltam meggyőzni, hogy nem sok választása van. Nem árultam el részleteket, csak céloztam rá, hogy tudom, ki áll a háttérben. Max francia állampolgár, kiabálta Ellinger, és a francia konzulátushoz akart fordulni. Mondtam, hogy azzal csak rontana a fia helyzetén. Az öreg viszont rendíthetetlen volt. Két nappal később egy csomag érkezett a Moderne-ba, a *Nas Puty*-ról letépett újságpapírba egy ujjat csomagoltak; olyan volt, mint egy kis kolbász.

A felfordulás ellenére igyekeztem Rit is szemmel tartani, akinek viszonya Hottával nyugtalanítóan szorossá kezdett válni. Egyebet sem hallottam tőle, csak Hotta-szan így, Hotta-szan úgy, hogy milyen okos, milyen sokat tud, milyen jól megérti őt. Gyermeki módon szajkózta a férfi az amerikai kapitalizmusról és az ázsiai proletariátusról vallott nézeteit. Ezek a beszélgetések rendszerint a Victoria kávéházban zajlottak, a Kicakaja sugárúton, ahol orosz süteménnyel tömte magát, és miközben ujjairól a krémet nyalogatta, az ötéves tervekről és a férfiakat illető aggodalmáról mesélt. Simizu olyan kedves hozzá, mondta. Muszáj elfogadnia az ebédmeghívásait. Ugyanakkor Abe Sin, a japán apát alakító színész annyira barátságos és figyelmes, és megígérte, hogy bármit

megtesz érte, ha elmegy vele Tokióba. Megrázta a fejét, s megigazította nyakán a boát. Olyan volt, mint egy bájos kismadár.

– Ó, a férfiak – csicseregte. – Én próbálok mindent megtenni, amit csak akarnak, de akkor olyan... olyan... izék lesznek.

Csak néztem és nem szóltam semmit, miközben felső ajkáról letörölt egy darabka süteményt.

Ellinger bezárkózott a szobájába és senkivel sem akart beszélni. A film stábja birtokba vette a szálloda egy részét. A nászutas lakosztályt átalakították az orosz bariton és japán lányára részére. Simizu az előkelő orosz színésznőt, Anna Bronszkijt irányítgatta egy gyanús külsejű alak közvetítésével, aki kis noteszába írta, amikor azt hitte, senki sem látja.

Csak az ég tudja, kinek jelentett. A rendező mögött Nakamura foglalt helyet, aki gyakran kilátogatott a forgatásra. A jelenet a kínai útonállóknak támadását rögzítette.

– Ó! – zokogott az orosz nő. – Mi csak szegény, védtelen orosz menekültek vagyunk. Hol vannak a japánok?

A bariton kétségbeesetten lapogatta a vállát, s nyugtatgatta, hogy minden rendben lesz. Ri mostohaapja karjába kapaszkodva nyöszörgött. Egyszerűen csodálatos volt, ahogy parancsszóra képes volt sírva fakadni. Egyik pillanatban még vidáman nevetgált az egyik színésszel, aztán, amint a rendező elkiáltotta magát, hogy „Start!”, arcára tökéletes kiszolgáltatottságot varázsolva hullatni kezdte a könnyeit.

– Papa! Papa! – kiáltotta, mivel a bariton a kelleténél kissé erősebben szorította meg a vállát.

Még Nakamura disznószele is könnyben úszott, lévén ő is Ri lelkes rajongója.

– Állj! – ordította dühösen a rendező. – Mondja meg neki, hogy ne szorítsa Rit olyan erősen – kiáltott a tolmácsra.

– De hát az apja vagyok – dörögte Dimitrij ártatlan arccal.

– Rohadtul nem érdekel – kiabálta Simizu. – Japánban ez nem illik.

Mire Dimitrij:

– Nem baj, hogy én orosz vagyok?

Simizu sem hagyta magát.

– Ő viszont japán!

Erre Dimitrij elrohant, a tolmács pedig kis fekete noteszával utána vetette magát. A fal túloldaláról egy mentegetőző és egy ingerült hang párbeszéde hallatszott. Szegény Ri Hotta vállán zokogott, mintha ő tehetne az orosz vitájáról. Tudom, hogy sokkal nagyobb figyelmet kellett volna szentelnem ezeknek az apró drámáknak, de akkor éppen más gondjaim voltak. Aggódtam Ellinger csökönysége miatt, aki nem engedett az emberrablók követeléseinek. Elképzelni sem tudtam, mit tesznek a fiával. Ekkor a recepciós pultról egy kínai fickó megpróbált bejutni a szobába, de a japán őrök feltartóztatták. Azt mondta, hozzám jött, ezért aztán pofonvágták. Nem értettem, mi történik. Végül megkaptam az üzenetet. Ellinger sürgősen a szobájába kéretett. A helyiségben annyira sötét volt, hogy először nem is vettem észre, csak sebzett vadállathoz hasonló nyögései hallatszottak.

– Mi történt? – kérdeztem, és villanyt gyújtottam. Szeme vörös volt a sírástól. Karját az ég felé emelte, mintha zsidó istenéhez imádkozna. A szobában körülnézve az asztalon megpillantottam egy darab vörösre színeződött papírt. A takaros csomagban egy nagy, ráncos fül volt, mint egy hervadt rózsaszirm.

– Mondja meg a zsidónak, hogy ha kifizeti a váltságdíj felét, viszontláthatja a drágalátos fiát. – Nakamura az íróasztal mögött ülve körmeivel egy kis ezüstlapot babrált, – A másik felét a szabadon engedése után fizeti.

Szemmel láthatóan elégedetlen volt, amiért nem voltam képes meggyőzni Ellingert. Egy pillanatig reménykedni kezdtem. Legalább Max életben van. Megígértem, hogy megteszek minden tőlem telhetőt. Nakamura egy morgással utamra bocsátott.

– Ha fizet, azonnal szólok az oroszoknak. Aztán elmennek Ellingerrel. És semmilyen körülmények között ne említse a nevemet.

Ellinger hosszas habozás után rájött, hogy soha nem látja viszont a fiát, ha nem fizeti ki a váltságdíjat. Több mint egy órán keresztül autóztunk. Éjszaka volt, így nem igazán tudtam, merre járunk; csak annyit sejtettem, hogy messze vagyunk a városközponttól. Ellinger reszketett vastag télikabátjában. A kínai sofőr mellett, az anyósülésen egy vodka- és fokhagymaszagú orosz fegyveres ült. Egyszer csak megálltunk egy jelentéktelen, a középosztálybeli japán bürokraták otthonát idéző ház előtt, melynek szerény előkertjét

keményre fagyott hó borította. Egy másik orosz azonnal ajtót nyitott. Odabent öt férfi ült egy asztal körül, érzelmes orosz dalokat hallgatva. A kinézetük alapján három orosz és két japán, a legrosszabb fajtából. Tetovált fickók, az ország szégyene. Az asztalon üres vodkásüvegek heverték. Egyik törött üveg éles széléi felénk mutattak. Maxnek nyoma sem volt. Az egyik japán a fogát piszkálta.

– Lássuk a lét – mondta a japán, aki felkarjára a Kegyelem istennőjét tetováltatta.

Mondtam neki, hogy előbb Maxet akarjuk látni, ahogyan megígérték.

– Ki vagy te? – kérdezte japánul az egyik orosz. – A zsidó ügyvédje?

Erre a többiek vihogni kezdtek, mintha valami nagyon vicceset mondott volna.

– Hozd a fiút – mondta a másik japán, egy fura kinézetű durva alak, akinek szemöldökét a homlokára tetoválták. Az orosz lassan felkászálódott és kiment. Ellinger alig bírta türtőztetni magát. Néhány perc múlva kinyílt az ajtó és megjelent az orosz, kötélén maga után vonszolva egy emberi alakot, Az asztalon pislákoló egyetlen lámpa fényénél csak árnyakat lehetett látni, mivel az emberek a sötétben ültek. Ellinger a fiához akart rohanni, ám az orosz rászólt, hogy üljön le.

A tetovált szemöldökű japán megragadta a lámpát és a fogoly arcához emelte. Rá sem ismertem Maxre. Szeme teljesen eltűnt a pépes duzzanat mögött, ami egykor a szemhéja volt; bőrét sárga és kék foltok csúfították; szája helyén egy alvadt vércsík vöröslött. Mivel képtelen volt megtartani magát ültében, fejét a hajánál fogva tartották. Láttam a fekete fürtöket és a jobb füle helyén sötétlő sebet. Mondani akart valamit, de csak érthetetlen suttogás jött ki a száján. Fogatlan szájából buborékok törtek elő.

– Attól tartok, nem fog többet trillázni – mondta a Kegyelem istennős japán. A férfiak felröhögtek. Egyik orosz egy üvegkorsóra meredt az asztal szélén, melyben egy vörös húsdarab úszkált.

– Pechére túl sokat látott. Most pedig fizessen, ha vissza akarja kapni.

A barátom felé fordultam, aki nagyra nyitott szájjal ordítani kezdett, és csak ordított, egyre hangosabban, míg eszméletlenül összecsuklott. Szerencsétlen Ellinger, ez volt az utolsó hang, amit kiadott. Soha nem nyerte vissza az eszméletét, és valószínűleg, mindenkinek jobb volt így, mivel Max sem élt már sokáig. A folyó mellett, egy szemétdombon találták meg a holttestét, melyet már kikezdték a kóbor kutyák. Temetés nem volt. A francia konzul tombolt dühében. A japán rendőrség sajnálkozását fejezte ki a brutális gyilkosság miatt. Bizonygatták, hogy ők mindent megtettek, hogy megmentsek az ifjú párizsi énekest. Mikor legközelebb találkoztam Nakamurával, sajnálkozva széttárta a kezét:

– Nem tehettem semmit. Tudja, milyenek ezek a barbár oroszok. Mindig túl messzire mennek. Mi japánok soha nem fogjuk megérteni, miért gyűlölik ennyire a zsidókat. Kulturális különbség, tudja.

Többé nem bírtam megmaradni a forgatási helyszínen. Gyűlöltem az egész szórakoztatóipart, de kötelességem volt ott lenni. Állandóan kísértett a véres massa látványa, ami egykor Max volt. Mit tehettem? Ellingernek nem kellett volna ennyire megmakacsolnia magát.

Az utolsó jelenetet egy kórteremben forgatták, melynek díszleteit a Moderné konyhájában állították fel. Itt haldoklott az orosz mostohaapa, ágya mellett a lányával.

– Ideje, hogy visszatérj igazi apádhoz – káromta. – Japán gyönyörű ország... nagy ország, az istenek országa. Vissza kell térned a szülőföldre.

Ri könnyekben tört ki.

– Papa... papa... papa! – zokogta.

Simizu meghatottságában kabátja szélével törölgette a könnyeit. Dimitrij rögtön a karjába vette a lányt. Ri kislányosan pukedlizett és mosolygott. Büszke volt teljesítményére.

A búcsúfogadást a szálloda báltermében tartották. Nem voltam valami ünneplős hangulatban. A szálloda mostanra hullaszagtól bűzlött. Ezzel szemben Ri, a rendező, Hotta és az oroszok rendkívül izgatottak volt a zenés filmjük kilátásai miatt. A rivalizálás tovatűnt, és mindenki érzelmős japán és orosz dalokat énekelt. Dimitrij elénekelt egy *Faust* áriát, ezt követően Ri oroszul dalolta az *Én pacsirtámat*, majd az *Ó, én Mandzsukuóm*-at. A jelenlévők a

nemzetközi szolidaritásról és az új világrendről szónokoltak, Ri pedig kifejezte abbeli reményét, hogy mindenki békében élhet.

A filmet soha nem mutatták be. Kormányunk cenzorai úgy döntöttek, hogy egy harci szellemet teljesen nélkülöző orosz musical nem alkalmas a terjesztésre olyan időben, amikor birodalmunk az életben maradásáért küzd. Ahogy a cenzorok kifejtették a hivatalos lapokban: „Az egyén boldogságának kihangsúlyozása ellenkezik a császári kormányzatunk által előírt háborús szabályokkal”. Bár ebben a formában ostobaságnak tartottam, nem volt teljesen ellenemre a döntés. Rinek nem kellett volna erre az elátkozott filmre pazarolnia az idejét. Ami a katasztrófa többi résztvevőjét illeti, őket is gyűlöltem.

1943-BAN már mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy birodalmunk nem marad fenn sokáig, bár az ehhez hasonló véleményeket veszélyes volt nyilvánosan hangoztatni. Sanghaj nyomorúságosabb volt, mint valaha; az utcák tele voltak koldusokkal. Reggelenként összegyűjtötték a halálra fagyott emberek tetemeit. Most ez is eltartott pár napig, ami decemberben nem okozott gondot, márciustól viszont a bűz elviselhetetlenné vált. A szemétdombokon turkáló több ezer patkány miatt még a régi francia koncesszió is úgy nézett ki, mint egy nyomornegyed. Az üzletekből kifogyott az áru. Egyre több színház vonult ki a piacról. Pár dollárért mindig könnyen lehetett találni nőt, aki – egy falnak támaszkodva, a taxi hátsó ülésén, egy borbélyüzlet székében – kapható volt egy gyors menetre, most azonban egy darab kenyérért is megtette, és nem csak az elszegényedett kínaiak. Bagóért meg lehetett kapni a nőket. Hogy őszinte legyek, nekem is volt egypár. Azoknak a szegény lányoknak is élni kellett valamiből. Még mindig a sztárok színe-java volt a zsánerem, így bizonyos értelemben az, hogy lecsúsztam az utca szintjére, egyfajta jótettnek minősült.

Ri visszatért a városba. Ellátogattunk a Vejhajvei út távolabbi végén egy kis sikátorba, egy bárba, ahol az étel még elfogadható volt, és zavartalanul beszélgethettünk. Öreg Zsu, a helyiség tulajdonosa a Zöld banda védelmét élvezte. Régóta ismertük egymást. Öreg Zsunál biztonságban éreztem magam, ő pedig gyakran adott hasznos tanácsokat.

Éppen szokásos brandy koktélot iszogattam. Ri gyümölcslevet kért. Egy különteremből, a bártól balra hallani lehetett a madzsong kövek koccanását, és Ri orrcimpái remegni kezdtek, ahogy megérezte az áldást hozó mák édes illatát. Megnyúlt az arca. Annyi minden történt az elmúlt tíz évben. Ahelyett, hogy jókedvre derült volna, a nosztalgizálás mélabússá tette. Valami zavarta. Mivel nem tudta sokáig magában tartani az érzéseit, nem is kellett sokáig várnom a vallomására.

– Vang bácsi – szólalt meg –, azt hiszem, itt az ideje, hogy mindent abbahagyjak.

Megkérdeztem, mit ért ezalatt, hogy mindent abbahagy.

– Belefáradtam a hazudozásba – válaszolta.

– Milyen hazudozásba?

Arcán végiggördült egy könnycsepp. Úgy nézett rám, mintha én lennék az egyetlen ember a világon, akitől segítséget remélhet. A madzsong kövek tovább kattoztak a szomszéd szobában.

– Miért kell megjátszanom, hogy kínai vagyok? – kérdezte. – Miért kell részt vennem ebben a komédiában csak azért, hogy Amakaszut és a japán hadsereget szórakoztassam? Tudom, hogy Japánban szeretnek engem, Kínában viszont senki nem bízik bennem. Ne hidd, hogy nem látom. A kínai kollegáim mindig suttogóra fogják, ha meglátnak. Azt hiszik, kém vagyok. Nem bírom tovább, Vang bácsi. Újra önmagam akarok lenni.

Megvigasztaltam, hogy ő mindig is önmaga volt. Ri Koran is az ő része.

Zokogni kezdett, és kezét a térdemen nyugtatva mesélt azokról a közös ebédekről, melyekre a kantoni hadsereg tisztjei kényszerítették, mialatt a kínaiakhoz fűződő kapcsolatairól faggatták, az ő szavaikkal élve, „ahogy a kínaiaknak táncolt”. Egy tiszt még azzal is megvádolta, hogy Csang Kaj-sek kéme.

– Képzeld – mondta –, még a saját népem sem bízik bennem. Minek a nemzetek közti barátság, ha nem lehetnek barátaink?

Természetesen együtt éreztem vele. Sajnos túl sok ostoba ember van a világon, és Kínának is bőven kijutott belőlük. Türelemre intettem. Minden rendben lesz, mondtam, bár erről magam sem voltam meggyőződve.

– Nem tudom tovább csinálni – zokogta. – Tisztáznom kell magam, meg kell mondani a közönségnek, hogy japán vagyok, és kilépek a Mandzsúriai Mozgóképfilm Társaságtól. Ez az egyetlen megoldás, Vang bácsi, az egyetlen. Tartok egy sajtótájékoztatót és újra önmagam, Jamagucsi Josiko lehetek.

Megveregettem a kezét. Itt sokkal több forgott kockán, mint egy ártatlan fiatal nő érzései. Ri Koran vége katasztrofális hatással lett volna háborús erőfeszítéseinkre. Kértem, hogy ne okozzon csalódást a rajongóinak; mindazoknak, akik arra költötték

keservesen megszerzett pénzüket, hogy láthassák az előadásait; az ázsiaiak millióinak, akik hittek benne. Szörnyű következményei lehettek volna, ha rájönnek, hogy becsapták őket. Túl késő már visszakozni. Folytatnia kell. Nélküle mi reményünk lehet, hogy valami jó is származik ázsiai küldetésünkből? Nem, nem és nem, toppantott a lábával olyan hevesen, hogy a szomszéd szobában abbamaradt a madzsong játszma. Aggódtam, hogy magunkra vontuk a figyelmet. Nem, ismételte, belebetegedett és belefáradt a mandzsúriai sztár-utánzat szerepébe. Elmegy Sinkijóba, beszél Amakaszival és felmond. Hotta segíteni fog. Ő mindig tudta, mi a jó neki.

Mintha kést döfött volna a szívembe. Mondtam neki, hogy Hotta veszélyes ember, felforgató elem. Erre visszahúzta kezét a térdemről. Ez volt az első alkalom, hogy ilyen ingerülten viselkedett velem, bizalmas tanácsadóival.

– Na és te? – sziszegte.

– Mi van velem?

– Nem tudod, hogy megbélyegzett személy vagy, és többé nem bíznak meg benned? A Josikóval történetek után folyton rólad faggatnak.

Nem akartam erről beszélni. Talán azért, mert megdöbbenett, hogy ilyen sokat tudott, vagy igazat adtam neki, és nem akartam szembesülni az igazsággal. Ezért visszatereltem a beszélgetést Ri karrierjére. Van egy ötletem, mondtam. És be kell vallanom, nem is volt rossz ötlet. Miért nem marad itt Sanghajban, a kínai filmek fővárosában? Miért nem lép be egy sanghaji stúdióba és lesz igazi kínai sztár, nem csak utánzat? Beszélhetnék a barátommal, Kavamuraival. Biztosan kapna szerepet a filmjeiben. Ez legalább igaz volt. És senki nem vádolná, hogy propagandafilmeket készít. Egészen más lenne, mint Mandzsukuóban, vagy Japánban dolgozni. Ri Korant vagy Li Hszien-langot Kína-szerte hazafias sztárként ünnepelelnék. Sanghaj a lábai előtt heverne.

Ri sírása lassan alábbhagyott. Hatalmas szemébe visszatért a fény, amit mindig is imádtam. Annyi remény és jóság tükröződött benne.

– Újra találkozni akarok Kavamura úrral – mondta hirtelen elhatározással.

- Hát persze – biztosítottam.
- Na és mikor? Mikor?
- Ezt könnyen elintézhethetjük – feleltem.

Aggódva nézett rám. Mi lesz a Mandzsúriai Mozgóképpel kötött szerződésével? Mi lesz Amakaszuval? Megígértem, hogy elmegyek Sinkijóba, és személyesen gondoskodom ezekről.

– Köszönöm, Vang bácsi. Köszönöm. Tudtam, hogy számíthatok rád. Te vagy az egyetlen, aki megért. Te vagy az egyetlen.

Abban a pillanatban minden gondom ellenére, majdnem tökéletes boldogságot éreztem.

Amakaszu dühöngött. Utolsó találkozásunk óta még többet ivott. A Déli-tó pavilon pincérnői menekülőre fogták, valahányszor az asztalt felborítva a tatamira szórta az összes ételt és italt. A szobában körbe-körbe dülöngélve, mint egy megdühödött vadállat, öklével átlukasztotta a falakat és minden keze ügyébe eső cserépedényt darabokra zúzott.

– Megmutatom annak a fattyú Kavamurának – üvöltötte. – És rád is gondom lesz!

Minden hóbörgése ellenére Amakaszu tisztában volt vereségével. A tokiói kormányzat már hozzájárult egy film elkészítéséhez az ópiumháború századik évfordulójának emlékére. Az Ázsiai Mozitársaság vállalta a produceri szerepet, Ri Koran szereplését pedig személyesen Todzso tábornok támogatta. Az ópiumháborúról szóló film meggyőzheti a kínaiakat, hogy a túlélésünk érdekében ugyanazt a csatát vívjuk a fehérekkel. Ráadásul Ri Koran legnagyobb csodálója maga Todzso tábornok volt. Azt is felvetette, hogy Sinkijó-ban is létesíteni kellene egy Ri Koran Rajongói Klubot. Todzso egyébként sem kedvelte Amakaszut. Immár semmi nem változtathatta meg Amakaszu vagy a kantoni hadsereg döntését.

Amakaszu kimerülten lerogyott, és ezúttal egy számomra ismeretlen oldalát mutatta. Könnyes szemmel nyöszörgött, mintha ott sem lennék.

– Hogy tehette? Mindazok után, amit érte tettem! A mai fiatalok azt sem tudják, mi fán terem a hűség!

Mondtam neki, hogy ezt ne tekintse áruulásnak, és gondoljon arra, hogy így is őrizhetjük a Ri Koranról szőtt álmainkat. Most az kell,

hogy feljebb lépjen a színpadon. Nem tudom, hogy szavaim eljutottak-e hozzá, mindenesetre a földre roskadt.

– De hiszen az ő színpada itt van, Mandzsukuóban – nyögte szánalmasan. – Itt építjük az új Ázsiát. Éppen itt, Sinkijó-ban... Ez a mi színpadunk.

Úgy hagytam ott, a tatamin görnyedve. Nem volt több mondanivalóm. Jajgatása még akkor is visszhangzott a fülemben, amikor elhagytam a Déli-tó pavilont, és kiléptem a hűvös hajnali levegőre. Sajnáltam. A szíve mélyén őszinte ember volt, de nem bírta megérteni, hogy odakinn létezik egy másik, tágasabb világ is. Végső soron ő is csak egy verembe szorult béka volt. Soha nem látta be, hogy Ri Koran túlnőtt rajtunk és emléke jóval azután is fennmarad, hogy Amakaszut, vagy akár engem is már régen elnyelt a sötét éjszaka.

SEJTHETTEM volna, hogy bekövetkezik. Hangos dörömbölés az ajtón, amikor a legkevésbé vártam, majd a civil ruhások elárasztották a szobát, felforgatták a holmiimat, földre dobálták a könyveimet, összetörték a bútoraimat, elkobozták a leveleimet, én meg csak álltam tehetetlenül, majd amikor végeztek, betuszkoltak egy jelzés nélküli, járó motorú autóba. Meg kellett volna rémülnöm, ezzel szemben abszurd módon a nappalimban illatozó friss virágcsokor és a bájos, feszes fenekű Mej Fan, az új dajreni színésznő jutott eszembe. Azt fogja hinni, hogy lóvá tettem az ebédmeghívással. Én, aki még soha életemben nem vertem át egyetlen gyönyörű nőt sem.

Cellám, melyen két japánnal osztoztam, legalább valamivel tisztább volt, mint a bennszülöttek és külföldiek zárkája. Naponta egyszer kaptunk egy-egy vizes zabkásával teli edényt, de még így is szerencsésnek mondhattuk magunkat, mert az örök nem öntötték be a cellánkba, hogy a padlóról nyalják fel a silány ételt. Tilos volt a beszélgetés, ráadásul egész nap térdelnünk kellett. Soha nem derült ki a cellatársaim kiléte. Talán feketeárusok, vagy más felforgatók voltak.

A vallatás szinte megkönnyebbülésnek hatott, a kihallgatok ostobasága már kevésbé. Semmi sem rosszabb a kibírhatatlan fizikai fájdalomnál. Saját szememmel láttam, mire képesek a Különleges Legfelsőbb Rendőrség emberei. Ha az áldozataik egyáltalán túléltek, azt kívánták, bárcsak ne maradtak volna életben. A Különleges Legfelsőbb Rendőrség Gondolatrendőrségének a foglya voltam. Vallatom egy jóképű vadállat volt; az a típus, aki más körülmények között akár egy közepesen sikeres bordélytulajdonos is lehetett volna. A legrosszabbtól tartottam, de az arcomon gyakran csattanó ütésektől és pofonoktól eltekintve más fizikai bántalmazást nem alkalmaztak, legalábbis az elején nem. A kihallgatásaim végtelenül egyhangúak voltak.

Mintha egy vonatfülkében ragadtam volna egy unalmas alakkal, ráadásul nem egy-két órára, hanem napokra, egy lassú észjárású mamlással, aki azonban teljhatalommal bír. Hallgattam ezt az

idiótát, ezt a felkapaszkodott stricit, amint hazafiasságról és helyes magatartásról papol. Az volt a célja, hogy végül olyan dolgokat is bevallják, melyeket el sem követhettem. A „dekadens magatartás”, ami „ellenkezik a katonai előírásokkal”, csak egy volt a sok vád közül, ám ezt gond nélkül bevallottam. A kémkedéssel már nem tudtam mit kezdeni, ahogy „a nemzeti politikánk aláaknázására szőtt összeesküvéssel” sem. Valahányszor bizonyítékokat követeltem, felpofoztak, és azt mondták, pontosan tudom, miről van szó. Órákon át tartott ez az értelmetlen játék. Aztán egy alkalommal felállt, és odajött a székhez, melyhez hozzákötöztek.

– Mégis, melyik oldalon állsz? – ordította a fülembe. – A japánok, vagy kínaiak oldalán? Ki a fasznak képzeled magad? Kibaszott kínai kém! A büdös kínaiak kibaszott bábja! Agyament drogos! Kurvapecér! A japán nép szégyene. Hogyan harcoljunk ilyen perverz alakokkal?

– Japán vagyok, és Ázsia egységéért harcolok – feleltem. Öklével akkorát vágott feldagadt számra, hogy a vér végigfolyt az államon.

– Pofa be! – ordította. – Fogd be azt a kibaszott szádat!

Aztán újra meg újra megütött.

Nem volt elég a verés, a folyamatos ordítása is kezdett elviselhetetlenné válni.

– Ázsia egysége! Üres szavak. Hazug vagy, egy kibaszott hazug!

Akkor még volt annyi erőm, hogy ellentmondjak.

– Ez nem hazugság, ez a mi birodalmi küldetésünk. Szembeszáll Császári Felsőgünk parancsaival?

Újabb ütés csattant.

– Kibaszott hazudozó, rohadék kínai kém! Vagy japán vagy, vagy velük vagy. Valld be, hogy velük vagy!

Amikor ez a vadállat belefáradt a vallatásba, egy szemüveges, lánzdohányos iskolaigazgatószerű alak lépett a helyére. Nagy lába volt és hatalmas, vastag gumisarkú barna cipőt viselt, ami csikorgott, amikor felállt. Ezúttal elmaradt az ordítás. Keveset szólt; arra várt, hogy én beszéljek, és csak akkor rázott meg, amikor elvesztettem az eszméletemet. Amikor az embert egész álló nap és éjszaka vallatják, székhez kötözik, megvonják tőle az alvást, s folyamatosan az arcába világítanak egy lámpával, az elme végül fellázad. Először csak a sírás kerülgetett. Aztán a képzeletem furcsa játékba kezdett, és nem

tudtam, hol vagyok. Megalázó, ha az ember képtelen uralkodni a testén, végül megtörik, és már azt sem tudja, ki ő és hol van. Csak a fájdalom valós.

Úgy sóvárogtam az alvás után, mint kiszáradt fa a víz után. Bármit megtettem volna, akár vallomást is írok, mindent bevallók, amit csak akarnak, csak lehunyhassam a szemem anélkül, hogy pofon vágnának miatta. Mindössze néhány percnyi pihenésre vágytam. Az iskolaigazgató papírt és tollat tett elém, de annyira remegett a kezem, hogy képtelen voltam írni. Így aztán beleegyeztem, hogy rögzítsék, hogy dekadens voltam, szövetkeztem az ellenségeinkkel, és titkokat szivárogtattam ki. Visszaadtam a papírt, csak végre lehunyjam a szemem. Az iskolaigazgató elvette, vasúti kalauznak is becsületére váló alapossággal kisimígtatta, majd miután megigazította szemüvegét, ajkait mozgatva olvasni kezdte a szavaimat. Aztán lassan visszacsúsztatta elém a lapot.

– Ne szórakozzon velünk. Nem vagyunk hülyék. Pontosan tudjuk, mikor akarnak a kedvünkben járni. Több meggyőzőerőt! El is kell hinnie, amit bevall. Addig folytatjuk a kihallgatást, amíg meg nem teszi, amit kérünk.

Ordítani szerettem volna, de már arra sem volt erőm.

Valamivel később, nem tudom, mennyi idő után a cellámban ébredtem, miután leöntöttek egy vödörnyi poshadt vízzel. Rám parancsoltak, hogy üljek egyenesen, és gondolkodjak el a bűntetteimen. A víz gyorsan megfagyott a padlón, és egyedül a dermesztő hideg akadályozott meg abban, hogy ismét elaludjak. Ha megmoccantam, az éber őrk azonnal rám sóztak egyet bambuszbotjukkal. Megpróbáltam meditálni, mintha fogoly helyett szerzetes lennék, de agyamban egymást kergették az összefüggéstelen és időnként rémisztő képek. Képtelen voltam józanul gondolkodni. Azt hittem, hogy ismerősök hangját hallom; egyesek a nevemen szólítottak, és arra buzdítottak, hogy tegyek vallomást. Sikolyokat hallottam, de nem tudtam, hogy a fejemből jönnek-e vagy igaziak.

Nem tudom mikor, vagy mennyi ideig voltam börtönben, de miután a sokadik vallomásomat is visszadobták azzal, hogy „őszintétlen”, úgy tűnt, mintha Rit hallanám kínaiul énekelni valami cukorárusról, akinek a portékája „édes, oly édes”. Azt hittem, elment az eszem és

képzeldöm, de már ez sem érdekelt; ez volt legszebb, amit életemben hallottam... a saját, imádott Kegyelem Istennőm hangja. Csak később jöttem rá, hogy valahol a börtönben szólt a rádió. A *Cukroslány* volt a legújabb filmjéből, az *Ópiumháborúból* Amíg én raboskodtam, ez a dal egész Kínában híressé tette Rit. Épp úgy, ahogyan megjósoltam. Akkor nem fogtuk fel, de mindenki ismerte, Kantontól Harbinig, a japánok által megszállt területeken csakúgy, mint a vörösök erődítményeiben és a nacionalista tartományokban. Csang Kaj-sek és Mao Ce-tung is hallhatta. Még a Különleges Legfelsőbb Rendőrség sinkijói főhadiszállásának falain is áthatolt, egészen az alagsori celláig. Azt hiszem, Ri édes hangja mentett meg attól, hogy teljesen megőrüljek.

Tudtam, hogy már nem bírom sokáig. Egy nap – vagy éjjel, fogalmam nincs, mi volt – szokás szerint kirángattak a cellámból, mintha vallatni vittek volna. Azt hittem, újabb találkozás elé nézek az iskolamesterrel, vagy a vadállattal. Belöktek egy kihallgató szobába. Ezek a helyiségek nagyjából egyformák voltak, ez viszont más volt. Még nem jártam itt. Inkább irodához hasonlított; a falakon a mandzsu és japán zászlón kívül bekeretezett képek is lógtak. Még inkább megdöbbsentem, amikor egy csésze árpateát emeltek ajkamhoz, amit olyan gyorsan kezdtem el nyakalni, hogy heves csuklás tört rám. Megpróbáltam az asztal túloldalán ülő férfira összpontosítani. Ismerős volt az arca, a keskeny szemek, húsos ajkak, a rövid, vaskos nyak.

– Mondtam, hogy még találkozunk, barátom – szólított meg száraz, recsegő hangon –, bár reméltem, hogy sokkal kellemesebb körülmények között kerül rá sor.

Hangosan felnevetett, mintha valami vicceset mondott volna. Az a hang, a nevetés... Aztán valami bekattant: hát persze, Tanegucsi! Még mindig mosolyogva folytatta:

– A jótett mindig elnyeri méltó büntetését. Nem tudta?

Teljesen elképedtem. Mi az ördög folyik itt? A csuklás miatt még kiszolgáltatottabbnak, ráadásul nevetségesnek is éreztem magam.

– Meg kellett volna ölnie a kis Josikót, amíg volt rá alkalma. Most már befolyásos barátokra tett szert Tokióban.

Az agyam nem fogott. Egy pillanatig azt hittem, Riről beszél. Miért kellett volna megölnöm? És kik azok a befolyásos barátok?

– Sajnos a mi kis Josikónk ismét hibázott. A barátainak azt állította, hogy maga kínai kém. A sinkijói ellenségei pontosan ezt akarták hallani.

Lassan derengeni kezdett. A mandzsu hercegnő bosszúvágó szellemének áldozata lettem. De kik voltak az ellenségeim?

Tanegucsi rendelt még teát.

– Nem éhes? – kérdezte készségesen, mintha legalábbis egy kellemes étteremben lettünk volna.

Mielőtt még válaszolhattam volna, szólt az őrnek, hogy hozzon egy tányér gőzgombócot. Bár nagyon szerettem a gőzgombócot, zavarba ejtett a viselkedése. Örültem, hogy nem vernek meg, de egyáltalán nem voltam meggyőződve Tanegucsi jóindulatáról.

Végignézte, ahogy habzsolom az ételt, ő azonban hozzá sem nyúlt a tányérjához. Majd' meghaltam, hogy azt is magamba tömjem. Feltűnhetett neki, de nem mozdult.

– Térjünk vissza az üzletre – mondta. – Bizonyára egyetért, hogy a Különleges Legfelsőbb Rendőrség tisztjei kiváló munkát végeznek, hogy megvédjék küldetésünket a kémekkel és árulókkal szemben. Ám nem lennék meglepve, ha elege lenne a vendégszeretetükből. Fogadok, hogy jólesne egy kis változatosság, a friss levegő. Vagy tévedek?

Úgy tűnt, jól szórakozik. Még mindig a tányérján lévő kincsre bámulva vártam, hogy a lényegre térjen.

– Szerencsére vannak még barátaim Sinkijóban. Arra utasítottak, hogy tegyek egy indítványt, ami mindenkinek a javát szolgálja. A barátainkat egyre jobban aggasztja Kavamura úr sanghaji ténykedése. Szerintem tudja, mire gondolok. Az indítványom lényege, hogy a küldetésünknek sokkal jobbak lennének a kilátásai nélküle. Sajnos, rendkívül óvatos és jól őrzik. Kellene valaki, akiben megbízik, lehetőleg egy barát, hogy megtegye a szükséges lépéseket. A barátainkat nem érdekli, hogyan csinálja, csak tegye, amit kell. És itt lép a képbe ön, mivel ez az egyetlen lehetősége, ha szabad így mondanom, hogy jóvátegye a múltbeli botlásait.

Megpróbáltam válaszolni, de kezét felemelve leállított.

– Nem kell azonnal válaszolnia. Aludjon rá egyet. De bárhogy is dönt, ezúttal nincs kibúvó.

Lehet, hogy nincs rosszabb a fizikai fájdalomnál, de Tanegucsi szavai a verésnél is jobban fájtak. Maga volt a megtestesült gonosz. Ő volt az, és nem Kavamura, aki elárulta ázsiai küldetésünket. A hozzá hasonlók miatt gyűlöltek bennünket a kínaiak. Keleti Ékszernek megbocsátottam, mert nem tudhatta, hogy az életét köszönheti nekem. Még én sem tudtam, hogyan csempészték ki Mandzsúriából. Tanegucsi nem hagyott volna nyomokat. Keleti Ékszer nem volt gonosz, csupán félrevezették. A mandzsu hercegnő bosszúja rettenetes, ám megbocsátható, ezzel szemben Tanegucsi maga volt a sátán.

Néhány napig sokkal jobb elbánásban részesültem. Kaptam egy cirkot, amin ehettem és egy lepedőt, hogy ne fagyjak meg. Másik cellába kerültem, egy csontos, bíborajkú japán fogollyal együtt, akiben ösztönösen nem bíztam. Talán azért raktak a cellájába, hogy csapdába csaljon. Bár nem sokat beszélt, óvatosnak kellett lennem. Sápadt arcát sebhelyek csúfították, de lehet, hogy ez is a csapda része volt. Tartózkodása is a stratégiájuk része lehetett, hogy elaltassák a gyanúmat. Képtelen voltam aludni. Hideg verejtékben úszva sétálgattam. Az egyetlen módja, hogy megmentsem az életemet, ha megölöm egy barátomat, de ha sikerül is, milyen élet vár rám?

Ismét felcsendült Ri édes hangja valahol a börtönben, a felettünk levő szinten, ezúttal hosszabb ideig. *„Én vagyok a cukoráros, a cukoráros lány... édes a cukrom. Kóstold meg a cukromat, mielőtt aludni térsz...”* Itt abbamaradt, majd kezdődött előlről. Valaki ugyanazt a lemezt játszotta le újra meg újra. Így ment ez körülbelül egy óráig.

Lábdobogás is hallatszott, mintha táncolnának. Vagy csak képzelődtem? Ránéztem a cellatársamra, aki vállat vont.

– Valaki teljes kezelést kap – súgta. – Nyomorult fattyú.

Nem bírtam tovább hallgatni az éneket. Rosszul voltam.

Úgy döntöttem, elfogadom Tanegucsi javaslatát. Bármit, csak kijussak erről az átkozott helyről. Tudtam, hogy ha kijutok és friss levegőt szívhatok, tisztábban tudok gondolkozni. Esetleg kínainak álcázhatnám magam és átcsúszhatnék a szabad zónába. Elég jól tudtam kínaiul, gondoltam. Tanegucsi elégedett volt a döntésemmel.

Tudta, hogy észhez térek. Helyesen kell cselekedned, mondta mosolyogva, mintha a javamat akarná.

A SZABADULÁSOMAT követően Amakaszu vacsorapartit rendezett Tanegucsi tiszteletére a Déli-tó pavilonban. Igazság szerint már nem voltam biztos benne, hogy barát-e vagy ellenség. Ezt mielőbb ki kellett derítenem. A Ri Koran Rajongói Klub szokásos tagjai mind jelen voltak, azonban Ri neve fel sem merült. Megszűnt létezni Amakaszu számára, aki egyre többet ivott; whiskyt, sört, szakét. Viccelődtek a fogyásom okán, és biztattak, hogy egyek többet. Amakaszu hirtelen felállt, az asztalra támaszkodott, és javasolta, hogy koccintsunk a végső győzelemre. Véréres szemei keresztbe álltak. Tanegucsi a fejére kötött egy zsebkendőt, és előadott egy néptáncot, míg a többiek énekeltek és evőpálcikáikkal dobolták az ütemet a szakés csészéken. Úgy tettem, mintha én is részeg lennék és velük énekeltem, s közben imádkoztam, hogy véget érjen ez az este.

Kisi, akinek politikai pályafutása az Amakaszu által megjósoltnál is gyorsabban ívelt felfelé, soha nem hiányzott a Ri Koran Rajongói Klub üléseiről, holott most már a birodalmi főváros kabinetminisztere lévén mostanában sokkal kevesebb időt töltött Mandzsukuóban. A klub volt az egyetlen hely, ahol megbízható barátai társaságában elengedhette magát. Szeme duzzadt volt, mintha láz gyötörné, és a fehérek elleni végső leszámolásról szónokolt. Lehet, hogy még a németekkel is harcolnunk kell, mondta, mivel a vérrokonság minden ideiglenes szövetségnél erősebb. Szerencsések vagyunk, hogy megélhetjük ezt a történelmi pillanatot, amikor a világ sorsa a mi kezünkben van. Amakaszu előrebillent, s whiskyjét az asztalra locsolta, amikor az üveg után nyúlt. Kisi Amakaszura sandított, majd folytatta beszédét. Kemény harc lesz, mondta, de mi, japánok, felsőbbrendű harci szellemünknek köszönhetően diadalmaskodni fogunk. Példaként Tokió bátor lakosait említette. A város nagy részét egyetlen éjszaka alatt lerombolták a gyáva amerikai bombázók. De miért adná fel a japán nép?

– Soha! – ordította Amakaszu.

– A végsőig harcolunk – mondta Kisi merev tekintettel, mint egy őrült nyúl.

– A végsőig – értettünk egyet mindannyian, mire tántorogva háromszoros éljent kiáltott Őfelsége a Császár tiszteletére. Amakaszu egy dalba kezdett, amit általános iskolás koromban hallottam utoljára: „Ha boldog kisfiú vagy, csapd össze a tenyered...” Mindenki tapsolt. „Ha boldog kisfiú vagy, énekelj egy dalt...” Behunytam a szemem, és alvást színleltem, de amikor egy hegyes evőpálcikával oldalba böktek, hirtelen felugrottam.

– Ezúttal ne próbáljon meg kitérni a kötelessége alól, barátom – sziszegte a képembe Tanegucsi bíborvörös arccal. – És ne próbáljon menekülni, mert úgyis megtaláljuk. És ha megtaláljuk, azt is megbánja, hogy megszületett.

Mosolyogva vállon veregetett.

– Ne szomorkodjon, barátom. Az élet nem is olyan rossz. Elvégre maga is tehet egy nyúlfarknyit a győzelmünkért és Ázsia eljövendő dicsőségéért.

Hála az égnek, ezt követően az est hamarosan véget is ért.

SANGHAJ szomorú, lepusztult látványt nyújtott. Az amerikaiak lebombázták Honkeut, ahol az európai zsidók kerestek menedéket. A Broadway mozi teteje lesodródott a Way-side útra. Az úton mindenütt moziplakát darabok heverték. A Siegfried pékség helyén egy hatalmas, vízzel és szeméttel tele tölcser tátongett. A Kataj Szálló és a rakpart többi épülete körül idétlen homokzsákok és dróthálókerítések heverték. Még a Broadway-paloták is inkább laktanyákra hasonlítottak, mint lakóépületekre. Nagy megkönnyebbülésemre Kavamura üzleti ügyben Pekingben tartózkodott. Legalább egy kis haladékhoz jutottam. Annak viszont kevésbé örültem, hogy Ri beköltözött Kavamura Komp úti lakásába. Nem mintha tartanom kellett volna bármi kellemetlenségtől; Kavamura igazi úriember hírében állt, de nem szerettem volna, ha őt is górcső alá venné a Különleges Legfelsőbb Rendőrség.

Elviselhetetlen hőség volt, még a sanghaji nyárhoz képest is. Alighogy kivettem a lábam a lakásból, szívem szerint azonnal visszafordultam volna, hogy ismét lezuhanyozzak, és tiszta ruhába bújjak. Sajnos olyan időket élünk, amikor kapcsolatok híján egy nyomorult szappanhoz sem lehetett hozzájutni. A Suzsu-patak felett bűzös pára lebegett. A hulla- és rothadásszag szinte beleette magát az ember bőrébe. Felhívtam néhány kínai barátomat, de egyiküket sem tudtam elérni. Elhagyták a várost, vagy más kifogással ráztak le. Még régi barátom, Zsang Szongren is, az *Új horizont* kiadója, aki máskor mindig meghívott egy kínai ebédre a Park Szállóba, egy üzenetben tudatta velem, hogy sajnos gyengélkedik, ezért nem tudunk találkozni. Régi menedékem, az Öreg Zsu bárja zárva volt. Öreg Zsu állítólag visszaköltözött szülővárosába, Sandongba.

A Jujuen úti Jóbarát még nyitva volt. Egyszer voltam ott egy partin, amit Takarni „gróf legújabb felesége, egy indiai hercegnő tiszteletére adtak. Sanghajban mindenféléről pletykáltak az emberek. Állítólag valójában bombay-i bárénekesnő volt. Felcsípett egy részeg angol kereskedőt, akit annyira elbűvölt bájaival, hogy azonnal feleségül akarta venni, ezért Sanghajba vitte. De a nő hathónapnyi együttélés

után átpártolt egy orosz arisztokratához, aki egy játékbarlangot üzemeltetett a Jessfield úton. Takarni „gróf egy öreg hawaii szélhámos volt, aki kínaiaknak eladott kétes minőségű drogokból szerezte a vagyonát. A címe legalább annyira hamis volt, mint a feleségéé.

Az emberek amerikai fekete zenére táncoltak, ami tiltott volt ugyan Japánban, az angol nyelvű rádióadók mégis folyton ezt adták, hogy honvágyat ébresszenek az amerikaiakban. Ez is egyike volt a propagandisták abszurd ötleteinek. A fehér öltönyös Takarni a táncparketten pörgött „indiai hercegnőjével” a karján. Az ópiumnak vagy az üveg vodkának, esetleg az alvilági éjszakai bárókban eltöltött számtalan éjszakának köszönhetően rettenetesen nézett ki. Arca duzzadt volt és szürke. Odaintettem neki, mire felém nézett. Karjával a zene ritmusára csápol, de nem ismert meg.

Elviselhetetlenül hangos volt a zene. Soha nem értettem, miért vannak úgy oda az amerikaiak az afrikai dobokért. A fehérek rabszolgaként bántak a feketékkel, mégis az ő zenéjükre ropták. Pick kapitány, a zsidó ügyek orosz szakértője rúzsfolto szájjal és állal, női báli ruhában bohóckodott. Szeme úgy csillogott, mintha transzban lenne. Egyébként a parti többi résztvevőjénél is ugyanazt a merev tekintetet figyeltem meg. Az öt japán katonatiszt közül négyen levetették zakójukat, és egy asztal körül üdögéltek néhány orosz lány társaságában. Egyik katona derékszíjából vastag, régi orosz pénzköteg kandikált ki. A térdén lovagoló lány fejét hátravetve hangosan visongani kezdett, amikor a társaság egyik tagja lehúzta ruhája pántját és az italt lemeztelenített keblére locsolta, mint egy virágágyásra. Megpróbáltam beszélni Takamival, de egyetlen értelmes szót sem bírtam kihúzni belőle.

– Forró földimogyorót! – kiabálta. – Forró földimogyorót!

Fogalmam sem volt, miről beszél, és azt hiszem, neki sem.

Egyre riasztóbb híreket kaptunk. Bár tilos volt az ellenséges rádióállomásokot hallgatni, mindenki megtette, és észrevettem, hogy a kínaiak megváltoztak: már nem rettegtek kivert kutya módra a japán egyenruhásoktól. Tudták, hogy a játszma hamarosan véget ér. Megértettem őket. Időnként azt kívántam, bár ne lennék japán, de hát az voltam, és nem tehettem róla. A származást, akárcsak az ujjlenyomatot, nem hamisíthatjuk meg. Ráadásul a kínaiak éppen

eleget szenvedtek, ideje volt békét kötni. Nem lett volna szabad Kína oldalán harcolnunk a tűzvonalban. Óriási történelmi tévedés volt. Ha jobban tettük volna a dolgunkat, tán meggyőzhettük volna a kínaiakat, hogy ugyanazon az oldalon állunk; talán megmenthettünk volna valamit a közös álmunkból. Katonai vezetőink azonban másképp gondolták. Eldöntötték, hogy harcolni kell az utolsó emberig, nőig és gyermekig. Amellett mi, japánok mindig rosszul magyaráztuk a dolgokat; gondolom, mivel részben verembe szorult békák voltunk. Kavamura-nak igaza volt, amikor kijelentette, hogy gyűlölnek bennünket a kínaiak, és erről mi tehattünk.

Augusztus 6-áról nem sok mondanivalóm van. A hirosimaiak legyilkolása, akik részt sem vettek a háborúban, az ember által elkövetett legrosszabb embertelenség a világon. Nem csata volt, hanem mészárlás, mintha patkányokat irtottak volna, nem embereket. Az amerikai pilóták nem is látták áldozataikat. Csak egy embertelen, gyökértelen nemzet képes ekkora kegyetlenségre. A mi katonáink is követtek el csúnya dolgokat a háborúban, de ehhez fogható aljasságot soha.

Azon a rettenetes éjszakán, augusztus 6-án Ri a Nagyszínházban tartott előadást, *Zenés fantázia* címmel. Kis híján ez lett az utolsó fellépése, bár ezt akkor még nem tudtuk. A terem zsúfolásig megtelt, többnyire kínaiakkal, akik kíváncsiak voltak az *Ópiumháború* sztárjára. Még a leghazafiasabb kínai is megbocsátotta Rinek mandzsukuói múltját. Számukra ő most a *Cukros lány* volt.

Az ezüstös reflektorfényben megjelenő gyönyörű fehér, lótuszmintás *kipaót* viselő apró, törékeny Ri látványa felért egy korty varázssitallal, és arra az egy-két órára elfeledtette velünk a kinti szörnyűségeket. Az oroszokból, zsidókból, németekből és kínaiakból összeverbuvált Sanghaji Szimfonikus Zenekar soha nem játszott még ilyen jól. Ri előadta *Az orchideák édesek*, *Az illatos kert*, *Holdfény a Nyugati-tó felett* című kínai dalokat, és viharos tapsvihart aratott. A koncert második felében a sötét estélyibe öltözött Ri igazi négerként kígyózva jazzt énekelt. Nem is tudom, hogyan jutott ilyesmi az eszébe. Nyilvánvalóan „ellenséges zene” volt, amit a cenzorok soha nem engedélyeztek volna, ám úgy vélem, ez is azt jelezte, hogy hamarosan véget érnek álmaink.

A koncert harmadik, utolsó részében Ri ismét átöltözött. Amikor a vörös bársonyfüggöny felemelkedett, ezüstmadarakkal díszített csillámló kék kínai öltözékben jelent meg. A *Víg özvegyből* adott elő egy részletet, Ekkor rövid szünet következett, míg a karmester előkészítette a zenekart a következő számra. A reflektor forrón izzott, Ri homlokán a vastag smink ellenére apró verejtékcseppek gyöngyöztek. Éppen belekezdett a következő dalba, amikor odakint felüvöltött a légitámadást jelző sziréna. A zenekar miatt meg sem hallotta, mert tovább énekelt. Az amerikai bombázók közvetlenül felettünk húzhattak el. Odakint dörgött, mintha vihar lett volna. A tömeg éljenzett, holott mindannyiunkat megölhették volna. Ezúttal Ri a zajtól ijedten elhallgatott. A jegyszedők berohantak a nézőtérre, és mindenkit a légvédelmi helyekre parancsoltak.

Hogy kissé megnyugodjunk, a támadás után ittunk egyet az öltözőjében. Halkan, japánul beszélgettünk. Próbáltam meggyőzni, hogy azonnal hagyja el a várost. Ki tudja, mi lesz, ha az amerikaiak egyszer elérik Sanghajt. Akkor egyetlen japán nő sem lesz biztonságban. Azt javasoltam, menjen északra a szüleihez; Mandzsukuón keresztül még odaérhet. Ha gondolja, el is kísérem. Ezúttal határozottan visszautasította a tanácsomat, Elege van a szüleiből, mondta. Minden keservesen megszerzett fillérjét az apjára költötte. Inkább Sanghajban marad és megvárja Kavamurát, aki majd megvédi. Mondtam neki, hogy ebben ne nagyon reménykedjen, mert az amerikaiak minden bizonnyal letartóztatják. Mondhattam bármit, nem sikerült meggyőzőnöm; arca teljes eltökéltséget sugárzott.

– Itt maradok – váltott át kínaira. – Idetartozom. Nem láttad, mennyi szeretetet kaptam ma este a közönségtől? Ez az otthonom.

Ma is könnyek szöknek a szemembe, ha eszembe jut, milyen magányos és sebezhető volt abban a dohos, izzadságszagú öltözőben. A szoba többször is elsötétedett, amikor akadozott az áramellátás. Éreztem, hogy elveszítem. A háború és származásunk miatt olyan szakadék nyílt közöttünk, melyet már nem lehetett áthidalni. Én nem voltam kínai, még csak nem is születtem Kínában. Igaz, Japánban sem várt rám senki. Én is Kínában akartam maradni, de nem Sanghajban, sem Pekingben. Vissza akartam menni Mandzsukuóba, ahol a kalandjaim kezdődtek. Amakaszunak is be

kell számolnom küldetésem kudarcáról. Nem hittem, hogy bármi is történhet velem. Mit árthatnak nekem? Megölnék? Ismét börtönbe vetnek? Túl késő volt már ehhez. Tudtam, mihelyst a Tanegucsi által rám állított kétbalkezes kém eltűnt; valószínűleg nem akart az amerikaiak útjába kerülni. Kénytelen voltam rábízni magam a kínai barátaim könyörületességére. Végül is soha nem ártottam a kínaiaknak, mindig az ő oldalukon álltam. Biztos voltam benne, hogy megértenek.

Azóta rájöttem, hogy mindketten ostoba álmodozók voltunk. Ugyan mit tehettek értem a kínai barátaim? Beletelt egy kis időbe, míg rájöttünk, hogy vereséget szenvedtünk. A győztesek rendre elfogták a barátainkat, vagy más módon szigetelték el őket. Senki sem akarta, hogy összefüggésbe hozzák velem. És Ri, szegény, édes, ártatlan Ri, végre teljesült az álma: kínaivá vált és osztozott a sorsukban. Amint az amerikaiak bevették Sanghajt, a kínai nacionalisták árulással vádolták. Akárcsak a másik Josikót, aki a háború utolsó napjaiban hozzánk hasonlóan ostoba módon visszatért Kínába, hogy csatlakozzon a partizánokhoz. Most egy sanghaji börtönben várja a tárgyalását és az elkerülhetetlen kivégzését.

Kimerülten érkeztem Sinkijóba, miután nem tudom, hány órát töltöttem az állandóan veszteglő vonaton. A vasutasok bosszúsan „csapatmozgást” emlegettek. Sinkijóban aztán láttam, milyen a csapatmozgás. Az Ázsia expressz minden fülkáját zsúfolásig megtöltötte a japán hadizsákmány; az egyik fülke kínai zománccal, a másik értékes festményekkel, a harmadik arannyal, rizses zacskókkal, vagy ládába csomagolt porcelánokkal volt tele. Felismertem néhányat a fülkében szakét iszogató, eszegető kempejtaj tisztek közül. Egy kantoni ezredes bosszankodva rángatta lefelé a fülke redőnyét, hogy ne kelljen a peronon lökdösődő tömeget néznie. Hátukra kötözött batyukkal japán civilek verekedtek, hogy a vonat közelébe kerüljenek. Gépfegyverüket botként használó közkatonák próbálták őket visszaszorítani. Láttam japán szülőket, akik agyontaposott gyermekeikkel próbálták meggyőzni a katonákat. A hangosbeszélőn japánul bementék, hogy a csapatmozgások miatt nem indul több vonat Dajren felé. Ezt számtalanszor elismételték, míg az Ázsia expressz gőzfelhőt eregetve lassan

kigördült az állomásról. Néhány civil dühében a katonákra támadt, de leütötték és vérbe fagyva a peronon hagyták őket. A legtöbben céltalanul, megzavarodva kóvályogtak az állomás körül, nem tudván, merre induljanak.

A Jamato Hotelba mentem, ám a recepciós, az öreg Csen, akit több éve ismerek, azt mondta, nincs több szoba. Az előcsarnok tele volt katonákkal, akik arra vártak, hogy Japánba hajózzanak. A sebész Ozaki, akit mindig is utáltam, őrvöngve próbált fuvarot szerezni a maga és családja számára. Üvöltözve közölte a japán bürokratával, hogy ő, Ozaki, a Japán-Mandzsú Baráti Társaság elnöke elsőbbséget élvez. Végül egy kantoni ezredes félretaszította őket, s ráparancsolt egy katonára, hogy vigye a csomagját az Ozaki által rekvirált autóhoz, mire az dühtől vöröslő fejjel tiltakozásképpen köpködni kezdett. Az ezredes megfordult.

– Ne merészelj így beszélni a császári japán hadsereg tisztjével, te arcátlan barom! – ordította a képébe.

Úgy döntöttem jobb, ha távozom.

A filmstúdió volt az egyetlen esélyem, ahol valamelyest barátságos fogadtatásra számíthattam. A Nagy Egység sugárút tömve volt az ingóságait kézikocsikban vagy a hátukon cipelő japán civilekkel, akik megáradt folyóként özönlöttek az állomás irányába. Nem volt értelme figyelmeztetni őket, hogy nincs több vonat, legalábbis a számukra nincs. Ugyan ki hitt volna nekem? Időnként még a reménytelen feladat is jobb a semminél. A katonai főhadiszállás irányából dühödt dudálás hallatszott. A tömeg szétvált, hogy utat nyisson az állomás felé tartó katonai teherautó konvoj és az őket kísérő fekete személyzeti gépkocsik számára. Többen rohanni kezdtek a konvoj keltette porfelhőben. Egy idősebb férfi öklét rázta a katonák felé, és azt kiabálta, hogy szégyent hoznak az országra. Dicstelen véget ért kínai tartózkodásunk.

Ruháim, melyeket sanghaji távozásom óta viseltem, piszkosak és izzadtak voltak, és majd' meghaltam egy forró fürdőért. A rendszerint életteli, öltöztetők zsvajától hangos stúdióépületek kihaltak voltak. A lépcsőkön néhány ideges kinézetű, isten tudja, mivel teletömött batyukat cipelő hivatalnok rohángált. Nem láttam ismerőst, és már azon voltam, hogy keresek egy nyugodt zugot, ahol megpihenhetek, amikor valaki a nevemen szólított.

– Nocsak, nocsak, csak nem Szato az, aki visszarepült a régi fészkébe?

Az elegáns Amakaszu, szokásos zöld egyenruhájában, határozottan barátságos arcot vágott. Nem sűrűn láttam mosolyogni. Úgy viselkedett, mintha semmi sem történt volna köztünk.

– Nincs kedve lemenni a tóhoz pecázni?

Kezét a hátamra téve kiterelt az épületből. Annyira megdöbbsentem, hogy némán követtem, mint egy szófogadó kisgyerek. A Déli-tó békésen terült el a késő délutáni napsütésben; a bambuszok között halászó fehér kócsagokkal és a partot nyaldosó hullámokkal olyan volt, akár egy kínai festmény. Amakaszu gyengéd pillantást vetett a Déli-tó park fái fölé magasodó új-ázsiai stílusú háztetőkre.

– Nézze, Szato, hogyan ragyog a nap gyönyörű városunkra – szólalt meg végre. – Úgy sugárzik, mint ennek a hatalmas országnak a végzete.

Nem igazán éltettem, mire gondol.

– Mindketten szerettük ezt az országot, ugye, Szato? Gyárak, bányák, vasutak, mind Kisi alkotásai, és tényleg nagy tervek voltak, életbevágóan fontosak birodalmunk fennmaradásához. Bár a mi munkánk más volt, nemde, Szato? Viszont nem kevésbé fontos. Egyáltalán nem. Szeretném azt hinni, hogy a mi közreműködésünkkel sikerült mosolyt fakasztani Mandzsukuo népének arcára. És tudja mit, Szato? Mi, japánok eltűnünk ebből a nemes országból, de azok a mosolyok megmaradnak. Megrándult a horgászbotja, és óvatosan kiemelt a vízből egy kövér halat. Gyönyörű, vörös pettyes ponty volt, csak úgy ragyogott a napfényben. Amakaszu boldogan, ártatlanul hozzám fordult, mint egy büszke ifjanc.

Másnap délután még egyszer találkoztunk, bár csak rövid időre. Nem tudom, miért bóklászott még mindig a kihalt stúdió körül. Nekem viszont nem volt hová mennem, és némileg megnyugtató, hogy újra felkerestem régi életem színhelyét. Ahogy bejártam az üres hangstúdiókat, rábukkantam Ri első filmjeinek néhány díszletére: egy vonatbelsőre a *Nászutas expresszből*, valamint a *Szuzsui éjszakák* buddhista templomainak homlokzatára. Eszembe jutott az összes nagy filmje, a rengeteg munka, amit japánok,

kínaiak, mandzsuk közösen végeztünk. Nincs annál csodálatosabb, mint amikor az emberek közös erőfeszítése révén létrejön valami szép. Legalább itt, a Mandzsúriai Mozgóképfilm Stúdióban nem tettünk különbséget származás és nemzetiség között; csak a tehetség számított. Még egyszer, utoljára benyitottam a hármas számú színpad ajtaján, és az Amakaszu irodájához vezető folyosón találtam magam. Hallhatta a lépteimet, mert kijött a szobájából és mosolyogva, nyugati módon kezét nyújtott. Meglepődtem, hogy a Concordia Társaság díszegyenruhájában látom, a vállrojtokra hímzett „harmónia az öt nép között” hímzéssel. Ezt csak hivatalos eseményeken szokta felvenni. Szerintem kissé nevetséges volt.

– Ugye, milyen nagyszerű itt, Mandzsukuóban? – kérdezte.

Ezzel visszament az irodájába, és halkán becsukta az ajtót. Pár másodperccel később hangos csattanás visszhangzott végig a folyosón. Még mindig csengő füllel bekopogtam Amakaszu ajtaján, és a nevére szólítottam. Nem tudom, miért tettem. Elég abszurd volt, ahogy utólag visszagondolok. Az ajtó mindenesetre zárva volt. Amikor végre sikerült betörni, az íróasztalára borulva találtam; vére a perzsaszőnyegre csöpögött. Bárcsak lett volna merszem, hogy kövessem a példáját.

Ehelyett kirohantam a szobából, hogy segítséget hívjak. Na de honnan? A rendőrörsök kiürültek, a kórházak pedig tömve voltak az életükért rettegő japán menekültekkel. Bárhová mentem, mindenütt rémtörténeteket meséltek a kínai banditákról, akik elrabolják a nőket, és rabszolgaságba kényszerítik a gyerekeket. Visszafordultam, hogy magam temessem el Amakaszut az általa épített stúdió kertjében. Ez volt az utolsó, amit megtehettem ezért a gyakran félreértett férfiért, akihez a történelem minden bizonnyal kegyesebb lesz, mint kortársai voltak.

Hajszál híján én is a piszkos, hisztérikus menekültek sorsára jutottam. A stúdióból visszafelé belebotlottam Liuba, egy régi mandzsú barátomba. Tolmácsként dolgozott a Mandzsúriai Szórakoztató Társaságnál, előbb Mukdenben, majd Sinkijóban. Barátságunk egészen a *Mandzsú rapszódia* programok idejére nyúlt vissza. Ő még számon tartotta barátságunkat és felajánlotta, hogy elszállásol néhány napra. Nem állt módomban kideríteni, hogy mi

történt vele azóta, mindenesetre hálával gondolok vissza kedvességére és bátorságára.

Liu tanult ember volt, a háború előtt irodalmat hallgatott Pekingben. Az olvasás volt az egyetlen szenvedélye. A Nagy Egység sétány közelében álló kis háza olyan volt, mint egy könyvesbolt; minden szobában magasra halmozott könyvkupacokat láttam. A teljes japán és kínai irodalmat elolvasta. Lelkesebb olvasó volt, mint én, azonban a *Minden ember testvér* iránti szenvedélyünk közös volt, ezért a következő napokat azzal töltöttük, hogy kínai és japán nyelven felváltva meséltük el egymásnak kedvenc történeteinket. Ő Vu Szongért, a fivére halálát megbosszuló iszákos hősért rajongott, az én kedvencem Szokó, a fénix-szemű hatalmas vezető volt.

– De a végén elárulta az embereit – ugratott Liu nevetve. – Csatlakozott a kormányerőkhöz – folytatta színlelt sértődöttséggel.

Védelmembe vettem a hőstemet, s azzal érveltem, hogy ez csak a stratégia része volt. Szokó mindig az igazság pártján állt. És így tovább, oda-vissza érveltünk, miközben Liu utolsó rizsbor tartalékát is megittuk. Olyanok voltunk, mint két sztorizgató fivér. Néhány napig, a pusztítás közepette, otthonra leltem nála.

A negyedik vagy ötödik napon, dél körül rettenetes kiabálásra és zenebonára riadtunk. Liu elsápadt, és azt mondta, maradjak bent és igyak még egyet. Ám én kíváncsian kimerészkedtem, és csatlakoztam a főutca felé hullámzó tömeghez. Az út közepén, a Micukosi áruház bejáratánál katonai teherautók álltak. Az áruház már akkor kiürült, amikor a japánok menekülni kezdtek. Azonnal rájöttem, hogy nem a mi autóink; azoknak vörös csillag volt az oldalukon. Gyűrött egyenruhás idegenek rohagáltak ki-be az áruházból, s minden mozdíthatót – női ruhákat, asztali lámpát, órát, cipőt, függönyt, rézidomot, széket, szakés üveget – széthordták. Egy férfi nyakában négy távcső lógott, az ötödiket egy kitömött madárral együtt a fejére tette, mint egy kalapot. A katonák nem is annyira meneteltek, inkább csak ballagtak a sétányon, bámulták a kirakatokat, melyek többségén mintha szélvihar söpört volna végig. Ha megpillantottak egy-egy nőt, azon vitatkoztak, hogy melyiket vigyék el elsőnek. A legtöbb teherautó a Déli-tó felől érkezett. A részeg katonák elég rosszul festettek. Ordítóztak, mint a vadállatok,

és a legfurcsább ruhakölteményeket öltötték magukra. Láttam férfiakat hagyományos kínai ruhában és japán női kimonóban, de keménykalapban is. Két katona kínai karddal, valamint egy puska-utánzattal párbajozott egymással. Egy másik kínai császári kalapban és női selyemruhában tántorgott.

Eltartott egy ideig, mire rájöttem, mi történt. De végül megértettem. Kifosztották a filmstúdiót, és a mi kosztümjeinkben és színházi kellékeinkben rohangáltak. Egyik kínai ruhát akár Ri Koran is viselhette. Eszembe jutott szegény Ri, aki a sanghaji börtönben várja szomorú végzetét; Amakasz, akit mandzsu földre temettem; és Keleti Ékszer, aki örökre igazi és fogadott hazája között rekedt. Gyáva seregeink sorsunkra hagytak a barbárok között, a barbárok pedig megfosztottak álmainktól.

MÁSODIK RÉSZ

1946 NYARÁN mindannyian ismertük a régi-új szabályokat. Először is TBBSZ, azaz Tilos a Barátkozás a Bennszülött Személyzettel. Aki megsértette, súlyos büntetésre számíthatott. Ha valakit túl sokszor kaptak el valamelyik tiltott étteremben, bárban, vagy filmszínházban, rögtön hazapaterolták, márpedig én a legkevésbé sem kíváncsoztam „haza”. Természetesen eszünkbe se jutott lemondani a barátkozásról. A legtöbb tisztnek megvolt a maga „kimonó-lánya”, akivel alkalomadtán elszórakozott. Bár engem nem izgatott különösebben, a Jurakucso állomás mögött mindig fel lehetett csípni egy-egy lányt, akivel egy csomag Camel cigaretta fejében be lehetett vonulni a Hibia parkba. Ugyanakkor, ha a tiltott helynek számító kabuki színházban csíptek el valakit, csak a Jóisten vagy MacArthur tábornok a megmondhatója, milyen büntetésben részesült.

Az egyetlen jó dolog az volt, hogy az amerikai katonai rendészek olyan türelmesek és jóindulatúak voltak, mint valami modern turisták. Néhány területet, főleg a Ginza-térségben szigorúan őriztek, de Tokió kevésbé ismert részeire már nem merészkedtek be, így a Szumida-folyó menti lebombázott plebejus negyedekbe sem, az utcai árusok, vásárosok és mutatványosok gyülekezőhelyére, ahol a háború végére fellendült a mozik forgalma. Ez volt a kedvenc tartózkodási helyem, ahol a fények kihunyásával minden utcasarkon, minden romos szentélyben, minden bűzös, szemetes csatorna mentén, minden moziban várt rám valami kaland. Ueno már Hokuszej idején is hírhedt volt fiúbordélyairól. Egyeseket a kabuki

színészek tartottak fenn, míg másokat inkább a fiatalabb szerzetesek kedveltek. Én leginkább a vízililiomokkal borított tóparti parkot részesítettem előnyben.

A kabócák fülsértő hangja és a párás hőség ellenére szerettem a tokiói nyarat. A japánok ilyenkor a legtermészetesebbek, igazán önmaguk tudnak lenni. A háború utáni első, legkevésbé ellenőrzött napokon állandóan a közfürdőkből előkerülő erős, tisztára suvickolt, ágyékuk köré csavart fehér *fundosiban* mászkáló munkásokon legeltettem a szemem. Ez volt Tokió, az én Tokióm, a közemberek Tokiója, ahol augusztusban élvezettel méregettem a diszkrétén, mégis oly fesztelenül közszemlére tett gömbölyű idomokat és bársonyos testeket. Csak ültem és néztem a járókelőket, mint egy külső szemlélő az édenkertben. Elbűvölt a látvány, bár az én édenkertem csak a felperzselt ország fölé magasodó sápadt, fenséges Fudzsi-hegyig terjedő romhalmaz volt csupán. Természetesen nem voltam láthatatlan, de külföldiként ügyet sem vetettek rám. A japánok mindig azt látják, amit akarnak. Ezért, úgy tettek, mintha ott sem lennék, és ez tökéletesen megfelelt nekem.

Az érzés tovább fokozódott, amikor beléptem valamelyik szigorúan tiltott filmszínházba, de még a legélesebb szemű katonai rendésznek sem fordult meg soha a fejében, hogy az Aszakusza Rokko vagy az Ueno Nikkacu környékén szaglásszon. Abban az időben rengeteg filmszínház volt Tokióban; legalább annyi, amennyi nyilvános fürdő. Némelyik éppen túlélte a bombázást és megőrzött valamit korábbi csillogásából, mint valami idősödő prostituált, arcán a vastag, repedező sminkkel. A többi épület silány tákolmány volt. Voltak mozik a lepusztult áruházak alagsorában, a vasútállomások körül, de a sötét sikátorokban is egymást érték. Az emberek egyszerűen megőrültek a moziért. Éjjel-nappal sorban állnak az újabb előadásokért. Mintha a vízvezetéken keresztül terjedt volna a mozi-őrület, mely mindenkit megfertőzött. Az egész ország a celluloid álmok világába menekült.

Azokon a forró tokiói éjszakákon besurrantam valamelyik zsúfolt moziba és az izzadság- és kaméliaolaj szagú tömegben elragadtatva bámultam a filmvásznat, és megbabonázva figyeltem az egymást kergető jeleneteket. Próbáltam megérteni a családi drámát, melyben a szenvedő sógornők veteránok társaságában

ivással igyekeztek felejtetni. Bár a cselekmény általában nem ragadott meg, engem is megérintett a közönségen végighullámzó izgalom. Együtt sírtam a körülöttem ülő férfiakkal és nőekkel, akik ugyanolyanok voltak, mint a képernyőn látható alakok. A japánok nem szerették azokat a filmeket, ahol a filmsztárok sokkal fényűzőbben élnek, mint ők; nem, ők azért jöttek, hogy a hozzájuk hasonlók életét lássák. Ahelyett, hogy a saját nyomorúságukban dagonyáztak volna, a kitalált szereplők szerencsétlenségét, a művészet jótékony nyomorúságát siratták. Furcsán hangzik, de tökéletesen otthon éreztem magam ezekben a mozikban, a számomra továbbra is rejtélyes nyelvet beszélő emberek között.

AZ OTTHON nem sokat jelentett számomra, hiszen hol is volt az otthonom? Az ohioi Bowling Greenben, egy kis fehér külvárosi házban a hatos út mentén, félúton Napóleon és Venice között, ahol szerencsétlenségemre megszülettem? Drága anyám, Florence Chicago külvárosában nőtt fel, és egész életében Bowling Green és az apámmal, Richard Vanovennal között házassága csapdájában vergődött, aki a rádióban sugárzott zenétől a könyvekig mindent gyűlölt, amit ő szeretett. Apám legidősebb bátyja után – aki Franciaországban, a háborúban vesztette életét – a Sidney nevet kaptam. Rettenetesen utáltam. Volt, amikor Sidnek szólítottak, és sajnos ez elég gyakran megesett, ám amikor már elég idős lettem, kiköveteltem magamnak, hogy a teljes nevemen szólítsanak, bár a borzasztó Sid még akkor is el-elhangzott.

Ma is hallom a svájci falóra ketyegését (igen, még kakukk is volt benne, ami csikorgó géphangon jelezte az időt) és apám újságjának a zizegését; az egyetlen hangot, ami megtörte a nappali csendjét. Anyám szerette volna bekapcsolni a rádiót, hogy meghallgassa kedvenceit, Ted Weems-t a *Johnson viaszshow*-jában, vagy Paul Whitemant, vagy a legnagyobb kedvencét, Ben Bernie-t és varázslatos hegedűjét. (Sajnos, a klasszikus zene ekkor még nem érte el Bowling Greent.) Viszont tudta, hogy a rádió felé tett legapróbb mozdulatára apám azonnal ráordít, hogy kapcsolja már ki azt az átkozott ricsajt!

Amióta az eszemet tudom, úgy érzem, egy óriási tévedés áldozata vagyok, és nem is itt kellene létezniem, bár az soha nem derült ki, valójában hová is tartozom. Gyermekkori álmaimban, Aladdin vagy Pán Péter történeteinek hatására mindig a messzi Soha-Sohaországba repültem, minél messzebbre Bowling Greentől. Gyakran elképzeltem, hogy valamelyik mese főhőse vagyok; természetesen elsősorban Aladdin, de azzal is beértem volna, ha csak egy egyszerű kalóz lehetek Hook kapitány hajóján. Igazság szerint ez jobban tetszett, mivel titokban rajongtam Hook kapitányért. Aladdint inkább csak irigyeltem ékes turbánja és csodalámpája miatt.

Elképzeltem, hogy milyen varázslatos kalandok résztvevője lehetnék, ha nekem is lenne egy csodalámpám. Ráadásul Aladdin sejkektől, dzsinnektől és minaretektől hemzsegő világa hihetetlenül titokzatosnak tűnt.

Amikor nagyobb lettem, képzeletbeli utazásaim Aladdinnal vagy Pán Péterrel már nem elégítették ki menekülési vágyamat, és az élet egyre elviselhetetlenebbé vált. Apámmal nem értettem szót, és anyám sztoikus beletörődését még kevésbé értettem. Egyetlenegyszer láttam igazán boldognak. Mintha a csodalámpa tíz évvel megfiatalította volna, amikor nyolc-kilenc éves koromban a nővérével, Betsy nénivel ellátogattunk a Chicagói Világkiállításra. Olyan volt, mintha Isten kinyitott volna egy kincsesládát és a tartalmát – egy marokkói falut, turbános sejkekkel és hosszú, színes köpenyes vándor nomádokkal; egy japán pavilont, a teaszertartást bemutató hét gésával; egy olajosan csillogó, modern repülőgéphez hasonló olasz csarnokot; és egy igazi német sörsátrat, bőrnadrágos férfiakkal – csakis a mi kedvünkért a Michigan-tó partjára zúdította volna. Otthon az anyám soha nem nyúlt az italhoz, mivel apám helytelenítette. Itt viszont Betsy nénivel a hatalmas söröskorsókat ajkukhoz emelgetve úgy vihogtak, mint két kamaszlány. Megkérdeztem anyámtól, miért nem maradunk itt örökre, ha nem is a Világkiállításon, de legalább Chicagóban, Betsy néninél.

– Na és apa? – nevetett.

– Mi van vele?

Tess néni és a Luxor játszóház nélkül talán túl sem éltem volna az ohiói Bowling Greent. Tess néni apám nővére volt. Ma is fel tudom idézni a lakását: a szokásos piszkosfehér helyett barnára festett falat; a párizsi bálterem táncosait bemutató Renoir reprodukciót a szalonban; a kínai tájképet ábrázoló kopott, selyem perzsaszőnyeget; és a világjáró Frank bácsi egyéb szuvenirjeit. Olyan volt, mint egy fura kincsekkel tele barlang, menedék a külvilág gonoszága elől. Frank bácsit csak hírből ismertem. Hároméves voltam, amikor Lima felé haladva, végzetes autóbalesetet szenvedett a hetes úton. Nagynéném rengeteg fényképet mutatott különböző egzotikus helyekről, ahová Frank bácsi utazott, hogy támogatókat találjon a teaüzletéhez, ami az 1920-as években hanyatlásnak indult, majd a Wall Street-i csődöt követően teljesen

tönkrement. Jóval később anyám egyszer elszólta magát, hogy részeg volt, amikor a Lima felé vezető úton felborult az autója.

A sötétzöld bőrbe kötött fényképalbumok álmodozásaim végtelen sorát indították el. Bár ezerszer láttam már a megsárgult szépiafényképeket, melyeken Frank bácsi egy kínai templom vagy az asszami teaház előtt pózol, a varázs soha nem szűnt meg. Kérdések özönét zúdítottam Tess néniére a csodálatos helyszínekről. Ha nem tudott felelni, kitalált valamit, de egyikünk sem bánta. Történeteket találtunk ki, hogy életben maradjunk. Aztán egyszer csak úgy tűnt, hogy fárasztják ezek a félig igaz emlékek. Hirtelen abbahagyta, s megsimogatta a fejem. „Sid, Sid, te drága, ó, te drága...” – mormolta. Sejtettem, hogy valami nincs rendjén, de nem tudtam, mi. Megkérdeztem, nem éhes-e? Imádtam, ahogy francia parfümjének illata a ruhámba ivódott, apám nagy felháborodására, aki, valahányszor meglátogattam a nővérét, mindig lehordott, hogy „bűzlök, mint egy kupleráj”. Fogalmam sem volt, mi az a kupleráj, de mivel apám olyan elítélően beszélt róla, hihetetlenül vonzó dolognak tűnt. Képzeletben a chicagói Világkiállításon látott marokkói faluval azonosítottam. Kellemesen izgató volt, mint az étel Frankie-nél, a legjobb barátomnál. A szülei olaszok voltak, és rengeteg fokhagymát ettek, amit apám legalább annyira utált, mint Tess néni francia parfümjét.

A Wooster és a Main Street sarkán található Luxor volt Bowling Green két mozija közül az egyik. Kiskoromban anyám és Tess néni elvitt egyszer a másik moziba, a Rialtóba, jóval feljebb a Main Streeten, ahol megnéztük Harold Lloydot, amint egy nagy órán lógott, Dolores Del Rio pedig Gene Raymondval táncolt. A Luxor azonban sokkal jobban tetszett a hallban levő egyiptomi táncosokat ábrázoló bronz domborműveivel. Ma sem értem, mi köze volt Egyiptomnak a mozihoz, de akkor ez teljesen természetes volt. Amint Mr. Ray Cohn fénylő wurlitzeré lesüllyedt a zenekari árokba és a vásznon feltűnt az első film címe (egy film volt, de kettőt hirdettek meg), beleéltem magam Clark Gable, Norma Shearer és Lewis Stone szerepébe. Ma is fel tudom idézni, amikor elcsattant a pofon Norma arcán, ami aztán Clarkot híressé tette. Na és a *Grand Hotel!* A kezdő szavak: *Grand Hotel. Mindig ugyanolyan. Emberek jönnek, emberek mennek. Soha nem történik semmi.* Na persze, semmi,

csak éppen ékszerrablás, filmbemutató és reménytelen szerelem! John Barrymore és Greta Garbó képzeletbeli élete többet jelentett számomra, mint a saját unalmas létem. Órákat töltöttem azzal, hogy elképzelttem, én vagyok Félix von Gaigern báró, vagy Peter Standish. Ami kevés zsebpénzt kaptam apámtól (azt is úgy adta oda, mintha utolsó fillérjétől fosztanám meg), mozira költöttem. Anyám tudta, de nem árulta el neki. Amikor ajándékot kellett vennem apám születésnapjára, mindig odacsúsztatott pár dollárt. Minden évben kapott tőlem egy nyakkendőt, de egyetlen egyszer sem viselte őket.

A Luxorban éltem át életem első erotikus élményét is. Nem tudom, ki volt az a férfi, aki bevezetett a szexuális élvezetek világába. Arra sem emlékszem, hogyan nézett ki, ám egy mozzanat még most is elevenen él az emlékezetemben. Egyedül mentem moziba, akárcsak egész további életemben. A *Vörös Pimpernel*t adták Leslie Howarddal és Merle Oberonnal. Néztam, amint elhajóznak Franciaországból, és amikor megpillantották a Dover fehér szirtjeit, egy kezet éreztem a jobb combomon. Akkor még rövidnadrágot hordtam. Kellemesen meleg volt a kéz. Meglepődtem, de nem tettem semmit, amivel elriasztottam volna a váratlan közeledést; azt hittem, csak véletlenül ért hozzám. Aztán hamarosan kiderült, hogy mégsem volt véletlen. A kéz immár felbátorodva elindult felfelé, mintha csak a combom simaságát ellenőrizné. Amikor célba ért, teljesen ismeretlen érzés fogott el. Ösztönösen széttártam a lábam, hogy jobban odaférjen. Hallottam a mellettem ülő férfi légzését, és a szemem sarkából vettem rá egy pillantást. Középkorú, öltönyös, enyhe hajolaj-szagú férfi volt. Véletlenül sem nézett rám. Amint elhangzott Merle Oberon híres mondata: „Anglia, végre!”, a kéz elernyedtt és ugyanolyan gyorsan visszahúzódott, mint amilyen váratlanul a combomra került. Soha többé nem láttam azt a férfit, és nem is volt több hasonló élményem a Luxorban. Bár a szüzességemet nem vesztettem el, ezzel vette kezdetét a szexuális élvezetek hajszolása és az idegenekkel való ismerkedés, ami fontos szerepet játszott az életemben.

1944 NYARÁN autóbusszal Los Angelesbe utaztam. Egész életemben első Nagy Szabadulásomként tekintettem vissza erre az útra. Akkor fejeztem be a középiskolát, a katonasághoz még túl fiatal voltam, és nem voltak terveim a jövőmet illetően. Egy biztos, bármire hajlandó voltam, csak minél távolabb kerüljek az ohiói Bowling Greenről. Apám annyira gyűlölt, hogy folyton „nyomorult puhánynak” nevezett. Anyám állandóan aggódott, mióta egyszer rajtakapott, hogy a tükör előtt pózolván Marlene híres szavait idézem: „Egynél több férfi kellett ahhoz, hogy nevemet Sanghaj Lilyre változtassam”. Nem vonzott a kilátás, hogy egész nyáron szódát áruljak Lou drogériájában. A szexuális életem kizárólag a fejemben zajlott, ám valahányszor a vécé magányába elvonulva elengedtem magam, csak kimerültséget és szégyenkezést váltott ki belőlem. Úgy éreztem, becsavarodok, ha még egy percet ott kell töltenem.

Egyszer egy jóvendőmondó azt mondta, hogy jó szerencsével vagyok megáldva. Persze, könnyű ilyet mondani, mindenkinek elkel egy kis biztatás. Én viszont tényleg elhittem. Azt hiszem, az őrangyalom mindig résen volt, valahányszor túlságosan erőt vett rajtam a csüggedés. Betsy néni is nagymértékben hozzájárult a '44-es Nagy Meneküléshez, ugyanis az egyik barátnője hozzáment egy üzletemberhez, aki ismert valakit a filmiparban, név szerint Warren Z. Noakest. Noakes a Twentieth Century Stúdió chicagói terjesztői irodájában dolgozott Hollywoodban. Rengeteg oda-vissza üzengetés után ez az angyali teremtmény, akivel soha életemben nem találkoztam, elintézte számomra egy kifutófiúi állást a nagy Frank Capra rendezésében készülő egyik film kutatói részlegén, Hollywoodban. Anyám vigasztalhatatlan volt, amikor búcsút intettem Bowling Greennek. Apám örült, hogy végre megszabadult tőlem.

Walter West lett a közvetlen főnököm, egy nagydarab, szűkszavú fickó, aki szenvedélyesen rajongott a filmekért. Élete nagy részét a sötétben töltötte, mint egy denevér, a sugárnyalábra szegezve karikás szemét. Semmi nem bűvölte el annyira, mint egy halom filmtekercs. Walter nagy, nagyon nagy darab ember volt. Kövérkés

kezében szinte mindig volt egy fánk vagy valami más csemege; zakóján korpaként fehérlett a porcukor. Falánksága a celluloidra is kiterjedt. Őrült sebességgel dolgozta fel a filmtekerceket, míg megtalálta azt a gyöngyszemet, amit senki más nem vett volna észre. Mr. Capra (bocsásson meg nekem azért, hogy Franknek, Fran-kie-nek, vagy Fönöknek hívtam, néhány régebbi kollegájához hasonlóan) megbízott, hogy készítsünk egy összeállítást Japánról – a japán híradós tekercektől kezdve a japán szórakoztató filmekig –, amit felhasználhat az amerikai kormány által megrendelt *Ismerd meg az ellenséged* című filmjében.

Az iroda, ahol dolgoztunk, még csak nem is hasonlított Hollywoodról szőtt álmaimra. Arra számítottam, hogy a legnagyobb pompa közepébe, a márványlépcsőn fehér kesztyűben sétáló híres sztárok, lovaglócsizmás neves rendezők és ezüstitálcán pezsgőt kínáló egyenruhás pincérek közé csöppenek majd. Elképzelni sem tudtam a filmkészítéssel járó rengeteg, kemény munkát, a hangstúdiók sürgés-forgását, a kiabálást és üvöltözést az elektromos kábelek, mikrofonok, kamerák, sminkesek, sűgók, asszisztensek, világítók, hangosítók káoszában.

Még a díszletek is, melyekre a stúdión áthaladva vethettem olykor egy-egy pillantást, amikor éppen nem égett a vörös lámpa, sokkal vonzóbbnak tündek a Twentieth Century Stúdió Nyugati sétányán álló lepusztult épületben lévő sötét kis irodánknál. Berendezésünk mindössze a hűtőtorony betonfoglatatából kinyúló két kivetítőből (egyik a hang, a másik a kép számára); egy kopottas, régi asztalból, melyen állandóan halmokban álltak a filmdobozok, és két vagy három roskatag székből állt. Ez volt Walter boszorkánykonyhája, ahol egyik tekerce a másik után elemezve mazsolázott Mr. Capra részére. Alkalmanként maga a nagy ember is tiszteletét tette nála. Drága, kétsoros öltönyben, puhakalapban, szivar- és kölnifelhő közepette érkezett.

– Walt! – kiáltotta. – Ma mit hozott a Mikulás?

Mivel én Walter és a ranglétrán felettem állók – vagyis mindenki – kifizetőfiúja voltam, ritkán adatott meg, hogy én is megnézhessem a filmeket. Ami keveset láttam, az maga volt a kinyilatkoztatás. A Walter által kiválasztott képeket Capra egybegyúrta a Disney stúdióból kapott grafikákkal és John Huston kommentárjával.

Természetesen tiszta propaganda volt, mely a Csendes-óceánon harcoló fiaink ellenségét – a gépies, fanatikus, gyilkolásra kiképzett modernkori szamurájokat, akik szemrebbenés nélkül feláldozzák életüket a császárért – volt hivatott bemutatni. A császári palota felé hömpölygő tömegeket, a kínai városokat feldúló japánokat és a mandzsúriai síkságon menetelőket ábrázoló képeket összevágták a japán művészfilmek képkockáival. A végeredmény minden bizonnyal rendkívül hatásosra sikeredett, ám engem nem annyira a kész film összehatása, mint maga a folyamat érdekelt. Ez volt a legcsodálatosabb betekintés a japán filmek világába, és hamarosan még a legkegyetlenebb párbajjelenetben is képes voltam felfedezni az értékek tárházát.

Az egyik különösen megragadta a figyelmemet. 1940-ben készült, a címe *Kínai éjszakák*. Walter is felfigyelt rá, és azonnal elküldött Mr. Capráért. Először Mr. Capra nem talált benne semmi rendkívülit, főleg nem a főszereplőt, aki, mint később megtudtam, maga a nagy Haszegava Kazuo volt, – Ezzel meg mit kezdjünk? – kérdezte, türelmetlenül hadonászva szivarjával. – Ez a fiú úgy néz ki, mint egy átkozott lány.

Aztán fokozatosan magával ragadta a film. A végén mindkettejüket annyira elbűvölte, hogy rólam is megfeledkeztek, így én is végignézhettem a filmet. Mivel nem volt feliratozva, a részleteket nem igazán értettük, de elbűvölt a képek természetes folyamata, a gyönyörű vágások, a közeli, de nem tolakodó kameratechnika. A közeli képek is magukkal ragadtak bennünket. Ez maga volt az élet diszkrét, mégis oly találó megközelítésben. Nem felejttem el Mr. Capra elismerő tekintetét a befejező jelenet végén, amikor a kínai lányt, aki a folyóba akarta vetni magát, megmenti japán férje. Könnyei gondosan szabott öltönyére potyogtak, annyira elragadta a szenvedély. Két kézzel megdörgölte a szemét, és kialudt szivarja az arcához ért, amitől olyan maszatos lett, mintha lefolyt volna a sminkje.

– Ezek a japcsik mérföldekkel előttünk járnak – szólalt meg. – Itt, Amerikában soha nem készíthetünk ilyen filmet. A közönség nem venné be. És az a lány, Walt! Ki az a kínai kislány?

Walt nem tudta, de megígérte, hogy kideríti. Annyit megtudtunk, hogy Ri Korannak hívják.

Walttal más japán filmeket is megnéztünk; némelyikük hosszú volt és érdektelen, de a legtöbbjük legalább annyira lenyűgözött, mint a *Kínai éjszakák*. Fogalmunk sem volt, hogy mit nézünk. Talán Mizogucsi remekműve, esetleg Naruse-é? Egyébként tökmindegy, egyiket sem ismertük. Minden összemosódott, a kínai lány képe azonban elevenen élt bennem. Walterral rászoktunk, hogy Ri dallamos kis énekét dúdolgassuk. Aladdin lámpájához hasonlóan egy képzeletbeli világ képeit vetítette gondolataimba, ahol bármi megtörténhet, álmaim Sohaországát, amire azóta vágytam, amióta az eszemet tudom.

Mire elértem a katonaköteles kort, ledobták az atombombát Hirosimára és Nagaszakira. Nem szép ilyet mondani, de szerintem ezt is az őrangyalomnak köszönhettem. Iszonyattal töltött el Japán megszállása, gondolni sem bírtam rá. Ráadásul nem igazán voltam katonáalkat. Mégis, ami megszabadított a szörnyű végzettől és előidézte második Nagy Szabadulásomat, egy levél volt, amit Mr. Capra egyik fejes barátjának, Charles Willoughby vezérőrnagynak küldött MacArthur tábornok tokiói főhadiszállására.

– Charles majd gondodat viseli – ígérte Mr. Capra, s zakója zsebéből egy havannát csúsztatott a kezembe. Később megpróbáltam elszívni ezt a vastag valamit, de rettenetesen rosszul lettem tőle.

Végül a dolgok nem éppen úgy alakultak, ahogyan Mr. Capra gondolta. Charles csak Japánban tudott gondjaiba venni, de ehhez előbb jelentkezni kellett a clevelandi Külügyi Szolgálatnál. Ám oda csak azt vették fel, aki rendelkezett valami használható képesítéssel. Nem beszéltem idegen nyelveket, munkatapasztalatom is csak annyi volt, amennyit Walter West mellett szereztem, így aztán nem voltam kimondottan ideális jelölt a tengerentúli szolgálatra. Volt viszont két dolog, amiben nagyon tehetséges voltam, és aminek esetleg hasznát vehették: úgy tudtam gépelni, mint a villám (1941-ben gépíró bajnokságot nyertem az ohiói iskolaközi versenyen), és az anyám megtanított gyorsírni, amikor még titkárnőként dolgozott egy chicagói biztosítótársaságnál.

Egy kétségbeesett, unalmas és reményteli hónapot töltöttem el Bowling Greenben, ennek nagy részét a Luxorban. Valami sötét kalandban reménykedhettem, ami soha nem valósult meg, ám

közben legalább hatszor megnéztem Veronica Lake-et a *Bring On the Girlsben*. A másik lehetőség a *Karácsony Connecticutban* lett volna Barbara Stanwyck-kel, a szomszédos moziban, de miután kétszer végigültem, inkább visszatértem Veronica Lake-hez. Akkoriban fedeztem fel az irodalmat is. Csiszolatlan és műveletlen voltam, így aztán mindent elolvastam, ami a kezembe akadt. Otthon nem voltak könyveink, de a Bowling Green-i könyvtárban egy középkorú férfitől, aki vastag szemüveget viselt és tömény púderszagot árasztott, kaptam némi eligazítást. Ő ismertetett meg Thornton Wilderrel. Amikor mondtam neki, hogy inkább valami külföldit szeretnék, esetleg európai, Jane Austent ajánlotta. Aztán, miután átrágtam magam a művein, mondtam, hogy valami különlegeset szeretnék. Bagolyszemével mélyen a szemembe nézett, mintha valami veszélyes titkot szimatolna, és tétován megjegyezte, hogy olvashatnék egy kis francia irodalmat, esetleg Marcel Proust-t.

Amikor végre megérkezett az értesítés, hogy Philadelphiában jelentkezzek a japán behajózásra, annyira megörültem, hogy kis híján megöleltem apámat. Ehelyett inkább vad tangóba kezdtünk anyával a nappaliban, amitől az apám megvető arccal elmenekült. Azt sem bántam, ha utána egész életében nyomorult puhánynak nevez. A következő állomás Tokió!

ELSŐ NAPJAIM Japánban nem sok jóval kecsegtettek. A többi amerikaival együtt egy nyomasztó irodaépületben szállásoltak el, mely egykor egy szójaszószt gyártó cég igazgatósági épülete volt, mostanra viszont a hangzatos Continental Szálló névre keresztelték. A siralmas intézmény legtöbb lakója így vagy úgy a Csendes-óceáni Egyesített Erők Legfelsőbb Parancsnokságának dolgozott, amit CSEELF-nek, vagy „Öregnek” is hívtak. Carl nemes egyszerűséggel „Susannak” nevezte el. Hozzám hasonlóan ő is nagy mozibolond volt, és még nálam is több filmet látott (elvégre ő New Yorkban nőtt fel). „Susan” némileg emlékeztetett Joan Crawfordra a *Susan and God* (Susan és Isten – a szerk.) című filmjében. Carl szerint MacArthur tábornok hátborzongatóan hasonlított Joan Crawfordra. Nekem ugyan nem tűnt fel a hasonlóság, de a név tetszett, így aztán magunk között csak így hívtuk.

Az első napokban még nem élvezhettem a hasonló beállítottságú Carl társaságát; rettentő magányosnak éreztem magam, miközben szigorú löncshús és porított burgonyadiétán éltem. Ám mivel tudtam, hogy a legtöbb japán a fél szemét is odaadná ezért a luxusért, inkább nem panaszkodtam. Amikor éppen nem az Egyesített Költöztető és Szállítmányozási Hadosztály írógépét püföltem, időm nagy részében Ginza elszenesedett romjai körül bóklásztam. A szemérmességet mindig egyfajta erkölcstelenségnek tartottam, így aztán frissen szerzett csekély japántudásommal az építkezéseken dolgozó fiatalokkal, barátságos kinézetű közlekedési rendőrökkel, sőt az utcai kereskedőkkel is szóba elegyedtem. Rengeteg időt töltöttem a feketepiacon kóvályogva, ahol a cigarettától a rongyos, vérfoltos kórházi lepedőig mindent lehetett kapni. Az árusok időnként hangosan kínálták portékájukat: „Első osztályú amerikai lepedők! Úgy alszik rajta, mint a csecsemő!”, „Finom disznóhús! Pont olyan, ahogyan az anyám készíti!” Meglehet, tényleg disznó volt. Néhány idős hölgy hosszú evőpálcikákkal sertésbelsőséget kavargatott egy nagy fazékban. Nem ritkán már egy karalábé vagy egy pár régi zokni ára miatt is kitört a verekedés. A pokoli lármában néhány hawaii

inges, katonacsizmás fiatal vagány próbálta fenntartani a rend látszatát, és ha valami megtetszett nekik, fogták, és elvették. Szerettem volna velük is szóba állni, de az erre irányuló ügyetlen kísérleteim nem igazán találtak kedvező fogadtatásra. Egy alkalommal egy Charlie Chaplin-ruhás ürgével próbáltam társalogni, aki egy Deanna Durbin filmet reklámozott. A maga fogatlan módján eléggé barátságos volt, de a beszélgetésünk hamar kifulladt.

Amikor belefáradtam a bóklászásba, leültem egy kőre, ami úgy emelkedett ki a romok közül, mint valami sivatagi szikla. A mostani Vako áruház helyén álló Hattori épületnél, ami akkoriban PX, azaz helyőrségi üzletben figyeltem néhány amerikai egyenruhásra. Szappant, sós kekszket és más használható holmikat osztogattak a hawaii ingeseknek, akik kétségkívül hatalmas haszonnal adták tovább a feketepiacon a létfontosságú árucikkeket. Egy nyomorék fiatal nő szokásos helyén, a PX mellett üldögélt kis faládikájával. Tökéletesen fényesre tudta suvickolni az amerikaiak csizmáját, s közben azt a néhány angol szót hajtogatta, melyeket sikerült megjegyeznie: „Japánok, kibaszott haszontalanok”.

A magányos sétáimon tapasztaltak szégyenkezést váltottak ki belőlem. Elborzasztottak a gyors dzsipek, melyek elől ijedten ugrottak félre a japánok; a csontsovány, piszkos, mezítlábas utcagyerekek közé rágógumit hajigáló katonák; a Jurakucso vasúti pályaudvar mögött fapapucsaikban kopogó „*pan-pan* lányok”, akik karmazsinvörösre festett ajkaikat csücsörítve csókot dobtak minden külföldinek, és pár dollárért, egy csomag kekszért vagy egy pár zokniért is odaadták magukat. Időnként a katonai rendőrségünk összeterelte őket és minden japán nőt, aki fennakadt a rostájukon, és teherautókon kötelező nemi betegség szűrésre a katonai kórházba szállították őket. Leginkább talán az nyomasztott, hogy a japánok némán tűrték a megaláztatásokat. Próbáltam észrevétlen maradni, hogy ne kelljen a szemükbe néznem. Mégis, miután nap mint nap szemtanúja voltam a tömeges lealacsonyításnak, a szégyenkezés lassan átfordult valami másba. Csodáltam őket, amiért a szörnyű szegénység ellenére is képesek megőrizni méltóságukat. Nem koldultak, nem sajnáltatták magukat. Fejük felett már nem volt rendes tető, nem volt pénzük, amiből eltartsák a

családjukat, sem rendes ruhájuk, amit felvegyenek, de tisztességesek maradtak.

A hevenyészett kunyhókban élők fapapucsban és kiselejtezett katonai nadrágban, de mindig tiszta, fehér ingben és nyakkendőben hagyták el lakásukat. Még a hajléktalanok is, akik a mocskos aluljáróban találtak menedéket, mosolyogva üdvözöltek, mintha nem is a hódító hadsereg katonái, hanem országuk becses vendégei lennének.

Jó lett volna közelebb kerülni hozzájuk. Szerettem volna még több japán filmet látni és meglátogatni a kabuki színházat, ám ez a fajta szórakozás tilos volt a szövetségesek számára. Ezzel szemben Takarazuka Színházban, azaz az Ernie Pyle-ban rengeteg amerikai filmet nézhettünk. Szombat esténként külön előadások voltak, némelyek igazán rendkívüliek. Különösen tetszett a japán táncosok tolmácsolásában előadott *Hattyúk tava*, bár a szőke parókák és a revütáncosokra jellemző műmosoly enyhén szólva kiábrándító volt. A japánok nem teheték be a lábukat az Ernie Pyle-ba, de a személyzetünkkel olykor kivételt tettek. Így aztán egy alkalommal elhatároztam, hogy Nobu, a Continental Szálló londinerét elviszem *A Mikádó* egyik előadására. Nobu sápadt fiatalember volt, hosszú fekete hajjal és egy pehelysúlyú ökölvívónak is becsületére való szálkás testtel. Ő takarította a szobáinkat, tartotta tisztán a cipőnket, gondosan ügyelve arra, hogy mind időre ott legyen az ajtónk előtt. Ez a rendkívüli fiú francia irodalmat hallgatott a Tokiói Császári Egyetemen, mielőtt 1945 nyarán belépett egy kamikaze alakulathoz. Két legjobb barátja az Okinawa felett vívott öngyilkos támadásban vesztette életét, ezért természetesen vette, hogy kövesse a példájukat. Életét a japánok megadásának köszönhette, de erről nem sokat beszéltünk, mivel láttam, hogy kínosan érinti a téma. Nobu is kedvelte Marcel Proust műveit, melyeket eredetiben olvasott. Ez lett a kedvenc témánk.

*A Mikádó*t, vagyis a filmváltozatát csak egyszer láttam azelőtt. Dennis Day alakította Nanki Poo-t. Ez még a Bowling Green-i Luxorban történt, de mindaz rettenetesen távol állt Gilbert és Sullivan világától. Arra viszont legvadabb álmaimban sem számítottam, hogy az Ernie Pyle-ban ilyen pazar *Mikádó* előadásban lesz részem. A Mikádó szerepét alakító magas, nagyon izmos brit

őrnagy egy aranyozott hídról lecsüngő, rikítóan rózsaszín cseresznyevirág csokor díszlettel a háttérben jelent meg hosszú, élesre vasalt, arany és kék csíkos nadrágban. Pu-Ba, Ko-Ko és Pis-Tus szerepét amerikai és kanadai tisztek játszották a császári udvarból kölcsönzött kimonókban. A nyilvánvalóan alacsonyabb emberekre szabott kimonók még izmos vádlijukat sem takarták, és jócskán kilátszott alóluk halványrózsaszín harisnyanadrágjuk. A kórustagok a japán Bach kórusból kerültek ki, akik korábban nem énekeltek Gilbert és Sullivant, így aztán *A Mikádót* áthatotta a keresztény passió ünnepélyessége, ami elég érdekes volt. A főszereplők egyáltalán nem tudtak énekelni, kivéve Nanki-Put, aki fejhangon visított. Előadásmódja sehogy sem illett jelmezéhez. A hallgatóság ellenben készségesen tapsolt attól a pillanattól kezdve, amikor a japán nemesek szokatlan legyezőiket elhajítva rázendítettek a *Ha tudni akarod, kik vagyunk-ra*.

Feltűnt, hogy Nobu nem osztozik a közönség véleményében. Szobormerev arccal, megvetően nézett maga elé, majd, amikor a Legfőbb Kivégző Úr, egy elragadó kanadai hadnagy ahhoz a részhez ért, hogy „nagy Mikádónk, erényes férfi”, és elrendelte, hogy „mindenkit, aki flörtöl, vágyódva néz, vagy kacsint, azonnal lefejezni, lefejezni, lefejezni...”, ijedten és zavartan összerezzen.

Néma csendben tértünk vissza a szállodába. Már bántam, hogy meghívtam az előadásra; nagy tévedés volt. A szállodába érve kurtán megköszönte a csodálatos estét, és egyenesen a szállása felé vette az irányt. Nem hagyhattam csak így elmenni, ezért megkérdeztem, mi a baj (mintha nem tudtam volna). Megfordult és így szólt:

– Azt hiszi, hogy a mi népünk egy vicc?

Nem tudtam mit válaszolni. Talán azt, hogy *A Mikádónak* semmi köze az igazi japánokhoz? Elég bénán, ráadásul még őszintétlenül is hangzott volna.

– Biztosan nagyon furcsának tart bennünket. Ettől aztán még dühösebb lett.

Nobuval hosszú ideig fagyos hangon kommunikáltunk. Természetesen tökéletesen udvariasan viselkedett; továbbra is elvégezte a napi takarítást, cipőtisztítást, de a Baron Charlus-ról és a Guermantes hercegnőről szóló éjszakába nyúló beszélgetéseink

véget értek. Időnként kicsempészttem egy-egy adag Ritzet és Velveetát, hogy vigye el a családjának, de azt kizárólag az övéi iránti elkötelezettség (és az éhség) miatt fogadta el, ami még a büszkeségnél is előbbre való volt. Igyekeztem megtörni a jeget, de minden erre irányuló kísérletemre barátságtalan hallgatás volt a válasz. Aztán egy nap minden magyarázat nélkül egy cetlit találtam az ajtóim mögé tűzve. Egy költemény volt, amit Nobu lefordított angolra. A *Sidney-szannak* címet adta neki.

*Ha csak egy pillanatra, drága barátom
Veled együtt nézhettem volna
A vadcserezsznyefák virágzását
A hegyeken és dombokon,
Nem lennék ennyire magányos.*

Aláírás: *Japán úriember*. Később megtudtam, hogy a Manyosu, a japán lírai antológia egyik híres költeményével ajándékozott meg.

WILLOUGHBY tábornok irodája szokatlanul fényűző volt egy katonatiszthez képest. A padlót vastag perzsaszőnyeg fedte, ráadásul egy finom meissenai porcelánbabákkal tele üvegszekrénye is volt. A fényes mahagóni íróasztalon a német császár kis bronz mellszobra állt. Elég furcsa volt, de mindezt a hivatásos katona sajátos hóbortjának tulajdonítottam.

Willoughby halkán beszélt, enyhe idegen akcentussal, mint az európai arisztokraták a hollywoodi filmekben. Némileg hasonlított Ronald Colmanre. Miután a barátja, Mr. Capra felől érdeklődött, a tábornok megkérdezte, hogy érzem magam Tokióban. Meséltem neki a szállásomról.

– Ó, a Continental Szálló – mondta. – Egyszerű hely, de a célnak megfelel, nemde? Na és a munkája? Elégedett vele?

Az igazat mondtam. A gép- és gyorsírás rendben volt, de szerettem volna valami ösztönzőbbet.

– Mi lenne az, ha nem vagyok indiszkrét?

Mondtam, hogy a kulturális ügyekkel szeretnék foglalkozni. Talán a meissenai porcelánfigurák miatt úgy gondoltam, hogy ezt méltányolni fogja. Ám enyhén lebiggyesztett vörös ajkai másról árulkodtak.

– Tartsa távol magát a kulturális ügyektől, Mr. Vanoven. Ne dőljön be a japán demokráciáról szóló dumának. Francokat, azt mondom, francokat! Van nekik saját kultúrájuk, ráadásul elég régi. Ide rend és fegyelem kell. Szigorúnak és igazságosnak kell lennünk velük. Igen... szigor és igazság!

Kezét lassan végighúzta az íróasztalán, mintha egy porszemet söpörne le.

– Megvannak a saját módszereik, tudja. A keleti elme nincs berendezkedve az individualizmusra, és más hasonló értelmetlenségre. Sajnos túl sok olyan emberünk van, akik csak a balhét keresik. Ezek az okos New York-i zsidók azt hiszik, ők majd megmondják nekünk, hogy mit kell tenni. Nos, fiatal barátom, én azt mondom magának, hogy a tábornoknak semmi köze ehhez.

Időnként túlságosan gyengekezű. Úgy bánik a keletiekkel, mint a gyerekekkel. De ezt a forradalmi szamárságot gyökerestől ki kell kiirtani, gyökerestől! Ezért tartsa magát távol a kultúrától, Vanoven. Az csak zsidóknak és kommunistáknak való. A keletieknek van saját kultúrájuk. Harcias kultúrájuk. Nekünk kellene tanulni tőlük ahelyett, hogy idehoznánk azt a sok zsidó szemetet Amerikából.

Azt tettem, amit mindig, amikor a zsidók kerültek szóba. Mereven magam elé néztem, és megpróbáltam másra terelni a beszélgetést. Apám zsidó családból származott, bár zsidósága kizárólag karácsonykor nyilvánult meg, amikor a szokásosnál is ingerlékenyebb lett. Nekem semmit sem jelentett, és eszem ágában sem volt, hogy Willoughby előtt feltárjam apám származását. Mondtam neki, hogy nem vagyok kommunista, és tanulni szeretnék a japánoktól. Ezért akarok kulturális és oktatási területen dolgozni. Mindegy, mit, azt sem bánom, ha az alapoktól kell kezdenem.

Ezúttal megvetően legörbült a szája, mintha svábbogarat látott volna fényesre polírozott íróasztalán. Nem értettem, hogyan lehetett ez a maradi nyárspolgár Mr. Capra barátja.

– Nos – szólt, s úgy forgatta szemét, mintha egy kellemetlen feladatra próbálná rászánni magát. – Ha Frank küldte, nem lehet annyira romlott. De nem ígérek semmit, megértette? Semmit.

Két héttel később már a Polgári Cenzúrán dolgoztam. A hivatalos állásfoglalás szerint a CSEELF segítette a japánoknak beletanulni a demokrácia és szólásszabadság nyújtotta előnyökbe. Bizonyos keretek között. Mi gondoskodtunk róla, hogy ne lépjék túl ezeket a kereteket. De mivel nem szerettük, ha cenzoroknak neveztek, a részlegünket sem szoktuk a hivatalos nevének emlegetni. Nem voltunk cinikusak. Willoughby tábornok kivételnek számított, mert nyíltan megvetette mindazokat az értékeket, melyeket terjeszteni próbáltunk. Akkor még fiatalok voltunk és idealisták, és úgy éreztük, nemes dolgot cselekszünk, ha kiemeljük ezt a legyőzött népet feudális múltjából. Nem leigáztuk, hanem felszabadítottuk őket, ezért választójogot adtunk a japán nőknek, szabadon engedték a politikai foglyokat (főleg a kommunistákat), és arra biztattuk a japánokat, hogy alapítsanak kereskedői céheket, a tankönyvekkel pedig a militarista eszmék helyett a demokráciát terjesszék. A japánok megkönnyebbülten vették tudomásul, hogy nem raboljuk el

asszonyaikat és gyermekeiket, mi pedig legalább annyira megkönnyebbülten nyugtáztuk, hogy nem akarnak minden utcáskon szamurájkartot döfni belénk. Kiváló tanítók voltunk, és ők is igyekeztek megfelelni elvárásainknak.

A JAPÁN filmipar összes nagyjúja ott volt a CSEELF központjában, a Tájékoztatási Irodában. Természetesen senkit nem ismertem közülük. Akár üzletemberek is lehettek volna, kivéve egy-két puhakalapos fickót, akik úgy néztek ki, mintha pecázásra készültek volna. Ám ha azon a szürke szeptemberi reggelen valami véletlen folytán egy bomba csapódik a volt Dajcsi Életbiztosító irodaházába, a leghíresebb japán rendezők és producerek egy csapásra eltűntek volna a föld színéről. A kötelező formalitásokat és jóindulatú mosolyváltásokat követően a japánok helyet foglaltak a kényelmetlen széksorokban az emelvényre állított asztallal szemben. Az emelvényről Richard (Dick) M. Murphy őrnagy, egy magas, félszeg, vörös hajú, sápadt ír sorolni kezdte, mit kell és mit nem szabad alkalmazni a háború utáni japán filmgyártás terén. A tolmács, George Isikava később jó barátom lett.

A „kell” többek között azt jelentette: Japánok összefogása a mindennapi életben egy békés társadalom felépítése érdekében”. A filmeknek az „individualizmus” és „demokrácia” új szellemét, valamint „a férfiak és nők jogainak tiszteletben tartását” kellett tükrözniük. A stúdiótitkárok szorgalmasan jegyzeteltek, miközben főnökeik olyan torokhangot adtak ki, amely akár egyetértésük jele is lehetett, bár ebben senki nem volt biztos.

Minden tilos volt, aminek a legcsekélyebb mértékben is köze lehetett a régi „feudalizmus” vagy „militarizmus” szelleméhez. Tiltólistára kerültek a kardozós filmek, a japán moziipar legfőbb termékei, mivel ezek a „feudális hűséget” támogatták. Amikor egyik rendező megkérdezte, hogy mondana-e még példákat az elfogadhatatlan „feudalizmusra”, Murphy egy pillanatra elhallgatott, gondolkodott egy picit, aztán felsorolta azokat a filmeket is, melyeket ő „Fudzsjama-hegy-nek” hívott. Ez némi értetlenkedést váltott ki a közönségében.

– De Fudzsi-szan – dörmögte egy pocakos, olajozott hajú úriember –, az a kultúránk jelképe.

Az őrnagy elmosolyodott és nagyon lassan, hogy mindenki megértse, még az is, aki nem beszél angolul, kifejtette:

– Ezért gyűltünk össze, barátaim. Megváltoztatjuk a kultúrát, megerősítjük a demokrácia új szellemét.

Amikor egy másik úriember azzal érvelt, hogy a Fudzsi a cége emblémája, Murphy őrnagy határtalan jóindulattal közölte vele, hogy ebben az esetben kénytelen lesz más jelképet találni a cégének.

Ha a japánok idegesek, esetleg zavartak is voltak, ennek semmi jelét nem adták. Ellenkezőleg, a legtöbben buzgó diákok módján mosolyogtak az őrnagyra.

– Esetleg – szólt egy vékony, szürke öltönyös fiatalember – Murphy őrnagy lesz oly kedves és javasol néhány témát, ami a leginkább megfelel a demokrácia új szellemének.

Az őrnagy, aki a háború előtt rövidáru kereskedőként dolgozott az idahói Black Footban, nagyon megörült a kérdésnek.

– Mit szólnak a baseballhoz? – kérdezte büszkén. – Rendkívül népszerű téma. A baseball demokratikus sport. Mi is játszunk, és most már önök is játsszák.

Igazság szerint a japánok már jóval a háború előtt is űzték ezt a sportot.

– Ó! – mondta a vékony fiatalember (Akira Kuroszava), akivel hamarosan megismerkedtem. – A baseball...

– Mit mondott? – kérdezte egy kopaszodó producer.

– Baseball – válaszolta Kuroszava. – Baseballról szóló filmek.

– Igen-igen – mondta a producer. – A baseball. Mindenki mosolygott.

Murphy őrnagy titkáraként az egyik legkellemesebb feladatomban a filmstúdiók látogatása volt, ahol hosszú órákat töltöttem el a füstös vágószobákban, a „feudalizmus” jeleit keresve a filmtekerceken. A végtelen japán filmtekercek végigpásztázása nagy megpróbáltatást jelentett az őrnagy számára, aki rendszerint alvásra használta ezeket az alkalmakat. Jómagam sokat tanultam belőle. George Isikava csodálatosan ecsetelte a cselekményt, én pedig tátott szájjal hallgattam. Fokozatosan felfedeztem a japán filmkészítés alapjait, és ami addig zavaros volt, George útmutatásával lassan kezdett értelmet nyerni. Teljesen más volt a nézőpont, a vizuális összetétel, mint aminek látszott; a japán operatőrök például még akkor is

távolságot tartottak, amikor egy-egy feszültséggel tele jelenetet vettek fel, így sokkal nagyobb mozgásteret eredményeztek, mint a közeli felvételek, melyekhez mi nyugatiak szoktunk. A történet valamifajta költői logika szerint kanyargott ahelyett, hogy egyik jelenettől a másikig rohant volna, amivel a mesélőnek szorosan lépést kell tartania. A japán történetek vége mindig nyitott, akárcsak az élet.

Murphy őrnagy észre sem vette ezeket. A legtöbb amerikaihoz hasonlóan neki is megvoltak a maga nemes eszméi, ám híján volt a képzelőerőnek. Született misszionáriusként fáradhatatlanul hirdette a nagy absztrakciókat. Lefogadom, hogy még az álmait is a „demokrácia” és „polgári elkötelezettség” töltötte ki. Gyakran előfordult, hogy ha nemes gondolatai megvalósítása érdekében új fogalomra akadt, teljesen, már-már a megszállottságig a rabjává vált.

Egyszer egy fiatal nő kálváriájáról szóló romantikus forgatókönyvet hoztak az irodánkba. A történetben nem volt semmi rendkívüli; számtalan hasonló film remake-je is lehetett volna. Az apa azt szeretné, hogy a lánya hozzámenjen a főnöke fiához, ám a lánynak már megvan a maga választottja, és végül győz az igaz szerelem. Murphy valósággal repkedett örömeiben.

– Végre! – kiáltotta. – Az egyenlőség szellemének tökéletes kifejezése!

Annyira megtetszett neki a forgatókönyv, hogy azonnal behívatta a filmeseket az irodájába. A rendező, Icsiro Mijagava igazi veterán volt. Végighallgatta Murphy okfejtését, hogy hogyan lehetne tovább javítani a forgatókönyvet.

– Miért... – kezdte Murphy elragadtatástól csillogó arccal. – miért nem láthatunk soha nyilvánosan csókolózó japánokat? Látják, ez is a feudalizmus egyik jele. Végül is – lovallta bele magát egyre jobban – zárt ajtók mögött ők is csókolózhatnak. Elvégre a demokrácia egyenlő a szerelemmel és szeretettel... az őszinte, beteljesült szerelemmel, házastársi szerelemmel, a család szeretetével. Ezért lenne olyan fontos egy csókjelenet!

Mijagava, akinek korábbi munkája nem annyira romantikusjellegéről, inkább a fürge szamuráj harcokról volt híres, megkérdezte, hogy vajon a japán közönség felkészült-e egy ilyen

szokatlan újításra. Az emberek zavarba jönnek és kinevetnék. Murphy úgy vetette el a kifogásokat, mint egy makacs kisgyerek.

– Nem, nem, nem – tiltakozott. – Magának az a dolga, hogy megváltoztassa a közönsége gondolkodásmódját. Az a célunk, hogy felépítsünk egy demokratikus társadalmat.

Mijagava producere, egy apró emberke fényes fekete cipőben a rendező térdére tette a kezét, és mondott neki valamit japánul.

– Mit mondott? – kérdezte Murphy.

George azt felelte, hogy mindent elkövetnek, hogy igazán demokratikus filmet készítsenek.

– Helyes – értett egyet Murphy. – Nagyon-nagyon helyes. Uraim, együtt sikerülni fog. Meg tudjuk csinálni. Örülök, hogy önökkel dolgozhatom.

Alig egy hónappal később Murphyvel beültünk egy katonai járműbe, és áthajtottunk Tokió külvárosán. Meg akartuk nézni a Keleti Béke Szórakoztató Társaság filmforgatását. A külváros nem volt annyira romos, mint a városközpont, az egykor gyönyörű lakóházak helyén már csak fehér betonraktárak meredeztek. A kiégett autóbuszokon fürtökben lógtak az emberek. Férfiak és nők egyaránt szorgosan legyezgették magukat, hogy egy kis hűs levegőhöz jussanak a párás melegben, és távol tartsák a rovarokat, melyek sűrű rajokban repkedtek a vízzel tele kráterek fölött. A rádióból Josephine Baker éneke hallatszott.

A Tama-folyó közelében épült Keleti Béke Stúdió volt a legnagyobb Japánban. Az alacsony, szürke betonépületből fejük köré tekert fehér zsebkendő sűrű rajok rohantak ki-be. Mindenki rohant valahova. Olyan volt az egész, mint egy gyorsított felvétel.

Ahhoz, hogy eljussunk az A stúdióba, ahol *A tavasz hangjait* forgatták, át kellett haladnunk egy vízzel telt bombakráter köré figyelemreméltó módon rekonstruált romos tokiói utcárszleten. A festett fából készült romba dőlt házak lélegzetelállítóan élethűek voltak. A mocsárba egy kézipumpát szereltek, hogy mérgező buborékokat varázsoljanak a pocsolya felszínére. A víz felszínén régi cipő, kidobott baba, törött esernyő és más műtörmelék úszkált. Egy férfi a gitárja fölé hajolt. A tócsára tűzoltótömlővel vizet fecskendeztek, nyári záport utánozva. Egy feltornyozott hajú, vörösre rúzsozott *pan-pan* lány magas sarkú cipőben a neonfényben

úszó táncterem homlokzata előtt álldogált. Valahányszor a rendező elkiáltotta magát, a lány mögött ácsorgó hawaii inges fiatalember is felordított: „Start!” A háttérben felcsendült egy népdal. A hatalmas, háború előtti régi kamerától, a bambuszbotra szerelt hangszórótól, a fényektől, és a rendező fehér puhakalapjától eltekintve, ez a jelenet bármelyik tokiói sikátorban játszódhatott volna.

Mivel alig várta, hogy beléphessen a stúdióépületbe, Murphy csupán egy pillantást vetett a díszletre. Félszeg meghajlással üdvözöltem a rendezőt. Ugyanaz a vékony fiatalember volt, akivel Murphy irodájában találkoztam. Mosolyogva üdvözölt. Murphy azonban sürgetett, így nem nézhettem tovább, hogyan veszik fel a jelenetet. Az A stúdióban még fülledtebb volt a levegő, mint odakint a nyílt terepen. Amikor a lámpák kigyulladtak, fullasztó lett a hőség. Mijagava, a rendező felállt és az egyik asszisztensével hozatott még két széket az övé mellé. A fényben fürdő díszlet egy japán faházikó mögötti kis kertet ábrázolt. Meglocsolták a cserépbe ültetett fa- és bambuszutánczatokat, hogy igazinak tűnjenek. Bőbben a mesterséges kertben egy agyonsminkelt, fehér nyári öltönyös fiatalember és egy virágos ruhás, fehér harisnyás aprócska nő üldögélt. A nő ismerősnek tűnt, de nem tudtam hová tenni. Egy lány folyamatosan legyezgette őket, nehogy tönkremenjen a sminkjük a hőségben. Mijagava tapsolt egyet, csendet kért és mondott valamit a színészeknek. George odasúgta, hogy ez emlékeztető volt. Valaki a kezünkbe nyomta az angol nyelvű forgatókönyvet, így mi is soronként követni tudtuk az eseményeket, Férfi: Szeretlek. Örökké szeretni foglak.

Nő: ígérd meg, hogy soha nem hagysz el.

Férfi: Mindig szabadok leszünk.

A színésznőnek feltűnően nagy szeme volt, amit egyre nagyobbra nyitott, ahogy a szövegében előrehaladt, aztán ajkait csücsörítve fogadta szerelme csókját. Mijagava előredőlt a székében, arca ráncba szaladt az összpontosítástól. Ismét tapsolt egyet. Éles hangon mondott valamit a színésznőnek, aki élénken bólogatott, miközben elnézést kért ügyetlenkedéséért. George elmagyarázta neki, hogy csókolózás közben le kell hunynia a szemét. Többször végigvették a jelenetet. A fiatalember lehajolt, hogy megölelje, a lány boldog várakozásában lehunyta a szemét, bár a csók előtt mindig

megtorpant, Azon gondolkoztam, hogy hol láthattam korábban. Megkérdeztem George-tól, hogy ki ez a lány.

– Nagyon híres színésznő – felelte. – Josiko Jamagucsinak hívják.
– A neve nem mondott semmit.

– Oké, gyerünk. *Honban!* – szolt Mijagava.

Ezt a szót ismertem. Azt jelenti, hogy „igazi dolog”, vagy valami hasonló. A színészek kaptak még egy kis legyezést. Jamagucsi kisasszony Mijagavára nézett; nyilvánvalóan zavarta valami. A rendező egy biztató mozdulattal válaszolt, és kiáltott valamit. A zsebkendő lány felrohant a díszletre. Jobbjában, melyre fehér kesztyűt húzott, két vékony, vegyszerszagú gézdarab volt. Jamagucsi lehunyta a szemét és odatartotta a száját a lánynak, aki gondosan az ajkai közé helyezte a gézt, – *Haj! Rajta!* – ordította Mijagava.

A színész elmondta a szövegét, összeölelkeztek, majd ajkait egy pillanatra a lány ajkaihoz érintette. Murphy úgy mosolygott, mint egy jóindulatú pap. Akkor ezt nem igazán tudtam értékelni, de egy fontos pillanat szemtanúi voltunk. Ez volt az első csók a japán filmművészet történetében. Mindenki megkönnyebbült. Jamagucsi kisasszony boldogan dzsiggelt. A színész, Siro Okuno vigyorgott, és beletűrt gondosan fésült hajába. Még Mijagava is megnyugodott, amint bemutatta a színészeit.

– Üdvözlöm – mondta Jamagucsi kisasszony, és kezét nyújtott. – Örülök, hogy megismerhetem. Kedvelem az amerikaiakat.

– Nos – válaszoltam, némileg megilletődve –, én is kedvelem a japánokat.

Ez némi zavart kuncogást váltott ki.

– Neeem – tiltakozott. Talán azt hitte, udvariaskodom. Murphy két kezébe fogta a kezét.

– Nagyon boldog vagyok, hogy megismerhetem, Jamagucsi-szan – mondta elragadtatva. A fiúk a titkosszolgálatról mindent tudnak önről. A japán részlegen mindenki kívülről tudja a *Kínai éjszakákat*. Imádják, egyszerűen imádják.

– Ri Koran! – kiáltottam fel. – Ön Ri Koran! Imádtam a filmjét.

Egy pillanatig mindenki elhallgatott, mintha valami tapintatlanságot mondtam volna. Talán megsértettem és összetévesztettem valakivel. Egészen biztos, hogy ő volt. Hogy is felejtettem el azt az arcot,

azokat a szemeket? Persze, a színészek mindig nagyobbak tűnnek a vásznon. Csak álltam ott, mint egy ütődött, és bámultam.

– Ri Koran – szólalt meg lágyan. – Valamikor valóban ez volt a nevem, de Ri Koran nem létezik többé. Meghalt 1945 szeptemberében. Most Josiko Jamagucsi vagyok. Elnézését kérem.

Tehát a Frank Capra által csodált „kínai kislány” valójában japán. De miért volt kínai neve? Mint Japánban oly sok minden, ez is zavaros volt. Igazság szerint nekem, mielőtt Japánba érkeztem, az ázsiaiak csak ázsiaiak voltak. Nem igazán tudtam különbséget tenni a kínaiak, koreaiak vagy japánok között. Most azt hiszem, tudok. De Jamagucsi inkább ázsiainak tűnt. Nem voltak jellegzetesen japán vonásai.

GYAKRAN megkérdezik tőlem, mivel magyarázom, hogy a japánok, akik legádázabb ellenségeink voltak, akik halálukig harcoltak ellenünk, a háború végére hirtelen barátságos, kezelhető, békeszerető néppé váltak. Mintha egy dr. Hyde-nemzetből varázsütésre dr. Jekyll-néppé változtak volna. Arra számítottunk, hogy milliónyi mérgezett bambuszlándzsával fogadnak, ehelyett az Üdülő- és Szórakoztató Társaságok japán lányokat kínáltak az amerikai katonáknak – amit, legalábbis amennyire a puritánságunk engedte – visszautasítottunk.

Ennek a viselkedésnek gyakorlati magyarázata van. A japánok pontosan tudták, miket követtek el a katonáik a háború során, és nem akarták visszakapni ugyanezt a legyőzőiktől. A nyugatiak nagy része kétszínű hazugoknak tekintette őket, akik egyet gondolnak, de mást mondanak; maszkokkal és hamis mosollyal állnak ki a világ elé.

Szerintem ez nem igaz. Úgy vélem, a japánok a maguk módján tisztességesen viselkedtek. Hittek abban, hogy szent háborút vívnak a császárukért, most pedig ugyanazzal az őszinteséggel hittek a szabadságban, amit a háború befejeztével ígértünk nekik. Az istenhívő nyugatiak díjazzák a logikát, és gyűlölik az ellentmondásokat. Csak abban hisznek, ami következetes. A keleti elme azonban nem így működik, náluk az egymással ellentétes dolgok is képesek akadálytalanul működni. Keleten több istenben hisznek, és a japánok végtelenül rugalmasak. Az erkölcs az időnek és helynek megfelelő helyes magatartás kérdése. Mivel a japán gondolkodásban a bűn ismeretlen fogalom, a szó mélyebb értelmében büntelenek. 1945-ben helyes dolog volt a császárért meghalni, és a háború után ugyanolyan helyes volt bízni a demokráciában. Egyik viselkedésmód sem kevésbé őszinte, mint a másik. Az illúziók lebegő világában minden a körülményektől függ. Ez a csalás filozófiájaként is értelmezhető, bár én inkább bölcsességnek nevezném.

Egyik válaszra sem jöttem rá azonnal. Számos botlás és rossz lépés kellett ahhoz, hogy egyáltalán áthatoljak a japán elme sűrűjén. Azonban már Japánba érkezésemkor feltűnt a nosztalgia és a látható világ pusztulása iránti sajnálkozás legteljesebb hiánya.

Egyik nap a Szumida-folyót szegélyező síkság legmagasabb pontjaként számon tartott Ueno-domb lépcsőin haladtam, ahonnan mérföldekre el lehet látni. Szorosan egymás mellé épült terméskő- és olcsó faházak, egy-egy templomtorony és egy kő világítótorony maradt emlékeztetőül mindabból, ami 1945 márciusában állt itt, mielőtt B-52-eseink lebombázták a város nagy részét.

Mellettem az 1877-ben hősi halált halt Takamori Szaigo, a dülledt szemű, sűrű szemöldökű samuráj lázadó bronzszobra állt. Szaigo kardokkal, lándzsákkal felszerelt embereivel szembeszállt a nyugatbarát Mejdzsi seregével. Reménytelen vállalkozás volt. A legenda szerint (amit senki sem merne kétségbe vonni), Szaigo tisztességes harcos módjára harakirit követett el. A japánok ma is végtelen szeretettel és tisztelettel emlegetik ezt a hőst, aki többek között méretes golyóiról is híres volt.

Azon a hideg és borús napon nagygolyójú Szaigo rövid kimonójában és szalmaszandáljában izmos parasztként őrködött szülőföldje felett. Lábánál a hajléktalan lurkók a cigarettacsikkok között kotorásztak, s felfaltak minden ételmorzsát, amit sikerült megkaparintaniuk. A hideg ellenére rövidnadrágot és kinyúlt pólót viseltek, de néhány szemfüles kölyöknek fapapucsra is sikerült szert tennie. Az igazán szerencsések alvóhelyet is találtak maguknak a földalatti melegebb állomásain, a domb alján. Láttam egy talán öt, de legfeljebb tízéves kisleányt, aki a farkánál fogva lóbált egy nyulat. Ő legalább megszerezte a vacsorára valót, gondoltam.

Isten tudja, hogyan éltek túl ezek a fiúk azt a borzalmas bombázást. Akik nem égtek el vagy olvadtak szét a tűzben, megfulladtak az oxigénhiány miatt. A nők rongyokat tekertek fejükre, hogy megvédjék arcukat Curtis LeMay tábornok ajándéka, a „virágkosarak” elől. Többen meggyulladtak és emberi fáklyákként futkostak körbe-körbe. Sikolyaikat elnyomta a lángok ropogása. Mások a folyóba ugrottak, de ott elevenen megfőttek, vagy amint kiemelték fejüket a forró vízből, azonnal tüzet fogtak. Uenóból és Aszakuszából mindössze a hatalmas áruházak betonmaradványai, a

százezernyi ember elszenesedett csontjait rejtő hatalmas fekete hekatombák emlékeztetnek a szörnyűségre.

Egy tiszteletreméltó idős filmrendező is elkísért az Ueno parkba. Munkanélküli volt, mivel „feudális” jellegük miatt a részlegünk nem hagyta jóvá a filmjeit. Nagy szakértője volt a régi Edóban forgatott, szerelmi afféroktól és végzetes hűségtől hemzsegő filmeknek. Kicsit beszélt franciául, mivel fiatal képzőművész korában egy rövid ideig Franciaországban is tanult. Kirojtosodott ujjú, fakókék kimonóban volt. Amint letekintettünk Ueno romjaira, sorra megmutogatta kedvenc helyeit, melyek elpusztultak a tűzviharban. A kecses Jamasita szentélyek, a Kijomizu csarnok mögötti buddhista templomok, a boldogabb időkben tiltott szerelmi afférok és szamuráj csaták helyszínéként ismertté vált Sakuraja teaház mind-mind füstté vált. Hanazono bánatos gólyaként szemlélte a romokat, Szomorúság és szégyenkezés fogott el. Bocsánatot kellett volna kérnem azért, amit a mieink tettek? Nem, ez nem jó ötlet. Esetleg átölelhetném. Próbáltam átérezni az elveszett dolgok feletti gyászát, és közben rendkívül ünnepélyes arcot vághattam, mert Hanazono váratlanul kuncogni, majd hangosan hahotázni kezdett. Arcán végigfolytak a jókedv könnyei. Úgy viselkedett, mintha a város pusztulása egy jó tréfa lett volna, semmi több. Nem tudtam, mit mondhatnék, vagy mit tehetnék. Amikor valamelyest alábbhagyott a jókedve, Hanazono felém fordult, és észrevette megrökönyödésemet.

– Sidney-szan – mondta, még mindig kuncogva –, *c'est pas grave*.
– Megkopogtatta a halántékát, – Nem pusztíthatják el a városomat. Minden itt van.

Csodálattal adóztam ennek az embernek, aki rávilágított a nyugatiak ostobaságára, idióta arroganciánkra, amiért örökké tartó városokat akarunk építeni. Minden, amit teszünk, csak átmenet; minden, amit építünk, előbb-utóbb porrá válik. Dőreség ennek az ellenkezőjét hinni. A miénknél sokkal kifinomultabb keleti elme megértette ezt. Ez a lebegő világ pusztán illúzió. Ezért történt, hogy Hanazono nem érzett semmi dühöt, amiért ifjúságának Tokiója emlékké pusztult, A város akkor sem lenne a régi, ha megmaradtak volna az épületek. Minden mozog, minden változik. Ennek az elfogadása maga a megvilágosodás. Én még nem jutottam el a bölcsességnek erre a szintjére, mert igénylem az állandóságot, Úgy

döntöttem, hogy megnézem Hanazono néhány háború előtti filmjét, főleg az *Egy örömlány meséit*, ami klasszikusnak számított a japán mozirajongók körében. A többi háború előtti japán klasszikushoz hasonlóan, Hanazono filmjét sem volt könnyű megtalálni. Ráadásul alig néhány másolata készült. Ezek a filmek a Távolsági Mozitársaság részére készültek, melynek stúdiói, akárcsak a Keleti Békéé, a város nyugati részében, a külvárosban kaptak helyet. Kapcsolatom Kasivara-szan, egy ezüstös hajú, kék gyapjúöltönyös fickó volt. A stúdióigazgatók mindig rosszat sejtettek, valahányszor az Információs Irodából hívták őket, és ettől idegessé váltak.

Kasivara udvariasan megnézte a névjegyemet, és a hideg ellenére kiverte a verejték. Velem ellentétben hozzá sem nyúlt a teáscsészéjéhez. Én nyugodtan kortyolgattam a teámat, és Hanazono filmjeiről – *Egy örömlány meséi, Gyom a folyótól keletre, Josivarai történet* – kérdezgettem. Kasivara felszisszent.

– Láthatnám ezeket a filmeket? – kérdeztem. – Esetleg meg tudna szervezni egy vetítést?

Kasivara mosolygott és megkérdezte, miért érdekelnek ezek az értéktelen, régi filmek. Bár angolul beszélt, azt hittem, félreértettem valamit.

– Értéktelen? De hiszem Hanazono híres rendező.

– Nagyon régimódi – rázta a fejét Kasivara. – Nagyon-nagyon régimódi.

– Régimódi? Milyen értelemben?

– Nem demokratikus – mosolygott egy csöppet diadalmasan.

Bevallom, ilyenkor tényleg a győztes szövetséges haderők egyik képviselőjének éreztem magam a beosztásomban, ami nem volt kifejezetten kellemetlen. Sőt, inkább mulattatott, hogy én, Sidney Vanoven, egy Bowling Green-i senki itt ülök Japánban, az egyik legnagyobb tokiói filmstúdióban, és akkor rendelek el zártkörű vetítést, amikor csak akarom. Ezúttal felhatalmazásom volt arra, hogy kifejezzem nemtetszésemet.

– Nem demokratikus? – kiáltottam. – Rendben, majd én eldöntöm. Mikorra tud Kasivara-szan megszervezni egy vetítést? Talán kezdenénk az *Egy örömlány meséivel*.

Idegességében remegő kézzel utasította el javaslatomat.

– Kérem, értse meg, hogy betartjuk az új szabályokat. Hála önöknek, immár mi is demokratikus ország vagyunk.

Szemét lehunyva bólogatott, mintha azzal is köszönetét fejezné ki. Azon gondolkodtam, vajon miért rejtegeti ezeket a filmeket? Mi az ördögért nem akarja megmutatni? Miért szégyelli őket? Esetleg megpróbál megmenteni valamit a nagy japán mesterművek közül az amerikai cenzorok elől? Megsértődtem, és nem akartam tovább hallgatni a sületlenségeit. Kissé elvesztettem a türelmemet ezzel az apró emberkével szemben. Úgy viselkedtem, mint egy bunkó amerikai, amikor rákiáltottam:

– Mutassa meg azt az átkozott filmet!

Kasivara palaszürkére vált arccal rám meredt, és hirtelen nagyon nyugodt lett. Lassan felállt az íróasztala mögül.

– Kérem, engedje meg, hogy mutassak önnek valamit.

Végre, gondoltam, sikerült meggyőzőnöm, végre megnézhetem Hanazono remekműveit. Végigmentünk a hosszú, fehér folyosón, elhaladtunk a nyitott irodák előtt, ahol öltönyös férfiak sűrű cigarettafüstben dolgoztak. Az épület hátsó részéhez értünk. Itt vannak a vetítőtermek, gondoltam. Kasivara az ablakhoz hívott. Egy hatalmas, nyílt területet láttam alacsony, szürke épületekkel és szétszórt díszlet darabokkal; egy fél japán stílusú házzal meg egy furnérlemez kastélyfallal. Egy jóképű fiatalember fehér öltönyben és panamakalapban cigarettázott, mialatt egy fiatal nő az arcát sminkelte. Aztán mindketten eltűntek az egyik épületben. A távolban a Tama-folyó ezüstcsíkja kígyózott, a folyópart menti óriási máglyákból füst szállt a folyó felé.

– Ott van – mondta Kasivara – a *Josivarai történet*, az *Örömlány meséi*, és az összes feudális film.

Most először tűnt teljesen nyugodtnak, sőt diadalittasnak.

– Oké? – emelte fel a hüvelykujját.

– Oké – mondtam. – Oké.

A *TAVASZ hangjait* a Ginza Bunka Színházban mutatták be, ám az esemény hollywoodi mércével mérve meglehetősen szerényre sikeredett. Azonban Murphy őrnagy, aki nagyon büszke volt arra, hogy megszületett az első japán film az általa oly nagyon kívánt csókjelenettel, amit a jóindulat jelének tekintett, kötelességének érezte, hogy a bemutató után az Imperial Szállóban rendezett fogadással ő is hozzájáruljon a sikerhez. A Tájékoztatási Iroda több rekesznyi Pabst Blue Ribbon sört ajándékozott, és a vetítést követően Murphy egy francia négyes bemutatót is szervezett a vendégeknek. Rajongott ezért a táncért, és Idaho büszke fiaként úgy gondolta, hogy hazája hivatalos tánca mindenhol népszerű. Egy sikokui faluban, ahol egy rövid ideig a katonai vezetés teljes támogatását élvezve tartózkodott, a lakosokat is megpróbálta megtanítani a francia négyesre. Úgy vélte, ez a tánc tökéletesen tükrözné a férfiak és nők közötti egyenlőséget, ugyanakkor a demokrácia elveinek is megfelel. A japán filmesek némileg aggódtak, de Murphy jó szándéka annyira nyilvánvaló volt, hogy nem volt szívük ellentmondani neki.

Fejeseink nagy része teljes díszegyenruhában jelent meg. „Susan” természetesen civilben volt, hiszen a CSEELF nem szokott aláereszkedni a régi nagykövetség épületében berendezett központjának olimposzi magasságából, ahol állítólag a tábornok minden éjszakáját egyedül töltötte hollywoodi filmeket nézve. A CSEELF szerette a western filmeket, főleg azokat, melyekben Gary Cooper játszotta a főszerepet. Azt is hallottam, hogy az amerikai Mikádó legalább tízszer nézte meg a *The General Died at Dawn* (A tábornok meghalt hajnalban – *a szerk.*). Ezzel szemben Willoughby érdeklődése nem annyira a filmekre, mint inkább egy ragyogó fiatal tisztre irányult.

Josiko Jamaguchi úgy emelkedett ki a tömegből, mint egy trópusi madár. Fantasztikusan nézett ki vörös-arany kimonójában. Mindenki felállt a tiszteletére, amikor színésztársa, Okuno és egy idősebb, számomra ismeretlen férfi kíséretében bevonult. Mindkét férfi

előrelátó módon szmokingot öltött. Az idősebbik ezüstös fejének kurta biccentésével köszöntötte a vendégeket. Amikor elhaladt a székem mellett, megpróbáltam elkapni Jamagucsi pillantását, de ő nem ismert fel. Tudom, hogy nem kellett volna, de felháborodtam, és úgy éreztem magam, mint egy autogramért tülekedő, elvakult mozirajongó. Miért is kellett volna felismernie? Ez vagyok én, gondoltam, egy szerencsétlen balfék.

A film az isteni J. kisasszonytól eltekintve nem volt különösebben emlékezetes. A cenzori vezetőség különvetítésén már úgylis láttam, ahol természetesen egyetlen vágás nélkül átment. Jót szórakoztam, amikor a híres csókjelenet alatt mindenki visszafojtotta a lélegzetét, aztán lelkesen tapsolni kezdtek, mintha legalábbis akrobaták vagy cirkuszi fókák produkciója lett volna. A csók végül is nem volt olyan durva. A nézők az izgatott bizonytalanság után láthatóan megkönnyebbültek. Viszont a Nagy Csókjelenet után a film kissé lapos volt.

A francia négyes azonban rendkívül szórakoztató volt. Az Imperial Szálló hatalmas báltermében került rá sor, amit silány, XVI. Lajos korabeli székutánzatokkal bútoroztak be. Murphy hetekig gyakorolt a részlegünk személyzetéből kiválasztott nőekkel és férfiakkal, hogy a legjobb formájukat hozzák. A megfelelő öltözetre is nagy hangsúlyt helyezett. A titkárságunkon dolgozó japán nőkre bő szoknyát és parasztinget adott. A férfiak fehér cowboykalapot és élénkvrös farmeringet viseltek bőrnnyakkendővel. Fogalmam nincs, honnan szerezte Murphy ezt a felszerelést, melyben a japán férfiak rendkívül alultápláltaknak látszottak, lévén a kabát-ujjuk túl hosszú, az ingük meg túl bő. Amikor mindenki elfoglalta a helyét, a hegedűből, bőgőből és bendzsóból álló zenekar rázendített valami mucsai dallamra. Ahogy a táncosok szembeálltak és sasszézta, majd U-alakban megfordultak, Murphy szigorú tanárként közölte a különböző táncok nevét a megvadult közönséggel.

– Ezt kaliforniai cifrának hívjuk! – mondta. – Ez pedig a szűnyogdoboz – tette hozzá később kipirult arccal.

Nem tudom, hogyan vélekedtek a japánok erről az egésről. A legtöbben körben álltak, csoportokba verődve, beszélgettek és a sörüket iszogatták. Mijagava, a rendező háttal állt a produkciónak. Egy férfi, valamilyen stúdióvezető, néhány sör után annyira beleélte

magát, hogy kivörösödött arccal időközönként „Jeee!” kiáltásokat hallatott.

– Hol van Jamagucsi kisasszony? – ordította Murphy.

A színésznő az egyik kísérőjével beszélgetett a sarokban.

– Megtisztelne? – hajolt meg kurtán Murphy.

A nő elkerekedett szemmel kecsesen tiltakozott.

– Nem tudok táncolni – mondta.

– Ugyan már, hiszen színésznő! – recsegte Murphy. – Meg tudja tanulni.

– Szégyenlős vagyok – tiltakozott tovább Josiko.

Murphy megragadta a kimonója ujját, és az idősebb férfihoz fordult.

– Ugye, nem bánja, ha kölcsönveszem egy időre?

A férfi nem szólt, csak elnézően mosolygott, mintha egy veszélyes részeg akarna lenyugtatni. A zenekar ismét rákezdett, a nők felkapták abroncsos szoknyáikat, a japán igazgató kiáltott egyet, és Murphy gyakorlott mozdulattal a táncparketre kísérté a kimonós Jamagucsit.

– Jamagucsi-szan – szólítottam meg, miután végre elszabadult Murphytól.

Felém fordult, és ezúttal felismert.

– Sid-szan, ugye? *O-genki deszu ka?*

Mondtam, hogy jól vagyok, és hozzátettem, hogy nagyon tetszett a filmje. Ragyogó mosollyal jutalmazott meg.

– Olyan jó, hogy együtt ünnepelhetünk. Tudja, Japán nagyon kicsi ország, ez viszont igazi nemzetközi alkalom. Nagyon köszönöm hogy segített nekünk.

Nem igazán értettem, mire gondol.

– Ugyan miben segítettem én, Jamagucsi kisasszony? – Tekintetem Murphyre siklott, aki buzgón veregette Jamagucsi idősebb kísérőjének a hátát.

– Nemzetközivé lenni. Olyan sok mindenre meg tudna tanítani. Hová valósi, Sid-szan?

Mondtam neki, hogy ohioi vagyok, de Hollywoodban dolgoztam. Ez persze kis túlzás volt, de igyekeztem jó benyomást kelteni, ami a jelek szerint sikerült is.

– Hollywood – tapsikolt Jamagucsi vidáman. – Imádom Hollywoodot! Gary Cooper, Charlie Chaplin, Deanna Durbin! Látta a *Because of Him*-et (Miatta – a szerk.)?

Mondtam, hogy sajnós, nem, de ő látta a *The Bride Wore Boots*-ot (A menyasszony csizmában volt – a szerk.)?

– Hát persze, Barbara Stanwyck! Nagyon jó barátok leszünk, Sid-szan.

A Continental felé haladva táncolni lett volna kedvem. Alig hittem a szerencsémnek. Barátságot kötöttem az egyik legnagyobb, az egész Távol-Keleten ünnepelt filmsztárral! Alig értem a szállodába, azonnal felhívtam Nobut, de ő már lefeküdt és elég morcos volt, amiért felébresztettem.

– Találd ki, mi történt! – mondtam.

– Mi? – Találd ki, kivel találkoztam ma este?

– Nem tudom.

– Nem fogod kitalálni!

– De mit?

– Találkoztam Josiko Jamagucsival!

– Kivel?

– Josiko Jamagucsival. Tudod, Ri Korannal?

– Ó...

Nobu egyáltalán nem volt meghatódva. Nem nagyon érdekelték a filmek; jobban szerette a francia irodalmat és a német filozófusokat. Ráadásul Ri Koran a múltat idézte, egy olyan időszakra emlékeztette, amit jobb volt elfelejteni. Közönséges, „rossz ízlésű” színésznőnek tartotta, bár szerintem a túlzásba vitt jó ízlés a nagy művészetek ellensége.

KAMAKURÁBAN, ebben a Tokiótól egyórányi vonatútra fekvő régi szamuráj központban a közönségesség leghalványabb nyomát sem lehetett felfedezni. A város legalább száz évvel elmaradt Tokió rikító neonfényétől. Sokan állítják, hogy Tokió elviselhetetlenül ronda, de hadd mondják. Nekem tetszik ez a szemérmetlen csúnyaság. Nincs benne semmi színlelés, a művisége teljesen nyilvánvalóan, pimaszul művi. De amióta Carl barátom megmutatta a tizenharmadik századi templomokat és szentélyeket, a nagy Kamakura Buddhát, Kencso-dzsi és Engaku-dzsi zen kertjét, Kamakurában kerestem menedéket a huszadik század örültsége elől. Kamakura jelentéktelenségének köszönhetően megúszta a bombázásokat. A város a tizennegyedik század óta nem játszott szerepet az ország ügyeiben, amióta a hatalom visszakerült Kiotóba, és Kamakura egyfajta arisztokrata álomba süllyedt. Ezért maradhatott épen minden kincse. Még a hirtelen haragú Curtis LeMay tábornok sem látta okát, hogy olyan helyet pusztítson el, aminek nincs következménye.

Szerettem elmerülni a templomok csípős tömjén– és a fenyvesek üdítő illatában, ami furcsamód arra a fürdősóra emlékeztetett, amivel anyám kiskoromban fürdetett, Mindig megálltam Oki úr Komacsi út mögötti, kámfor– és régi könyvszagot árasztó boltjánál. Bár némi szerencsével gyönyörűen faragott tizenhetedik századi *necukékat*, vagy késő Edo-kori vörös lakkozású golyókat is lehet kapni nála, Oki-szan a hagyományos fafaragásokra szakosodott. Mivel a háború előtt több brit műértő ügyfele is volt, régimódi brit angol nyelven beszélt.

– Nem könnyű manapság üzletet kötni – mondta, tehetetlenül vállat vonva. – A japánokat már nem érdeklik ezek a régi dolgok. – Megkínált egy csésze zöldteával, és türelmesen válaszolt a kérdéseimre. Mindent tudni akartam, a korai monokróm fametszetek művészetétől egészen a Muromacsi-kor festett legyezőig. Egymás után hozta elő a nyomatos dobozokat: egy hiánytalan erotikus sorozatot Korjuszai alkotásában; egy korai Utamarót; egy elegáns, de finomabb Eiso-nyomat első kiadását. Beszélgettünk művészetről,

irodalomról, történelemről. Egy alkalommal az 1895-ös kínai-japán háború egyik mozzanatának szemléltetésére csatajeleneteket ábrázoló nyomtatottakat mutatott.

– Félelmetesen közönséges, nemde? – kérdezte a véres kínai holttestek felett álló porosz szabású egyenruhában pompázó jóképű japán katonákra mutatva. Aztán óvatosan visszahelyezte a nyomtatottat a dobozba. – Látható, hogy ezeknél már nem használták a régi növényi festéket.

Ezúttal viszont nem volt értem rá meglátogatni Oki-szant. Ebédre voltam hivatalos az isteni J. kisasszonyhoz, aki egy Kavamura nevű filmproducer házában lakott. A ház a város északi részében állt, a domboldal fenyőfáinak gyűrűjébe fészkelte faházaktól úgy negyedmértöldnyire. A levegő a koratavas trilláitól zengett, bimbóztak a szilvafák. Mintha nem is lett volna háború.

Josiko (ragaszkodott hozzá, hogy a keresztnévén szólítsam) bíborszínű ruhát és prémes, rózsaszín papucsot viselt. Kavamura bekísért bennünket egy egyszerű berendezésű, kaméliákat és nádi posztátát ábrázoló kínai stílusú festményekkel díszített, frissen gyékényezett szobába. Azonnal felismertem Kavamurát; ő volt az idősebbik férfi a premieren. Róla csak annyit, hogy elegáns tweedöltönye, csillogó ezüstös haja és hatalmas teknőckeretes szemüvege mögül diszkrétén fürkésző szeme olyan érzést keltett bennem, mintha egy kopott kis senki lennék. Josiko „papának” szólította, amiből arra következtettem, hogy egy „mamának” is lennie kell valahol, mint ahogy volt is. Később, amikor a nyugati stílusú étkezőben felszolgálták az ebédet, megjelent egy apró, mosolygós hölgy, cseresznyevirág-mintás égszínkék kimonóban. Nem beszélt sokat, de amikor megszólalt, Oki szánhoz hasonlóan kifogástalan oxfordi angol nyelven tette.

Az ebédlőt néhány impresszionista festmény díszítette, de arra nem tudtam rájönni, kinek a művei. A fehér kesztyűs szobalány felszolgált az ízletes kamakurai garnélarákból és zsenge borjúsültből álló főfogást. Kavamura rendkívül büszke volt a boraira. Előbb német fehéret, majd francia vöröset ittunk.

– Bocsásson meg, Vanoven úr ezért a szégyenletesen szegényes ebédért. – dorombolta Kavamura asszony. – Amint látja,

meglehetősen szerény körülmények között élünk. Japán rettenetesen szegény ország lett.

Férje, szigorú tekintettel hozzátette, hogy minden amiatt az átkozott háború miatt van. Rettenetes tévedés volt, aminek soha nem lett volna szabad megtörténnie.

– Ne beszéljünk erről – mondta Josiko. – Most már béke van. És itt vagyunk mindannyian, boldogan, és mindez neked köszönhető, papa.

Kavamura udvariasan mormogott valami tiltakozásfélét. Kavamura asszony kritikus arccal fürkészte a falon függő képeket. Amerikai lévén képtelen vagyok palástolni kíváncsiságomat, ahogyan a japánok teszik, ezért Josikót a háború végéről faggattam. Hol volt akkor, Kínában? Hogyan lett Ri Koranból, a *Kínai éjszakák* sztárjából újra Jamagucsi Josiko?

– Attól tartok, szüksége lesz még egy kis borra, Vanoven úr – szolt Kavamura, és megfogta az üveget.

Josiko tragikus arcot vágott.

– Életem legszörnyűbb időszaka volt – mondta, tekintetét Kavamurára szegezve.

– A háború egyszerűen rettenetes – helyeselt Kavamura. – Vadállattá változtatja az embereket.

– Így igaz – mondta Josiko. – Hadd meséljem el, mi történt velem, Sid-szan. Engem, aki Kínában születtem, és úgy szerettem Kínát, mint a szülőhazámat, letartóztattak, mint árulót. El tudja képzelni, milyen fájdalmat okozott ez nekem? Áruló, én... Persze, hiszen japán voltam, de Kína volt a hazám. Ki akartak végezni árulás miatt, mert állítólag propagandát csináltam az ellenségnek. Soha nem ártottam Kínának, Sid-szan. Meg kell értenie. Már a kivégzés napját is kitűzték. Úgy volt, hogy agyonlőnek a tömeg szeme láttára. Egy rémálom volt, Sid-szan, rémálom – törölgette meg a szemét egy zsebkendővel.

– De ha japán volt, hogyan lehetett áruló? – kérdeztem, bár még számomra is ostobán hangzott, – Hát persze – kezdte izgalomtól elcsukló hangon. Kavamura gyengéden megérintette a térdét, hogy megnyugtassa. Kavamura asszony részéről némi nyugtalanságot észleltem, és hirtelen elszégyelltem magam. Megbocsáthatatlanul

tapintatlan voltam, hogy felelevenítettem ezt a szerencsétlenséget. Éreztem, hogy kiver a verejték.

– Igen, japán vagyok, de a kínaiak nem hittek nekem. Azt hitték, én is közéjük tartozom. Végül is Ri Koran, Li Hszien-lang voltam. – Kavamura emelte imádnivaló tekintetét. – De hála neked, papa, túléltem.

– Nem tettem semmit – morogta a férfi.

– De igen, mellém álltál életem legnehezebb időszakában. Te rendeztél el mindent.

Hamarosan folytatta.

– Mamát és Csiokót kitelepítették, amint véget ért az a borzalmas háború. Papa, áldott legyen érte, úgy döntött, velem marad, hogy vigyázzon rám. Ó, rettenetes megpróbáltatás volt, bezárva abba a szörnyű kis házba Sanghajban, aztán később a fogolytáborban, a banditák sértéseinek kitéve. Azt hittem, nem élem túl.

Ezen a ponton Kavamura asszony elnézést kért, hogy van még egy kis dolga és kiment.

A papáról és mamáról szóló elbeszélés után érdekelni kezdett Josiko családi háttere, ezért pofátlanul rá is kérdeztem. A szülei Kínában voltak a háború végén? Josiko lesütötte a szemét.

– Apád igen... ő ott volt – vette át a szót Kavamura, mielőtt még meggondolhatta volna magát, Josiko felsóhajtott.

– Nos, hála annak a zsidó lánynak – folytatta Kavamura. Mint mindig, amikor erre terelődött a szó, felkaptam a fejem.

– Zsidó lány?

– Igen. Mása – suttogta Josiko.

Megtudtam, hogy Mása Josikóval együtt nőtt fel Mandzsúriában. A háború vége felé váratlanul Sanghajba utazott, éppen akkor, amikor Josikónak koncertje volt. Nélküle Josikót valószínűleg hadbírószág elé állítják és kivégzik. Hogy bebizonyíthassa, hogy japán és nem kínai áru, szüksége volt a születési bizonyítványára, de a szülei, akinél az iratai voltak, Pekingbe menekültek. Josiko börtönben volt, Kavamura pedig nem akarta elhagyni Sanghajt. Így aztán Mása felajánlotta, hogy elmegy Pekingbe és megszerzi az iratot, ami megmentheti Josikót az áruknak járó halálbüntetéstől. Valahogy sikerült felkutatnia Josiko szüleit, megszerezte a szükséges iratot és egy japán baba belsejében Sanghajba csempészte. Néhány nappal

később Josiko és Kavamura már egy hazafelé tartó hajón ültek. Soha többet nem hallottak Másáról. Kavamura megnyugtatta.

– Minden rendben lesz – mondta. – A zsidók tudnak vigyázni magukra.

Ezt megjegyeztem, de nem szóltam semmit.

– Annyira magányos voltam – folytatta Josiko szenvedő arccal. – A fedélzeten állva néztem, ahogy lassan eltűnnek Sanghaj fényei. Emlékszel, papa? Nem maradt más, csak a sötétség és a hullámok zaja. Azt hittem, soha többé nem látom a szülőházaomat. Akkor már tudtam, hogy Ri Koran halott.

– De hiszen Ri Koran ma is él a filmekben – kockáztattam meg. Hízélgésnek szántam, de őszintén gondoltam.

Josiko szomorúan lehajtotta a fejét, és felsóhajtott.

– Ostoba, ostoba, ostoba! – püfölte a mellkasát szenvedélyesen. – Hogy hagyhattam, hogy becsapjanak a militaristák? Veled ellentétben, papa, én eszköz voltam a kezükben. A militaristák és rettenetes háborújuk cinkosa lettem, amikor rávettek, hogy szerepeljek azokban az utálatos propagandafilmekben. Tudja, milyen megalázó volt ez nekem, Sid-szan? Cinkostársnak lenni abban a kegyetlen háborúban. Fel tudja fogni, milyen rettenetes volt?

– Jól van, jól van – hajtogatta Kavamura, majd felém fordult. – Még egy pohár bort?

– Talán – folytatta Josiko – soha többé nem láthatom azokat a filmeket – mondta eltökélten. – Mostantól csak Jamagucsi Josiko vagyok, és a békének szentelem az életemet. Igen, ezt fogom tenni.

– Jól van, jól van – ismételte Kavamura. – Hallom, Hollywoodban dolgozott, Mr. Vanoven. Nagyon régen jártam ott. Mondja, kit ismer Hollywoodban?

Megemlítettem az egyetlen nevet, amit ismétlem. Kavamura érdeklődve nézett rám.

– Ó, igen. Frank Capra nagyon jó rendező.

Josiko mosolygott. Láthatóan örült, hogy jó pontot szereztem Kavamuraánál.

– Megismerhető? – kérdezte.

Nem voltam benne biztos, hogy a kérdést nekem, vagy pártfogójának szánta, de egyikünk sem válaszolt.

A CENZORI munkának is megvannak a maga kis örömei. Nekem megadatott az a felbecsülhetetlen lehetőség, hogy a legtöbb filmet eredeti állapotában lássam, mielőtt a politika vagy az erkölcs nevében megnyirbáltuk volna. Nem minden film volt vetítésre érdemes, de ha szerencsénk volt, jelen lehattünk egy-egy remekmű születésénél. Egyik ilyen film akkor készült, amikor Murphy őrnaggyal ellátogattunk a Keleti Béke Stúdiókhoz. Kuroszava *A részeg angyala* igazi kinyilatkoztatás volt. Egy ifjú gengszter, aki a halálfélelem hatására megváltozik és a részvéttől feloldozást nyerő alkoholista orvos története. Ismerős volt a film atmoszférája: a táncteremek, feketepiacok, a szegény, nyomorúságos, erőszakos élet egy lerombolt, ám emberséggel teli városban. Amit korábban csupán fények és hangok kaotikus összevisszaságának és a stúdióban elhelyezett díszleteknek láttam, csodálatos módon életre kelt a vásznon. Vallásos áhítattal néztem a filmeket, és számomra a mozi olyan volt, akár egy kápolna, ahol a sötétben imádhattam szentjeimet, annyi különbséggel, hogy az én szentjeim hozzám hasonló emberi lények voltak, akiket életre keltett a celluloidon áthatoló fénynyaláb. A mozi csodája.

A film főhőse, Mifune kegyetlen gengszter, aki lelke mélyén rendkívül kiszolgáltatott, majdnem gyerekes. A filmekben és valóságban egyaránt csodálom a japánoknak ezt a tulajdonságát. Szeretem puha, szőrtelen kamaszbőrüket, karcsú combjukat; imádtam fekete fanszörzetükbe temetni arcomat. A közelükben mintha levedlettem volna felnőtt önmagammat, és visszasüllyedtem az ártatlanságba, ami a japánok természetes állapota. Mi nyugatiak a bűn fogalmának megismerésével már réges-rég elfelejtettük ezt az állapotot.

A részeg angyal nem ragadta meg Murphy képzeletét. Igazság szerint fel sem fogta a lényegét. Mifune Tosiro az én szememben a tökéletes japán férfi megtestesülése. Murphy azonban csak ennyit mondott: „Kit érdekel egy újabb ostoba gengszter?” Sajnos a filmnek egyáltalán nem volt üzenete, vagy nem lehetett egykönnyen

megérteni, és Murphy hiányolta belőle a happy endet is. Egészen másfajta filmek iránt lelkesedett, és egyikük végül *cause célébre* lett, következésképpen megfakult ujjlenyomatként került be a történelembe. *A sötétség idejét* az akkor általam már jól ismert rendező, Nobuo Hotta rendezte. Csodáltam ezt a bátor, komor, jámbor arcú értelmiségit. Nem sokat adott a külsőségekre, nem zavarta gyűrött öltönye, sem kócos haja. Azon ritka emberek közé tartozott, akiket nem lehetett erőszakkal meggyőzni. Kiállt a véleménye mellett, bár nem mindegyikkel értettem egyet, de nem ez a lényeg; tény, hogy az elvek embere volt. A háború előtt ismert marxista volt és mindenki tudta, milyen sokat szenvedett, amikor a militaristák kerültek hatalomra Japánban.

Murphy kezdettől fogva személyesen ügyének tekintette a mozit, ami abban nyilvánult meg, hogy mindenkit sürgetett, és állandóan javaslatokat tett. Nem vagyok meggyőződve, hogy minden esetben jó néven vették az ötleteit, de a japánok legalább úgy tettek, mintha hálások lennének a közbelépéseiért. Hotta gondolkodó ember volt, Murphy nem, idealizmusuknak köszönhetően mégis jól megfértek egymás mellett. Bár az ideális világról alkotott kép mindkettő számára mást-mást jelentett, a demokrácia iránti elkötelezettségük elegendő volt a nézetkülönbségek áthidalására. Valahányszor Murphy hátba veregette törékeny japán barátját, mindig összerezzenem, de a jelek szerint Hotta nem bánta. Tetszett neki az amerikaiak nyíltsága, ami alatt feltehetően a finomság vagy a jó modor hiányát is érthette. Nyílnak lenni annyi, mint egyszerűnek lenni.

Murphy kétségkívül őszinte ember volt, és kijelentette, hogy a film címe túlságosan nyomasztó.

– Persze – mondta –, mindannyiunk történelemkönyvében voltak sötét oldalak, de nem kellene esetleg valamit a jelenből belevinni, valami reményt kínálni a jövő számára? – Arcára kiült a jóságos misszionárius kifejezés. – Például lehetne *Fény a sötétség után*, vagy *A sötétség után, Felszabadulás*, esetleg *Kemény lecke*.

Hotta rendkívül udvariasan elvetette javaslatait, ám minden esetben köszönetet mondott értük. Ő azonban nem azért állt ellen a japán militaristáknak, hogy most behódoljon az amerikaiaknak.

– Tudják, hogyan szereztem ezt a sebhelyet? – kérdezte egy délután, a bal arcára mutatva. Előtte nem tűnt fel, de most megfigyelhettem a bal szeme sarkától az álláig húzódó rózsaszínes csíkot, – Egy kis ajándék a Legfelsőbb Különleges Rendőrségünktől csak azért, mert nem akartam lábbal tiporni legmélyebb meggyőződésemet.

A film címe végül mégis *A sötétség ideje* maradt.

Tulajdonképpen dokumentumfilm, ami nagyjából ugyanúgy készült, mint Capra *Know Your Enemy* (Ismerd meg az ellenséged – a szerk.) című alkotása, azzal a különbséggel, hogy ez egy kicsit ütősebbre sikeredett. A filmünkhöz kiválogatott részletek – a nankingi mészárlás, Sanghaj bombázása, a kamikaze támadások – hosszúsága miatt *A sötétség ideje* rendkívül kritikus képet festett a háborúról.

Az egyik jelenetben a császár katonai egyenruhás fényképe lassan átvált a háború utáni öltönyös, nyakkendő portréjába, amint kissé birkaszerűen bámul a kamerába, mint egy félénk bürokrata, még akkor is, amikor a narrátor arról beszél, hogy a japán nép bíróság elé akarja állítani a háborús bűnösöket.

Egyik este Tokióban megemlítettem Josikónak Hotta nevét. A Hibija Színházban, a Szövetséges Erők tiszteletére adott teltház koncertje után történt. Az első részben Josiko vörös-fehér-kék kimonóba öltözött, és japán dalokat énekelt, aztán egy sláger, majd a *Tokió boogie-woogie* következett. Egy rövid szünetet követően szűk, rózsaszín cseresznyevirág mintás selyemruhában tért vissza a színpadra, és amikor belekezdett a *Megőrülök érted* című dalba, a közönség kis híján szétszedte a házat. A fiúk egyszerűen odavoltak érte. „Mi is megőrülünk érted, bébi!”, kiabálták. Nem vagyok benne biztos, hogy ő választotta-e ki a dalokat, és zavart a zsúfolt nézőtérén tomboló katonák ordítóása, de az izgatott csöcselék izgatottsága hatására valahogy mindig kényelmetlenül éreztem magam. Josiko számára viszont egyértelmű győzelem volt ez az este, én pedig büszke voltam rá, hogy a barátja vagyok.

Egyetlen külföldiként én is meghívást kaptam az Imperial Szállóban rendezett díszebédre. Kavamura is ott volt, Kavamura asszonyt azonban nem láttam. Egy híres és nagyon jóképű japán sztár, Rio Ikebe is az asztalunknál kapott helyet, Mielőtt leültünk

volna az ebédhez, Ikebe és én bementünk a mosdóba. Egymás mellett álltunk, én pedig ösztönösen odanéztem. Úgy tűnt, számított az érdeklődésemre, mivel meglehetősen hosszú ideig rázogatta rettentő szerszámát, s közben halványan mosolygott. Ezek után alig bírtam odafigyelni az asztalnál zajló beszélgetésre.

– Ó, igen, Hotta-szan – kiáltott fel Josiko, amikor megemlítettem a nevét. – A háború alatt készítettünk egy orosz nyelvű filmet, egy musicalt. Sohasem mutatták be. A katonai cenzorok nem engedélyezték.

– Félelmetes felkapaszkodottak – morogta Kavamura.

– Nagyon jól szórakoztunk, amíg azt a filmet forgattuk – emlékezett Josiko kuncogva. – Tudja, Sid-szan, a filmen dolgozó összes férfi szerelmes volt belém, oroszok, japánok egyaránt, a színészekről egészen a rendezőig mindenki. Ó, minden napra jutott egy-egy dráma. Én fantom-filmnek szoktam nevezni. Meg sem néztem. Szegény Hotta-szan nagyon el volt keseredve. Olyan sok időt és energiát fektetett bele. Tudta, hogy a Különleges Rendőrség meg is verte? – kérdezte és elfelhősödött a homloka. – A militaristák undorítóan bántak vele, undorítóan!

Időnként azt kívántam, bárcsak a Bowling Green-i srácok is látnának, ahogy japán barátaim társaságában itt ülök az Imperial Szállóban. Jogos a kérdés, hogy miéit akartam volna imponálni azoknak az embereknek, akiket annyira igyekeztem hátrahagyni. Talán egy kis elégtételt éreztem volna, ha tudom, hogy irigykednek. Ezúttal igazi barátok között voltam, egy sokkal csillogóbb helyen.

Érdekes, hogy legbizalmasabb pillanataimat olyan emberekkel osztottam meg, akik még a nevemet sem tudták. A Tokió filmszínház nézőterén olyan voltam, mint bárki más. Olykor azon tűnődtem, hogy ha elég sok rizst eszem, még a szagom is olyan lesz, mint az övék. Japán szaguk volt, a rizs és pomádé édes keveréke. Olyan jó volt, hogy legszívesebben beléjük haraptam volna.

A *sötétség idejének* premierje után Murphyvel szerveztünk egy kis összejövetelt Hotta és a személyzet tiszteletére, melyre Tokió első pizzériájában került sor. A tulaj egy nagydarab New York-i fickó, név szerint Tony Lucca volt, aki otthagya a CSEELF-el, és a feketepiacon próbált szerencsét. Állítólag annyi pénze volt, hogy villás targoncával kellett szállítania. Tonyt sokszor lehetett látni Tokió

utcáin krémszínű Cadillacjének hátsó ülésén cimborája, Kohej Ando, az Ando klán főnökének és a szórakoztatásukról gondoskodó fiatal nők társaságában. Azt is rebesgették, hogy Tony jóban volt a New York-i Luchese családdal. Tony nem cáfolta a pletykát. A hírneve kétes, a pizzája azonban isteni volt (igaz, Tokióban ez volt az egyetlen pizzéria), és Tony bömbölő hangja és faragatlan viccei ellenére pontosan tudta, hogyan járhat a japánok kedvében. A filmsztárok, politikusok, üzletemberek és természetesen Tony gengszter barátai, a jakuzák is rendszeresen megfordultak az éttermében. Ez utóbbiak ingyen ebédeltek.

Szóval ott ültünk, előttünk a hatalmas, olvasztott sajtos-pepperonis szeletekkel. Murphy, aki nem ivott alkoholt, narancslés poharát magasra emelve tósztot mondott „ennek a nagy, demokratikus mozgóképnek a sikerére”, valamint, jó barátomra, Nobu-szanra, ha szabad így hívnom”. Hotta felemelkedett ültéből, hogy megköszönje méltató szavait. Képtelen volt Dicknek, vagy akár Dick-szannak szólítani Murphyt, így aztán maradtak a Mr. Richardnál. Akkor este nem volt kimondottan ünneplős hangulatban. Arca annyira feszült volt, mint egy ökölbe szorított kéz. Hotta válogató ember volt, és először arra gondoltam, hogy nem tetszik neki Tony éttermének a hangulata. Végül megtudtuk, hogy jöllehet *A sötétség ideje* egy kis sinkijui művész moziban debütált, a nagyobb japán filmterjesztők visszautasították a filmet. Döntésüket azzal indokolták, hogy „túl bonyolult” és „megtéveszti a nagyközönséget”. Sőt, Hottát életveszélyesen megfenyegették, ha nem vonja be a filmet.

Murphy buta tréfának vélte az egészet.

– Most mondja meg, miért akarná bárki is megölni? Ez egy nagy film!

Hotta megköszönte Murphynak a biztatást.

– Japán teljesen reménytelen, Mr. Richard, teljesen reménytelen – mondta.

– Mit ért azalatt, hogy reménytelen? Egy új korszak kezdetén állunk, Nobu. A japánok is szabadok akarnak lenni, mint mindenki más. Szabadok, hogy elmondhassák a véleményüket; szabadok, hogy kiszavazzák a csirkefogókat; szabadok, hogy oda mehessenek szórakozni, ahova akarnak. Ezért vívtuk meg ezt az átkozott háborút, nem? És maga is harcolt érte, nem? Ezért nyomorgott a

börtönben. De azok a sötét idők elmúltak, barátom. A demokráciát építjük, és működni fog, Nobu, majd meglátja, nagyon jól fog működni.

Hotta kortyolt egyet vörösborából, és kijelentette, hogy Japán „túl bonyolult”.

– Ezen könnyen segíthetünk – válaszolta Murphy.

Ekkor Tony úgy döntött, ideje szórakozni, és olasz nyelven előadta a *Lassú csónak Kína felé* című dalt, Murphy lelkesen tapsolt, ám Hotta aggodalma továbbra sem csökkent.

JOSIKO NEM tartotta be az ígétét, és visszatért a filmezéshez. Azzal indokolta döntését, hogy támogatnia kell a családját. Nem kétkedem a szavaiban, de valószínűleg hiányoztak neki a kamerák. Nem bírta sokáig nélkülük. Az is jó volt, amikor a felajzott amerikai katonákkal tele nézőtér előtt énekelhetett, de a halhatatlanságot csakis az ezüstös vetítövásznon által érhetette el. Az biztos, hogy az álmaink gyúlékony anyagból készültek. „Homokvárak, Sidney-szan, ezt építünk. Homokvárakat. Egyetlen hullám, és minden örökre eltűnik”, mondta egyszer Kuroszava. Mindazonáltal...

Meglátogattam Josikót a forgatáson. Ezúttal Murphy nélkül mentem.

– Nagyon háborúellenes – mondta Josiko, amikor a filmről érdeklődtem. – És nagyon romantikus. Egy csomó szerelmi jelenet, Sid-szan. Japánban nyálas jelenetnek nevezzük az ilyeneket.

Jót neveltünk ezen. A film címe *Menekülés hajnalban* volt. Josiko egy prostituáltat, vagy, ahogyan a háborús Japánban hívták, „vigaszlányt” alakított. Ez némi nyugtalanságot váltott ki a Tájékoztatási Irodán belül. Bátorítottuk ugyan a szerelmi történeteket, de a hivatal keresztény munkatársai nem nézték jó szemmel, hogy ilyen kedvező színben akarunk feltüntetni egy prostituáltat. A „feudalizmus” bárdja is ott lógott a projekt felett. Érdeklődtek, vajon a katona és a prostituált szerelmi története valóban elősegíti a nők és férfiak közti egészséges kapcsolatteremtést. A japánok érvelése, mely szerint a prostituáltakról szóló történetek a japán kultúra részét képezik, nem igazán puhították meg Murphyt, aki a látszat ellenére mindig is vallásos idahói maradt. Végül sikerült kompromisszumot kötni. Átírták a forgatókönyvet. A lány már nem prostituált, hanem „énekesnő” volt, akit a katona szórakoztatására a csataterre küldenek. Így aztán mindenki elégedett volt.

Az énekesnőt tulajdonképpen arra kényszerítik, hogy szórakoztasson egy szadista tisztet, ám ő örülten beleszeret egy

katonába, akit a fantasztikus Rio Ikebe alakít. A katona nem akar élve a kínaiak kezére kerülni. Végül megmenekül, de mindenképpen meg kell halnia. Mivel felettese különleges barátnőjébe szerelmes, csak bonyolítja a helyzetét, Ezért a szadista tiszt bűnbakja lesz, minden nap újabb kínzásokat kell elszenvednie, míg aztán egy nap nem bírja tovább és a katona és az énekesnő együttesen eldönti, hogy inkább a szerelmet választják, semmint a háborút – ez megtörte Murphy kezdeti tartózkodását –, és kitervelik a szökésüket. A látogatásom napján éppen azt a jelenetet tervezték leforgatni, amikor a szökésüket meghiúsítja a szadista tiszt gépfegyvere. Ez lett volna a befejező jelenet.

– Ezt a szerepet nekem írták – mondta Josiko, amikor a kamerát egy homokgödörben rögzítették.

A rendező Tanigucsi szólt a katonáknak, hogy sorakozzanak fel.

– Mindenki a helyén? – kiáltotta. – Vigyázz! Felvétel!

A szadista, akit egy brutálisan jóképű színész alakított, aki korábban a jakuza-filmekben futott be jelentős karriert, megparancsolta a katonáknak, hogy lőjék le szegény Ikebét. Ők viszont képtelenek voltak kivégezni bajtársukat. Ekkor dühtől remegve felkapja a géppisztolyát, és agyonlövi Ikebét. A gyásztól félőrült Josiko szerelme nevét kiabálva a haldokló testére veti magát. A szadista ekkor őt is lelövi. A záróképen, amit valamilyen okból kifolyólag nagyon sokáig tartott elkészíteni, a haldokló szerelmesek összefonódott keze látható a homokban.

Tény, hogy ennél jobb filmek is készültek már, a közönség mégis szerette. Nem is annyira háborúellenes üzenete, inkább az újdonságnak számító „nyálás jelenetek” miatt. Egy csomó csókolózás meg vergődés a katonai priccsen, olyan jelenetek, melyeket mellesleg a mi otthoni puritán normáink elfogadhatatlannak minősítettek volna. Többször is megnéztem a moziban a *Menekülés hajnalban*, és mindig elbűvölt Josiko forró csókjainak látványa, ami hangos tetszésnyilvánítást és tapsot váltott ki a nézőkből. Állítólag Ikebe Josiko iránti szenvedélye nem korlátozódott a mozivászonra. Nekem semmi ilyesmi nem tűnt fel.

Jó okom volt rá, hogy ne higgyek a pletykáknak, mivel Josiko beavatott magánélete bizalmas részleteibe. Nem sokkal a *Menekülés hajnalban* forgatásán tett látogatásom után meghívott

ebédre a császári palota közelében található Icelandbe, a díszes francia étterembe. Ezen a sötét, tölgyborítású helyen régimódi, fehérkesztyűs pincérek és idegesítő hegedűsök keringtek az asztalok körül. Soha nem derült ki számomra, miért is nevezték Icelandnek, de Japánban nem ritkák az ehhez hasonló rejtélyek. Nem sokszor fordulhatott elő, hogy egy japán hölgy fizesse egy fiatal amerikai férfi ebédjét; de végül is Josiko filmsztár volt, én pedig boldog voltam, hogy közelről imádkhatom.

Döcögösen indult a beszélgetésünk. Josiko étvágytalanul piszkálta az ételt, nem akart bort inni, de erősködött, hogy kóstoljam meg a vörös bordóit. Lehetséges, hogy a rászzegeződő tekintetek miatt volt ilyen öntudatos, ugyanis sokan felismerték. Szerencsére túlságosan udvariasak voltak, hogy felé mutogassanak, vagy suttogjanak, esetleg autogramot kérjenek tőle, de az alig észrevehető, gyors oldalpillantások óvatosságra készítettek bennünket.

– Mama és papa jól vannak – mondta, amikor Kavamura úr és neje hogyléte felől érdeklődtem. – Nekem viszont ideje továbbállnom.

Talált egy lakást Asagajában. És mi lesz Ikebe-szannal, kérdeztem.

– Ikebe-szan kiváló színész – mosolygott Josiko talányosan.

Nem erőltettem tovább. Beszélgettünk az időjárásról, ami az évszakhoz képest elég hűvös volt; a filmekről, melyeknek többségét csak én láttam, mert ő sosem ért rá moziba menni.

– Bárcsak megtehetném, de hát a munka... mindig csak a munka.

Amikor kihozták a desszertet, valamilyen francia sodót, rám nézett hatalmas, ragyogó, ellenállhatatlan szemével.

– Sid-szan, szívességet szeretnék kérni öntől.

– Hallgatom.

– Úgy érzem, önben megbízhatok.

– Köszönöm – válaszoltam.

– Ígérje meg, hogy nem mondja el senkinek.

– Hát persze.

– Sid-szan, Amerikába akarok menni. Ön szerint butaság lenne?

– Nem, nem, de hát miért? Japánban nem tud pihenni?

– Nem pihenésre gondoltam. Dolgoznom kell.

– Egy okkal több, hogy ne menjen Amerikába.

Türelmetlenül megrázta a fejét.

– Nem érti. Az Államokban akarok dolgozni. Tudja, olyan sok jó dolgot tehetnék még ebben az örült világban. Egyszer már átverték a militaristák, így aztán, mikor Ri Koran meghalt, megígértem, hogy soha többé nem történhet velem ehhez hasonló. Nem adom a nevem háborús propagandához. A békéért akarok dolgozni, az országaink közti barátságért.

– De édesem – mondtam –, önnek itt a közönsége.

– Igen, tudom, de Japán nagyon kicsi ország. Ismeri a mondást: csak a saját kis világodat ismerni olyan, mintha béka lennél egy veremben.

Bólintottam. Nobutól is hallottam már ezt a mondást.

– Megpróbálom latba vetni a hollywoodi kapcsolataimat.

– Ó – dorombolta. – Reméltem, hogy ezt fogja mondani. Tudtam, hogy számíthatok önre.

Fejét a patyolatfehér asztalterítőre hajtotta, s kis híján feldöntötte az üres kristály poharat.

– *Jorosiku o-negaj simaszu* – mondta, szemét a tányérjára szegezve, ami valami olyasmit jelent, hogy „alázatosan kérem szíves segítségét”. Alig két évvel ezelőtt Ohióban még arra vártam, hogy valami kalandot találjak a Luxorban, most meg itt vagyok, Tokió legelőkelőbb francia éttermében, hollywoodi kapcsolataimmal kérkedve egy világhírű filmsztár előtt. Persze, csak blöfföltem, és nem törődtem a következményekkel, de fiatal voltam. Elég pocsek mentség.

– Arra gondoltam – folytatta Josiko –, hogy esetleg ön is visszatérhetne Amerikába és megtanulhatna japánul. Nem vágyik rá? Lehetne az idegenvezetőm.

Annyira elképedtem, hogy hirtelen nem is tudtam, mit mondjak. Így aztán csak bámultam rá tátott szájjal, mint egy idióta.

– Gondolkodjon rajta, Sidney-szan. Nem kell most azonnal válaszolnia.

Persze, gondolkodom rajta, ígérem.

– Micsoda kaland lenne mindkettőnknek – lelkesedett, arcán boldog mosollyal. – Tudja, miért akarok az Államokba menni? – kérdezte, s intett, hogy hajoljak közelebb.

– Nem, miért?

– Hogy megtanuljak csókolózni – súgta összeesküvő hangon, majd apró, fehér fogait kivillantva kuncogni kezdett. Megfigyeltem, hogy a legtöbb japán nővel ellentétben ő nem takarja el a száját nevetés közben.

EGYÁLTALÁN nem állt szándékomban visszatérni a rettegett Egyesült Államokba. Az már felmerült bennem, hogy megtanuljak japánul valamelyik egyetemen. Esetleg még ösztöndíjat is kapnék. Sam bácsi rendkívül nagyvonalú volt ilyen tekintetben, de még nem álltam készen az indulásra. Túlságosan jól éreztem magam Tokióban. Már nem tiltották olyan szigorúan a helyi lakosokkal való barátkozást. A Mimacu mulatóból is eltűntek a zord egyenruhások, akik vonalzóval ellenőrizték a japán és amerikai táncpartnerek közti tizenöt centiméteres távolság betartását. Sőt, ha akartunk, a szobánkban is vendégül láthattuk a japánokat! De mennyire, hogy akartam! Barátkoztam, barátkoztam és barátkoztam. Imádtam a készséges japán fiúkat, akik építkezéseken, a földalattin, parkokban és kávézóknak, bárhol hajlandók voltak a szexre. Ráadásul odavoltak az amerikaiakért. Akkoriban naplót is vezettem, és minden új hódításomat egy kis zászlóval jelöltem. Minden újabb zászlóval egyre jobban belemélyedtem Japán lelkébe.

Egyszóval, az idő nem volt alkalmas a költözésre. Carlal egy imádnivaló kis faházon osztoztunk az Ebiszu metróállomás közelében, aki legalább annyira rajongott a fiúkért, mint én. Amikor még nem barátkozhattunk a helyiekkel, a Kabukiba meg a Nóba jártunk. Én imádtam az operát, ezért az előbbit, míg Carl a mértékletesebb Nót részesítette előnyben. Rengeteg időt töltöttünk Tokió ősi környezetének tanulmányozásával is. A történelmi emlékművek hiánya különösen megrendítővé tette számunkra azt a néhány leletet – az elszenesedett Tokugava szentély, a Josivara kurtizánok elhanyagolt sírkertje, egy nemesi ház szétporladt kapuja, egy régi kert romjai, mely a gaz miatt nem igazán mutatta a boldogabb idők pompáját –, melyekre sikerült ráakadni. Időközben újjáépítették a várost újjáépítették. Ez volt az egyetlen jó dolog. Csodáltam azt a jókedvet, amivel a japánok nekiálltak újjáépíteni országukat. Mégis – talán nem kellene ilyen mondanom – néha hiányzott a romos Tokió, amilyen akkor volt, amikor megérkeztem. Azt hiszem, hiányzott a szerelem. Most a világ egyik

legizgalmasabb, legelevenebb városában élek. Aki soha nem élt Tokióban, nem is tudja, milyen a modern világban élni. Mégis... a képzeletemben élő város nincs többé.

A szomorú városban tett hosszú sétáinkon Carl és én rengeteget beszélgettünk történelemről, a japánokról, amerikaiakról, művészetről, színházról, fiúkról és könyvekről, de arról is, hogy mekkora szerencsénk van, hogy olyan helyen élünk, ahol bizonyos értelemben kivételes, más szempontból viszont közömbös bánásmódban részesülünk. Sokan alábecsülik a közömbösséget. Bárcsak Európában is közömbösek lettek volna a zsidókkal! Ha nem ítélnének felettünk, bárkik lehetünk, akik csak akarunk; leggyakrabban önmagunk. Én azonban, egyik paradoxont a másikra halmozva, leginkább japán szerettem volna lenni. Úgy éreztem magam a társaságukban, ahogy amerikaiak között soha. Áthágtam a viselkedési szabályokat, amivel elnyertem a bizalmukat és elfogadtak, és ennek következtében otthon már idegennek éreztem magam.

MacArthur tábornokról már nem mondhatjuk el ugyanezt. Nem is találkozott a császárnál és miniszterelnöknél alacsonyabb rangú japánokkal, ezért a társasági élete nem volt túl mozgalmas. Nem tudott túl sokat Japánról, az ázsiaiakról, de ösztönösen tudta, mit kell tennie. Elég volt látni, ahogy belép vagy távozik a Dajcsi Életbiztosító épületében levő irodájába; akár egy no előadás paródiája. Ha a környéken jártunk, és nem volt jobb dolgunk, Carllal mindig megnéztük, és jót mulattunk rajta. A tömeget katonai rendőrök tartották távol, amikor a limuzin minden reggel, ugyanabban az időben az épület elé kanyarodott. A díszőrség sípszóra vigyázzba vágta magát; ugyanaz a katona, ugyanazzal a mozdulattal kinyitotta a limó ajtaját, a tábornok pedig kiszállt a kocsiból. Súlyomszerű profilját előbb jobbra, majd balra fordította, aztán fürgén, de nem túl gyorsan a bejárat ajtóhoz sietett. A vasárnap kivételével minden reggel lezajlott ez az izgalmas előadás.

Én apró fogaskerék voltam a CSEELF Polgári Tájékoztatási Iroda részlegén, és még jó ideig beértem volna ezzel a szerény beosztással, azonban a véletlenek rendszerint felülírják a legjobb terveinket is. Éreztem, hogy baj van, amikor egyik nap Murphyvel együtt Willoughby irodájába rendelték bennünket, mivel ez nem volt

megszokott dolog. Addig még Murphy is csak hivatalos alkalmakkor találkozott Willoughbyval. Mr. Capra ajánlása nélkül engem sem fogadott volna, és csak akkor jöttem rá, mekkora kiváltságban van részem, amikor a csapata tagja lettem.

Murphy sem számított semmi jóra, bár konzervatív léteére Dzsingisz kánhoz hasonlította a republikánus Willoughbyt. Az örök optimista Murphy arra tippelt, hogy jutalomra vagy előléptetésre terjesztették fel. Hatalmas fekete csizmájában és frissen nyírt hajával vidáman lépkedett a lépcsőn, mint egy jó katona. Kíváncsi voltam, mit akar tőlünk az öreg szörnyeteg. Egy külön szobába vezettek és ránk parancsoltak, hogy várjunk. Amikor egy fiatal tiszt szólt, hogy kövessük, már több mint másfél órája várakoztunk.

Körülnéztem Willoughby irodájában, és észrevettem a falon Franco tábornok kis ezüstkeretes fényképét. Nem bírtam elolvasni az apróbetűs feliratot, de Willoughby nevét ki lehetett venni.

– Uraim – szólalt meg emelkedett udvariassággal –, foglaljanak helyet.

Az előszobában Murphy sokkal nyugodtabbnak tűnt, mint idebenn, a CSEELF belső szentélyében.

Willoughby gondosan eltávolította az aranysávos csomagolást egy drága szivarról, és egy apró guillotine-szerű tárggyal lecsippentette a végét.

– Havannai – magyarázta. – A legjobb a világon. Észrevették, milyen sokat romlott a szivarok minősége? Ez nem tréfa. Mindig mondom, hogy a civilizáció a jó szivarok romlásával egyenes arányban hanyatlik.

A szivart végighúzta az orra alatt, enyhén súrolva Ronald Colman-bajuszát. Azon tűnődtem, vajon hová akar kilyukadni. A beszédmodora ugyanolyan bársonyos volt, mint amilyen nagyképű, és ez zavart.

– De – folytatta, miután meggyújtotta a szivart – nem ezért vágytam az önök kellemes társaságára. Uraim, amit ma szeretnék önökkel megbeszélni, az a japán küldetésünk jellege, pontosabban a legkényesebb küldetésé. Véleményem szerint a háború megnyerése csak egy volt a magasabb célok eléréséhez szükséges lépések közül. Azért vagyunk itt, hogy egy jobb világot építsünk, melynek a bizalom és megértés az alapja. „Fel fogjuk szabadítani a japánokat a

rabszolgaság alól”, és örök békét hozunk nekik. Emlékeznek ezekre a szavakra, uraim?

Murphy, aki mindenképpen szeretett volna jó benyomást kelteni és mert kellemesen meglepődött azon, hogy egy ilyen kérges szívű, vén tengerész, mint Willoughby ilyen nemes szavakat intézett hozzá, lelkesen bólogatni kezdett.

– Igenis uram. Bizony, hogy emlékszünk!

– Helyes – mondta Willoughby. – Helyes. Abban mindannyian egyetértünk, hogy nemes küldetésünk csak úgy lehet sikeres, ha a lehető legudvariasabban bánunk hajdani ellenségeinkkel. Nincs helye faji vagy hitbeli előítéleteknek. A legnagyobb mértékben meg kell felelnünk a hagyományoknak ebben a bátor és tiszteletre méltó szigetországban. Egyetértetek, uraim?

– Igen, uram. Természetesen, uram! – helyeselt Murphy, csaknem kiabálva.

– Nem fogjuk vakon ráerőltetni a szokásainkat egy idegen népre. A szabad világ megalkotása során tiszteletben fogjuk tartani a kultúráink és történelmünk közti különbségeket, ugye? Nem tehetünk úgy, mintha az egész világ egyetlen amerikai állam lenne, ugye? Végül is Japán nem Kansas vagy Nebraska.

– Nem, uram, bizony nem az – kiáltotta Murphy.

Ekkor Willoughby szünetet tartott, s a reggeli napfényben gomolygó szivarfüstjébe burkolózott.

– Nos, amennyiben mindannyian egyetértünk az elveket illetően, melyeket a Tábornok oly nagylelkűen előírt számunkra, legyenek kedvesek megmagyarázni, hogy az öreg ördögbe engedélyeztek egy bomlasztó, arrogáns, elfogult, gusztustalan vörös propagandát? – Ezzel kiköpött egy darab dohányt, és mély lélegzetet véve igyekezett erőt venni feltörő dühén. – Gyalázat! Gyalázat a művelt japán népre, de a teljes vállalkozásra is, amire oly sok pénzt és vért áldoztunk. Világosan fejeztem ki magam, uraim?

Nem értették, miről beszél. Ez csakis valami tévedés lehet. Murphy tiltakozni akart, de Willoughby leintette, mielőtt még megszólalhatott volna. Aztán felállt és járkálni kezdett, mintha tanteremben vagy templomban lennének.

– Amióta Japánban vagyok, sok kellemetlen pillanatban volt részem. Nem csoda, hiszen idegen országban vagyunk. Sajátosan

gondolkodnak és cselekednek. De soha, soha nem tapasztaltam ehhez fogható megaláztatást, mint amikor megláttam azt a komcsi propagandafilmet a japán miniszterelnök rezidenciáján. Ha Josida miniszterelnök úr, az a finom úriember hevesen tiltakozik a politikájukra irányuló támadások ellen, és mi durva tiszteletlenséget mutatunk a japán császár iránt, kit fognak istenként tisztelni a japánok? Mit mondjak a japán miniszterelnöknek? Halljam, uraim. Mi az ördögöt mondjak neki?

– De... – kezdte Murphy.

– Semmi de – állította le Willoughby szigorúan. – Tudják, mi ellen harcolunk? Nem fogják fel, mekkora örömet okoztunk a New York-i vörösök társaságának, akik boldogan szabotálnák a küldetésünket?

Úgy éreztem, egyenesen rám néz. Halvány fogalmam sem volt, miféle „társaságról” beszél. Rendkívül udvariasan megkérdeztem Willoughbytól, hogy melyik filmet látta Josida miniszterelnök úr rezidenciáján.

Ezzel csak rontottam a helyzeten.

– Ostoba fajankók! – őrgöngyölt Willoughby, s telefröcskölte nyállal makulátlan íróasztalát. – Ne játsszák meg a tudatlant! Maguk engedélyezték ezt a trágya *Sötét időket*, vagy mit, és még segédkeztek is benne. Mit akarnak? Forradalmat akarnak Japánban? Polgárháborút? Lázadást? Így fogják fel önök a békét és haladást? Nem, ezt nem engedhetem meg. Nem fogom hagyni! Visszavonatom a filmet az összes moziból, és azonnal betiltatom! Murphy, magát azonnal áthelyeztetem egy másik részlegre, ahol kevesebb kárt okozhat. Azt hiszem, a kézbesítőknél még szükség van pár emberre. Ami pedig magát illeti, fiatalember, óriási csalódást okozott. Csúnyán visszaélt a jóindulatommal. Idejön hozzám Mr. Capra ajánlásával, aztán szégyenszemre lejárhatja a hazáját. Capra jó hazafi. Csak várja ki, amíg ezt meghallja. A maga számára nincs többé hely az apparátusunkban. Végeztem, uraim.

– De uram – kezdte Murphy könnyeivel küszködve.

– Oszolj! – ordította Willoughby. Szó szerint azt tettünk.

AZ ELSŐ REAKCIÓM a pánik volt. Úgy éreztem magam, mint akit kiűztek az édenkertből. Állás nélkül nem maradhattam Japánban, otthon pedig képtelen lettem volna megbirkózni a számkivetettséggel.

Barátaim, Carl, Nobu és a többiek együtt éreztek velem. Nobu, a drága fiú, elsírta magát, amikor meghallotta, hogy elmegyek. Azonban egyikük sem tudott segíteni. Josiko meg sem lepődött, amikor elmeséltem neki, mi történt. Filmes berkekben már tudtak róla. Azon tűnődött, hogy vajon MacArthur tábornok tisztában van-e a helyzettel. Voltak magas rangú barátai is. Aztán támadt egy ötlete. Wesley F. Gunn ezredes... ő biztosan tud segíteni. Olyan elbűvölő ember. Rendez egy partit az új házában, Aszagajában, és mindkettőnket meghív.

Bár személyesen nem ismertem Gunn ezredest, a Különleges Műveletek részlegének vezetőjeként meglehetősen félelmetes híre volt. Azt is rebesgették róla, hogy legendás nőfaló, és állítólag még Hara Szecukót, az Örök Szüzet, Japán egyik leghíresebb filmsztárját is elcsábította. A klasszikus szépségű Hara ráadásul nagyon művelt volt, és ettől még kívánatosabbnak tűnt. Ennek ellenére a legtöbb, kegyeiért könyörgő férfi számára érinthetetlen maradt, mígnem – állítólag – megérkezett Gunn, és egy csapásra meghódította a szívét.

Josikónak kicsi, ám kislányosan bájosan – vastag párnákkal, süppedő szőnyegekkel, hatalmas babagyűjteménnyel, kínai tekercsekkel és számtalan, Josikót különböző hírességek társaságában ábrázoló fényképekkel – berendezett háza volt. Több fotón is felismertem Kavamurát, Ikebét, Hottát, de a legtöbbjük ismeretlen volt számomra. A nyugati stílusú nappaliban felfedeztem egy Josikót ábrázoló portrét még kislánykorából. Magas nyakú kínai ruhában volt. A művész kihangsúlyozta hatalmas szemeit és bíbor ajkát.

Gunn ezredes, aki Dietrich nevű szárnysegédje társaságában érkezett, nem volt egy Valentino alkat. Alacsony és kövérkés,

bikanyakú, rövid szőke, sörtehajú fickó volt. Dietrich sokkal jobban nézett ki, Gunnban azonban olyan energia feszült, ami könnyen agresszióba váltott, Felkapta Josikót és körbepörgette, miközben a lány tiltakozva sikkantott és apró lábaival kalimpált, A sokkal visszafogottabb Dietrich lepakolt néhány whiskyt, kolbászt, sajtot, parfümöt, hanglemezt, és különféle női fehérneműt tartalmazó dobozt, melyeket a katonai ellátó raktárból vételezett.

Gunn és Dietrich nem örült túlzottan a jelenlétemnek, és az est nagy részében ügyet sem vetettek rám, ami az első néhány pohár whisky elfogyasztása után egyre inkább eldurvult. Josiko megpróbálta felhívni Gunn figyelmét az ügyemre, de nem járt eredménnyel. Amikor hanglemezt cserélt a gramofonon, mindkét férfi fel akarta kérni egy táncra. Előre sejtettem, ki lesz a győztese ennek a versengésnek, ugyanis Gunn nyers, energikus közeledése sokkal hatásosabbnak bizonyult. Josiko lehunyta a szemét, miközben a férfi egy tangó közben hátradöntötte, felborítva néhány kibontott üveget, melynek a tartalma a padlóra ömlött. A férfi leült a díványra, s az ölébe emelte Josikót. Később járt és úgy éreztem, eleget láttam, ezért távozni készültem. Ám akkor Gunn, aki addig alig szólt hozzám, azt mondta, maradjak, mert Josiko énekelni szeretne nekünk. Josiko tiltakozott, túl sokat ivott.

– Kérem – könyörgött. – Kérem, ne. Hadd ne énekeljek ma este.

– De igen! – ordította Gunn.

– *Kínai éjszakák! Kínai éjszakák!* – kiabálta Dietrich.

Josiko kuncogva rázta a fejét, de Gunn letette az öléből, és ráparancsolt, hogy másszon fel arra az istenverte asztalra.

– Kérem, ne – könyörgött Josiko még mindig nevetve, bár a tekintete ijedten megrebbent. Gunn ledobálta az asztról az üres üvegeket és tányérokat, megragadta a kezét és az asztrra emelte.

– Énekelj! – szólt rá.

– *Kínai éjszakák!*

A két férfi tapsolni kezdett, mintha egy éjszakai bár műsora következne. Ő pedig énekelni kezdett, előbb habozva, majd egyre hangosabban, a férfiak pedig diadalittasan kiélvezték győzelmüket. A dal végén Josiko kezébe temette az arcát, és zokogni kezdett. Meg akartam védeni ezektől a vadállatoktól.

Gunn vastag, szőrös karjaiba kapta. Azt hittem, megüti, de aztán súgott valamit a fülébe, mire a lány vastag nyaka köré fonta karjait.

NYOMORÚSÁGOSAN éreztem magam. Lepukkant, felesleges, tehetetlen és reménytelen voltam. Hogyan segítsünk a japánokon ilyen szörnyetegekkel, mint Willoughby és Gunn? A japán militaristák sokkal kevesebb okot adtak a félelemre, és most a japánok a mi népünkkel szemben szorultak védelemre. Mit tehettem én, egy senki, akit ráadásul hazazavartak Amerikába?

Szörnyű önsajnálatban vergődve úgy döntöttem, begyűrök egyet Tony pizzáiból. Ez rendszerint a legsötétebb kétségbeesésemből is ki szokott rángatni. Az ízletes kolbász, hála a pepperoninak rendkívül finom volt. Csütörtök délután, egy órával az ebédidő után csak én és egy fekete hajú, morcos amerikai voltunk az étteremben. Tony előjött a konyhából.

– Szász, haver – ült le az asztalomhoz. Úgy nézett ki, mint egy kék, kétsoros öltönybe préselt nyugdíjas díjbirkózó. – Mi a pálya? – biccentett oda a másik vendégnek.

Alig ismertem Tonyt, ráadásul a gondjaim sem tartoztak rá, de mivel nem volt kivel megosztanom őket, mindent elmeséltem neki. Figyelmesen végighallgatott, majd amikor befejeztem, érdes brooklyni hangján így szólt:

– Hadd mondjak neked valamit erről az országról, kölyök. Ez az egész duma a demokráciáról és polgári jogokról, társadalmi egyenlőségről és feudalizmusról nem más, mint egy nagy rakás szar, csak hogy az amcsik jól érezzék magukat, Az olyan fickók, mint Willoughby nagy ívben tesznek Japánra, mert azt hiszik, ők a nagyfiúk. Na és az a Gunn fickó? A végén egy kalap szart sem fog érni. A japánoknak megvannak a saját módszereik, és ha száz évig élsz, akkor sem fogod kiismerni őket. Tudsz követni?

Bólogattam, bár nem igazán értettem, miket mond.

– Én nem vagyok olyan tojásfejű, mint a tieid – összegezte Tony, mintha magamtól nem jöttem volna rá. – De éppen elég mama-szannal meg papa-szannal volt dolgom ahhoz, hogy rájöjjek néhány dologra, amit könyvből nem lehet megtanulni. Itt minden a kapcsolatokról szól, kölyök. Ez az egész hely olyan, mint egy

kölcsönös kötelezettségek, tartozások, adósságok, kisebb-nagyobb szívességek hálózata, melyek mindegyike következményekkel jár. Minden szívesség felér egy tartozással. Neked nem tűnt fel, hogy a japánok a kisujjukat sem mozdítják, ha egy idegent elüt egy autó, vagy szívrohamot kap, vagy megtámad egy farka kóbor kutya? Nem azért, mert kegyetlenek, csak úgy vannak vele, hogy nem tartozik rájuk. Ha segítek neked, örökre az adósom leszel, érted? Így aztán minden japán beleillik abba a nagy, Japánnak nevezett hálóba, melynek közepén ott tanyázik a pók. Jelen esetben a császár. És ha valami komcsi elég ostoba ahhoz, hogy hozzávágjon egy követ, ő maga észre sem veszi, hiszen a pók nem mozdul, sőt az is lehet, hogy már nem is él, mint az egyik mesében, de ő az Isten, akinek minden alattvalója az adósa pusztán azáltal, hogy japánnak született.

Hottára gondoltam. Ő nem japán? Ő biztosan nem hódolt be a császárnak. Tony valóságos csiszolatlan gyémánt volt, ugyanakkor volt benne valami ravaszság vagy talán bölcsesség is.

– És mi? – kérdeztem – Velünk mi van? A japánok nekünk is adóssaink?

Tony jóindulatú megvetéssel nézett rám.

– Á... – mondta. – Ma itt vagyunk, holnapra eltűnünk, mint egy apró vízfodor Japán történelmének taván. Nem számít, mit teszünk.

– Akkor mit keresünk itt?

– Pénz, kefélés, túlélés, ez minden.

– Semmit sem tanulunk tőlük?

– Tanulni? Hadd mondjak neked valamit, kölyök. Az életben kétféleképpen tanulhatsz. Az én módszerem az üzlet; az, hogy mélyen belenyúlok a közös szarba. Hadd nézzem a te kezed, kölyök.

Megfogta a jobb kezem, megfordította és a tenyerembe csapott.

– Elég legyen a gyerekes hülyeségekből. Nekem ugyan sose volt hozzá tehetségem, de azt ajánlom, ülj vissza az iskolapadba és tanulj. Nyelveket, történelmet, művészetet, politikát, bármit. Addig tanulj, míg eleget nem tudsz, hogy amikor visszajössz, ne legyél te is olyan bunkó, mint a többi amerikai. Tudod, mi a baj azokkal az alakokkal, akik azt hiszik, szolgálatban vannak itt? Az, hogy szart

sem tudnak, de még ahhoz is hülyék, hogy rájöjjenek, hogy szart sem tudnak.

ELTARTOTT egy ideig, míg belerázódtam az „otthoni” életbe. Willoughby elbocsátott, de ennek ellenére sikerült ösztöndíjat szerezni a kormányzattól, és beiratkoztam a New York-i Columbia Egyetem japán tagozatára, melyet Bennet D. Wilson professzor, egy volt misszionárius vezetett, és akinek szakterülete az ainu nyelvtan volt. Azt hiszem, ő volt az utolsó élő ember, aki még beszélte ezt a nyelvet. Az 1920-as években lefordította az Újtestamentumot, ami szerintem fantasztikus vállalkozás volt, mivel alig maroknyi ainu létezett, aki el tudta olvasni, és tudtommal Wilson professzor műve volt az egyetlen ainu nyelvű írás. Nem tudott olyan jól japánul, és elég régimódi volt. Azt hallottam, hogy egyszer a császárral is találkozott, akit a Heja-kori hagyományos udvari köszöntéssel nyűgözött le. Rendkívüli pillanat lehetett.

Rajtam kívül még két idősebb férfi volt a csoportban, akik a kormánynak dolgoztak és eléggé maguknak valók voltak; egy borzalmasan pattanásos fickó, akit kizárólag a japán lenyomatok érdekeltek; egy feszes fenekű fickó, aki a tizennyolcadik századi konfucianizmust tanulmányozta; és volt egy lófarkas, foghíjas, barátságos lány még, aki azért tanult japánul, mert beleszeretett Arthur Waley *Gendzsi meséinek* fordításába. Leginkább vele tudtam szót érteni.

Tokió – a barátaim, a színház, a mozi, a kabócák hangja nyáron, az édesburgonya árusok, a nyilvános fürdők, a templomi tömjénzag és Kamamura fenyőinek illata, és nem utolsósorban a fiúk – viszont annyira hiányzott, hogy szinte fájt. New York nem Bowling Green, de nekem ez is rideg és örömtelen város volt, tele feszült emberekkel, akik csak a munkájuk után rohannak. Ami a románcot illeti, már a puszta gondolata is megrémített. Az első columbiai szemeszterem alatt agyonszúrtak egy fiatalembert, miután kikezdett egy másik egyetemistával. A gyilkos megúszta egy minimális büntetéssel. A legtöbb ember jogos önvédelemnek tekintette az ügyet. Mindenesetre, még ha vettem is volna a bátorságot, hogy közeledjek valamelyikhez, a durva bőrű, harsány amerikai férfiak egyáltalán

nem vonzottak. A homók, ha lehet, még rosszabbak voltak. Egyszer elmentem egy borzasztóan lehangoló bárba, valahol a Nyugati Negyedik utcában, a szűk nadrágos, rikácsoló szinglik törzshelyére, de úgy öt perc után inkább egyedül távoztam, vagyis inkább elmenekültem az éjszakába.

Így aztán visszahúzódtam a saját kis csigaházamba, a dobozos vagdaltat evőpálcikával ettem az egyetemi menzán, és talán kissé kihívóan próbáltam japán könyveket olvasni. Amikor valaki összeszedte a bátorságát, s a vállam fölött belenézett, majd kérdezett valamit, kurta, mogorva és elutasító válasszal ráztam le. Röviden szólva nyomorultnak és ellenszenvesnek éreztem magam, és az is voltam; egy ingerlékeny, felvágós, helyét nem lelő, önelégült alak. Nem szerettem magam a szülőházamban.

Bradley Martinnak köszönhetően mégis megnyílt egy hangyányit a magam köré emelt fal. A híres művészetkritikus és japán-szakértő Wilson professzor barátja volt, és időnként a Columbiára is ellátogatott, Részben azért is tette, hogy legeltesse szemét az egyetemista felhozatalon. Szerette a „fiatalokat”. Nos, rajtam megakadt a szeme, és mivel nyilvánvalóan tetszett a látvány, meghívott, hogy ebédeljünk együtt. A nyilvánosság előtt a hatalmas, húsos kentucky-i születésű Martin rendkívül finnyás és udvarias volt, s mindig tökéletesre szabott, diszkrét öltönyt és pöttyös nyakkendőt viselt. A magánéletben viszont egészen másképp viselkedett. Az öltönyt leggyakrabban kényelmes kimonó váltotta fel, az a fajta, amelyet a magukra legkevesebbet adó fürdők hoszteszei viselnek, vagy estélyi ruha, rengeteg ékszerrel. Pontosan úgy nézett ki, mint egy éltes dáma, bár viaszolt bajusza, púderozott arca és rúzsos szája rendkívül stílusosan hatott. Na, nem mintha azonnal meghívott volna számos pazar estélyeire, melyeket megbízható barátai, főleg esztéták tiszteletére rendezett, akik szintén érdeklődtek a japán dolgok iránt.

Kezdetben egy csöndes kis francia étteremben, a Biarritzban, vagy a Hatvanhetedik utca és Park Avenue sarkán levő lakásában találkoztunk, és a japán művészetről beszélgettünk. Martint főleg a Kano iskola művészete érdekelte. Rengeteget tanultam tőle. Eisen fametszeteivel illusztrált gyönyörű első kiadású könyvei voltak, és láttam nála három csodaszép pünkösdi rózsát és darut ábrázoló

Hoicu festményt is. A lakása olyan volt, mint a keleti szépségek szentélye; az Edo-kori paraván, a gyönyörű sötétbarna koreai rizsszekrényke, a virágmintás kínai selyemmel borított falak, a tizennyolcadik századi tibeti kőpénisz csak néhány a rendkívüli tárgyak közül.

Egy szombat délután ismeretségünk az öreguras tanár és igyekvő diák kapcsolatából hirtelen sokkal intimebbé vált. A *Connoisseur* című havilapról beszélgettünk, amit én nagyon szerettem, de nem engedhettem meg magamnak, hogy előfizessek rá. Miután elkészítette a kínai teát, Martin mögém állt, kezét a vállamra tette és egyik ujját lágyan végigfuttatta a gerincemen.

– Szeretném, ha elfogadnád tőlem ajándékba – dorombolta, miközben újabb felfedezőútra indult a hátamon. Nem voltam biztos benne, hogy mire is vonatkozik az ajánlata.

– *Connoisseur?* – puhatolóztam.

– Mmm – válaszolt, miközben ügyesen kigombolta az ingem. Martin nem volt kifejezetten a zsánerem, de bevallom, a tény, hogy hirtelen rajongóból a vágyai tárgya lettem, egyfajta nárcisztikus izgalmat váltott ki belőlem. Egyébként is, hosszú idő telt el azóta. Két héttel később a posta kikézbesítette az első *Connoisseur*-példányomat.

Szintén Martin lakásában találkoztam először Iszamu Nogucsival, a japán-amerikai szobrásszal. Martin nem vette fel a női ruháját; ez nem olyan alkalom volt. A többi meghívott Parker Tyler, a filmkritikus; Jimmy Merrill, a bagolyszerű szemüveget viselő ideges fiatal költő és egy Brook Hamson nevű hölgy volt, aki Edo-kori *necuke* gyűjteményéről volt híres. Számos más tehetsége mellett Martin kiváló szakács is volt, és isteni Sri Lanka-i halfej curryt tudott készíteni. Akkor este kínai vacsorát ettünk, a késő Edo-korból származó antik fekete lakkozott evőpálcikával.

Nogucsi kétségkívül a legszebb férfi volt, akit életemben láttam; finom, ugyanakkor cseppet sem nőies, átható keleti szemekkel, hosszú, érzéki ujjakkal és elefántcsont-sima homlokkal. Éppen akkor érkezett vissza Tokióból, és a japán művészeti magazinokban megjelent legújabb munkájáról beszélt. Úgy tűnt, hogy Iszamu kissé felborzolta a japán művészet állóvizét. Annak ellenére, hogy még a japán művészek is hátat fordítottak a klasszikus, „feudalizmussal”

fertőzött hagyományoknak, Iszamu ragyogó, új szobrokat mutatott be, melyeken nem csak a zen sziklakertek, de az ókori Hunivá halotti díszek hatása is érezhető volt. A japánokat, mint mondta, sokkolta, ugyanakkor elbűvölte a látvány. Erre a talajra ők maguk nem mertek rátévedni, még ha időnként éreztek is effajta csábítást.

Iszamu gyorsan, lázas lelkesedéssel beszélt, mintha nem lenne elég ideje, hogy mindent elmondjon, amit szeretne.

– Annyi gazdagság van ott – magyarázta. – És a japánok mindössze egyfajta modernizmust utánoznak, ami már évekkel ezelőtt kiment a divatból. Nem akarják észrevenni, hogy a saját hagyományuk sokkal modernebb, mint bánni, ami a nyugatról származik. A zen is avantgárd.

– Ah, a zen! – jegyezte meg Jimmy Merril. – Egy taps hangja.

– Azok a kamakurai Buddhák, hát nem a legimádnivalóbb tárgyak, amiket valaha is látott? – áradozott Mrs. Harrison. – Szerintem az az Unkej zseniális. Remélem, jól ejtem a nevét. Ismeri a munkáit, Nogucsi úr?

– Természetesen – felelte Iszamu kissé gorombán.

– A ki nem töltött tér annyi jelentést hordoz – kapcsolódott be Parker Tyler is, aki kezdte magát kissé elhanyagolva érezni. – A japán filmekben is ez van. Mizogucsi és így tovább.

– Naruszéban szintén – szóltam hozzá én is, mivel nem akartam kívül rekedni a beszélgetésen. – Főleg a *Tavaszi, ébredésben*.

– Az *Egy férjes asszony-frizurás férfiban* is – tette hozzá Tyler kissé bosszankodva.

Ő győzött. Erről a filmről még csak nem is hallottam. Így aztán csak bólogattam, és nem vettem tudomást Tyler önelégült mosolyáról.

Iszamu viszont nem szakértő, hanem rohanó fiatal művész volt, aki elmondása szerint alig várta, hogy visszatérjen Japánba. Annyi munka van még ott. Sürgető feladatának érezte, hogy újra felfedezze a japán hagyományokat, mivel, mint mondta, „a vérében vannak”. A tanulmányait ugyan New Yorkban, Párizsban és Rómában végezte, de Japán a zsigereiben van, mivel kora gyermekkorát az 1930-as években ott töltötte amerikai anyjával. Japán apja költő volt, akinek a japán harci szellemhez intézett híres ódája a háború után tiltólistára került. Később megtudtam, hogy

Iszamu és anyját az apja szinte elkergette otthonukból, és az Államokba visszatérve nyomorogni kényszerültek. A háború alatt Iszamu más japán-amerikaiakkal együtt Arizonába internálták. Hamarosan kikerült onnan, miután elcsábította a tábor női lakóinak felét. Iszamu ritkán beszélt életének erről az időszakáról. Egyébként is ritkán beszélt bármiről, aminek nem volt köze a művészethez, arról azonban gyakran és szívesen.

– Egy nép szelleme fellelhető a talajban, a sziklákban, ha az ember tudja, hogyan ássa elő. Ez az én küldetésem; hogy újra felfedezzem ezt a szellemet, mielőtt a japánok elfelejtik, hogy kik is ők.

Elbűvölt Iszamu lelkesedése, bár kissé zavart, és be kell vallanom, irigyeltem is. Milyen csodálatos lehet egyszerre nyugatinak és japánnak is lenni, gondoltam. Elemző intellektusát a kelet természetes érzékiségével ötvözte. Benne volt a két világ legjava. Ő születésétől fogva rendelkezett mindazzal, amit én csak apránként, fájdalmas, fárasztó tanulással bírtam elsajátítani. A japánok szerint, ha valaki egy nehéz készséget mesteri szintre fejleszt úgy, hogy az már második természetévé válik; például a zen íjász, aki bekötött szemmel is célba talál, „a testével tanul”. Azt kívántam, bárcsak képes lennék a testemmel megtanulni japánul.

MIUTÁN eljöttem Tokióból, semmit sem hallottam Josikóról. Jellemző. Amint kikerültem a látóteréből, el is felejtett. Igazság szerint nem hittem, hogy eljut Amerikába. A háború óta ez egyetlen filmszínésznőnek, Tanaka Kinujónak sikerült. Ő igazi nagyasszony volt, és állítólag maga MacArthur tábornok is közbenjárt az érdekében.

Így aztán igencsak meglepődtem, amikor egyik reggel a *New York Times* aznapi számában felfedeztem egy cikket az én imádott Josikóm Los Angeles-i érkezéséről. „Pillangókisasszony a városba repül”, hirdette a főcím. Pillangókisasszony némileg megváltoztatta ugyan a nevét; most éppen Shirley Yamaguchi kisasszony volt. Azt nyilatkozta a riportereknek, hogy mindig is nagy Shirley Temple rajongó volt. Azt is elárulta, hogy azért jött Amerikába, hogy megtanuljon csókolózni. Ezért, aztán a *San Diego Union* fotósa pofátlanul odakiáltotta – Miért nem kezded rögtön itt, szivi? – A fénykép, melyen Shirley csókot cuppant a fényképész elképedt arcára, az egész sajtóban megjelent, még a *New York Times* magasztos hasábjain is.

Eltelt néhány hónap, és még mindig nem találkoztam Josikóval (képtelen vagyok őt Shirley-nek hívni). Elfoglalták a Kaliforniában és Hawaiiin, a japán rajongóknak adott koncertjei. Aztán egyszer csak kaptam egy rövid, angol nyelvű levelet:

Drága Sidney-szan!

Rég nem lát. Időjárás Kaliforniában olyan napos. Érkezés New York június 5-én. Találkozzunk a Delmonicóban vacsorára hatkor.

Köszönöm. Viszlát hamarosan.

XX Shirley Y.

Ismét ő volt az, aki meghívott, bár én úgysem engedhettem meg magamnak a Delmonicót. Én érkeztem elsőként az étterembe. Amikor közöltem a pincérrel, hogy Yamaguchi néven foglaltattunk asztalt, úgy nézett rám, mint valami csalóra. Akkoriban ritkán lehetett

japán neveket hallani New Yorkban. Szerencsére hamarosan Josiko is befutott. Magas nyakú, ezüst krizantém mintás, karmazsin kínai ruhájában olyan gyönyörű volt, mint egy díva.

– Josiko! – kiáltottam örömben, hogy ennyi idő után ismét láthatom.

– Sid-szan, Shirley vagyok. Elvégre az Államokban vagyunk, nem?

Rendkívül izgatott volt. Annyi mindent el kell mesélnie! Ó, az emberek, akikkel találkozott! Charlie és Yul és King! Fogalmam sem volt, kikről beszél, ezért megkértem, hogy lassítson egy kicsit. Vigyáztam, nehogy a nevén kelljen szólítanom. Mire kihozták a finom bélszínszeleteket, teljesen képben voltam. Találkozott Charlie Chaplinnel, Yul Brinnerral (egy színésszel) és King Vidorral, Kavamura egyik régi rendező ismerősével. Charlie a jelek szerint imádta a japán kultúrát, és érdeklődve hallgatta a világbékére vonatkozó nézeteit.

– Yul olyan édes pofa, Sidney-szan. Lehet, hogy a Broadwayn együtt fogunk játszani *A király és énben*. A Broadwayn! Én egy sziámi hercegnőt alakítok, Yul pedig a sziámi királyt. Yul imádja, ahogy énekelek. El tudja képzelni, Sidney-szan, Shirley Yamaguchi egy Broadway-musicalben! A Broadway után pedig egy hollywoodi filmben szeretnék szerepelni.

Ó, mennyire imádta „az Államokat”, a nyitottságot, az üzleties szokásokat.

– Sid – sikította –, azt hiszem, otthon érzem magam ebben az országban. Tudja, egy kicsit emlékeztet Kínára.

Természetesen örültem, hogy így érez. Megkérdeztem, hogy a kiutazási megszorítások ellenére hogyan sikerült eljutnia Amerikába. Elvégre Japán még mindig megszállt ország volt.

– Emlékszik Gunn őrnagyra?

Hát persze, hogy emlékeztem. Még most is kirázott tőle a hideg.

– Ő intézte el. Jó fiú, tényleg. Gondoskodott róla, hogy a családom elég ételmet kapjon a PX-ből.

Nem akartam tudni, mennyibe került ez neki, és érthető módon azt sem, hogy vajon Josiko önként vállalkozott-e minderre.

Ehelyett Charlie-ról és Yulról beszélgettünk. Charlie imádta Japánt. Egy Richard Neutra nevű építész házában találkoztak, és

Charlie egy japán néptánc sajátos változatával szórakoztatta a vendégeket. Aztán Josiko japán népdalokat énekelt. Örült, hogy senki sem követelte a *Kínai éjszakákat*. Még az L. A.-i és honolulu japán rajongóinak sem énekelte el, bármennyire is kérelték. Ezért olyan nagy dolog, hogy felléphet *A király és énben*. Új kezdet, egy újjászületés volt, ahogyan Shirley Yamaguchi debütálása a világszínpadon is az volt, – Tudja, Yul félig ázsiai – mondta, miután a pincér elvitte a tányérját a fele bélszínnel. – Már első találkozásunkkor olyan volt, mintha ezer éve ismernénk egymást. Hozzám hasonlóan ő is világpolgár, nyugati férfi, ázsiai lélekkel. Az igazi neve Khan, és Harbinban nőtt fel. Az apja mongol, az anyja román cigány. Meghívott ebédre egy orosz étterembe, a Charochka-ba. Annyi otthoni emléket ébresztett fel bennem. Mását, aki megmentette az életemet, a fantomfilmet, amit Harbinban forgattunk, Dimitrijt és a Harbini Opera Társaságot.

Itt egy kis szünetet tartott és apró ujjacskájával elmorzsolgott egy könnycseppet. Mindössze egy pillanatig tartott, aztán újra ömleni kezdtek belőle a szavak.

– Aztán Yul elvitt a Santa Monica-i házába, és gitározott és oroszul énekelt nekem. Ő megérti, mit érzek.

– Aztán mi történt?

Kuncogni kezdett és játékosan a karomra csapott.

– Sid-szan, ne legyen ilyen szemtelen.

– Ó, édesem – mondtam.

– Attól tartok – búgta – nem fogom tudni önöket bemutatni egymásnak. Tudja, rettenetesen féltékeny.

– De hiszen... – tiltakoztam. Nem várta meg, hogy befejezzem.

– Tudom – mondta – hogy maga nem olyan. Tudom, hogy nem érdeklém, mint nő, de...

Nem derült ki, pontosan mire gondolt, de úgy döntöttem, jobb, ha ennyiben hagyjuk.

JOSIKÓVAL beszélünk néhányszor telefonon, de legközelebb a tévében láttam viszont, az *Ed Sullivan Show*-ban. Ez épp jókor jött, mivel *A király és én* meghallgatása nem sikerült valami fényesen. Talán Yul meggondolta magát, mindenesetre a sziámi hercegnőről szőtt álmok nem váltak valóra. Elhatározta, hogy tökéletesíti angol nyelvtudását, ezért tanárt fogadott, aki segített javítani a kiejtésén, az l-eken meg r-eken, meg egyáltalán. Időközben az *Ed Sullivan Show*-ban kezdetét vette amerikai karrierje. Rendkívül izgatott volt.

– Tudja – mondta egyszer –, ezt egész Amerikában látni fogják.

Az Upper East Side-on Brad Martin barátainál, az Ovada házaspárnál néztem meg a show-t. A műtárgy gyűjteményükből kiindulva (többek között egy ritka Hokuszej festménytekercs és számos Ken Ibuki kőszobor) Ovada-szan nagyon gazdag ember lehetett, Irodalmi és politikai esszéket írt egy tekintélyes japán újság számára és azzal kérkedett, hogy „nagyon haladó”. Kavamura révén, aki a jelek szerint mindenkit ismert, aki fontos volt, az Ovada család is kapcsolatban állt Josikóval.

Iszami is ott volt a partin, és szokás szerint remekül nézett ki, akárcsak Brad, aki eléggé hűvösen viselkedett, miután véget vetettem a viszonyunknak. Meg sem lepődtem, amikor egyik napról a másikra megszűnt a *Connoisseur* előfizetésem. Brad kezdettől fogva morcos hangulatban volt, és szarkasztikus megjegyzéseket fűzött a műsorhoz. A show első vendége egy fűrészszel muzsikáló férfi volt. Aztán következett Joe DiMaggio, rikítóan tarka öltönyben.

– Úristen – kiáltott fel Brad. – Nézzék azt az orrot! Minden alkalmat megragadott, hogy végigfecsejje a DiMaggio interjút, ami nem is érdekelte a társaságot, mivel senki sem rajongott a baseballért. Ovada úr volt az egyetlen kivétel, de ő túlságosan udvarias volt, hogy szóvá tegye.

Amint a stúdió zenekara belekezdett a *Pillangókisasszony* nyitányába, tudtam, hogy érkezett Josiko nagy pillanata. Sullivan felkonferálta:

– És most, hölgyeim és uraim, következzen Tokióból, Japánból, a Fudzsjama-hegy és a gésák országából, hölgyeim és uraim, a Cso-cso-szanok leszármazottja, jó barátom, a gyönyörű, tehetséges, a rejtélyes Shirley Yamaguchi!

És akkor ott volt ő, az én jó barátom, szoros narancsszínű obival átkötött, feszes citromsárga kimonóban. Belemosolygott a kamerába és meghajolt Sullivan felé, aki nagyon választékosan viszonzta a gesztust, aztán Josiko még egyszer meghajolt, ezúttal kissé mélyebben, mire Sullivan térdre vetette magát, hangos nevetést csalva ki a nézőkből.

– Ó, istenem – sóhajtott Brad. – Most nézzék azt a kimonót! Nem láttam ilyet, mióta hazajöttem Atamiból. Úgy néz ki, mint egy fürdőszobás kurva.

– Japánban nagyon sok teát isznak – kezdte Sullivan. Josiko nevetett, és azt válaszolta, hogy ez így igaz. – Viszont nem úgy isszák a teát, mint mi, ugye?

– Nem, tényleg nem, Ed-szan.

– A japánok nagyon-nagyon udvalias emberek – mondta Sullivan, mire Josiko kuncogni kezdett. Brad felnyögött. Az Ovada házaspár kifejezéstelen arccal nézte.

– Yamaguchi-szan kisasszony itt most megmutatja nekünk, hogyan isszák a teát szertartásosan.

– Igen, Ed-szan, megmutatom – válaszolt Josiko, miközben rendre előkerültek a teaszertartás kellékei. Letérdelt és egy bambuszággal megkeverte a keserű zöldteát, a közben elmagyarázta Sullivannek és a vigyorgó Joe DiMaggiónak, hogy mi zajlik. Amikor a tea elkészült, a csészét odakínálta DiMaggiónak. Az gyanakodva beleszagolt, majd vigyorogva továbbadta Sullivannek, aki elvette, meghajolt Josiko felé, és belekortyolt. Megköszönte a torkát, mintha mérget nyelt volna, ismét meghajolt Josiko felé és megköszönte a finom teát.

– Jézusom – mondta Brad.

– Végül is mire számított? – kérdezte Ovada asszony.

Iszamu volt az egyetlen, aki szótlanul nézte végig a folyamatot. Úgy meredt a televízió képernyőjére, mintha legalábbis üres vászon vagy nyers kódarab lenne.

A zenekar belekezdett egy másik slágerbe, egy különös, kínai hangvételű jazzbe. Aztán megszólalt a gong. Shirley a mikrofon mögé állt, és Sullivan felkonferálta a *Csa-csa Cso-csoszan* című dalt. Shirley lágyan ringatózva énekelt.

*Csocsoszan, Csocsoszan vagyok, a japán pillangó,
Énekelek és táncolok, és csa-csa-csa-csa.
Minden módon boldoggá teszek.*

Amikor vége lett, egyikünk sem tudta, mit mondjon. Brad a szemeit forgatta. Az Ovada házaspár tartózkodott a kommentártól. Végül Iszamu törte meg a kínos csendet.

– Nagyszerű lány – mondta. – Nagyon figyelemreméltó. Találkoznom kell vele. Életbevágóan fontos, hogy találkozzam vele...

– Ez csak természetes – kiáltotta Ovada asszony, és a csengőt megnyomva utasította a szobalányt, hogy hozzon némi japán harapnivalót. A tévénézéstől mindenki megéhezett.

EGY ÉVET töltöttem a Columbia Egyetemen. Ennyi idő alatt megtanultam viszonylag kevés hibával japánul társalogni, bár az olvasás még csak alapfokon ment. Ennek egyik oka a tankönyvünk volt, mivel elég sajátos módon, a háború idején készült a titkosszolgálati tisztok számára. Olyan szavak voltak benne, mint a „mozsárágyú”, vagy „a kantoni hadsereg alhadnagya”. Az olvasókönyvünk jellegzetes mondatai, például „Apa partra szállt Mandzsukuóban, hogy hadnagyként csatlakozzon a kantoni hadsereghez”, nem volt túlzottan rejtélyes, és meglehetősen korlátozott volt a használhatósága. Kezdetnek ez is megtette. Azonban sokkal fontosabb volt, hogy olyan embereket találjak, akiknek segítségével tovább fejleszthetem japán tudásomat, mert mielőbb vissza akartam térni álmaim országába.

Óriási kihívást jelentett azoknak a könyveknek az olvasása, melyek igazán tetszettek. Megpróbáltam kibetűzni néhány rövid Kavabata történetet, és sikerült is megértenem annyit, hogy a többit kikövetkeztessem. Mintha egy idegen nyelvű filmet néztem volna.

Friss nyelvtudásomat az Ovada házaspárnál is próbára tettem, akik lelkesen dicsérték az erőfeszítésemet, amikor azt hittem, hihetetlen bölcsességeket mondok, de katonai zsargonom, a tanárom régies beszédstílusával keveredve időnként ezeket a kedves szocialistákat is nevetésre készítette. Úgy éreztem magam, mint egy jutalomhalért játszó, rosszul betanított foka, egy szégyentelen ripacs.

Az Ovada házaspár tényleg nagyon gazdag volt (a férfi nagyapja feltalált egy új selyemszövő technikát, a neje pedig egy szójaszóst gyártó családból származott), és rendkívül nagylelkűen bántak a pénzzel. A partijaikon részt vevő vendégek – orientalista esztéták, a „haladó” eszmék aktivistái, és művészek – kitűnő körökből kerültek ki. Én a saját köreimhez, a szórakoztató senkik közé tartoztam. Ovada asszony igen szórakoztatónak tartott és eléggé megbízott bennem, hogy részben úgy kezeljen, mint egy önfejű gyereket, részben pedig, mint gyóntatót; ezt a szerepet gyakran játszottam el a

barátnőim előtt is. Nálam a házaselet apró problémái mindig együtt érző fülekre találtak, csakúgy, mint a férj apró hűtlenkedései, beteljesületlen vágyai, a felesége „ideáljai” iránti érdektelenség és a feleség politikai visszásságok iránti megvetése. Úgy éreztem, jobban ismerem Ovada urat, mint ő maga. Ez egyfajta hatalmat adott, a kém csekély hatalmát, ami, kissé szégyenkezve ugyan, de be kell vallanom, szórakoztatott. Pénz és hírnév híján a titkok ismerete volt az egyetlen tőkém.

Az Ovada házaspárnál került sor arra az emlékezetes estére is, amikor Josiko először találkozott Iszamuval. Néhányan már a szobában voltunk és McCarthy szenátor rémtetteiről beszélgettünk, hiszen akkoriban ez volt a haladó összejövetelek közös beszédtemája.

– Hogy kiüldözték szegény Charlie Chaplint – mondta Ovada asszony. – Nem is tudom, hogyan élhetünk tovább ebben az országban.

Iszamu kijelentette, ő már nem érzi magát amerikainak, és mielőbb vissza akar térni Japánba.

– Az új Japánban – mondta – még a kommunisták is szabadon véleményt, nyilváníthatnak. Soha nem gondoltam, hogy egyszer ezt fogom mondani, de büszke vagyok, hogy japán lehetek. Annyi remény van ott, és az emberek szomjaznak a tudásra.

– Ez így van – szólalt meg Brad, és pezsgőspoharát az „új Japánra” emelte.

– És a mi drága Charlie Chaplinünkre – egészítette ki Ovada asszony.

– Charlie-ra – csatlakoztunk.

Abban a pillanatban Josiko belibbent a szobába. Orgonaszínű kimonójában és tengerészkék vállkendőjében szebb volt, mint valaha.

– Charlie Chaplin? – kérdezte. – Ó, imádom Charlie-t. Senki sem annyira elkötelezett a béke iránt, mint Charlie. Imádja Japánt. Tudják, folyton a háború előtti Japánban tett utazásáról beszélt. Azt mondta, hogy a Nara Hotelban vannak a világ legjobb fürdőszobái. Charlie rendkívül kényes a fürdőszobákra. Egyik embere csak a fürdőszobát ellenőrzi, még a magánházakban is, mielőtt betenné oda a lábát.

Iszamu fürkészve nézte Josikót, magába szívva a látványt azokkal a nagy, éhes barna szemekkel. Amikor Ovada asszony bemutatta őket egymásnak, nyilvánvaló volt, hogy Josikónak fogalma nincs, kicsoda is Iszamu. Amikor megtudta, hogy művész, ártatlanul megkérdezte:

– Ezek szerint ön híres?

Erre Ovada asszony megmutatta neki a japán művészeti magazinokban megjelent munkáit. Josiko erre szemmel láthatóan meghatódott és megkérdezte, hány éves.

– Mit számít? – felelte Iszamu, aki lényegesen többet tudott a lányról, s két keze közé fogta Josiko apró, fehér kezét, – Ön is közénk tartozik, nemde? A történelem hányatott sorsú gyermekei. Én a hadseregben, itt, az Államokban, ön pedig Kínában. Máshonnan jöttünk, mégis egy helyre tartozunk; az egyetlen helyre, ami számít, az igazi otthonunkhoz, a művészet hazájához.

Izgatottan figyeltem, amint az ígéret apró lángocskája egyre forróbb csábításba csap át. Szemem előtt zajlott az egész, a lány szeme elkerekedett, szája enyhén kinyílt.

– A militaristák kihasználták, ugye? – folytatta.

– Igen, ez történt – sóhajtott Josiko.

– Nagyon nehéz lehetett.

– Igen, az volt – suttogta, és feltörő könnyei végigszántották fehérre sminkelt arcát.

ISZAMU és Josiko Tokióban házasodott össze 1951-ben, egy hideg decemberi napon, három hónappal azután, hogy Japán és az Egyesült Államok San Franciscóban aláírta a békeszerződést, és hivatalosan is véget vetettek a megszállásnak. Abban az évben, tavasszal a *Japán Evening Post* filmtudósítójaként nekem is sikerült visszatérnem Tokióba. Nem volt különösebben jól fizető állás, de szerettem. Drága barátom, Carl intézte el, aki ismerte a kiadót, egy dadogó, pipázó, Cecil Sinatori nevű férfit. Cecil angliai gyermekkorára, amire rendkívül büszke volt, még mindig meglátszott a tweed iránti szenvedélyében, és végtelen sok elcsépelet anekdotát ismert régen halott irodalmi alakokról, akiknek londoni hőstettei végtelen elragadtatással töltötték el. Max Beerbohm nevének említésére sóvárgó kifejezés jelent meg keskeny arcán.

– T-t-t-udta, h-h-hogy B-B-B-Beerbohm úgy beszélt az é-é-érzelmekről, mint v-v-valami gyakorlatról?

– Nem, nem tudtam.

– Azt m-m-mondta: „Addig f-f-feküdj, míg az é-é-érzések elkopnak”. Ha-ha-ha.

Max Beerbohm történeteinek végigszenvedése csekély ár volt ahhoz képest, hogy visszatérhettem imádott Japánomba.

Kevesebb mint egyévnyi távollét után alig ismertem rá Tokió egyes részeire, főleg a Ginza-térségre. A romokat pompás, új épületek váltották fel. Az emberek jobban öltözködtek, és kevésbé rezignáltak, fürgébben, üzletiesebben mozogtak. Már nem a feketepiac volt az egyetlen hely, ahol be lehetett szerezni az élelmiszereket és a többi árucikkeket. Tele voltak az üzletek, ahol méltányos áron lehetett vásárolni. A fiatal nagymenők még mindig uralmuk alatt tartották Sibuja és Sinkuju egyes részeit, ám a cápabőr öltönyt az 1940-es években dívó hawaii ingek váltották fel. A japánok már másképp viselkedtek az idegenekkel, főként az amerikaiakkal. Ahhoz túl udvariasak és kétségkívül megfélemlítettek voltak, hogy nyíltan kifejezzék az ellenségeskedésüket, de a régi tiszteletadás megkopott. Kevesebb volt a „Japán kibaszott jó”, és több az „USA

kibaszottul nem jó”. Kevesebb a *Tokió boogie-woogie* és több a *Nagaszaki könnyei* (1951 nagy slágere).

Mivel el tudtam olvasni a hirdetőtáblákat, a tartalmukat szórakoztatónak és bosszantónak találtam; szórakoztatónak, mivel már semmiféle titkot nem rejtettek, és ugyanabból az okból kifolyólag bosszantónak. Azok a gyönyörű neon- és festett írásjelek is elvesztették egzotikus varázsukat, mert most már tudtam, hogy csupán egy új sörmárkát vagy hajszeszt hirdetnek.

Ott gyakoroltam japán nyelvtudásomat, ahol csak lehetett. Egyes japánok azonban süketnek és némának tették magukat, és nem akarták tudomásul venni, hogy egy külföldi is képes megtanulni a nyelvüket. Még a legegyszerűbb, legalapvetőbb mondatra is (pl. „Kérem, vigyen a Ginzába.”) olyan értetlenül bambultak, mintha szuahéliul szólaltam volna meg. A leggyakoribb reakció a legteljesebb hitetlenkedés volt. Gyakran úgy éreztem magam, mint egy bűvész, akinek egy ügyes trükkkel sikerült elkápráztatnia közönségét.

A japán filmeket azonban sokkal jobban megértettem, mint korábban, bár messze nem tökéletesen. Számtalan órát kellett eltöltenem a sötét teremben ahhoz, hogy kikövetkeztessem, mi folyik a vetítővászonon, miközben orrom telítődött a kedvenc rizs-süteményem és a pomádé illatával. Ezt követően csavarogni indultam az Ueno park körül, ahol állandó csábítást jelentettek számomra az ott lebzselő férfiak. Időnként a biztatóan induló társalgásaim ezzel véget is értek. Kellemes beszélgetések voltak, melyek folyamatosan bővítették a szókincsemet, s katonai és modoros, udvari nyelvezetű kifejezéseimet lassacskán változatos és modernebb dialektus váltotta fel. Időnként sor került egy-egy intimebben végződő ismerkedésre is, amiért néma tisztelettel kell adóznom. Névtelenül, a térdemen, kapkodva; nincs ennél nagyobb eksztázis, vagy szabadságérzet.

Az esküvőre decemberben, pontosabban 28-án került sor. Elkísértem Iszamut a Haneda Nemzetközi Repülőtérre a menyasszonya elé. Iszamu akkor már hónapok óta nem találkozott Josikóval, és olyan vidám volt, mint egy zöldfülű kamasz. Josikót lefoglalta első amerikai filmjének a forgatása, melyben egy amerikai katonafeleséget alakított, aki a Távolságtól tér haza Kaliforniába.

A filmet Los Angelesben és környékén forgatták. A hollywoodi szerepléséről szóló hírek főcímként jelentek meg a japán lapokban, így aztán fogadtatása a Hanedán legalább olyan látványos volt, mint Charlie Chapliné lehetett; az összes újság és magazin riporterei ott tolongtak, és olyan kavarodás keletkezett, hogy Iszamuval alig bírtuk megközelíteni a vámkijáratot. A hangosbeszélőn folyamatosan tájékoztattak arról, hogy mennyi idő van még az érkezésig: „Harminc perc, tizenöt perc, tíz perc... leszállt! Shirley Yamaguchi hazatért a szülőföldjére amerikai útjáról, Hollywoodból!”

Senkit sem érdekelt, hogy Haneda véletlenül sem volt a szülőföldje, legkevésbé Josikót, aki végül a magnéziumlámpák villogása közepette feltűnt az kijáratnál. A szemfülesebb riporterek egymást taposva, kiabálva igyekeztek legalább egy pillantását elkapni. A sajtókonferencia számára már előkészítettek egy virággal díszített dobogót. A minden ízében hollywoodi díva kinézetű Josiko hatalmas napszemüvegben, fehér kesztyűben és virágos ruhában a mikrofonhoz lépett, karját meglengette a tömeg felé és angolul köszönt:

– Hello, fiúk, rég találkoztunk!

Erre még nagyobb lett a zűrzavar, záporoztak a kérdések. Mit evett az Államokban? Megszokta-e az amerikai fürdőszobákat? Nagyon nagyok ott a házak? Kikkel találkozott Hollywoodban? Mit gondolnak az amerikaiak Japánról?

Iszamu megpróbálta átverekedni magát a tömegen, de a riporterek erőszakosan elálltak az útját; nyilván azt hitték, ő is közülük való és előre akar furakodni. Viszont a Majnicsi egyik kritikus, aki a nyakát nyújtogatva próbált jobb szögbe kerülni, felismerte Iszamut és a nevéen szólította. Erre Iszamut kézzől-kézre adva tolni kezdték előre, míg mások fényképet próbáltak készíteni róla is. Iszamu láttán Josiko odakiáltott:

– Hé, Iszamu-szan! Gyere ide!

– Csókot! Csókot! – skandálták a riporterek, amint Josiko felsegítette elgyötört, vőlegényét a dobogóra.

– Csókot! Csókot! – követelték a jelenlévők. Iszamu, látható zavara ellenére, megcsókolta. Amikor elhúzódott, Josiko újra maga felé húzta a fejét és újabb lehetőséget adott a fotósoknak, hogy megörökítsék a fiatal pár csókját a reggeli kiadás számára, Ezt

követően egészen az esküvőig nem is találkoztam a boldog párral. Bezárkóztak az Imperial Szálló nászutas lakosztályába, vagy inkább úgy mondanám, elmenekültek a fotóriporterek ostroma elől, akik éjjel-nappal lesben álltak. A szobájuk függönye három teljes napig nem mozdult. Sok évvel később visszaidéztem ezt, az időt, amikor találkoztam egy papírművessel, aki ismerte a fiatalokat még abból az időszakból, amikor Iszamu japán stílusú világítótesteket készített a gifui prefektúrán. A kézműves reggelente egy régi buddhista templomnál találkozott Iszamuval, ahová Josikóval elbújtak.

– Sokat tanultam a szerelem erejéről – mondta a kézműves ünnepélyes hangon. Megkérdeztem, mire gondol. – Japánban – magyarázta – a férfiak és nők nem mutatják ki nyíltan egymás iránti vágyukat. De Nogucsi-szan és Jamagucsi-szan képtelen volt betelni egymással. Órákra bezárkóztak a templomba. Még a nyilvánosság előtt is állandóan megérintették, csókolták és ölelték egymást, mint a macskák. Tudja, az amerikaiak sokkal őszintébbek és nyíltabbak. Ez jó. Mi, japánok is megtanulhatnánk ezt.

Iszamu és Josiko a saját esküvői fogadását is lekéste. A Manyo'en-ben, egy régi nemesi palotában került rá sor, aminek valahogyan sikerült megúsznia a háború pusztítását. Az 1700-as évekbeli kert az egyik leghíresebb Japánban. A *Kínai énekeskönyv* egyik ősi költeményének miniatűr tájképét idéző apró hegyei és tavai, miniatűr fáit, templomai és szentélyei voltak, valamint egy picike teaház a fasor előtt, melyen évszaktól függően cseresznyevirág vagy azálea ragyogott. Mivel az esküvő télen volt, a fákat bambuszernyőkkel védték a hóesés ellen. Még soha nem láttam azelőtt ernyős fákat.

A fogadás előtt a menyasszony és vőlegény helyet foglalt az aranyozott paraván előtt. Iszamu szürke kimonóban és alkalminak tűnő fekete nadrágban, Josiko vastag arany selyemövével átkötött fehér kimonóban volt. Ahogy ott ültek teljesen mozdulatlanul, olyanok voltak, mint két gyönyörű szobor. Iszamu maga tervezte a ruháikat, és a menyasszonyt is ő sminkelte ki. Iszamu *hakamája* a Kabuki Színház udvaroncai által használatos ing egyfajta nyugati változatának tűnt. Josiko kapcsos, gombos kimonója olyan volt, mint egy nyugati estélyi ruha. A sminkje is szokatlan volt; Iszamu azt mondta, a *Gendzsi meséje* ihlette meg. Fehérre festett arcával,

ragyogó vörös ajkaival olyan volt, mint egy drága japán baba. Ajkai akár a rózsaszirmok, molylepke szárnyaihoz hasonló szemöldökét pedig a tizedik századi udvarhölgyek stílusában magasan a homlokára került.

Tudtommal én voltam az egyetlen külföldi az esküvőn. Josikónak viszont számos japán rajongója eljött. Itt volt Ikebe; Hotta, aki úgy nézett ki, mint egy lesóványodott mártír, valamint Mifune, aki csodálatos, hatalmas fehér családi címerrel díszített fekete kimonót öltött a jeles alkalomra. Kuroszava aprókat hajlongott, ha kérdeztek tőle valamit. Josiko apja nem volt jelen, így aztán a nyájas arcú Kavamura volt az, aki ékes szóvirágokkal tarkított beszédében bemutatta a menyasszonyt. Megemlítette Josiko Kína iránti szeretetét és a béke iránti elkötelezettségét is. Hotta is megemlítette Kínát a beszédében, és örömét fejezte ki afelett, hogy „Mao elnök, a legnagyobb huszadik századi ázsiai vezetésével végre beköszöntött a béke és igazság az új Kínába”.

A beszédek után Iszamu asztaltól asztalig repkedett; hosszú kabátujjával és szélesen lobogó nadrágjában olyan volt, mint egy nagy madár. Váltottunk néhány szót, mire Kavamura nevetni nevetve megjegyezte, hogy tökéletesen beszélünk japánul.

– Jobban, mint mi, japánok – helyeselt egy tiszteletreméltó öreg festő, Umehara Rjuzaburo.

Erre Mifune jóindulatúan felkacagott.

– Most aztán tényleg nemzetköziek lettünk. Ez jó. Ez nagyon jó.

Egyetlen apró mozzanat zavarta meg az ünnepi hangulatot. Amikor kivonultunk a főcsarnokból, a Bőgő Szarvas pavilonból, a fotóriporterek könyörögtek a mosolygó Josikónak és a morcos Iszamunak, hogy erre vagy arra nézzenek, egy jól szabott, de piszkos öltönyös férfi hirtelen Josiko felé iramodott. Olyan gyorsan történt, hogy meg sem figyelhettem az arcát; csak sebzett vadállathoz hasonló vad tűzben égő szemére emlékszem. Josiko arcára kiült a döbbenet.

– Szato-szan! – kiáltotta, és elfordult.

– Josiko-csan, beszélünk kell! – felelte a férfi, ám a Manyo'en személyzete már el is vonszolta a helyszínről, mint egy kóbor kutyát. Később megkérdeztem Josikót, hogy ki volt az a férfi. Egy pillanatig azt hittem, hogy az apja volt. Azt felelte, hogy nagyon régi történet.

Micsoda? Egy ideig nem válaszolt. Aztán elmondta, hogy még a háború idején ismerte meg Mandzsúriában, de az nagyon régen volt. Nem akart beszélni róla. Mivel láthatóan rosszkedve volt, nem erőltettem. A másnapi újságokban nem tettek említést erről az incidensről, bár minden másról részletesen beszámoltak, sőt a vendégek teljes névsorát is leközltek. Ismét elcsodálkoztam azon, hogy a japánok mennyire figyelmen kívül hagyják azokat a dolgokat, melyeket nem akarnak észrevenni. A férfi arcán ülő rémület hosszú időre az agyamba vésődött. Úgy tűnt, mintha menekült volna valaki vagy valami elől. A legfurcsább az volt, hogy amikor másnap ismét megkérdeztem Josikót, azt válaszolta, hogy nem emlékszik semmiféle incidensre. Még viccelődött is:

– Kísértetet látott, Sid-szan!

Az esküvőre vonatkozó általános japán véleményt az *Aszahi Simbun* társasági rovatának szalagcímében olvastam: „Az amerikai avantgárd művész egy gyönyörű, absztrakt esküvő keretén belül nőül vette a japán filmsztárt”.

A KAMAKURAI ház túlságosan is tökéletes volt. A hagyományos, rusztikus szépségű festményeket, az Edo-kori tekerceket, a régi Japánt megálmódó modern japán festményeket vagy a történelmi filmek díszleteit idézte. Az örökzöld rizsföldek és a bíbor Kamakura-hegyek ölében megbújó főépület egy kiváló, japán stílust képviselő festő, Nambecu Ogata tulajdonában volt. Olyan híres volt, hogy az emberek egyszerűen csak Nambecunak hívták. Madarakat vagy halakat ábrázoló képei, melyeket porfestékkel vagy fekete tintával alkotott, nagy népszerűségnek örvendtek a gazdag gyűjtők körében. A fürge, apró Nambecu, hosszú ritkás hajával és vékony szakállával jószágos ember benyomását keltette, ám híres volt nehéz természetéről. A pénz, mint olyan nem hatotta meg. Egyszer egy kabinetminisztert kikergetett a házából, mert az egyik festményére azt mondta, hogy „bájos”, ráadásul a politikus igen nagy összegért szándékozta megvenni a szóban forgó művét, Nambecu szerint a férfi „túl közönséges volt, hogy egyik festménye tulajdonosa legyen”.

A festészeten kívül Nambecu arról is híres volt Japánban, amit manapság az emberek „életstílusnak” neveznek, ez pedig teljes mértékben tradicionális volt. A zsúpfedeles, tizennyolcadik századi falusi házat gyakran bemutatták a hetilapokban. A háború előtt szétszedték a házat és Nyugat-Ilonsu egyik távoli falujában rejtették el, majd Kamakura ácsai gondosan újraépítették. Egyetlen szöveget sem használtak; minden egyes gerenda, tolóajtó, vakolt falrész és a bambuszkerítés, minden egyes szarufa, kapocs és övgerenda úgy illeszkedett egybe, mint egy óriási cédrus-, ciprus-, gipsz- és teakfakirakós darabjai. A tömör vasból készült fürdőt alulról egy kandalló fűtötte. Még a kámforfából készült, illatos cédrushasábokkal telerakott vécé is igazi műalkotás volt. Sosem felejttem el a félhomályban tett sétákat, a rovarok zümmögését és az ereszről halkan lepergő esőcseppek hangját.

Nambecu hagyományszeretete a felbecsülhetetlen értékű cserepeken és tálakon – némelyik régiség, a többi saját alkotás volt – kívül a papírra is kiterjedt, és nagy népszerűségnek örvendett saját

készítésű, Tosza-féle „nappali légyszárny” papírja. Emellett kiváló szakács is volt. Hagyományos vidéki konyhájában egy tengervízzel meg egy édesvízzel tele fadézsza állt, benne a halakkal, melyekből vacsorát főzött vendégeinek. Amikor Nambecu a híres kiotói késkészítőtől kapott kedvenc késével – akinek családja már a tizenhatodik században is késeket kovácsolt – nekilátott a halpucolásnak, olyan volt, mint meglesni egy művészt alkotás közben.

Természetesen Nambecu sosem hordott nyugati ruhát. Munka közben hagyományos indigó pamutköpenyét viselte, azokon a ritka alkalmakon pedig, amikor elhagyta a házát, csak a Kiotóban szőtt, legfinomabb pamutból és selyemből készült kimonót öltötte magára. Az egyetlen modern dolog, amivel hajlandó volt megalkudni, az elektromos áram volt – bár gyakran kifejtette, hogy a japán lakk és kerámia csakis gyertyafényben mutatkozik meg igazi szépségében –, és valami megmagyarázhatatlan okból kifolyólag imádta a Pepsi Colát – véletlenül sem Coca Colát –, amit pontosan a megfelelő hőmérsékleten szolgáltak fel, amikor kiszállt forró fürdővízzel tele vaskádjából. A néhány fokkal hidegebb vagy melegebb hőmérséklet éktelen dühre gerjesztette. Ilyenkor ráüvöltött szegény Tomokóra, a cselédlányra és földhöz vágta a felbontatlan üveget. Egyszer olyan erővel vágta a lány arcához, hogy több öltéssel kellett összevarrni, persze ezt is bűnbánó módon ő maga végezte el (természetesen érzéstelenítés nélkül, amit újdivatú szemétnek nevezett). Szörnyen fájdalmas lehetett, de Tomoko egy hang nélkül tűrte.

Mindezeket azért meséltem el, mert a főépülettel szemben található régi rizsraktár volt az a hely, ahol kezdetét vette Iszamu és Josiko házassága (és itt is ért véget, de erről majd később). Sokkal kisebb volt, mint a főépület, bár ugyanolyan régi, és ez is a hagyományos szépségek rusztikus tárháza volt. Ők „szerelmi fészeknek” hívták. Ahhoz, hogy az ember eljusson hozzájuk, egy Edo-kori kapun kellett áthaladni. A kapura akasztott táblára Nambecu fűszálvékony ecsetvonásaival az *Álomország* szót festette fel. Kocsival csak a kapuig lehetett eljutni, onnan gyalogolni kellett a rizsföldeken áthaladó keskeny ösvényen, majd néhány lépcsőn felfelé pár száz métert. Az ösvény elhaladt egy régi, használaton kívüli szentély mellett, melyet két, vastag, bársonyos mohával

borított kőróka őrzött; aztán újabb száz méter következett fel a dombra, mire az ember kifulladásra megérkezett a szerelmi fészekhez, mely mögött ott sejlett Nambecu háza. Nambecu háza mögött egy kis hegy magasodott, a Fudzsihoz hasonló csúccsal. Ez volt a Tajsan, vagy inkább a szent kínai hegy másolata, melyet Nambecu saját kertjében emeltetett.

Nambecu a maga módján kedvelte Iszamu, ami az öreg mizantrópot tekintve meglehetősen szokatlan volt. Iszamu lehetett az egyetlen ember, aki sohasem hozta ki a sodrából. Először akkor találkoztak, amikor Iszamu bemutatta az új, hatodik századi halotti szobrok ihlette alkotásait. Nambecu látogatása a Tokió Galériában annyira ritka eseménynek számított, hogy az országos sajtó is leközlte a hírt. Nambecu soha nem vette a fáradságot, hogy megnézzék más alkotók kiállításait, bármily kiválóak is legyenek. Azonban a háború előtt jó barátságban volt Iszamu apjával. Az is lehetséges, hogy kíváncsi volt, hogyan dolgozta át ez az amerikai a Haniva stílust. Bármi volt is az oka, ott volt, s sötétkék kimonójában, Harold Lloyd-os szemüvegén keresztül vizslatta az alkotásokat, míg mások őt bámulták megilletődve, a véleményére várva. Végül kimondta a bűvös szót:

– *Kekko.*

Szép. Ennyi elég is volt, hogy Iszamu befusson. Ráadásul korlátlan időre felajánlott egy lakást is Iszamu számára.

Mire meglátogattam őket, Iszamunak és Josikónak már sikerült berendezkedni új otthonukban. Kellemes, ragyogó tavaszi nap volt, amikor a madarak tele torokból csicseregtek, s a cseresznyevirágok úgy csüngtek az ágakon, mint rózsaszín hópehelyek. Iszamu hatalmas, lenyitható tetejű orgonaszín Buickja a kapu előtt várakozott. Iszamu a ház mögött berendezett stúdiójában dolgozott. A tökéletes vidéki háziasszony kinézetű Josiko, halványkék, X mintázatú pamutkimonójában lelkesen integetni kezdett, majd meghajlással üdvözölt, aztán meggondolta magát és kezet nyújtott, hiszen végül is külföldi voltam. Megdicsértem a kimonóját, – Csókok – nevetett, és az X-ekre mutatott. – Iszamu tervezte az anyagot, és Kiotóban elkészítették nekem.

– Tudja, mennyire szereti Iszamu a japán kultúrát – jegyezte meg, s a régi vasedényből forró vizet öntött a tealevelekre.

Megkérdeztem, hogyan tetszik az új élete.

– Ó, nagyon érdekes. Korábban soha nem laktam tatami padlós házban. Kínában mindig nyugatias otthonunk volt, és amióta eljöttem onnan, gyakorlatilag szállodákban éltem. Így aztán meg kell tanulnom japán módra élni. Iszamu viszont nagyon sokat tud Japánról. Ő az én szenszeiem, a tanárom.

Am hamarosan kiderült, hogy máris hiányzott neki Hollywood. Ott minden sokkal hatékonyabb, mondta. Az Államokban minden olyan gördülékenyen működik, és az emberek is olyan lelkesek.

– Itt, Japánban – sóhajtott fel színpadiasan – mindig az van, hogy ezt nem tehetem, azt nem tehetem, nem így kell a dolgokat csinálni. Még büszkéek is rá.

Ráadásul egy japán háborús menyasszonyt alakítani sokkal érdekesebb volt. Itt beskatulyázták, ő volt az „egzotikus lány”, aki tökéletesen alakított koreai prostituáltat, vagy kínai ápolónőt, egyszer még egy tajvani lányt is. Amerikában sokkal komolyabban vették.

– Sajnos szegény vagyok, így nincs sok választásom, Sid-szan. Mindent meg kell ragadnom, amit csak lehet.

Akkoriban forgatta a *Sanghaj úrnője* című filmet, melyben egy kínai énekesnőt alakított. Jó volt, de mint mondta, „kicsit úgy érzem magam, mint egy cirkuszi majom, egy kínaiul éneklő majom”.

Megkérdeztem, hogyan jut el a stúdióba ilyen messziről.

– Ó – mondta –, minden reggel értem jön egy limuzin. Csak le kell mennem a kapuig, de olyan szép, és Iszamu is boldog itt. Láta a jelet a kapu felett? – kuncogott. – Tudja, tényleg olyan, mint egy álmovilág.

Feltűnt, hogy folyamatosan dörzsöli a lábát. Mondtam, hogy talán kevésbé fájna, ha nem magas sarkú faszandálban tipegne végig az ösvényen.

– Jól vagyok – nyugtatott meg. – Iszamu szereti, ha hagyományos ruhákat hordok.

Iszamu töprengő arccal jött elő a stúdióból, kezét beletörölte a finom indigópamutba. A stúdiót a ház mögötti sziklába vajt barlangban alakították ki.

– Teát – mondta, anélkül hogy ránézett volna a feleségére. – Japán zöld teát, a sizuokaiból.

– *Hai, hai* – válaszolt Josiko és felhólyagzott lábán kitipegett a konyhába vizet forralni.

Iszamu, de szerintem általában a művészek legnagyobb baja, hogy az ember soha nem tudhatja, hogy figyelnek-e arra, amit mondanak nekik. Az ember csak beszél, beszél, ők meg bólogatnak, de a tekintetük a semmibe réved, mintha egészen máshol járnának, valahol mélyen önmagukban. Iszamu mély hallgatásba süppedt, én meg csak fecsegetem, mint egy szószátyár feleség. Most is ezt tettem. Az Enga-kudzsi templomban látott buddhista szobrokra, egy Tokióban bemutatott új filmre, a modern japán művészetre, azaz olyan témákra tereltem a szót, melyekről azt hittem, felkeltik az érdeklődését. Iszamu szokása szerint bólogatott, „így igaz”, „Teljesen egyetértek” dűnnyögte hol angolul, hol japánul, de láttam rajta, hogy máshol járnak a gondolatai. Nem volt jellemző rá a feledékenység.

– Ó, ti ketten mindig olyan bonyolult dolgokról beszélgettek – szolt ránk Josiko.

– Teljesen igazad van. Arról kellene beszélnünk, ami itt van előttünk, a madarokról, a napról, a cseresznyevirágokról, a kövekről – mosolygott rá gyengéden a férje. – Minden válasz itt van. Csak éppen tudni kell, hogyan találja meg az ember.

– Mit szólnátok egy kis harapnivalóhoz? – kérdezte Josiko kedvesen.

Így telt el a délután. Ültünk a tatami padlón, a nyitott paravánfal mellett és bámultuk az előttünk elterülő édenkertet. A bambuszligetek, cseresznyevirágok, rizsültetvények és halastavak háborítatlan világában semmi nem utalt arra, hogy a huszadik század közepén élünk. Nambecu nem engedélyezte a telefon bekötését, így még telefonpóznák sem csúfították el a tájat. Itt nyoma sem volt a Japánt megmértelyező modern világnak. A szoba egyetlen berendezési tárgya egy nevető szerzetest ábrázoló tekercs volt.

– Ah! – sóhajtott fel Iszamu – ez a nekem való hely. Nem akarok elmenni innen.

– De drágám – mondta Josiko –, akkor mi lesz New Yorkkal, Párizssal és a többi hellyel? Nem akarsz kapcsolatban maradni a művészvilággal?

– Semmivel sem akarok kapcsolatban maradni – horkant fel Iszamu. Nem érdekel a New York-i művészvilág. Olyanok, mint egy koncon marakodó esztelen kutyafalka. Körbe-körbe rohannak, egyre gyorsabban anélkül, hogy tudnák, hová is tartanak. – Kissé színpadiasan a levegőbe szippantott. – Gyermekkorom illata.

Josikót magához húzva, hátulról átölelve folytatta:

– És egy gyönyörű asszony illata.

– Ó, ti amerikaiak! – sikkantott Josiko örömtől elfúló hangon.

Iszamu nevetett. Úgy éreztem, mintha álomból ébrednék, amikor a főépület felől megszólalt az ebédre hívó gong. Bár mindkettejüket imádtam, a barátok boldogsága akkor is csak kis adagokban viselhető el.

Egy csodálatos, faragott asztal körül, a padlón foglaltunk helyet, a mennyezetről lelógó hatalmas faragott hal alatt. A hal a másik oldalon felfüggesztett főzőedényt volt hivatott ellensúlyozni, melyben zöldséges vadkanragu fortyogott a parázs felett. Nambecu készítette a világon a legfinomabb szasimit is, hatalmas, áttetsző garnélarák darabokkal, melyek annyira frissek voltak, hogy idegesen összerándultak az evőpálcikáink érintésére.

– Szóval, mivel foglalkozik a barátod? – nézett Nambecu Iszamura. Sosem bírtam megszokni a japánok udvariasságát. Miért, nem engem kérdez?

– Nos, ő... – Iszamu habozott egy pillanatig. – Filmkritikus – segítette ki Josiko. – Nagyon elismert filmkritikus, a *Japán Evening Post*nál.

– Ó, filmkritikus – ismételte Nambecu, aki nem látszott túlzottan elragadtatottnak. – A *Japán Evening Post*nál? És ki a kedvenc rendezője?

Meg akartam mutatni neki, hogy tökéletesen értek japánul, ezért bekapcsolódtam a párbeszédbe.

– A fiatal Akira Kuroszava nagyon jó rendező. De Kej-szuke Kinosita filmjeit is szeretem, főleg a *Carmen hazatért*. Vicces, mégis szívbemarkoló alkotás.

Nambecu lassan felém fordította aszott arcát. Alaposan szemügyre vett; nem megvetően, sem helytelenítően, inkább meglepődve.

– A barátod beszél japánul.

Josiko felkapott egy agyagkorsót, hogy szakét öntsön ciprusfa csészéinkbe. Nambecu ismét morgott egyet, kivette a korsót a kezéből és ő maga töltött.

– Aomoriból van – mondta. – A legjobb.

Aztán ellenőrizte a Pepsije hőmérsékletét, s elégedetten öntött magának egy pohárba.

– Akkor szasimit is ehetsz, ugye? – nézett rám Nambecu.

– Nagyon ízletes – válaszoltam, s a szójaszószos tálkába mártogattam egy darabka hússzínű bonito halat.

– Friss, piaci – mondta Nambecu. – Tomoko hozta ma hajnalban. Mit szólsz hozzá, Iszamu?

Iszamu elismerően bólintott.

– Igazán nagyon ízletes, szenszei.

– Iszamunak nagyon ízlenek az ételeink – magyarázta Nambecu.

– Ez a japán származásának köszönhető. A külföldiek bizonyára másképp vannak ezzel. Nem is értem, hogyan képesek állandóan hamburgert enni.

– Nem csak hamburgert eszünk – tiltakoztam, ám Nambecu meg sem hallotta.

– Na, és Ozu filmjei? Szerintem ő a legjobb rendezőnk, bár őt csak a japánok tudják igazán értékelni, akár csak a szasimit.

Nem akartam goromba lenni, de nem bírtam visszafogni magam.

– Ozut is szeretem! Lehet, hogy a filmjei japánokról szólnak, de mindenki számára érthető érzéseket fejeznek ki.

Iszamu idegesen fészkelődött. Nambecu nem szokott hozzá, hogy ellentmondjanak neki, főleg nem egy hozzám hasonló fiatal külföldi.

– A szenszeinek igaza van. Lehet, hogy bizonyos érzések mindenki számára érthetőek, de a külföldiek képtelenek felfogni az árnyaltabb dolgokat.

Úgy mondta ki a „külföldi” (*gajdzsin*) szót, mintha ő maga színtiszta japán lenne. Ezúttal rajtam volt a sor, hogy megsértődjem. Már nem érdekelt, hogy gorombának tartanak.

– Márpedig külföldi létemre tökéletesen értem Ozu filmjeit.

Nambecu ismét végigmért, de ezúttal némi rosszindulattal vegyes élvezettel.

– Ó, szóval egy örült külföldivel van dolgunk, aki járatos a kultúránkban.

Josiko, a drága Josiko megpróbálta menteni a helyzetet.

– Én japán vagyok, de Ozu filmjei rettenetesen untatnak.

Iszamu szótlanul bámulta az asztal közepén elhelyezett pompás, ezüstös szasimi szeletekkel telerakott, fényes, csokoládébarna és sötétzöld mázú tálat, Nambecu alkotását.

– Igen, igen – nézett Nambecu lesajnáló arccal Josikóra. – Azt hiszem, Ozut nem igazán értik meg Kínában.

Aztán kortyolt egyet a Pepsijéből, majd, hogy elejét vegye Josiko közbeszólásának, tovább szónokolt.

– A kínai kultúra olyan, mint egy sűrű, csípős szósz; gazdag, nehéz ízkavalkád, mely egyszerre édes és savanyú, csípős és lágy. Gondoljunk csak a gondosan megmunkált, hagyományos öltözékükre, a többrétegnyi selyemre és pamutra, a bonyolult hímzésekre, a rikító színekre. A mi japán kimonónk egyszerűbb, de sokkal kifinomultabb. Mi egészen a lényegig lecsupasztjuk a dolgokat. Itt van ez a darab nyers bonito. Ha belefojtjuk a szószba, ahogy a kínaiak teszik, a lényegétől fosztjuk meg. Örült külföldi barátunk pedig a mindenki által érthető érzelmekről beszél. Igaza van, vannak dolgok, melyeket mindannyian érzünk, de az egyetemeset csak a legteljesebb egyszerűség által lehet kifejezni. Ahogy Baso mondta: „az egész világ benne van egyetlen fűszálban”. Megízlelni a bonito tiszta ízét annyi, mint megérteni a dolgok hallényegét.

Legalábbis azt hiszem, ezt mondta, bár a „dolgok hal-lényegét” illetően nem vagyok biztos.

Iszamu imádattal bámulta a házigazdánkat.

– Tofu! – kiáltott fel, mintha éppen valami nagy felfedezést tett volna a japán kultúrában.

– Mi van vele? – kérdezte Nambecu, kizökkenve gondolatmenetéből.

– Tofu! – kiáltotta ismét Iszamu. – A japán kultúra olyan, mint a hideg, fehér tofu, egy csipetnyi szójaszószba és citromba mártogatva.

– Pontosan – helyeselt az öreg. – Nagyon helyes észrevétel. Iszamu-kun tökéletesen megért bennünket, bár a legtöbb japán hajlamos elmerülni az amerikai közönségesség óceánjában. Nézzék csak a művészeinket. Úgy loholnak minden külföldi hóbort

nyomában, mint a szart szimatoló kutya. A háború óta mást sem teszünk, mint megpróbáljuk kinyiffantani a kultúránkat. Öngyilkos bolondok nemzete... ez vagyunk mi. A saját szívünkbe döfjük a kést, s ezzel megfojtjuk a lelkünket.

– Nem értem, miért kellene választanunk – szólalt meg Josiko. – Miért ne vehetnénk át a legjobbat mindegyik kultúrából, a kínaiból, japánból és amerikaiból is? Én mindegyiket szeretem. Miért nem vegyítjük össze?

Iszamu Nambecura pillantott.

– De első alkalommal látnod kell, ki lenni. Még nekem is feltűnt helytelen japán beszéde. Nambecu kijelentette, hogy teljes mértékben egyetért Iszamuval, ráadásul nem szokás nőekkel kultúráról beszélgetni, majd megsürgette Tomokót, hogy hozzon tiszta edényeket (gyönyörű, sárszínű mázas, egyszerű bambuszmintás tányérok) a halraguhoz.

MINDENKINEK, aki Tokióban él, megvan a kedvenc helye az éjszakai huncutkodáshoz. Egyeseknek Sibuja züllöttsége, másoknak inkább Ueno lebujai tetszenek. Egyesek Rop-pongi romlott, de sokkal nemzetközibb légkörét kedvelik, ahol Tony Lucca pizzériája is nagy népszerűségnek örvend. Részben én is a Szumida-folyó mentén elterülő alantasabb városrészt kedveltem, ám kedvenc vadászterületem Sinkijóban, az egykori edói városkapunál volt, ahol régen a lovakat megetették, míg fáradt gazdáik a bordélyokban pihentek. A bordélyok ma is állnak, bár feltehetőleg nem a régi helyükön. A háború után az állomástól keletre fekvő részt úgynevezett kék és vörös vonalakkal választották ketté. Az egyik hivatalos lett, a másik nem, de mindkettőn rendszeresen végigszántottak a jakuza bandák, és nem ritkán összecsapásokra is sor került. A lakótelepeket hányadéktól és eldugult csatornáktól bűzlő, alig karszélességű sikátorok keresztelték. Igazság szerint nem sok lehetőség nyílt kísérletezni ezeken a helyeken, mivel a kétoldalt felsorakozó lányok áldozataikat nyakkendőjüknel vagy intimebb testrészeiknél fogva húzták be odúikba, miközben megállás nélkül rikoltoztak, hogy „Főnök, főnök! Jöjjön csak jöjjön! Ígérem, jól fog szórakozni!” Valahányszor feltűnt egy-egy külföldi, azok, akik nem hőkölteek vissza, azonnal kiabálni kezdtek: „Hé, te Joe! Amerika legjobbja!”

A „művészeti akadémia” előadásai is nagy népszerűségnek örvendtek. Bizonyos összegért cserébe a lányok akt-modellt álltak. A bejáratnál minden látogató kapott egy-egy ceruzát vagy film nélküli fényképezőgépet. Mindent egybevetve tisztességes intézmények voltak. Hogy a művészetkedvelők mit tettek a modellekkel, természetesen az ő magánügyük volt, és bonyolult alku tárgyát képezte.

Nem állt szándékomban lerajzolni ezeket a festett szajhákat, inkább meghagytam másnak a lehetőséget. Az egyik bárban szoktam letelepedni és egyik kezemben egy sörrel, másikban egy sertésszív-nyárssal figyeltem az eseményeket. Természetesen nem

a lányokat figyeltem, sokkal inkább a fehér nadrágos, vagány kinézetű, éjszaka is napszemüveget viselő striciket. Ha szerencsém volt, némelyiket sikerült rávennem egy kis szórakozásra a közeli szálloda valamelyik szobájában, vagy, ha nagyon szerencsés voltam, felvittek a füsttől, szextől és olcsó kölnitől bűzlő bordélyba. A napszemüveget azonban még akkor sem voltak hajlandók levenni, amikor áhítatosan a lábuk elé térdeltem.

Azon a környéken volt néhány intézmény a magamfajta úriemberek igényeinek a kielégítésére, de azok többnyire hangosan rikoltozó fiatalokkal voltak tele, ami nem igazán vonzott, Kinek kell egy finomkodó kis fodrászsegéd, aki még az ember karján nőző szőrt is úgy simogatja, mint valami ócska kurva? Én a férfiakat szeretem, nem a lányos fiúkat, vagy „fiú-nővéreket”, ahogy a japánok nevezik őket. Az idestova háromszáz éves hagyomány szerint a Hanazono szentély körüli grundokon lófráltak. Kamionsofőrök, építőmunkások, és hasonlók jártak oda a transzvesztiták nyújtotta gyors élvezet reményében. Sokkal olcsóbbak is voltak, mint a vörös vonal kurvái. Ha pedig elég részegek vagy kanosak voltak, akár ingyen is kedvükre tehettem.

Ennek ellenére óvatosnak kellett lennem, mivel a travik rosszindulatúak is lehettek. Attól nem féltem, hogy megvernek, végtére is Japánban voltunk. Az viszont már többször előfordult, hogy a fejemet beleütöttem a térdükbe. Egyik nagytiszteletű éjszakai pillangó egyszer kis híján belém vágott egy kést. Minden nagyon gyorsan történt. Felkapta szoknyáját, a harisnyakötőjéhez nyúlt, s a következő pillanatban az arcomtól alig pár centire már villant is a rugóskés. Többnyire kettesben vonultunk félre. Amíg nem kerültem az útjukba, a transzvesztiták békén hagytak. Néhányan közülük, például Szopós Joko és Sindzsiku Mari majdnem barátságosan viselkedtek. Szopós Joko katonaként szolgált a burmai fronton. A Jóisten a tudója, hogyan maradt életben a dzsungelben. Egyszer elmesélte, hogy a monszun idején a szakaszával együtt beragadtak az Irvadi-deltába. Ahogy emelkedett a vízszint, az emberek a fákra másztak a krokodilok előtt. Az éhségtől és fáradságtól kimerülten sokan feladták, őket felfalták a krokodilok. Borzalmas volt hallani a sikolyukat, Az ilyen visszaemlékezésekre azonban ritkán került sor. Rendszerint a különböző trükkökről beszélgettünk. Szopós legalább

ezer módját ismerte a férfiak vetkőztetésének. Amikor azt tette, amihez a legjobban értett, mindig gondosan kivette a műfogsorát, „Sokkal jobb így”, mondta.

Szerettem azokat a sindzsukui utcákat, főleg éjszaka, amikor a neonfények bíbor ködöt vontak a város fölé, a kaland ígérete pedig úgy lógott a levegőben, mint a magnólia illata nyáron. Még a legzüllöttebb élvezetet is annyi ártatlansággal kínálták, mintha az életük természetes velejárója lenne, akárcsak az evés vagy az ivás. Nekem Sindzsuku jelentette a menedéket, akárcsak Kamakura szentélyei és templomai, vagy Aszakusza mozi termei. Az egyik a testnek, a másik a léleknek kellett. Természetesen időnként a japán társadalom kevésbé tiszteletreméltó területeire is elkalandoztam, ennek ellenére tudtam, hogyan maradjak jó fiú. Ám semmit nem élveztem jobban, mint egy kis dagonyázást Sindzsuku mocsarában, hogy aztán tiszteletemet tegyem egy-egy fontosabb estélyen. Nem sokkal azután, hogy a Hanazono szentély mögött véget ért forró együttlétem egy durva fiatal gengszterrel, ott hajlongtam a Japán Mozgókép Társaság elnöke előtt, vagy a teaszertartásról társalogtam a holland nagykövet feleségével.

Előfordult, hogy a társasági vagy szakmai kötelezettségek sokkal egyértelműbb szórakozásra kényszerítettek. Antropológiai szempontból kimondottan érdekesek voltak ezek alkalmak. Egyik ilyen emlékezetes éjszakámat Nambecu szenszei társaságában töltöttem el. Az Álomországban tett további ebédmeghívások után úgy döntött, hogy noha örült külföldi vagyok, van érzésem az igazi Japánhoz. Megtisztelt azzal, hogy elfogadott, és én is megkedveltem. Mivel ritkán járt Tokióban, különös megtiszteltetésnek éreztem, hogy meghívást kaptam egyik estélyére, melyre egy drága, kétségkívül nagyon drága bárban, a Kiku no Síróban azaz Kiko Kastélyában került sor. O-Kiku volt a Mama-szan, aki elsőrangú katonai fegyelemmel irányította a dolgokat. Ha valamelyik lány hibázott, elejtett egy tálcát, vagy akár egy szalvétát, vagy bármilyen módon elmulasztotta kellőképpen fényezni az elkényeztetett vendégek egóját, a Mama-szan szigorúan megbüntette őket. A lányok örülhettek, ha megúszták egy pofonnal. A mindig kifogástalan kimonóba öltözött, elegáns, negyven körüli O-Kiku egy királyi kurtizán kifinomultságával bánt törzsvendégeivel.

Számtalan intim kapcsolatának köszönhetően többet tudott a japán politikai és üzleti életről, mint maga a miniszterelnök. A nyilvánosság előtt még csak nem is célozhattak erre, de egyszer Josiko elárulta nekem, hogy Nambecu valójában O-Kiku pártfogója. Szerintem a nő legalább olyan ijesztő volt, mint Nambecu.

Ott ültünk egy feketére lakkozott asztal körül, a túlzottan kivilágított, sárgásbarnára festett szobában, miközben a háttérben halk jazz szólt. A dísztelen szobában mindössze néhány förtelmes, csillogó rózsaszínű vázában elhelyezett kaméliacsokrot helyeztek el. A partin rajtam kívül részt vett természetesen maga Nambecu és üzleti tanácsadója, egy cvikkeres, Tanaka nevű sovány férfi, aki alkalmanként Párizsról kérdeztetett, ahol többször is megfordult, én azonban sosem jártam ott. Aztán ott volt egy fiatal, feltételezéseim szerint hozzám hasonló beállítottságú galériatulajdonos is. Nambecu két bosszantóan kuncogó, kimonós hosztesz között foglalt helyet, akik evőpálcikáikkal apró falatkákat helyeztek a szájába és gondoskodtak róla, hogy pohara mindig tele legyen egy Pepsi Colából és valamilyen drága francia konyakból készült kotyvalékkal. A puha, párnázott szófán hátradőlve, nedves ajkait szétnyitva egy-egy újabb falat szárított tintahal vagy nyers tonhal számára, ez a gyakran oly kegyetlen férfi ezúttal végtelenül jóindulatúnak látszott. A két másik férfi, a tanácsadó és a fiatal galériatulajdonos keveset beszélt, de a hoszteszekhez hasonlóan csak nevettek a szenszei viccein, és buzgón helyeseltek, valahányszor új beszédtemát vetett fel.

Az én szerepem nem volt teljesen világos számomra mindaddig, míg hosszú órák elteltével mindenki leitta magát. Külföldiként arra gondoltam, a hallgatás rossz modorra vall, ezért időnként én is bekapcsolódtam a társalgásba, sőt néha véleményt nyilvánítottam erről-arról, amit az öreg elnézően tudomásul vett. Aztán egyszer csak gúnyos szigorral rám szólt:

– Mindig jusson eszébe, hogy itt én vagyok a szenszei! Mintha egy percig is elfelejtettem volna! Ám ahogy telt az idő, egyre világosabbá vált számomra, hogy Tanaka egyik munkaköri kötelessége, hogy Nambecu durva tréfáinak céltáblája legyen, és némelyikük egyáltalán nem volt szórakoztató.

– Tanaka annyit sem tud a kultúránkról, mint a mi örült külföldink. – A lányok kuncogtak. Tanaka félszegen nevetett. Mivel és sem akartam kimaradni, követtem a példájukat. – Tanaka olyan, mint a verembe szorult béka a közmondásban, élvezettel kuruttyol a sötétben. Kvak-kvak-kvak...

Tanaka mosolya az arcára fagyott.

– Hess, béka! Kvak-kvak-kvak! – káromta Nambecu. Tanakát kiverte a víz és egy szalvétáért nyúlt. Az egyik lány szólt Nambecunak, hogy szépen nyissa nagyra szájacsáját, és újabb falattal kínálta. A galériatulajdonos veszélyt szimatolva megpróbálta tréfával elütni a dolgot.

– Ugyan, szenszei – mondta. – Ön túlságosan szigorú. Nincs senki a világon, aki hasonlítana önre.

– A világon? – kiáltotta Nambecu. – Mit tud maga a világról? Az örült külföldi, az tud. Ő körbeutazta a világot. Ő nemzetközi. Ezért neki van mondanivalója. De mit vitatkozom én magukkal, bugrisokkal?

Attól kezdve a galériatulajdonos és a másik férfi megszűnt létezni Nambecu számára, aki kizárólag hozzám szólt, A Pepsi és a konyak megtette hatását. Beszéde összefolyt, ahogy egyre közelebb húzódott hozzám, melynek következtében Tanaka látható megkönnyebbüléssel helyet cserélt velem.

– Sid-szan – szólt bizalmasra váltva Nambecu, konyakszagot lehelve az arcomba. – Itt az ideje, hogy új dologba kezdjek, hogy kitörjek ebből a szűk szigetországból, vagyis hogy nemzetközivé váljak. Tudom, hogy a külföldieknek tetszik a művészetem. A háború után az amerikaiak vásárolták meg a képeimet, Néhányat még MacArthur tábornoknak is eladtam. De az amerikaiak hazamentek. Itt az ideje, hogy a művészetem átszelje az óceánt, Magának van ismeretsége New Yorkban. Magát jelölöm ki, hogy képviseljen. Azt akarom, hogy a művészetemet megismerjék külföldön is.

Bár hízelgett, hogy külföldi kapcsolatokat feltételez rólam, a kérése rendkívül kellemetlenül érintett. Tudtam, hogy nem utasíthatom vissza csak úgy. Az durva sértés lett volna. Megkérdeztem, beszélt-e Iszamuval. Ő több tapasztalattal rendelkezik, jobban tudna segíteni Nambecunak meghonosodni Párizsban vagy akár New Yorkban. Vagy túlságosan nagyra becsüli

Iszamu művészetét, semmint ilyen kéréssel fordulna hozzá? Én csak egy kritikus voltam, egy helyi angol nyelvű lap filmkritikusa, és nem tehetek eleget egy ilyen kérésnek anélkül, hogy meg ne bántanék valakit. Igazság szerint megtisztelve éreztem magam. De hogyan váltsam be az ígéretemet? Amikor Josiko hasonló kéréssel fordult hozzám, végül a tehetsége révén képes volt rá, hogy útra keljen, és reklámozza magát Hollywoodban, Chicagóban, vagy akár New Yorkban. Horogra akadtam. Ami Nambecut illeti, rosszat sejtettem.

Amikor este ágyba kerültem – megjegyzem, egyedül –, elhatároztam, hogy írok Brad Martinnak és valószínűleg Parker Tylernek is. Ők adhatnának némi támpontot, hogy merre induljak el kéretlen terhemmel. Elaludtam és azt álmodtam, hogy egy szál alsónadrágban sétálok a Jasukuni Dorin, Sindzsuku legzsúfoltabb részén. Kellemetlen érzés volt, Nem emlékszem, végül is hogyan és mi módon kerültem ki ebből a kínos helyzetből.

JOSIKO magánkívül volt a boldogságtól, amikor felajánlották neki Mariko szerepét a *Bambuszházban*. Ez végre elindíthatja hollywoodi karrierjét, és nemzetközi sztár lehet, mondta.

– Ó, istenem, Sid-szan, a Twentieth Century Fox! Japánban! Az egész világ láthatja a hazámat. Megmutatom nekik, hogy megváltoztunk, hogy gyönyörű, békés ország lettünk!

Amikor megtudtam, hogy a *Bambuszház* egy gengszter-film remake-je, amely New York helyett Tokióban játszódik, és Sam Fuller, a *film noir* nagyágyúja rendezi, már tudtam, hogy Josiko béke– és szépségszeretetének nem lesz helye benne. De ki vagyok én, hogy kiábrándítsam?

Iszamu nem osztozott felesége örömeiben, ugyanis ő mindig a közelében akarta tudni. Még azt is nehezen viselte, amikor Josiko limuzinnal bement a Keleti Béke Stúdióba. Szerencsére Iszamu karrierje is kapott egy löketet, ami egy időre elterelte figyelmét az otthoni gondjairól. Kenzo Tange, az építész felkérte, hogy tervezze meg a hirosimai Béke emlékművet, Tange szerint Iszamu volt a tökéletes művész, aki „begyógyítja a háború sebeit”, és ebben Iszamu teljes mértékben egyetértett vele. Miután a háború végén visszatért Japánba, azt nyilatkozta a sajtónak, hogy nem csak azért jött, hogy művészetet csináljon, hanem hogy „újramintázza Japánt”. Ez volt a nagy lehetősége, mégpedig Hirosimában, a Béke park közepén, mely felett a végzetes bomba felrobbant. Ezzel a megbízással többre viheti, mint egyszerű művész az apja hazájában: az öröksége részévé válhat. Ez a műemlék az eljövendő nemzedékek számára nem csak japán vagy amerikai, de nemzetközi érzelmek kifejezése is lehetett.

Nekem is kijutott egy kis szerencse, ugyanis a *Bambuszház* producerei engem kértek fel közvetítőnek Hollywood és Tokió között. Az volt a feladatom, hogy elsimítsam a kulturális különbségek miatt felmerülő súrlódásokat és csillapítsam a japánok kedélyét, boldoggá tegyem Sam Fullert, gondoskodjam róla, hogy a megfelelő embereket – ebben az esetben a jakuzákat – lefizetve hagyjanak

nyugodtan dolgozni a forgatásokon. Tony Luccához fűződő barátságom felbecsülhetetlennek bizonyult ezeknek az ügyeknek a rendezésében.

Maurice „Buddy” Adler vezető producer érkezett elsőként Tokióba. Modortalan alakra számítottam, egy harsány amerikaira, aki cipőben lép be egy japán otthonba, szappant használ a fürdőben, rákiabál a pincérekre, és így tovább. Az Imperialban találkoztunk, ahol megszállt. Barátságosan „Buddy”-nak szólítottam, amit nem vett túlzottan jó néven. Lassan felhúzta a szemöldökét, és közölte velem, hogy „A Mr. Adler tökéletesen megteszi”. Gondolhattam volna. Ezüstös hajával és angol konfekcióöltönyében Adler úgy nézett ki, mint egy nagyhatalmú bankár. Első tokiói estéjén Josikóval együtt meghívott, hogy vacsorázzunk vele. Kikötötte, hogy japán vacsorát akar. A Hanada Innbe mentünk, ahol megszokták az előkelő külföldieket.

– Ön zsidó? – kérdezte Josiko.

Jobban is meggondolhatta volna, mit mond egy vadidegennek, aki melleleg a következő filmjének a producere.

Adlernak ismét felszaladt a szemöldöke. Megnedvesítette az ajkát, és kezét végighúzta selyem nyakkendőjén, mintha valami gyűrődést igazítana el rajta.

– Hölgyem, megkérdezhetem, miért kíváncsi erre?

Kezdem újraértékelni kulturális mediátori szerepemet.

– Ó – válaszolta Josiko, mint egy gyerek. Alig bírta leplezni örömét, amiért egy ilyen fontos személyiséggel vacsorázhatott. – Azt hittem, minden hollywoodi producer zsidó. Tudja, Kínában sok zsidó ismerősöm volt. Nagyon művelt emberek és rettentő okosak. És a zsidó kultúrát is szeretem. Imádom Mozartot, Einsteint, Rooseveltnél, George Cukort...

– Figyelemreméltó nevek – mondta Adler –, de azt hiszem, néhányan meglepődnének, ha tudnák, hogy ön egy kalap alá vette őket. Ami engem illet, apám a századforduló táján Bécsben áttért a lutheránus hitre.

– Bécs! – kiáltott fel Josiko. – Tudtam! A zsidó kultúra a zenében, a színházban... csodálatos!

– Hölgyem – szólt Adler, aki alig várta, hogy témát váltson –, sok művelt emberrel volt szerencsém találkozni, többek között zsidókkal

és bécsiakkal is. De a zsidó kultúra legfeljebb a zsinagógában nyilvánul meg.

– Harbinban is volt egy csodaszép zsinagóga – mondta Josiko és ezzel le is zártuk a témát.

Adler tökéletes úriember módjára jó humorral reagált Josiko ártatlan kérdéseire. Hálás voltam, hogy az est további részében a film volt a fő társalgási téma. Adler megkérte Josikót, hogy nyugodtan szóljon, ha úgy érzi, nem megfelelőek a párbeszéddek. A legfontosabb, hogy a lehető legjobban érvényesüljenek a kulturális részletek. Kulcsfontosságú a szerepe, mivel az egész filmben ő a legfontosabb japán szereplő. A másik japánt, a tokiói jó zsarut Szesszue Hajakava alakítja, de Mariko alakja áll a film középpontjában.

Az árulások és kettős árulások története jellegzetes másodosztályú filmre utalt. A film egy leszerelt amerikai katonából verbuvált banda Tokióban végrehajtott rablótámadásával kezdődik, melynek során egy Webber nevű fickót véletlenül lelő az egyik társa. Mielőtt meghal, elmondja a japán zsarunak (Hajakava), hogy a felesége, Mariko, japán. Egyúttal bevallja, hogy legjobb cimborája, Eddie Spanier, amint az Államokban kiszabadul a börtönből, Japánba utazik. Ám az igazi Spanier helyett egy katonai zsarú érkezik (Robert Stack), aki úgy tesz, mintha ő lenne Spanier. Beépül a bandába, és védelmébe veszi Marikót, mint „kimonólányt”. Sandy, a bandavezér (Robert Ryan) megkedveli az új fiút. Sajnos ettől Sandy „első embere”, egy Griff nevű fiatalember féltékeny lesz. Mariko beleszeret Eddie-be, aki bevallja neki, hogy nem az, akinek gondolja, és hogy a banda felelős a férje haláláért. Ez Sandynek is a fülébe jut és megpróbálja megölni Eddie-t. Ehelyett Eddie öli meg Sandyt, egy vidámparkban. Eddie és Mariko kart karba öltve elsétál a Ginzán.

Meglehetősen egyszerű történet, viszont a bonyodalmak már a lövöldözés előtt elkezdődtek. Hajakava, aki akkor érkezett Hollywoodból Hanedába, nevetségesen csicsás kimonójában a száz évvel korábbi kabuki színészeket idézte, azon dühöngött, hogy az érkezésekor nem volt kint a japán sajtó, míg Robert Ryannak egy egész sajtókonferenciát szerveztek. Dühöngve visszament a

szállodába. A sztár hangulatán az sem javított, hogy kiderült, a stúdióban három másik színésszel közös öltözöt kapott.

– Hollywoodi sztár vagyok! – tiltakozott. – Több tiszteletet érdelek!

Sam Fuller azt javasolta, hogy beszéljen a stúdiósokkal, azok pedig hozzám irányították. Mivel semmit sem tehettem az érdekében, visszament a stúdiósokhoz, akik továbbmentek Sam Fullerhoz, aki végül megígérte Hajakavának, hogy beszél a stúdióval, satöbbi, satöbbi. Végül mégiscsak sikerült külön öltözöt biztosítani Hajakavának.

Az első nap Mariko tokiói házában tervezték a forgatást, de Stuart Weiss, a díszlettervező olyan díszlettel állt elő, ami furcsa, vörös lámpáival és a sok felesleges keleties kacattal leginkább egy kínai negyedbeli túlcicomázott étteremhez hasonlított. A japán díszletmunkások túlságosan udvariasak voltak ahhoz, hogy szóvá tegyék. Ha a külföldieknek ez kell, hát ezt kapják. Josiko meg is mondta Fullernak, hogy kissé furcsa a díszlet, ám a rendező megnyugtatta, hogy minden rendben lesz.

– Shirley – mondta –, ne törje azt a gyönyörű fejecskéjét ilyen apróságokon. A film Peoriában játszódik, nem Jokohamában.

– De Mr. Adler azt mondta...

– Nem érdekel, mit mondott Mr. Adler. Nem ő csinálja a filmet, hanem én. Én pedig azt mondom, hogy jól van így.

Josiko képtelen volt összeemelegedni Bob Stack-vel, sőt ki nem állhatta. Nem sikerült kiderítenem az okát. Az biztos, hogy Stack kissé lassú észjárású fickó volt és folyton az L.A. – ben maradt anyjáról beszélt. Bár korábban nagy szenzációt keltett azzal, hogy ő csókolta meg elsőként Deanna Durbint a vásznon, nem volt kifejezetten romantikus alkat. Josiko az olyan férfiakat kedvelte, akik gondoskodtak róla. Bob Ryan kétségkívül ilyen típus volt. Egyszer panaszkodott is, hogy Bob Ryan valószínűleg szerelmes belé, de nem zavarta különösebben. Igazság szerint a szigorúan katolikus, ráadásul nő Bob nem állt nőcsábász hírében, de tény, hogy úgy járkált Josiko nyomában, mint egy kis pincsi. Egyszer rajtakaptam, amint az öltözője ajtaján dörömbölve kiabálta:

– Kérlek, Shirley! Szeretlek! – Nagyon illetlenül viselkedett.

Josiko adta alá a lovat. Nézttem, amint felveszik a híres jelenetet Stack-vel a kínai étteremben, vagyis a nő feltételezett lakásában. A férfi hason feküdt, egyfajta fekete halotti kimonóban, lemeztelenített vállakkal, míg a világosvörös kimonójában inkább bárénekesnek, semmint illedelmes fiatal nőnek kinéző Josiko a gerincét masszírozta.

– Ezt hol tanultad? – dorombolta a férfi.

Josiko: – Japánban minden lány már zsenge korban megtanulja, hogyan okozzon örömet a férfiaknak.

Stack: – És a japán nők mit találnak vonzónak egy férfiban? A széles vállakat? Az izmos testet?

Josiko: – Neeem...

Stack: – És mit csinál egy japán nő, amikor... (Josiko valamit súgott a fülébe). Mit?

Josiko: – A szemöldökét. A japán nők szerint a szemöldök nagyon romantikus.

Stack: – Ez is hozzátartozik a hagyományokhoz, mi?

Nem csoda, hogy Josiko csalódásként élte meg hollywoodi debütálását.

A RITKA forgatási szünetek egyikében, éppen két helyszín között, egy szombat reggel azabui lakásomban megszólalt a telefon.

– Hallóóó – szólalt meg egy éles hangú amerikai. – Hogy vagy, Sid? Ééén vagyok.

– Ki az az én?

– Hát ééén, Truman.

Furcsa név egy lánynak, gondoltam. Fogalmam sem volt, kivel beszélek.

– Kicsoda?

– Ó, Sid – jött a válasz. – Truman, Truman Capote. Parker adta meg a telefonszámodat. Arra gondoltam, lehetnél az idegenvezetőm ebben a bűnös városban, vagy inkább a Mefisztóm.

Hallottam már Truman Capote-ról. Sőt, olvastam is a *Más hangok, más szobák* című művét. Csodáltam a stílusát, de soha nem találkoztunk, a telefonhívására pedig végképp nem számítottam. Hozzá kellett szoknom ehhez is, mivel a következő nyolc napban minden napszakban felhívott; hol kaphat gyógyszert a migrénjére, hol ebédeljen, hol érdemes koktélt inni, vagy amerikai magazint, esetleg zoknit vásárolni. A leggyakrabban viszont azért hívott, mert egyszerűen unatkozott.

– Unatkozom, unatkozom és unatkozom, drágám. Tényleg nincs egyetlen hely sem ebben a ronda városban, ahol kikapcsolódhatnak a fiúk?

Meséltem neki Aszakusza és Ueno látnivalóiról, de nem igazán érdekelte.

Truman a *The New Yorker* megbízásából jött Japánba, hogy megírja Marion Brando életrajzát, aki éppen Kiotóban forgatott Josh Logannal. Sajnos, Logan kitiltotta az újságírókat a forgatásról, és Brandót is felszólította, hogy utasítson vissza minden interjú felkérését. Csak egy Trumanhoz hasonló kis irodalmi tetű volt képes megkerülni az akadályokat. Mérgében inkább úgy döntött, hogy bezárkózik Imperialbeli szobájába („Olyan, mint az a nyugdíjas otthon az ohioi Akronban, a drága”). Mivel nem sikerült elkészítenie

az interjút Brandóval, duzzogva kijelentette, hogy „a pokol is túl jó lenne annak a zsidó buzi Logannak”.

Elhatároztam, hogy megpróbálom kirángatni kedvetlenségéből, ezért magammal vittem a szokásos kis körutamra. Tetszettek neki a Hanazono szentély transzvesztitái, de a kék vonalbeli fiúk nem keltették fel az érdeklődését, bár néhányan felfigyeltek rá. Nem tudtak betelni aranyszőke hajával, amit úgy simogattak, mint egy sziámi macskát. Egyik bárból a másikba mentünk, míg végül kikötöttünk a Bokusin no Gogo nevű helyen, ami a *L'Après-midi d'un fauné* japán megfelelője. A falról Clark Gable fotója nézett le ránk, francia ál-empire bútorzata olcsó, aranyszínű, festett fából készült. Truman a dél-amerikai grizzly-vadászok történeteivel szórakoztatott. Valahányszor kiszúrtam egy-egy ígéretes japán ifjút, megvetően elfordult, mondván, hogy „túl kicsi”. Mit ért azalatt, hogy túl kicsi?

– Túl kicsi odalent.

– Honnan tudja?

Feltartotta a hüvelykujját, mintha csak taxit akarna fogni.

– Nézze meg a hüvelykujját, édes. Az sosem hazudik. Hajnali kettő tájban, a túl sok vizezett whiskytól becsiccsentve már nem mulattattak a gyilkossági történetek. Belefáradtam, hogy a tehetséges fiatal amerikai regényíró kerítőjét játsszam, és ezt meg is mondtam neki.

– Tényleg nincs itt senki, aki tetszene?

– Dehogynem, hiszen itt van – nyávogta.

– Na végre. Ki az?

Szeme sarkából ravaszul rám kacsintott:

– Maga.

Ideje hazamenni, gondoltam, és megpróbáltam a lehető legudvariasabban lerázni.

Azt hittem, soha többé nem hallok Truman felől, miután románckereső vállalkozásom ilyen csalódással, az ő részéről ráadásul még duzzogással is végződött. Ám két nappal később, amikor éppen a heti filmszemlémet készültem megírni, csörgött a telefon. Délután két óra lehetett. A varjak iszonyú hangosan károgtak az ablakom alatt. Nemcsak hogy nyoma sem volt a korábbi sértődöttségének, hanem kifejezetten izgatott is volt.

– Édesem, a mennyben vagyok! Megkérdeztem, hol van.

– A mennyben. Miért nem említette ezt a helyet Aszakuszában? Minden csinos dolgot meg lehet venni a templom körül...

De hiszen én említettem neki Aszakuszát.

– Nem, nem említette. Mindent egyedül kell, hogy megtaláljak.

Ami azt illeti, Truman nem mondott igazat, ugyanis Sam Fuller meghívta, hogy nézze meg a zárójelenetet, melyben Bob Stack lelövi Bob Ryant a vidámparkban, egy aszakuszi áruház tetején. Volt ott minden, pisztolylövés és körhinta, karneváli hangulat és gyilkosság, az a fajta, amit Orson Welles olyan jól megcsinált *A sanghaji asszonyban*. A felvétel kezdetéig halálra unta magát, ezért elindult, hogy körülnézzon a Kannon templom piacán, a turistacsalogató csecsebecsékkel tömött sorokon.

– Ó, azok az imádnivaló művirágok, a fantasztikus aranybuddhák, azok a gyönyörű törpefák... Vettem magamnak egy csodaszép selyem kimonót, jádezöld, aranyszövésű krizantém mintával. Épp olyan, mint Marie néni társalgója Alabamában. Tudja, fiú létemre órákig képes voltam a keleti állatkertben őgyelegni, és közben azt képzeltem, hogy Japánban vagyok. És most mindez valóra vált. Ó, Sid, bárcsak itt lehetett volna!

ISZAMU hirosimai projektjével minden rendben volt. Mialatt Josiko forgatott, Iszamu hajnaltól késő estig a tervein dolgozott. Bezárkózott a barlangjába, mint egy remete, aki mindenáron valóra akarja váltani a látomását. Amikor esténként előkerült, alig várta, hogy vezeklésről, történelmi emlékezésről, a háború esztétikájáról és más fennkölt dolgokról társalogjon Nambecuval. Josiko a stúdióban töltött megerőltető munkától kimerülten némán ülte végig ezeket a magasröptű eszmecseréket. Egyszer még el is aludt Nambecu asztalánál, és fejével felborított egy pompás korsót, amelyben az öreg a különleges, válogatott, nyers tengeri sünöket tárolta. Nambecu magánkívül volt. Iszamu, hogy kiengesztelje pártfogóját, felrázta Josikót és rászólt, hogy azonnal kérjen elnézést illetlen és szörnyű viselkedéséért, aki erre zokogni kezdett, kirohant az éjszakába, a sötétben elveszítette a lábbelijét és rázuhant a rizsültetvényre. Kibicsaklott a bokája, és üvöltött a fájdalomtól. (Ha figyelmesen megnézzük a *Bambuszháznak* azt a jelenetét, amikor először találkozik Bob Stack-kel, látni lehet jobb lábán a testszínű tapaszt.) A férfiak éjfél utánig folytatták a szakéivást és a társalgás művészetét.

Iszamu tervei szerint a Béke emlékmű, vagyis a Békeív olyan lett, mint egy szögletes dóm, mint egy óriási Haniva síremlék, földalatti kriptával. Ez a szomorú hely, magyarázta egyszer Iszamu, olyan lesz, mint egyfajta hagyományos teaszertartás-szoba, ahol az emberek elmerenghetnek élet és halál dolgain. Belül egy gránittömbbe belevésik az atombomba összes japán áldozatának a nevét. Természetesen voltak nem japán áldozatok is, de a Hirosimai Béke Műemlék Városépítési Bizottsága a „nyilvános összefüggés” érdekében (remélem, jól értettem) úgy döntött, hogy az ő nevüket nem tüntetik fel. Ez nem Iszamu hibája. A bomba több ezer koreait, nagyrészt rabszolgát is megölt. Amikor néhány évvel később a Japánban élő koreaiak képviselői tiltakoztak a koreai áldozatok kizárása miatt, óriási balhé kerekedett belőle. Még tüntetést is

szerveztek ellene. Végül megengedték a koreaiaknak, hogy a Békepark területén kívül ők is felállítsák saját műemléküket.

Iszamu, több hónapnyi munka után, amiért egyetlen fillért sem kapott, bemutatta terveit a különböző állami előkelőségekből és építészprofesszorokból álló Hirosimai Béke Műemlék Városépítési Bizottságának. Tange megdicsérte Iszamut a tervek merészsége és tiszta vonalvezetése miatt. Mindketten türelmetlenül várták, hogy elkezdjék a kivitelezést. Ezúttal senki sem hibázhatott, de természetesen mindig történik valami. Tangénak kézbesítették a bizottság egy korábbi levelét, aki kénytelen volt megosztani a tartalmát Iszamuval is. A terveit lefűjták, mivel véleményük szerint, a bizottság egyik tagjának szavaival élve „bár kétségkívül csodálatosan megfelel bármelyik külföldi országnak, így az Egyesült Államoknak is, nem illik Japánhoz”. A levél szerint egy ilyen kényes projektet csakis egy megbízható művész készíthet el „aki megéri a japán érzéseket”.

Iszamu teljesen összetört, de büszkesége nem engedte, hogy ennek hangot adjon a nyilvánosság előtt is. Korábban én magam is szemtanúja lehettem, milyen hévvel küzdött az ellen, hogy Japán teljesen besavanyodjon. Ez talán megmagyarázza a hírhedt műanyagcipő incidenst, legalábbis azok körében hírhedt, akik valamilyen módon részt vettek Josiko életében. Történetesen én is jelen voltam, amikor megtörtént. Fülledt nyári este volt, és ültő helyünkben is szakadt rólunk a verejték. Iszamuval hideg szakét iszogattunk facsészéinkből. Josiko még a forgatáson volt; valamikor reggel öt harminc körül ment el a stúdió Packardján, és ritkán ért haza este tíz előtt.

Iszamunak rosszkedve volt, és azon kesergett, hogy a japánok nem értik meg a művészetét. Először megmentőként üdvözlük a híres amerikai művészt, aki New Yorkban mindent feladott azért, hogy megtanítsa nekik, hogyan váljanak modernné. Most meg amiatt neheztelnek rá, mert megpróbálta meggyőzni őket arról, hogy a saját hagyományuk tulajdonképpen sokkal közelebb áll a modern szellemiséghez, mint a nyugati irányvonalak harmadosztályú utánzatai.

– Cseppet sem érdekel az egzotikum – mondta, s fekete szeme szenvedélyesen felragyogott. – Csak azt javasoltam, hogy nézzenek

a saját lelkükbe. Az a baj a japánokkal, hogy ők az egyetlenek, akik semmit nem akarnak tanulni Japántól.

A lenyugvó nap sugarai rózsaszínűre festették a tájat; mintha a rizsültetvényeket hirtelen cseresznyevirágok lepték volna el. A távolban feltűnt egy apró, lassan közeledő fehér pont. Josiko Packardja volt az. A verandára lépve sóhajtva kibújt világoskék műanyagszandájából.

– Végre itthon. Rettentő hosszú volt a mai nap. Teljesen kimerültem. Meghalok, úgy fáj a lábam. Kaphatnék egy kis hideg árpateát?

Iszamu lenézett a lábára, de nem válaszolt. Nem is üdvözölte. Azt hittem, gondolatai még mindig a japán művészet körül forognak.

Josiko gondosan elrendezte levetett cipőjét a ház bejárata előtt, és a konyhába indult, hogy teát öntsön magának. Felajánlottam, hogy segítek. Nem szükséges, mondta. Akkor hirtelen valami bekattant Iszamu agyában.

– *Oi!* – ordított Josikóra. – Azonnal gyere ide!

– Előbb öntök egy kis teát – válaszolta.

– Azt mondtam, most azonnal gyere ide! – üvöltötte.

Soha nem láttam még Iszamut ilyen dühösnek. Olyan volt, mintha Nambecu dühkitörésének eltúlzott utánzatát látnám. Josiko elsápadt, és remegve visszament a verandára.

– Igen. – Mi a faszt képzelsz magadról, hogy felvetted ezt? – förmedt rá Iszamu angolul.

– Miről beszélsz? A szokásos nyári kimonóm. Az egyik kedvenced. Mi van veled? – mosolygott Josiko békülékenyen.

– Erről a dzsunkáról! – Iszamu lehajolt, felkapta a cipőt és nagy ívben a rizsültetvények felé hajította, ahol lassan elmerült az iszapban. – Hogy merészelsz belépni a házba ezzel a közönséges műanyag szeméttel? Hová tetted az ízlésedet? Undorító, szentségtörés! Arcul csapása mindannak, amit a te nyomorult országodban próbálok elérni!

Josiko előbb megrettent, aztán megnémult, végül rajta volt a sor, hogy dühöngjön.

– Á, szóval most már csak az én országom, mi? Na és amikor azzal dicsekedtél, hogy mennyire japán vagy? Ha külföldi vagy, mit érdekel az én szandálom? A műanyag amerikai, nem? Hadd

mutassak neked valamit... – Táskájából elővett egy pár hagyományos japán szalmaszandált, tele vörös foltokkal. – Ezt viseltem a kedvedért, Mr. Japán Hagyományok! Nézd meg, mint tett a lábammal! – Bal lába külső éléről lefejtette a gyorstapaszt és megmutatta a szélein gennyedző mély sebet. – Veled ellentétben, én japán vagyok. Miért kell megnyomorítanom a lábamat ahhoz, hogy ezt bizonyítsam? Hadd mondjak neked valamit. Tipikus amerikai vagy, és soha nem fogsz megérteni bennünket!

Legszívesebben felszívódtam volna, de nem sikerült.

– Maradj csak – szólta Josiko határozottan, amikor valami olyasmit mormoltam, hogy most már ideje indulnom Tokióba. Nem akartam megbántani, ezért maradtam, mint házastársi veszekedésük néma és kényelmetlen tanúja.

– Azt hiszed, azért veszítetted el a drága hirosimai megbízásodat, mert diszkrimináció áldozata lettél? – folytatta Josiko kissé lehiggadva. – Szó nincs semmiféle diszkriminációról. A rossz modorod miatt történt. Megmondtam, hogy vigyél ajándékot a bizottsági tagoknak. Nagyon megsértetted őket. Tudom. Ott voltam, emlékszel?

– Milyen ajándékról beszélsz? – horkant fel Iszamu. – Ez munka. Nem szívességet kértem tőlük. Mit kellett volna tennem? Vesztegessem meg őket? Ez nonszensz.

Josiko nyugodtabban, de tőle szokatlan acélos hangon válaszolt:

– Soha nem fogod megérteni, ugye? Szó sincs semmiféle megvesztegetésről. A jóindulatról, a szokásról, a hagyományról van szó. Folyton elméleteket gyártasz a hagyományainkról, de a szíveddel sohasem fogod megérteni. Csak a fejeddal tudsz gondolkozni, mint egy tipikus külföldi.

Mivel addig jól mentek a dolgok Álomországban, arra gondoltam, elvonult a vihar, s miután a hitvesi ágyban megbeszéljük a dolgaikat, másnap reggel mosolyogva elnézést kérnek egymástól. Nem ez történt. Josiko bevonult a hálószobába, Iszamu visszament dolgozni a stúdióba, én pedig egész éjjel forgolódtam, és összevissza álmodtam.

A *BAMBUSZHÁZ* tokiói partija kellemesebb volt, mint az ébredésem. *Le tout* Tokió jelen volt, természetesen mindenki kicsípte magát, bár sejtették, hogy bűzlik valami. Ez Japán, senki nem mondja ki nyíltan, a szóbeszéd mégis hangsebességgel terjed. A díszbemutató után mindenki gondosan megválogatott szavakkal fejezte ki véleményét.

– Nagyon figyelemreméltó – morogta Kavamura úr.

– Úgy van, úgy van – helyeselt a felesége.

– Rendkívül érdekes – véleményezte Hotta. – Japán kék szemmel nézve.

– A jelmezek nagyon aranyosak. – Ez a drága, hűséges Mifune véleménye volt. Kuroszava barátságos arcot vágott, de nem szólt egy szót szem.

Mivel az amerikai színészek nem vették a fáradságot, hogy Tokióba utazzanak a díszbemutatóra, szegény Josikónak egyedül kellett szembesülnie hollywoodi filmjének katasztrofális fogadtatásával. Igaz, ott volt még a Twentieth Century Fox állandó tokiói embere, egy „Mike” Jamasita nevű lehetetlen alak, aki hatalmas, monogramos aranymandzsettáival inkább egy chicagói gengszterhez hasonlított, és minden idegent hátba veregetett. Jelenléte nem sokat javított a válságos helyzeten.

A kandai Hilltop Hotelben rendezett sajtótájékoztatón ott állt a kimonós Josiko a meglehetősen barátságtalan riporterek keresztüzében, akik a film olyan hiányosságairól és tévedéseiről kérdezték, melyekről ő végképp nem tehetett. A rengeteg hibát – egyedül a *Jomiuri Simbun* volt annyira udvarias, hogy „félreértésnek” nevezze – a japán kritikusok nem pusztán sajnálatos tévedésnek, hanem a japán tisztesség elleni szándékos támadásnak nyilvánították, és kijelentették, hogy a kisebb japán szerepeket olyan japán-amerikai bevándorlók játszották, akik jóformán nem is beszélnek őseik nyelvét. Azt is sérelmezték, hogy a japán szobák úgy néztek ki, mint a kínai éttermek; hogy a szereplők a Ginzán végigrohanva a következő sarkon befordulva már a Fuji-hegyen másznak felfelé.

Ezeket mind az a nemzet nyílt és szándékos arculcsapásának tekintették.

– Milyen érzés olyan filmben szerepelni, ami az egész világ előtt neveltségessé tesz bennünket? – kérdezte Sineda úr, a *Kinema Jumbo* riportere.

– Egyetért azzal, hogy a *Bambuszház* a tipikus amerikai arrogancia megnyilvánulása? – szölt Horokiri úr, az *Aszahi Simbuntól*.

– Továbbra is japánnak vallja magát? – kiáltotta Sindo úr, a *Tokió Simbuntól*.

Kit érdekelt a nemzeti arculat, mikor minden egyes kérdés újabb pofonként csattant Josiko arcán. Bár senki nem használta ezt a szót, a burkolt célzás nyilvánvalóvá tette, hogy Jamagucsi Josiko áruló!

A sajtótájékoztató alatt Josiko igyekezett megőrizni hidegvérét, de amint magára maradt, teljesen összeomlott. Feltörő könnyei összemaszatolták a sminkjét, s a fekete csíkok, mint apró patakok folytak végig rózsaszín arcán. Hogyan tehették ezt vele? Miért vágják a fejéhez ezeket a rettenetes dolgokat? Nem tudják, milyen keményen igyekezett, hogy megváltoztassa a világ Japánról alkotott véleményét? Egy alkalommal rászánta magát és beszámolt Sam Fullernak a filmben tapasztalt hiányosságokról. Miért nem becsülik őt az emberek? Emlékszem, a Twentieth Century Fox szolgálati autójában ültünk, és tőlem telhetően igyekeztem megnyugtatni. A császári palotát körülvéő árkok mellett jártunk.

Néhány éve ugyanitt a japán csőcselék meglincselte egy amerikai katonát, miután kiderült, hogy az Egyesült Államok nem zárja be a japán katonai helyőrségeit. Ezúttal nem volt csőcselék, csak a dolguk után siető emberek a szürke, szemerkélő esőben, és a palota kapujánál fényképezkedő vidékiek.

Saját kritikám a *Japán Evening Post* számára sem volt könnyű eset, ennek ellenére sikerült kiutat találnom a veszélyből úgy, hogy a lényegét tekintve tisztességes maradhattam. Úgy döntöttem, meseként, egy Japánban játszódó amerikai meseként kezelem a filmet. Az igazi Japán bemutatására irányuló bármilyen kísérletem súlyos félreértésekhez vezetett volna. „Shirley Yamaguchi alakítása tökéletesen megfelel a nyugatiak keleti nőkről alkotott elképzeléseinek, melyben Madame Butterfly szeretetre méltó

ártatlansága és gyengéd engedelmissége a legteljesebb szakértelemmel egészül ki”, írtam.

Amikor legközelebb együtt ebédeltem Josikóval a Nisino épület éttermében, egyetlen szóval sem említette a kritikámat, amit a baráti szándékom néma tudomásul vételének könyveltem el. Ezúttal lila kimonót és hatalmas napszemüveget viselt; talán így védekezett a kíváncsi tekintetek ellen. Amikor levette a szemüvegét, feltűnt, hogy a szeme vörös és duzzadt. Arra gondoltam, a film fogadtatása miatt van, és éppen készültem kinyilvánítani együttérzésemet, hogy elmondjam, milyen ostobák az újságírók, de aggódó arckifejezése egészen másra utalt. Josikót felkérték a *Sangri-La* musical egyik szerepére a Broadway-n, ami a Rip van Winkle története alapján készült, és James Hilton *A kék hold völgye* című könyvének musical változata. A regényben a kínai háborúból hazatartó nyugatiakkal teli repülőgép lezuhan a Himaláján, és a túlélők egy titokzatos, utópisztikus helyen találják magukat, ahol az idő ismeretlen fogalom, és örök béke uralkodik. Az egyik utas, egy brit regényíró beleszeret egy gyönyörű keleti nőbe (ez Josiko), és elhatározzák, hogy megszöknek. Ám amint elhagyják az örök béke időtlen zónáját, a gyönyörű fiatal nóből hirtelen ráncos öregasszony lesz.

A háború előtt volt alkalmam megnézni Capra *A kék hold völgye* című filmjét, melyben Ronald Colman játszotta a regényíró, Sam Jaffe pedig a fenséges lámát. Akkoriban hónapokig csak tibeti templomokról, keleti bölcsekről és hófödte hegycsúcsokról álmodtam. Még jobban meggyűlöltem kapzsi, harácsoló, erőszakos világomat, és szívesen beköltöztem volna az elvarázsolt völgybe.

– Drágám – mondtam. – A szerep tökéletesen illik önre. Természetesen el kell fogadnia.

Hevesen bólogatott. Régóta egy broadway-i musical szerepről álmodott, és ennél jobbat nem is kaphatott volna. Mégsem volt boldog. A gallérját igazgatta, s apránként kiderült az igazság. Iszamu nem akarta, hogy elmenjen. Azt akarta, hogy maradjon Kamakurában, és egyébként is „közepes színvonalú amerikai szemétnék” tekintette a musicalt. Végül, miután felborogattak egyikét paravánt, és földhöz vágta néhány cserepet, Iszamu beadta a derekát. Muszáj volt neki, mert mint Josiko mondta: „A karrierem a tét. Mindketten művészek vagyunk, de ő nem érti, hogy én a

közönségnek dolgozom. Szükségem van a közönségre. Iszamu-
szan munkája más. Ő csak magának dolgozik”.

Hamarosan újabb áthághatatlanak látszó akadály merült fel. Indokolás nélkül elutasították a vízumkérelmét. Erre beindult a gépezet, és Kavamura írt egy barátjának a követségre. Kezdetét vette a levélváltás Tokió és Washington között, és több hónappal később megérkezett a tokiói amerikai konzul válasza, miszerint „Josiko fenyegeti az Egyesült Államok nemzetbiztonságát”. Elég nagy ostobaságnak hangzott, de egyelőre ez volt az egyetlen indokolás. Újraindult a levelezés, és az ismerősöket is közbenjárásra kérték fel.

Akkor kiderült, hogy Josikót kommunista tevékenységgel gyanúsítják. De hát miért? Még több idő telt el, folytatódott a levelezés, és további kérdések merültek fel. Az egyik aktában az állt, hogy Josiko a háború alatt kommunista ügynök volt Mandzsúriában. Gyermekkori barátnője, a zsidó Mása köztudottan a szovjet kormány megbízottja volt. Ráadásul miért volt Josiko olyan feltűnően barátságos Charlie Chaplinnel amikor fény derült annak „Amerika-ellenes” tevékenységére?

Amilyen váratlanul és csőstül jött a szerencsétlenség, ugyanolyan váratlanul érkezett a segítség is, mégpedig onnan, ahonnan a legkevésbé számítottunk rá. A sors keze. Körülbelül egy évvel a vízummizéria előtt Josiko egy brit kereskedőfeleséget alakított egy feledhető japán filmben Jokohamában, aminek valamilyen okból kifolyólag az *Őszi szél* címet adták. Ikebe is játszott benne; ő volt a kereskedő jóképű japán szolgája. A történet röviden arról szól, hogy egy kegyetlen külföldi felesége beleszeret a szolgába, és meg akarja szökni. A külföldi meg akarja ölni a szolgát, erre a nő öngyilkossággal fenyegetőzik. A külföldi habozik, a szerelmesek pedig köddé válnak.

Kétségtelenül lagymatag, ugyanakkor fontos film volt, mivel a brit kereskedőt egy Stan Lutz nevű fickó játszotta. Felületesen ismertem is; Willoughby titkosszolgálatának dolgozott. A kétes jellemű, szalmaszerű szőke hajú és keskeny ajkú Lutz a megszállás megszűnése után is Japánban maradt. Egy-két alkalommal Tony Lucca pizzériájában is kiszúrtam, amint vastag nyakú és rikító nyakkendőös japánokkal pizzázott, olyanokkal, akiket jobb elkerülni.

Nem érdekelt különösebben, Josiko azonban jóban volt vele. Lutz elvállalt néhány szerepet egy-két erotikus japán filmben is, de borzalmas alakítást nyújtott. Emellett különböző üzleti vállalkozásokban is részt vett.

Lutzban nem volt semmi szokatlan. Ismertem ezt a típust.

Japánban számtalan lehetőség kínálkozott az olyanok számára, akiknek nincsenek gátlásaik a pénzszerzést illetően. Ahogy Lucca mondaná, minden a kapcsolatokon múlik, Lutznak pedig nagyon magas körökben voltak kapcsolatai. Egyikük egy háborús bűnökkel vádolt Josio Tanegucsi nevű férfi volt, aki a tárgyalása kitűzéséig megírta híres emlékiratait. A szövetségesek a háborús Kínában elkövetett bűncselekmények – kínzás, mészárlás, rablás, és hasonló tettek – miatt tartóztatták le. Állítólag nagyon gazdag volt. A háború idején a császári japán kormány annyira hálás volt a szolgálataiért, hogy megkapta a „hátvéd tengernagy” tiszteletbeli címet is. Stan Lutz ennek a Tanegucsinak volt a tolmácsa és emlékiratainak kiadója.

Végül Tanegucsinak mégsem kellett bíróság elé állnia. Willoughby felmentette, mivel a háború alatt a japán kommunizmus fáradhatatlan ellenharcosa volt. Kiderült, hogy Tanegucsit gyengéd szálak fűzték Josikóhoz, még a Kínában töltött Ri Koran-korszakában. Amikor Lutz elmesélte neki Josiko vízumgondját, Tanegucsi megemléltette, hogy ő is tagja volt Ri Koran „rajongói klubjának”, és megígérte, hogy beszél az amerikai kormánynak dolgozó barátaival. Egy hét múlva megvolt a vízum. Hogy Lutz mit vasalt be ezért a tranzakcióért, nem tudom. Talán egyszerűen barátságból tette. Ám az olyan jelzők, mint egyszerűség vagy barátság nem igazán jellemzők a Lutz-féle ügyeskedőkre.

Josiko hálás volt a segítségért, és köszönetképpen rendezett egy kisebb vacsorát Tanegucsi tiszteletére, melyre Ginzában, egy diszkrét japán étteremben a Hattori épület szomszédságában, egy privát tatamiszobában került sor. Megérkezett Lutz. Kavamura is kapott meghívót, ám amikor meghallotta Tanegucsi nevét, hirtelen eszébe jutott, hogy már elígérkezett. Iszamu eljött, de látszott rajta, hogy nem szívesen tette. A vacsora nem volt kimondottan ünnepi hangulatú. Egyike volt azon szertartásos alkalmaknak, melyek elengedhetetlenek a japán társadalom működéséhez. Josiko

gondoskodott róla, hogy kizárólag a legdrágább ételeket szolgálják fel. A felszolgálás kifogástalan volt, az étel pedig ízletes; elvégre sokba került. Josiko hálája jeléül egy ízlésesen becsomagolt ajándékkal kedveskedett az alacsony, disznószerű, görbeszájú, ravasz tekintetű Tanegucsinak. Feltűnt, hogy jobb kezén hiányzik egyik ujja.

– Ez tőlem és a férjemtől van – mondta Josiko.

– Nem, nem igaz – tiltakozott Iszamu, mint egy makacs gyerek. – Csak Josikótól.

Josiko nevetett, de dühösen a férjére sandított.

– Ne is törődjön vele – mondta.

Tanegucsi morgott egyet és a csomagot bontatlanul félretette. Az est folyamán morgáson kívül egyetlen hangot sem hallatott. Lutz időnként tolmácsolta egy-egy dörögését, amitől Iszamu még dühösebb lett.

– Én is beszélek japánul – mondta.

EGYES PÁROK a gyakori különválásra esküsznek, mert szerintük a távolság fokozza a szenvedélyt. Mások egyetlen éjszakát sem képesek külön tölteni. Én nem tudok ehhez hozzászólni, csupán megfigyelő vagyok. Sosem voltam igazából szerelmes. A fizikai vágy... az egészen más; Japánban szinte ez volt a természetes állapotom. De ha a szerelem azt jelenti, hogy együtt élek valakivel, mások kizárásával, hogy megosztom az ágyam egy rokonlélekkel... ebben még sosem volt részem, bár nem is igazán vágytam rá. Ha két ember szerelmes, az énjük is egyé válik. Én képes vagyok beleveszni a kéjelgésbe, de a kielégülést követően szeretem visszakapni régi önmagam, így aztán vannak szeretőim és vannak barátaim. Megelégszem azzal, hogy végignézsem, hogyan próbálnak mások egy pár lenni, és ha nem jön össze, tovább próbálkoznak egy másik partnerrel. Csodálom a kitartásukat, jobban mondva merészségüket.

Másságom is bonyolítja az életem. Ohióban le is tartóztatnának az életvitelem miatt, de Tokióban szabadon adózhatok a vágyaimnak. Na, nem mintha az egész amerikai puritán múltam teherként nehezedett volna rám. Olykor szerettem volna olyan lenni, mint a házaspárok, vagy olyan boldog, mint a mezőkön kérődző tehének.

A japán élet egyik óriási áldása, hogy nem ítélik el a szexuális devianciát. Persze, vannak bizonyos kötelezettségek.

Ha a férfiak megnősülnek és családot alapítanak, utána senkit sem érdekel, hogyan és mi módon elégítik ki a vágyaikat.

Iszamu és Josiko esetében a boldog házasság végét előrevetítő jelek már jóval korábban megnyilvánultak. A műanyagszandál esete olyan repedéseket tárt fel, melyek hamarosan szakadékká mélyültek. Iszamu elképzelt magának egy ideális japán életet, ám Josiko nem sokáig bírta azonosulni vele. Filmcsillagként nem érte be egyetlen szereppel. Nem játszhatta a végtelenségig az Iszamu által előírt szerepet. Broadway és Hollywood továbbra is csábította. Elérkezett az idő, hogy elhagyja Álomországot. Egyes párok úgy válnak szét, mint a kettéágazó folyó, ám Iszamu és Josiko esetében

a szakítás inkább sorozatos viharokhoz hasonlított, melyek fokozatosan lerombolták házasságuk építményét. A legnagyobb vihar a kamakurai házukban tett utolsó látogatásom estéjén tört ki.

Egy Norman Waterman nevű producer érkezett Tokióba, aki felkereste Josikót és felajánlotta neki egy amerikai katonafeleség szerepét. Josiko meghívta ebédre Kamakurába anélkül, hogy Iszamuval egyeztetett volna. Nekem kellett elkísérnem.

Waterman nem volt kifejezetten a zsánerem. Apró, tömzsi, harsány ember volt, aki szerette a drága cipőket, és titokban abban reménykedett, hogy összehozom egy helyi „csinibabával”. A lányok szeretik az ilyesmit. Nem használta a „kimonólány” kifejezést (csinibabát mondott helyette), de nyilvánvalóan arra vágyott. Bedugtam egy taxiba, és a kezébe nyomtam egy papirost, rajta egy híres masszázsszalonnak címével. A tokiói taxisofőröknek rendszerint pontos útbaigazításra van szükségük, hogy odataláljanak egy adott címre, de ez a hely kivételt képezett. Waterman elégedetten mosolyogva tért vissza.

Nem volt rossz ember. Ő is szerette a Preston Sturges filmeket, s a kedvence a *The Beautiful Blonde from Bashful Bend* (A Bashful Blend-i szép szőke – a szerk.) című western volt, melyben Waterman volt a gyártásvezető asszisztens asszisztense. Amíg nem hozta szóba a „csinibabákat”, egészen kellemesen elbeszélgettünk a filmekről.

Fülledt este volt, a kabócák bágyadtan cirpelték a csillagos ég alatt. Iszamu, akit nem érdekelt Preston Sturges, a filmek, sem pedig Josiko hollywoodi kilátásai, gyűlölködő pillantásokat vetett Waterman felé, egyébként alig vett tudomást a jelenlétéről, miközben Josiko barátairól, Charlie Chaplinről, Yul Brynnerről, King Vidorról, Ed Sullivanról és másokról sztorizgatott. Waterman el volt bűvölve.

– Imádni fogja a munkát L. A. – ben – mondta olyan hangon, ami bizonyára végighallatszott a rizsültetvényeken, egészen Nambecu házáig, ahol a szenszei a szasiminket készítette.

– Remélem, szereti a japán konyhát – mondta Josiko.

– Hogy szeretem-e? – kiáltott fel Waterman. – Egyszerűen imádom! Szukijaki, tempura!

Iszamu olyan pillantást vetett rá, mint egy megvadult majom.

Nagy megkönnyebbülésre, sőt meglepetésemre, Nambecu ezúttal rendesen viselkedett, még akkor is, amikor Waterman rosszul ejtette ki a nevét. Jóindulatúan mosolygott, mint egy felnőtt a gyerekzsúr kellős közepén. Waterman az a fajta amerikai volt, akivel tudtak bánni a japánok, nem olyan őrült külföldi, aki mindenáron utánozni akarja őket. Nambecu szerette a kiszámíthatóságot. Szakét öntött Waterman csészéjébe, mire ő szelíden tiltakozni kezdett.

– Nem vagyok igazán nagyivó, Mr. Nambis. Ha így folytatja, semmi perc alatt kiütöm magam.

– Kiüti?

Elmagyaráztam neki, mit jelent a „kiütni” kifejezés.

– Ugyan, a külföldiek erősek – legyintett Nambecu. – Igyon még. Waterman arca hamarosan aggasztó módon kivörösödött, mintha melege lenne, és egyre hangosabban beszélt. Mivel nem szokott az italhoz, túl gyorsan ivott, arra készítette Nambecut, hogy újra meg újra teletöltse szakés csészéjét. Iszamu, csak hogy még jobban bonyolítsa a helyzetet, nem volt hajlandó angolul beszélni, ezért Josikónak és nekem kellett tolmácsolni azt a keveset, amit tört japánsággal elmondott. Még Watermannak is feltűnt Iszamu ellenséges viselkedése, és a maga amerikai módján megpróbálta oldani a feszültséget.

– Hé, Iszamu, lazítson! Azt hallottam magáról, hogy híres művész. Kiállított valamit mostanában az Államokban?

Iszamu arca elborult. Egy pillanatig kínos csend állt be, csak a kabócák trillája hallatszott.

– Éppen erről van szó, Norman – válaszolt helyette Josiko, igyekezve könnyed hangot megütni. – Teljesen elakadt itt Japánban.

Nambecu a konyhában volt, ahol a következő fogást készítette elő. A grillezett makréla illata bekúszott a szobába.

– Bemegyek a házba – mondta könnyedén Josiko –, és hozok egy katalógust Iszamu-szan legutóbbi tokiói kiállításáról.

Iszamu rászólt, hogy ne menjen sehová. Waterman szerette volna látni. Mivel megéreztem a közelgő vihart, inkább nem szóltam semmit. Tudtam, mikor fogjam be a szám. Josiko kiment a szobából és kicsattogott a sötétbe.

– Szóval, mikor szándékozik visszatérni az Államokba, Iszamu? – faggatta tovább Waterman. – Itt igazán nagyszerű, meg szép, de

nem temetkezhet el örökre az isten háta mögé. New Yorkban, L. A. – ben kellene kiállítania. Ott aztán zajlik az élet. Nézze csak meg Josikót. Ő tudja, mi a pálya.

Iszamu döbbenetesen nézett rá.

– Mit tud maga a művészetről? Közönséges, pénzhajhász idióta! Maga az oka, hogy Amerikában minden érték a bóvlik szintjére süllyedt. Bóvli kultúra, ez maga. Egy bóvlikereskedő, a művészet ellensége!

– Hé haver, csillapodjon! – kiáltott rá Waterman, céklaszínűre vált arccal. – Ne merje szidni a filmjeimet!

– Nem láttam egyetlen tetves filmjét sem, és nem is fogom!

– Én minőségi terméket gyártok.

– Terméket?!

– Idehallgasson, maga átkozott sznob, szétdolgozom a seggem, hogy művészetet gyártsak igazi embereknek, míg maga... maga csak mereszi a seggét a kis japán barlangjában és túl jónak képzelet magát, hogy bemocskolja a kezét az egyetlen helyen, ami számít, ahol a közönség dönti el, mi a jó és mi a vacak. Maga beszél művészetről? Én megtehetem, haver. Ez így volt, mióta világ a világ, a reneszánsz kori Itáliában csakúgy, mint Hollywoodban, vagy az Államokban. Michelangelo sem ült állandóan Rómában, mint egy hülye gyerek. Ő...

Egy villanás volt az egész. Waterman felordított, amikor Iszamu az arcába öntötte a tűzforró teát. Josiko ebben a pillanatban ért vissza a házból Iszamu tokiói kiállításának a prospektusával. Waterman a padlón fetrengett, s az arcára szorított egy szalvétát.

– Jeget! – ordította. – Az isten szerelmére, hozzanak jeget!

Csak ültem és mozdulni sem bírtam a döbbenettől. Josiko a földre dobta a könyvet, és japánul rákiáltott a férjére:

– Mi folyik itt? Mit tettél?

Aztán rám nézett, de én nem tudtam, mit mondhatnék. Josiko olyan dühös lett, amilyenek még soha nem láttam.

– Hihetetlen, mit tettél! – ordította magából kikelve. – Rátámadtál a vendégemre!

Iszamu ráförmedt, hogy fogja be. A férfi sértegette. Nambecu, miközben csendben felszolgált a halat, némán bólogatott.

– Sértegetett? Mit képzelsz, ki vagy te? Hiszen ő a vendégünk!

– Fogd be a szád, asszony! – szólt rá Iszamu angolul. – Azt sem tudod, miről van szó. Már azzal is megsértettél, amikor a házamba hoztad ezt a közönséges hollywoodi zugüggyvédet!

– Zugüggyvéd? Hogy érted ezt? Én...

Iszamu felkapott egy hamutartót és a feleségéhez vágta. Kis híján eltalálta az arcát, de bezúzta Nambecu legfinomabb sikui papírból készült tolóajtáját, és nagyot koppant a ciprusfa falon. Nem igazán voltam tudatában, hogy mit teszek. Még mindig zsibbadt szemlélője voltam az eseményeknek, de ez az örült megnyilvánulás kirángatott passzív állapotomból. Példátlan dolgot cselekedtem, beavatkoztam egy házastársi csetepatéba. Talpra ugrottam, mint páncélos lovag, a gyengébbik nem védelmezője, és elkezdtem ordítani.

– Ne merészeljen még egyszer megdobálni egy hölgyet!

Iszamu dühtől lángoló tekintettel felém fordult. Még Josiko, lovagias tettem tárgya is döbbenten nézett rám. Ezzel sikerült magam felé fordítani a tomboló vihart. Waterman botladozva a csaphoz tántorgott és gyors, fürge mozdulatokkal, mintha tüzet oltana, vizet locsolt az arcába. Nambecu megvetően nézett rám. Soha nem felejttem el, amit akkor mondott.

– Te is ugyanolyan közönséges külföldi vagy, mint a többiek!

MIELŐTT Amerikába ment, találkoztam még egyszer Josikóval. Az Imperial Szállóban, a megszokott asztalunknál kávéztunk. Egyikünk sem hozta szóba a Waterman- esetet, de Josiko elárulta, hogy a házassága végérvényesen megromlott. Ostoba módon azt hitte, hogy képes lesz együtt élni egy külföldivel, mondta. A kulturális különbségek azonban ellehetetlenítették az életüket.

– Iszamu japánnak képzele magát, pedig tipikus amerikai. Még arra sem volt képes, hogy rendesen megtanuljon japánul. Maga más, Sid-szan, de Iszamu álomvilágban él. Csodálom a művészi tisztaságáért, de nem áldozhatom fel magam a kedvéért.

Megviselte a szakítás. Amikor levette a napszemüvegét, hogy megdörzsölje a szemét, láttam, hogy sírt.

– A válás rettenetes dolog – mondtam ostobán. – De hamarosan túlteszi magát rajta. Az idő a legjobb orvosság. Arra gondoljon, mennyi filmet fog forgatni Amerikában, na és a Broadway-ra!

– Nem az a baj – válaszolta kissé ingerülten. – Higgye el, a válás igazi megkönnyebbülés. Ma történt valami kellemetlen, de már jól vagyok. Nem tehetek róla.

Amikor erősködtem, hogy nekem, mint barátjának és bizalmasának elmondhatja a rossz híreket is, csak a fejét rázta. A kótyagos kinézetű pincér arra kóválygott és megkérdezte, hozhat-e még valamit. Én kértem egy kávét. Egy fiatal, estélyi ruhás nő kalimpálni kezdett a fehér zongorán. Josiko az apjáról kezdett mesélni. Mindig is gondatlan alak volt, mondta, szerencsejátékos, aki még a családjáról sem volt képes gondoskodni. Kínában azonban jó embernek, igazi idealistának számított, aki szívből szerette hazáját. Kína volt az ő világa, az élete értelme. Miután a háború végén visszatért Japánba, nem tudott megbékélni a sorsával. Még önmagáról sem bírt gondoskodni, ezért elhagyta a családját. Nem volt életcélja, hajléktalanná vált, és a végén a saját lányát is meglopta, hogy pénzt szerezzen a szerencsejátékhoz. Josiko sajnálta az apját, de már letett róla.

Ismét biztosítottam együttérzésemről, és sajnálkoztam, amiért elveszítette az apját. Nem, mondta, egyáltalán nem így történt. Hát akkor hogyan? Annyira tehetetlen volt, ahogy rám emelte hatalmas, fekete szemét. Egy magányos könnycsepp végigfolyt az arcán.

– Sid-szan – szólalt meg nagyon lágyan –, emlékszik arra a férfira, aki odajött hozzám az esküvőm után?

Egy pillanatig gondolkodtam, majd azt feleltem, hogy igen, emlékszem. Nos, a neve Szato, Szato Dajszuke. Ő apja helyett apja volt Kínában; több volt, mint az igazi apja. Ő vigyázott rá, és mindig kisegítette a bajból. Szato legalább annyira szerette Kínát, mint Josiko édesapja. Kétségtelen, hogy a kínai lányok voltak a gyengéi, és mindig adódtak kellemetlenségei, de jó szíve volt. Itt egy pillanatig elhallgatott, és selyem zsebkendőjével megtörölgette a szemét.

– Jobbat érdemelt – zokogta.

– Mi történt vele? Ki volt ez a Szato?

Megtudtam, hogy ez a Szato a japán hadseregnek dolgozott, és a háború után szerencsésen megmenekült az orosz hadifogságból, ám a sors kegyetlenebbül elbánt vele, mintha valamelyik szibériai fogolytáborban halt volna meg. A hazájában már nem volt életcélja. Szertefoszlott a világa, és kísértetként bolyongott, s időnként feltűnt itt-ott. Josiko néha adott neki egy kis pénzt, de a férfi nem bírta tovább és öngyilkos lett. Tetemét egy földműves találta meg a Jamanasi járásban. Bevett egy csomó altatót, és felkötötte magát egy fára. A nyár derekán történt. Néhány nappal később egy vörös hegyi kutya megtalálta a tetemét és lerágta a fejét. Egy helyi lány észrevette a kutyát, amikor zsákmányát egy elhagyatott viskóba vonszolta.

Hallgattam ezt a rettenetes történetet, és felidéztem a város keleti részében, a moziban látott képeket. Homályosan emlékeztem a feliratra is. A kopott, piszkos alakok megérkeznek a romokhoz, ahol egykor az otthonuk állt, és feleségeiket más férfival találják. Az estélyi ruhás zenész egy Cole Porter-dalt játszott, de nem volt benne semmi érzelem.

– Nos – szólalt meg végül Josiko, a könnyein keresztül mosolyogva –, nem érdemes leragadni a múltban, ugye? Emlékszik arra a dalra, amit pár éve mindenki énekelt?

Felidézte a szöveget: *Que sera sera, whatever will be, will be...*

– Én hiszek ebben – folytatta mosolyogva. – Egy nap jobba lesz a világ, és én ennek akarom szentelni az életemet. Ugye, tudja, Sid?

Nem igazán értettem, mire gondol.

– Minek szenteli magát, kedvesem?

Lágyan megrázta a karom.

– Természetesen a békének.

Ezzel Josiko elutazott az Egyesült Államokba, ahol fényes jövő várt rá, ő legalábbis ebben reménykedett. Iszamu világ körüli útra indult egy nagy amerikai alapítvány költségére, és a vallást, művészetet, vagy talán a kultúrát és szellemiséget tanulmányozta. Nambecu is elment, hogy üzleti babérokra törjön New Yorkban. A Japán Társaság hatalmas kiállítást rendezett a műveiből, az egyik Rockefeller pedig felvásárolta az összes festményét.

A *Sangri-la* jó kezdet volt. Bostonban és Baltimore-ban rendes, bár nem kifejezetten ömlengő kritikákat kapott. Mindig van mit javítani. A jelmezek mindenkinek tetszettek, és Sam Jaffe, kissé idősebben, mint egy filmbeli bölcs, öreg nagymama állítólag jó Nagy Láma lett. Josiko is kitett magáért. „Bájos, mint egy trópusi virág”, jellemezte a *Baltimore Sun*. Josiko a *Time* magazinnak adott interjújában a rá jellemző szerénységével Kelet nagykövetasszonyaként mutatkozott be. A *Life* egész oldalas fényképet közölt le róla, melyen tibeti ruhában volt látható. Az *Ed Sullivan Show*-ban a buddhizmus spirituális bölcsességéről faggatták. Bob Ryan is eljött Philadelphiába, hogy a színpalak mögött találkozhasson Josikóval, és biztosítsa Broadway-i sikeréről. A premier estéjére lefoglalták a Sardi összes asztalát. Virágokat rendeltek, sztárokat hívtak meg, és feltöltötték a pezsgőkészletet. Egész New York ott akart lenni.

Végül minden megghiúsult. Jobban mondva nem hiúsult meg, hanem robbant. A jelmezeket még egyszer megdicsérték, és ismételten gratuláltak Sam Jaffénak kiváló Nagy Láma-alakításához. Josiko „olyan bájos volt, mint egy pünkösdi rózsa”, a *New York Times* kritikusa szerint. A zenéje viszont gyanús volt, és a *New York Herald Tribüne* kifejezésével élve: „A cselekmény olyan szotyogós, mint egy esőben kint felejtett névjegykártya”. A *Sangri-la* mintegy három hétig tartotta magát. A parti meghívásokat lemondták, a

vacsorákat elhalasztották. Josiko hirtelen teljesen magára maradt az idegen nagyvárosban.

Soha többé nem hallott Waterman felől. Hollywood ajtóit viszont nem csukódtak be előtte egészen. Josikót beválogatták a *Navy Wife* (Tengerészfeleség – *a szerk.*) című vígjátékba, a híres Ed Bernds rendezésében, aki annak idején Mr. Capra hangmérnökeként kezdte pályafutását és a *Three Stooges* (Három beépített ember – *a szerk.*) már hozott neki némi sikert. A *Sangri-lát* egyszer sem láttam, de émélyítően édeskés darabjaihoz képest minden bizonytalanságot remekműnek számított. Joan Bennett egy Japánban állomásozó amerikai haditengerész parancsnok felesége. (A valóságban a film producerének, Walter Wangernak a felesége, és szerintem ezért esett rá a választás, mert egyébként teljesen alkalmatlan volt a szerepre.) Valami Judy vagy ilyesmi volt a neve, a tengerész pedig Bud, Bob vagy Jack, már nem emlékszem. A lényeg az, hogy egy japán háziasszony, akit Josiko alakít, észreveszi, hogy Judy, vagy Debbie vagy bárhogy is hívják, egyfolytában parancsolgat Budnak, vagy Jacknek, és nem csak otthon. Ezért Josiko is „egyenlő jogokat” akar, mint minden amerikai feleség. Aztán a karácsonyi partin minden a feje tetejére áll, ami, bár humorosnak szánták, igazság szerint inkább mélyen elszomorító.

Mivel a filmmel különösen a tokiói kitelepültek érdeklődését kívánták felkelteni, engem kértek fel a szemlére. Ezt írtam róla: „Bár ahhoz túlságosan tehetséges, hogy ebben a kutyakomédiába szerepeljen, Shirley Yamaguchi szépsége miatt mégis érdemes megvenni rá a jegyet. A forgatókönyv hiányosságai ellenére komoly erőfeszítéseket tett, hogy mulatságossá tegye a szerepét”. Elismerem, nem ez volt a legstílusosabb írásom, de nekem is reménytelen anyaggal kellett megbirkóznom. Elbűvölő kiadóm, Cecil Shiratori imádta a filmet és megkérdezte, miért, kell ilyen „v-v-véresen elítélőnek” lennem. Japánban a filmet mindössze egy hétig játszották, és az ottani kritikusok udvariasan tudomást sem vettek róla.

Nem sokkal a *Navy Wife* befejezése után Josiko bejelentette a nyilvánosság előtt, hogy visszavonul a filmezéstől, és feleségül megy egy ígéretes fiatal japán diplomatához. Megdöbbenem. Nem annyira a Broadway-i kudarc és egy ócska film volt

visszavonulásának oka, inkább a nemzetközi karrierbe vetett hite inoghatott meg. Ennek ellenére továbbra is ő volt Japán egyetlen, legnagyobb reménysége. Bár az is lehet, hogy tényleg az „igaz szerelem” készítette erre az őrült, meggondolatlan cselekedetre. Ha így történt, akkor ez alátámasztja az összes, igaz szerelemmel kapcsolatos kételyemet. Attól tartok, az ígéretes fiatal diplomata akkor szánta rá magát erre a lépésre, amikor Josiko a legsebezhetőbb volt. Sajnos azzal, hogy feleségül vett egy idősebb, meglehetősen mozgalmas múltú színésznőt, egyúttal önmaga alatt is elvágta a fát. A külügyminisztériumból éppenséggel nem rúgták ki, de azonnal áthelyezték Rangoonba. Mindenki azt találgatta, hogy mi az ördögöt fog kezdeni Josiko Rangoonban. Úgy éreztem, elárultak. Idő előtt leáldozott egy legenda csillaga. Úgy éreztem magam, mintha egy meseszép álomból rángattak volna ki.

Természetesen továbbra is imádtam Josikót, és reméltem, hogy amint visszatér Tokióba, hamarosan visszafogad gyóntatójává. A férjét sem zavarná a személyem, hiszen nem jelentek veszélyt rá nézve. Majd' meghaltam, hogy halljak végre New York-i és hollywoodi kalandjairól. Egyszer telefonált a férje lakásából. Cseverésztünk és nevetgáltunk, mint a régi szép időkben, aztán végzetes hibát követtem el. Szóba került a *Navy Wife*, és egyetértettünk abban, hogy borzalmasra sikeredett.

– Azért ismerjük el – mondta –, hogy nem nyújtottam túl fényes alakítást. Ugye?

– Sajnálom, drágám, de tényleg nem.

Kattant a telefon, és azóta sem hallottam Josiko felől.

1959-BEN ÚGY éreztem, sosem ér véget az esős évszak. A lakásomban, a tatamipadlótól a szekrényben levő ruhákig minden bedohosodott. Az előszobában hagyott cipőm rothadó zöld színben pompázott. Értékes könyveim borítói elgörbültek, mintha egy cirkuszi erőművész játszadozott volna velük. Semmi késztetést nem éreztem, hogy kimenjek a szürke csepergésbe, az ólmosan aláhulló esőbe, vagy a soha véget nem érő hideg, tavaszi zivatarba. Nem csodálom, hogy a japánoknak számtalan szavuk van az esőre. Bárcsak ugyanennyi szavuk lett volna az elv vagy a spontaneitás kifejezésére is. Kritikusként is unatkoztam, belefáradtam, hogy mások munkája felett kikiáltott bírálataimban hétről-hétre csak a saját hangomat halljam. Megpróbáltam írni egy regényt a megszállás éveiről, de hamarosan letettem róla. A szavak csak absztrakciók, az élet íze nélkül. Még a gondolatok is zavartak; talán túl sok kritikát írtam. Kezdtem unni Japánt.

Pontosabban azok a dolgok, melyek első látogatásomkor szórakoztattak, az ország furcsasága, a gyermeki ártatlanság, az udvariasság, a ragaszkodás az előírásokhoz és szertartásokhoz idegesítővé váltak. Amit korábban egzotikumnak és szertartásosságnak érzékelttem, valójában korlátoltság, konformizmus és szűk látókör volt. A túlzott udvariasság tényleg a társadalmi vérszegénység egyik formája, érvágás az ember önbecsülésén, nehogy agyvérzést kapjon.

Tudom, a rosszkedv múlandó, és egy alkalmi, váratlan találkozás egy ragyogó mosolyú, feszes testű gyönyörű fiatal fiúval azonnal jókedvre hangolt, bár csak átmenetileg. Örülöm kellett volna, hogy a lepusztult Tokió virágzó várossá fejlődött. Jó volt látni, hogy az utcákról eltűntek a cigarettacsikkek felett összeverekedő, kukázó gyerekek. Igazi áldás volt, hogy a hétköznapi japán emberek milliói kezdtek újra normális életet élni. Minden egyes új neonreklám és betonépület a haladás biztos jele volt. Mégsem éreztem azt, hogy az anyagi javaknál lelkesítőbb dologban is reménykednének. Azoknak a legyőzötteknek a szellemi rendíthetetlenségére gondoltam, akik

1946-ban összegyűltek a mozikban, az ő nyitottságukra az új dolgok iránt, becsületes higgadtságukra, és úgy éreztem, valami elvesztett, és csak a beteljesületlen ígérek és eldobott remények maradtak. A katasztrófából valami nemesnek kellett volna születnie. Ehelyett a japánok mohón és értelmetlenül elkezdtek követni a legrosszabb amerikai életstílust. Mi adtunk nekik demokráciát, de mit tettek ők? Olyan miniszterelnököt választottak maguknak, akit pár évvel korábban háborús bűnök miatt ítélték el.

Panaszkodom a japánokra, de az én hazám is megérdemli a szemrehányást. Mi tanítottuk nekik, hogy mindenben utánozzanak, ők pedig szófogadó tanítványoknak bizonyultak. Beléjük oltottuk a felsőbbrendűségünket, és ők birkanyáj módjára elhitték. Azzal az indokkal engedték ki a börtönből Kisi Nobuszukét, a mandzsúriai hajcsárt, a Todzso-kabinet miniszterét, hogy kommunistaellenes volt. Tiltakozott valaki ellene? Senki. A japánok szívesen szakítottak a múlttal, és bedőltek a gazdagság ígéretének. Ráadásul, mint egy alázatos *pan-pan* lány, Japán szétrakott lábbal hagyta, hogy teherbe ejtsük sekély közepszerűségünk magvával. Megkapta a maga rágógumiját, a Hershey-szeleteit, parfümjét, és selyemharisnyáját, de elvesztette a lelkét. És most minket gyűlöl miatta.

Gyakran eszembe jut, hogy előre láttam Kisi, a csapott állú, görbe fogú, cselszövő bürokrata megválasztását, mint minden mást, ami kezdett rossz irányt venni Japánban, de a rothadás jeleit még sokkal korábban észre kellett volna vennem, még abban az időszakban, amikor látásomat elhomályosította ideáljaim ártatlansága. Talán az arroganciának és hamis elvárásoknak köszönhetően Japán átalakulása eleve balsorsra volt ítélve. Az amerikaiak azt hitték, fognak egy ősi kultúrát, és MacArthur tábornok szövőszékén a saját képükre szövök. Csak egy olyan nép eshet ebbe az ostoba hibába, melynek semmi érzéke a történelemhez, sem a tragédiához. Igaza volt Tony Luccának, amikor kijelentette, hogy japán jelenlétünk egy babkonzervet sem ér. A megszállás nem volt egyéb, mint csobbanás a japán történelem óceánjában.

Mégis, legnagyobb meglepetésemre régi barátom, Nobuo Hotta, akinek arcára mély barázdákat vésett országa huszadik századi történelmének minden szomorúsága, rendkívül optimista volt Kisi felemelkedésének azokban a vörösellenes éveiben. A többnyire

rendkívül szűkszavú Hotta meglehetősen élénknek tűnt, amikor egy este leültünk egy ital mellett a Palomában, kedvenc sindzsukui bárjában, a Hanazono szentély közelében. Csodálatos éjszaka volt, amilyen csak Sindzsukuban lehet. Az eső utáni párás levegő olyan volt, mint egy finom fátyol, a sikátorokban sorakozó bárók csillogtak a neonfényben. A nyilvános vécé mögött egy vándorzenész pengette gitárját. Még korán volt, és rajtunk kívül alig egy-két ember lézengett a helyiségben. A Mama-szan Norikóval, a titkok tudójával beszélgetett.

– Kisi? – kérdezte Hotta. – Ismerem Kisit, még Mandzsúriából. Tudja, ő is tagja volt a Ri Koran Rajongói Klubnak. Tökéletes úriember, nagyon jó modorú, mindig mosolyog, és neki van a legpuhább keze. Olyan, mint egy nőé. Az ember nem is gondolná, hogy több ezer kínai rabszolgát dolgoztatott halálra a mandzsukói acélüzemben és szénbányában. De ne féljen, ezúttal senkit nem tud átverni. A japán népet nem téveszti meg még egyszer. Meglátja, fel fognak lázadni ellene. Maguk, amerikaiak azt hiszik, hogy mielőtt elmennek, még le tudnak simogatni a torkunkon egy biztonsági egyezményt. Azt hiszik, a bombázóik örökre itt maradhatnak a szárazföldünkön, repülőgép-hordozóik meg a kikötőinkben. Jó, ha tudja, hogy Kisit nem érdekli, ha jogos értékeinket elcserélheti egy marék aranyra. Ő azt sem bánja, ha Japánból a jenki imperializmus legnagyobb katonai bázisa lesz. De a japán nép nem fogja lenyelni. Ezúttal nem. Ha Kisi aláírja ezt az egyezményt, kitör a forradalom. Ez történelmünk legfontosabb pillanata, erre vártam egész életemben. Tudja, mi is lehetünk lázadók. Figyelje csak meg, előbb-utóbb forradalom lesz.

Nem tetszett, ahogy azt mondta „maguk, amerikaiak”, és ezt szóvá is tettem. Én is elleneztem a biztonsági egyezményt, és gyűlöltem az amerikaiak arroganciáját, Előbb békéért és demokráciáért könyörgünk, és a japánokat békeszerető néppé változtatjuk, most meg azt akarjuk elhíttetni velük, hogy tévedés történt, össze kell fognunk egy másik háborúban, a kommunisták ellen. Legalább olyan dühös voltam, mint Hotta. Azonnal elnézést kért.

– Sajnálom, Sidney. Tudom, hogy valójában ön is közénk való.

Megittunk még egy whiskyt, majd még egyet és még egyet, majd kart karba öltve, mint két régi cimbor a sindzsukui hajnal bársonyos derengésébe, és japánul énekeltük az *Internacionálét*.

Hogy elúzzem lehangoltságomat, azt tettem, amit máskor is, ha rosszkedvű vagyok. Egyre több időt töltöttem a moziban. Felfedeztem a japán gengszterfilmek sajátos varázsát. Ahelyett, hogy egy újabb álmatlan éjszakát töltöttem volna a lakásomban, beültem valamelyik éjszakai moziba, és a többi filmfüggő és részeg társaságában néztem, ahogy jakuza hőseim meghódítják a modern világot. Egyik éjszaka Kenszuke Fudzsi-t néztem meg *Az igazság kardja* című sorozatban. Fudzsi a maga sötét, tűnődő módján jóképű férfi volt. Később megtudtam, hogy hozzám hasonló érdeklődését különösen a nagydarab amerikai fiúk keltették fel, akiktől honolulu vakációin rendszerint izgalomba jött; jó, hogy a rajongói soha nem tudták meg ezt róla.

A történet nagyjából mindegyiknél ugyanaz: a rosszfiúk öltönyt viselnek, mint a bankárok vagy a chicagói gengszterek, és lőfegyverrel kiirtják ellenfeleiket. Fudzsi és bandája kimonós hagyományörzők, és kizárólag japán kardot viselnek fegyver gyanánt. A rosszfiúk tisztességtelen ingatlanügyletekkel és csalással szerzik pénzüket, végül belekóstolnak az építkezési ügyletekbe is. A jó jakuza helyteleníti ezeket a sötét üzelmeket. Az elkerülhetetlen zárójelenetben Fudzsi már nem bírja elviselni a rosszfiúkat, és egy szál karral öngyilkos vállalkozásba kezd. Egyedül száll szembe a rosszfiúkkal, hogy igazságot tegyen. Ez volt az a jelenet, amikor a rajongók, akik addig csendben szenderegtek a sűrű cigarettafüstben, felugráltak helyükről és bátorító szavakat kiabáltak a vászon felé. „Kapt el őket, Ken-zsan!”, vagy „Micsoda fiú!”, vagy „Halj meg Japánért!”, buzdították. Az ilyen biztatások számtalan változatát („Szemétbe az egyezményel!”, „Le Amerikával!”, „Imperializmus!”, „Menj és kapt el Kisit!”) hallottam 1960 tavaszán, olyanokat is, melyeknek a szellemiséget kivéve már nem volt semmi köze Fudzsi jakuza-történeteéhez.

Igaza volt a bölcs, öreg Hottának. Talán ezúttal tényleg fellázadnak, talán tényleg felemelkedik a japán nép. Örültem volna neki, Istenem, mennyire örültem volna! Azon a néhány varázslatos

májusi héten keresztül izgatottságomban a következőket írtam a naplómba:

Május 1. Munkások és egyetemisták tüntettek karneváli hangulatban, hatalmas transzparenszekkel, melyeken Kisi hatalmas karmú, sárkányszemű emberevőnek ábrázolták.

Május 19. Az országgyűlés szocialista tagjai elbarikádozták a plenáris ülés bejáratát, hogy megakadályozzák Kisi és a szimpatizáns konzervatívok számára a biztonsági egyezmény megszavazását. Kisi kivezenyelte a rendőrséget, hogy tisztítsák meg a terepet az ellenállóktól. A ház szóvivőjét fellökdösték a szónoki emelvényre. Az egyezmény átment a szocialisták nélkül is.

Június 10. Eisenhower sajtótitkára, James C. Hagerty és II. Douglas MacArthur amerikai nagykövet autóját megtámadták útban a Haneda repülőtér felé. Katonai helikopterrel kellett kimenteni őket a tömegeből.

Június 15. Hosszú farudakkal felfegyverkezett egyetemisták megpróbálták betörni az országgyűlés épületének déli kapuját, míg minden irányból több tíz-, talán százezer egyetemista, munkás és egyszerű állampolgár özönlött a parlament felé. Egyesek ünnepi hangulatban mozogtak, kezükben zászlókkal. „*Washoi! Washoi!* Szemétre az egyezménnyel! Kisi takarodj! Kisi takarodj! Le az idegen megszállókkal!”, skandálták. Mások katonásabban mozogtak, szigorú hierarchiai rendben menetelve, a végzős és kezdő egyetemisták és a Zengukaren egyetemi szövetség eltökélt arcú vezetői hangosbeszélőiken lelkesítő szlogeneket harsogtak. Megint mások, karjukat összefonva hatalmas, áthatolhatatlan falat alkotva kígyótáncba kezdtek, a parlament felé kanyarogva, ahol páncélos rendőrök várták őket, mint valami szamuráj harcosok, gumibotokkal és pajzsokkal.

Sokkal üdítőbb látvány volt, mint bármelyik sintoista fesztivál; sokkal izgalmasabb, mint az északkeleti vidék meztelen felvonulásai. Az emberek lendületbe jöttek, izgatottságuk tüzét a szertartások iránti kulturális tehetségük táplálta. A több százezres feltüzelt tömeg megérezte, hogy ereje elért a nemzet uralkodóihoz is. Ez könnyen tömeges erőszakba torkollhatott volna. Ám mielőtt a teljes megsemmisülésbe rohant volna, a hullámzó tömeg olyan

fegyelemmel fékezte meg önmagát, ami minden képzeletet felülmúló hatalmáról tett tanúbizonyságot.

Majd' meghaltam, hogy én is velük menjek, csatlakozzam a tüntetőkhez, hogy belevegyek a kollektív delíriumba, izzadságom keveredjen a másokéval, testemen úrrá legyen a forradalmi tánc kígyózása. Itt, ebben az állapotban, ebben a tömegben tényleg éltem. Nem sikerült a kígyótáncosokhoz csatlakoznom; annyira szorosan álltak egymás mellett, mint egy sorfal. Ha valaki az útjukba került, úgy tolták félre, mint a szökőár. Gondoltam, beállok a menetelők közé, de hová? A kezdők vagy a végzősök közé? A tokiói egyetemistákhoz, vagy a vaszedaiakhoz? Amikor mellém értek, éppen ezt kiáltották: „Külföldi megszállók, takarodjatok!” Néhány, nem a dühtől, inkább az eksztázistól eltorzult arc felém fordult. Eltakart ugyan a testek és arcok kavardása, de a tekintetem egy pillanatra összeakadt egy jóképű egyetemistáéval, aki éppen a hazámat szidta. Bocsánatkérően, kissé döbbenetesen nézett rám, és ahogy elhaladt mellettem, a válla fölött visszakiáltott: „Sajnálom!”

Utána kellett volna mennem. Kétségbeesetten vágytam arra, hogy elmondjam, ne sajnálja. Igaz ügyet szolgált, és én is az ő oldalán álltam. De akkor már továbbhullámzott a tömeg, átadva helyét az újabb éneklő, táncoló, menetelő, szaladó embereknek. Feltűnés nélkül, éljenezve követtem őket egészen a parlamentig. Magával ragadott a forradalom izgalma, az igazi változásokba, a határtalan feltámadásba vetett remény, amit először éreztem Japánban. Ugyanakkor tehetetlennek és csalódottnak is éreztem magam, mint egy orgia magányos szemlélője.

A Déli-kapunál meglehetősen kusza kép fogadott. A rendőrbarikádok előtt véget ért a tömeg fegyelme. Néhány egyetemista faltörő kossal döngette a kaput, oly vakmerően vetették magukat a rendőrök elé, ami nem kecsegtetett semmi jóval. Életemben először láttam friss vért a fiatal arcokon végigfolyni, akik túl közel merészkedtek a rendőrök gumibotjaihoz. Egyik rendőr egy „győzelem vagy halál” homlokpántot viselő egyetemistacsoport közepén találta magát; félő volt, hogy meglincselik. Egy fiatal nő, akik letaposott a tömeg, kétségbeesetten segítségért kiáltott. A csetepatéban feltűnt egy csoport, melyet nem láttam korábban. Fából készült *kendó* kardjukkal fiatal, durva, parasztarcú férfiak,

katonai gyakorlóruhában vágta utat maguknak az egyetemisták között. Tették mindezt a vidéki fiúk dühödt élvezetével, akik alig várják, hogy megleckéztessék az egyetemistákat. Csak később tudtam meg, hogy „hazafias” gengszterek voltak, akik Josio Tanegucsinak dolgoztak, ugyanannak a férfinak, aki segítette megoldani Josiko vízumproblémáját.

Nem tudom, hogy Tanegucsi embere vagy egy egyetemista volt-e a tettes, pusztán kavargó képfoszlányokat tudok felidézni, de emlékszem, hogy a letaposott lány segélykiáltását meghallva megpróbáltam odaférni hozzá. Emlékszem, hogy valaki elkiáltotta magát: „Le az angol-amerikai sátánokkal”! Ez csak azért ragadt meg bennem, mert olyan furcsán hangzott. Miért éppen angol-amerikai sátánok? Mi közük az angoloknak bármihez, amit tettünk? Aztán emlékszem, hogy egy fekete autó haladt át a tüntetők tömegén a parlament épületétől a Hibija park felé. Egy nő kidugta a fejét az ablakon, és az egyetemisták felé kiáltott: „Tartsatok ki!”, ordította. „Japán egyetemisták, tartsatok ki! Büszkék vagyunk rátok!” Olyan gyorsan történt, de meg mernék rá esküdni, hogy Josiko volt az a nő.

A következő, amire emlékszem, hogy rettenetes fejfájással ébredtem a Cukiji Szent Lukács Nemzetközi Kórházban. Arra sem emlékeztem, hogy tarkón vágta, valószínűleg azonnal elvesztettem az eszméletemet. Dr. Ivanov, egy magas orosz orvos úgy mosolygott rám, mint egy rakoncátlan gyerekre.

– Most legalább megtanulja, hogy máskor ne avatkozzon a japánok ügyeibe – mondta erős orosz kiejtéssel. – Örüljön, hogy nem taposták agyon.

Nem volt kedvem a kiiktatásához, ráadásul dr. Ivanov sem volt szimpatikus. Aztán, mialatt lassan felépültem a fejsérülésemből, és elmesélte élete történetét, kezdtem megkedvelni. Harbinban született, tíz évvel azelőtt, hogy a japánok ellenőrzésük alá vonták Mandzsúriát. 1940-ben egyetemistaként került Tokióba.

– Nagyon jól éreztem magam Japánban – mondta –, de ezt csak annak köszönhetem, hogy mindig tudtam, hol a helyem. Bár valószínűleg itt is halok meg, tudom, hogy mindig vendégnek, betolakodónak, kívülállónak fognak tekinteni. Így mennek itt a dolgok, és én így szeretem. Sehová sem akarok tartozni. Nem

zavarok másokat, és engem sem zavar senki. Ha itt akar maradni, ehhez tartsa magát, barátom.

Megköszöntem a tanácsát, Nevetett.

–Amerikai, ugye?

Mondtam, hogy igen, tényleg az vagyok. Kuncogni kezdett.

– Egykor én is egyfajta amerikai voltam – mondta és hangosan nevetni kezdett. – Rengeteg szörnyű halált haltam amerikaiként.

Annyira nevetett, hogy azt hittem, megfullad. Kiderült, hogy első egyetemista éveiben azzal keresett pénzt a tandíjra, hogy amerikaiakat alakított a japán filmekben.

– Nagyon jól alakítottam a rosszfiúkat. Megkérdeztem, melyik filmekben játszott.

– Ó – mosolygott. – Úgysem ismeri. A legtöbbjükre még a japánok sem emlékeznek.

Megkérdeztem, nem játszott-e valamelyikben a híres Ri Korannal?

– Ri Koran! – kiáltott fel. – Istenítettem őt, még Harbinban. Ó, rengeteget tudnék mesélni Ri Koranról. Tudta, hogy egyszer volt egy orosz szeretője?

Nem tudtam, és a részletekről faggattam, ő azonban mélyen hallgatott róla. Valahányszor szóba hoztam a háborút, Kínát vagy a mandzsúriai japán bábállandot, mormogott valamit a békéről és témát váltott. Számtalan sikertelen kísérlet után felhagytam a kérdezősködéssel. Dr. Ivanov ezzel szemben nagyon készséges volt. Ahelyett, hogy válaszolt volna a kérdéseimre, a kórház ablakában állva nagyon halkán énekelni kezdett, merev tekintetét a cukiji halpiac cserepeire szegezve. A távolban kéken villódtak egy cigarettareklám neonfényei.

– *Sina no joru* – énekelte oroszos baritonján. „Kínai éjszakák, ó, kínai éjszakák... a csónak árnak felfelé lebeg...”

Ismerős volt a szöveg. Egyik kedvenc japán dalom volt, bár Josiko gyűlölte. Együtt énekeltünk. „Az álmok hajója, kínai éjszakák, álmaink éjszakái... Ó, kínai éjszakák! Hazámról álmodom. Oly távoli, oly édes, rólad álmodom...”

HARMADIK RÉSZ

AZ EGYETLEN, amit ki nem állhatok, a kávé; a sűrű arab kávé, ami úgy tapad az ember szájpadrólására, mint a híg iszap. Nem mintha a börtönkoszt sokkal jobb lenne, a mindennapos híg lencseleves és lapos arab kenyér, egy kis szerencsével hetente egyszer kebab, ami isten tudja milyen állat hárttyás húsából készült. Az arab foglyok Roumieh-patkánynak nevezik, mivel jelenleg egy illatos fenyves domboldalon van az otthonunk, Bejrúttól keletre. Innen, ahol mi vagyunk, nem látszik a város. Igazság szerint a cellaablakból semmit sem lehet látni, ugyanis túl magasan van, csupán egy keskeny fénysáv fér át rajta, ami késő délután vöröses ragyogást varázsol a padlóra, mialatt ránk sötétedik. Ha valaki képes lenne felmászni és kinézni az ablakon, csak az udvarra látna ki, ahol a halálsoron fogva tartott nyomorultakat szokták föbe löni. Mindenki tudta, amikor sor került erre, ugyanis ilyenkor a fogoly kiáltása – *Allahu akbar! Allahu akbar!* – visszhangot vert a folyosón. Néha behallatszik a halálraítélt kiabálása is, amint az életéért, könyörög. Aztán, a sortűz után csak a csend marad, a síri csend. Ritka pillanat, amikor ezen a pokoli helyen semmilyen hang sem hallatszik. Egyesek úgy ízlelgetik, mint egy kiadós ebéd után elszívott cigarettát.

Az étel, mint már említettem, elég nyomorúságos. A legjobban mégis egy csésze rendes kávé hiányzik; az a fajta, amit Tokióban „amerikai kávénak” hívunk, nem az édes arab iszapízű lötty. Meggyőződésem, hogy egy nép nemzeti jellege az ízvilágában is megmutatkozik. A nemzeti jelleget pedig az éghajlat határozza meg.

Csípős éghajlatuknak köszönhetően a japánok a világos és finom dolgokat kedvelik, amit a külföldiek gyakran és tévesen a lágyság és puhányság jelének tartanak. Ezért szeretik a japánok a tofu egyszerű, cicomáktól mentes ízét, ami lágú és fehér, mint egy női kebel. Tökéletesen illik az évszakaink szelídségéhez. Az arabok sivatagi népek, akik a kíméletlen napsütéshez szoktak. Nincsenek megáldva a mi évszakaink tisztaságával, ezért a homályos, titokzatos, émelyítő dolgokat kedvelik, mint amilyen a kávéjuk is.

Mégsem panaszkodom. Az első nyolc hónap után sokat javultak a körülményeink. Az 1971-ben – egy évvel a győzelmünk előtt – épült Roumieh a fiatalok számára szánt szárnyal együtt ezeröttszáz férőhelyes. Most ötezren osztozunk ideiglenes lakóhelyünkön. A cellák annyira túlszűfoltak, hogy éjszaka még a betonpadlón sem jut hely mindenkinek, ami nagyon kellemetlen tud lenni, főleg, ha az ember újonnan érkezett, vagy piszoár, ahogy itt az új jövevényeket nevezik. Azért hívják így, mert felhúzott térdekkkel, ülve kell aludniuk a vécé mellett, Ez tulajdonképpen csak egy lyuk a padlón, amit hetente kétszer, természetesen a piszoárok ürítenek ki. Ha kiönt, márpedig ez elég gyakori, a cellafőnök a piszoárt vonja felelősségre, és meg is veri érte. Ahhoz, hogy elkerülje a büntetést, a piszoár gyakran a saját ingével törli fel a nyálkás szart. Talán ide vezethető vissza az arab kávé iránti undorom; az első roumieh-i hónapjaimat juttatja eszembe. Ráadásul nem is volt olyan rossz cellafőnököm. Khalil el-Bejruti egy nyolctagú családot gyilkolt meg Szaidában, valami családi becsületbeli ügy miatt. Nem volt rossz fiú, amolyan idősebb fivér-típus, aki gondoskodik rólad, ha nem teszel keresztbe, és azt teszed, amit mond, például megmosod a lábát, vagy az éjszaka közepén megmasszírozod szőrös hátát. Más cellafőnökök sokkal rosszabbak voltak. Morioka főnöke a beosztottjait használta szék helyett. Egy másik életfogytos, Mahmud a seggét vakartatta a rabokkal.

A száznál is több cellatársam vegyes társaságot alkotott; volt köztük hivatalos verőember, drogcsempész, nemi erőszaktevő, pénzhamisító, emberrabló, bankrabló, gyilkos. Aztán ott voltak a „politikaiak”; a forradalmárok, akik közül egyesek vallásosak voltak, mások nem; és végül a palesztinok. Ráadásul kiszemeltek egyet, akire mindenki más pikkelt, mondjuk egy libanoni származású

ausztrált, aki kirabolt egy buszt, és így tovább. A függők voltak a legrosszabbak, ők egész éjjel ordítottak. Bizonyos szempontból szerencsés voltam, mert japánként egzotikusnak számítottam, és a Japán Egyesült Vörös Hadsereg tagjaként, a lyddai repülőtéri csatának a győzteseiként bizonyos tisztelettel bántak velünk. Viszont a szabály az szabály, nekünk is végig kellett csinálnunk a piszoár időszakot, Most már sokkal jobb. Három másik japán parancsnokkal, Morioka Akóval, Nisijama Maszakival és Kamej Icsiróval osztozom a cellán. A körülményekhez képest igyekszünk megóvni a tisztaságunkat, kiszedjük a korpát egymás hajából, és egy nedves ruhával lecsutakoljuk egymást. A skorpiócsípés halálos, ezért csak alapos átvizsgálás után fekszünk le a padlóra. A bolhák a legrosszabbak. Egyszerűen képtelenség szabadulni tőlük, bármennyit is pusztítunk el belőlük. Ehhez kell némi ügyesség; az ember befogja a kis rohadékot a hüvelykujjai közé, és kettéroppantja azt a kemény kis gerincét, amíg kispriccel belőle az emberi vér. Sajnos nem bírunk eleget elkapni belőlük. Kezem-lábam kétszeresére dagadt a bolhacsípésektől. Lassan beleőrülök. Érdekes módon Kamej és Nisijama inkább a tervektől szenved, őket békén hagyják a bolhák. Nem tudom, melyik a legrosszabb, de a tetveket legalább könnyebben meg lehet fogni.

Megpróbálunk nem beszélni a nőkről. Végül is az éhség úgyis legyőzi a nemi vágyat. Csak lehunyjuk a szemünket, és magunk elé képzeljük a tökéletes ebédet vagy vacsorát: sárgafarkú szasimit vagy hínárba tekert leveses tengeri sünt; vagy zamatos, vörös tőkehalikrát, utána egy kis sabu-sabut, vékonyra szelt első osztályú köbei marhasülttel; ropogós, könnyű rákot és édesburgonyát; végül egy kis sűrű mizó levest, édesvízi kagylóval. Morioka ezt választotta volna. Ő a hagyományok embere. Nisijama a Tokiói Egyetemen tanult, az ő ízlése nyugatiasabb. Azzal szoktuk bosszantani, hogy bűzlik a vajtól. Órákig tudná részletezni, milyen a tökéletes *pâté de foie gras*, vagy a friss szarvasgombával tűzdelt marhaszelet, egy 1970-es chateau-akármivel leöblítve. Kamej a koreai ételekért rajong, ezért ő grillezett marhanyelvről, vörös, csípős tofus marha- és sertéssültről álmodik. Én vidéki fiú vagyok, ezért aztán az én tökéletes ebédem kevésbé bonyolult. Egy tál rizsre vágyom egy szelet lazaccal és japán teára vagy sűrű, barna szójaszósszal

leöntött szapporo-tésztára, mogyoróhagymával. Elképesztő, mire képes az ember képzelete. Ha elég erősen koncentrálsz, még a lapos arab kenyeret is olyan jóízűnek érzed, mint egy finom fehér tonhal-szasimit, de csak néhány másodpercre, mert utána a kemény lapos kenyér olyan ízű lesz, amilyen mindig. Kemény és lapos. Az a néhány pillanat viszont felbecsülhetetlen.

Amikor éppen nem kiadós ebédről álmodozunk, visszagondolunk arra a sok jóra, melyeket otthon vagy Bejrútban éltünk át; amikor megünnepeltük a lyddai repülőtéri csatát, ahol mindössze kétfős veszteséggel huszonhat ellenséges katonát fogtunk el. Egyiket a cionisták lőtték le, a másik, Okudaira saját magát robbantotta fel egy kézigránáttal. Sajnáljuk, hogy elvesztettük a bajtársainkat. 1972 májusában viszont mi voltunk Közel-Kelet királyai. Az emberek megrohantak az utcán, összevissza csókolgattak, és elhalmoztak ajándékokkal. Az asszonyok úgy néztek ránk, mint háborús hősökre, és rólunk nevezték el gyermekeiket. A palesztin táborokban most rendkívül gyakori az Okudaira név.

Amikor a jó dolgokra emlékezünk, elénekeljük egyik egyetemistakori dalunkat is. Morioka gyönyörű baritonján szólaltatja meg a japán balladákat, például a *Nagaszaki bluest*, a *Sindzsuku könnyeit*, *Az anya búcsúját*, a *Könny és szakét*. Amint meghalljuk őket, bőgni kezdünk. Egy másik kedvencünk a japán Vörös Hadsereg dala. „Egyesüljünk a győzelemért, harcoljunk tovább...” Az én személyes kedvencem viszont a *Let it be*, a Beatles-től. Nisijama mindig kinevet a fura kiejtésem miatt. De kit érdekel? Japán vagyok: *Amikor bajban vagyok, Mária eljön hozzám bölcs szavakkal, úgy legyen, úgy legyen...* Néhány arab a szomszédos cellákban ismeri a dalt, és velem együtt énekelnek. Olyan jó érzés! Tudod, hogy nem vagy egyedül a küzdelemben. *Egyesüljünk a győzelemért, harcoljunk tovább...*

SZÜLŐVÁROSOM két dologról nevezetes, a lovakról és a bombázókról. Egyesek szerint van egy harmadik is, a Japán-tenger felől beszivárgó köd. Egyébként teljesen érdektelen hely. A sors, vagy talán a történelem fintora, amihez semmi közöm nem volt, hogy 1945 májusában, valami tévedés folytán odaszülettem.

Mire felnőttem, a fejünk felett üvöltő bombázók már az Egyesült Államok légierijének B-29-esei voltak, ugyanazok a rosszindulatúan csillogó acélsólymok, melyek a háborúban a városainkat is lerombolták. Gyermekkoromban volt egy két fadarabból álló játékpuskám; azzal szoktam célba venni a bombázókat és elképzeltem, hogy leszedem őket, Milyen jogon uralkodtak ezek a fattyúk az országunk felett? Talán a sápadt bőrük felhatalmazza őket arra, hogy uralják a világot?

Nem mintha különösebben szimpatizáltam volna a laktanya korábbi lakóival, sőt. Mindig is véráztatta hely volt. A háború alatt innen szálltak fel a japán császári flotta kamikázéi. Azelőtt a császári hadsereg bombázóinak volt a bázisa a Kína felé vezető útvonalon, előtte pedig egy ménes állt azon a helyen. A lovasság számára tenyésztettek lovakat. A háborúpártiak azt kapták, amit érdemeltek. Ők sem voltak jobbak az amerikaiaknál, sőt talán még rosszabbak. De miért kellene a japánok tömegeinek szenvedni egy kis csoport militarista és a császáruk tettei miatt?

Az éhség volt az egyetlen ok, amiért Japán ködös északkeleti csücskében láttam meg a napvilágot. Nem ismertem az apámat, akiről csak egy jóképű, fehér öltönyös férfit ábrázoló homályos, megbarnult fénykép maradt rám. Valamennyi hasonlóság talán felfedezhető kettőnk között, de inkább anyámra hasonlítok; mindkettőnknek ugyanolyan kerek arca és vastag szemöldöke van. Anyám hokkaidói származású, s feltehetően ainu vér csörgedez az ereinkben. Legalábbis én így gondolom. Apám Kínában volt a háború idején, de nem tudjuk, mi történt vele. Lehetséges, hogy a háború után orosz vagy japán fogságba esett, bár erről biztosan tudnánk, hiszen nagyon pontos nyilvántartást vezettek. Esetleg

visszatért Japánba, csak éppen hozzánk nem akart visszajönni. Számtalan ilyen esetről hallottam. Anyám nem bántódott miatta, ez nem volt jellemző rá. Egyszerűen továbblépett.

– Semmi értelme – mondta. – Úgysem tehetünk semmit ellene.

Szerettem az anyámat, de időnként az örületbe tudott kergetni ezzel az „úgysem tehetünk semmit ellene” mondatával.

Kíváncsibb is lehettem volna az apámra, hogy megtudjam milyen volt, mit csinált a háború előtt. Igazság szerint nem igazán érdekelt. Anyám nagyon ritkán hozta szóba, én pedig szinte sohasem kérdeztem. Ami engem illet, számomra ő nem létezett. Lehet, hogy háborús bűnös volt, vagy egyike azoknak az örült idealistáknak, akik istennek hitték a császárt. Ki tudja? Számomra csak egy régi fénykép volt, semmi több. A múltam üres maradt, de nem érdekelt. Talán a képzeletem hiánya tette, de a jelen is éppen elég gondot okozott, hogy a múlt miatt emésszem magam.

Anyám a lebombázott Japánban egyedülálló nőként, egy éhes csecsemővel ott keresett munkát, ahol csak lehetett. Bár ő maga soha nem beszélt róla, jó okom van feltételezni, hogy az amerikaiakat ellátó bárban dolgozott, és talán valamelyikhez még gyengéd szálak is fűzték. Később egy filmszínház vezetője lett a városközpontban. Kopott, piszkos hely volt, a bejáratnál filmsztárokat ábrázoló festményekkel ragasztották tele a szürke falat. Odabent vizelet- és állott cigarettaszag érződött. A jenkik sörözés közben a helyi lányokat taperolták, s ha feldühödtek valamiért, vagy egyszerűen csak unatkoztak, a kiürült sörösdobozokkal dobálták a vásznat. Megfigyeltem, hogy amikor a nőikkel csókolóztak, mindig az ülés alá ragasztották a rágógumijukat. Ennyire tapintatosak voltak. A legtöbben még azzal sem törődtek volna, hogy egyáltalán kivegyék a rágógumit a szájukból, de a lányokat nem érdekelte. Volt egy jenkijük, tehát hozzájutottak némi nyalánksághoz a katonai ellátóból, esetleg készpénzhez. Nem ítélem el őket, mert az anyámhoz hasonlóan ők is csak életben akartak maradni. Egyik feladatomból az volt, hogy zsebkéssel lekaparjam a rágógumit a székekről. Az öreg, fogatlan mosolyú O-Tojóra hárult az a kellemetlen feladat, hogy összeszedje a használt óvszereket a hátsó ülések alól.

Néha egy-egy verekedés is kitört a moziban a helyi nagymenők és jenkik között; rendszerint ez utóbbiak provokálták ki azzal, hogy

túlságosan feltűnően köröztek a helyi lányokkal karöltve. Nagyon gyorsan kirobbantak ezek a verekedések, főleg, ha egy helyi fiú a saját barátnőjét látta viszont egy jenki karjaiban. Kiskoromban, hogy távol tartson ezektől a verekedésektől, anyám mindig a vetítévászon mögé telepített, ahol hosszú órákat töltöttem egyedül, míg ő tette a dolgát. Így kezdődött az én filmes nevelésem; a vetítévászon mögött, s közben megpróbáltam kitalálni, miket mond Gary Cooper vagy Joan Crawford azon az érthetetlen nyelven. Számomra hűgyszagban ücsörögve, ezek a fekete-fehér idegenek jelentették a családot.

A legtöbb ember a moziba menekül a mindennapi gondjai elől, az én szememben azonban a film volt a valóság. Egyszer olvastam olyan kisgyerekekről, akiket a szüleik órákig magukra hagytak a tévé előtt. Nemsokára a képernyőnek kezdtek csacsogni. Hogy leplezzék azt, hogy olyan emberekhez beszélnek, akik soha nem válaszolnak, kifejlesztettek egy sajátos nyelvet, párbeszédet találtak ki a képzeletbeli személyekkel. Én is olyan lehettem, mint ezek a gyerekek. A hús-vér emberek társaságában reménytelenül elnémultam, és úgy öt-hat éves koromban dadogni kezdtem. Az anyám kivételével mindenkit álarc mögé rejtőző álszent alaknak tartottam. Különösen az idősebbektől féltem, akik rosszindulatú maszkot viseltek, s groteszkül mosolyogva igyekeztek ragacsos ölelésükbe szorítani. Egész életemben szerettem volna széttépni ezeket a maszkokat, és feltárni a mögöttük rejlő véres valóságot.

Gyűlölöm a pszichoanalízist, de egyvalamit be kell vallanom. Bár utáltam a jenkiket és a bombáikat, keményre száradt rágógumijukat és arroganciájukat, ahogyan az anyámmal bántak, amikor derékon ragadták és Mama-szannak szólítva megpróbálták megcsókolni, titokban csodáltam őket. Imponált nekem, ahogy vasalt egyenruhában, fényesre vikszolt cipőben, napszemüvegesen, bőrdzsekiben, a szájuk sarkában hanyagul fityegő Lucky Strike-kal kecsesen száguldoztak dzsipjeikkel, s közben ezt kiáltották: „Gyerünk!”, vagy „Hajrá!”, vagy „Hé, bébi!” Hozzájuk képest a mieink szárnalmas, gyáva, ványadt kis fickók voltak, akik alázatosan hajlongnak és pitziztek fehér gazdáik előtt. Az ő pártjukra kellett volna állnom, és szimpátiát, időnként még haragot is éreztem miattuk, de nem tettem, mert olyan akartam lenni, mint azok a bizalmaskodó,

hosszú lábú, leburnult, nevető jenkik. Én is olyan repülő napszemüveget és bőrdzsekit akartam, aminek a hátán egy meztelen japán nő vagy Japán térképe van, és én is kiáltani szerettem volna, hogy „Hajrá, bébi!” Ma már sokan letagadnák, de akkor a legtöbben így éreztünk. A korombeli fiúk egy kis alamizsna, egy Hershey-szelet, egy filmsztár fotója, vagy egy jó szó reményében folyton a laktanya bejáratánál ögyelegtek. Ez utóbbit egyáltalán nem helyeseltem, és a magam módján tiltakoztam az efféle talpnyaló viselkedés ellen. A többiek, akik mind erősebbek voltak nálam, csak nevettek, vagy megverték. Nekik volt igazuk, az én viselkedésem sokkal megvetendőbb volt, mint az övék, mert én még képmutató is voltam.

Az iskolánkban Sam bácsi legnagyobb rajongója egy Muto nevű fiú volt, aki ugyanazokkal a kínai írásjelekkel írta a nevét, mint a híres tábornok. Muto magas, szívós és izmos, jóképű fiú volt, arcán gúnyos mosollyal. Dadogásom és sutaságom ellenére ritkán pécézett ki magának. Mivel időnként be tudtam csempészni a fiúkat, így Mutót is a mozinkba, ez hatásos védelemnek bizonyult az erőszakoskodókkal szemben. Nem voltam sem áldozata, sem barátja, ezért rémült elragadtatással tekintettem Mutóra.

Mutóról csak annyit, hogy hihetetlen képzelőereje volt. Folyton új játékokat talált ki a kisebbek kíntására. Egyik nap egy alacsony, pufók gyerekkel jelent meg az iskolaudvaron, akit Inuzukának hívtak, de ő csak Inunak nevezte. Inu kövér, kedves, mosolygós gyerek volt, nem túl okos, de tele jóindulattal. Ezúttal Muto arra kényszerítette, hogy két tenyerét összeszorítva ugasson, ő pedig hátulról meglökve meghajlásra készítette. A két fiú hamarosan elválaszthatatlan lett.

– Bemutatom Inut, a kedvenc kutyámat – szokta mondani Muto, azzal megszorította szolgája kezét.

– Áááúúúúú – kiáltott Inu, s a fiúk nagy örömeire kétrét görnyedt a fájdalomtól.

Az iskolánk mögött, kissé távolabb volt egy mező, ahol nyáron baseballozni szoktunk. Volt ott egy faviskó a különféle felszerelések és kacatok – seprűk, vödörök, baseballütők, meg hasonlók – tárolására. Egy nap, késő délután szokás szerint egyedül kóvályogtam a mezőn, amikor hangos jajveszékelésre lettem figyelmes. A viskó felől jött a hang, és mintha Inu lett volna. Azon

tűnődtem, vajon mi történhetett. Egyszer csak nyílt az ajtó, és kiléptek az idősebb fiúk. Szélesen vigyorogtak. Gyorsan elbújtam, hogy ne vegyenek észre. A jajveszékelés folytatódott, a fiúk meg ki-be járkáltak. Teljesen ledöbrentett a látvány, mozdulatlanul dermedve vártam a fejleményeket. Végül, úgy egy óra elteltével Muto lépett ki a viskóból három bajtársa társaságában, akik nevetgélve hátra veregették. Miután elmentek, Inu is előtámolygott, bemocskolódtott ruháját igazgatva. Nem tűnt túlságosan boldognak. Megvártam, míg mellém ér, és akkor ráköszöntem.

– Hello – szólítottam meg, mire rám emelte kerek kutyaszemét. Nem tudom, mi ütött belém, de megragadtam a kezét és megpróbáltam megszorítani, ahogy oly sokszor láttam Mutótól. Inu dühödten hátrált.

– Mi a faszt képzelsz magadról, te idióta? – sziszegte, és arcán mély megvetéssel otthagytott. Kivert a víz. Körülnéztem, nincs-e valaki a közelben, aki megláthatta ezt a szégyenletes jelenetet.

Egész életemben menekülni akartam szülővárosomból. Alig tudtam valamit a környező világról, de abban biztos voltam, hogy ennél csak jobb és sokkal érdekesebb lehet. Két főiskolai osztálytársam, Kaneko és Kaneda „hazaköltözött” Észak-Koreába a szüleivel. Persze, nem ott volt az igazi otthonuk, hiszen ők sem hagyták el korábban a szülővárosunkat. Nem ismertem őket túl jól, elég zárkózottak voltak. Kaneko meglehetősen sok kínt szenvedett el. Egy alkalommal Muto megegetett vele egy földgiligisztát, egy olyan síkos rózsaszínűt. „Koreai csemege”, mondta neki Muto. A többiek nevettek, én meg odébbálltam. Néhány nappal később Muto kiadós verést kapott egy fiúbandától, melynek Kaneko bátyja volt a vezére. Kificamodott az állkapcsa, és egy hónapig enni sem tudott. Az eset néhányunkat csendes elégedettséggel töltött el. Ezt követően Kanekót békén hagyták, és senkinek nem hiányzott, amikor Észak-Koreába költöztek. Én azonban rettenetesen irigyeltem. Szerencsés fattyú, gondoltam, így otthagyni az iskolát és külföldre költözni! Soha többé nem hallottam felőlük.

Azt mondják, nagyon szép a szülőhazám. Szerintem is. Egy csomó tava meg havas hegycsúcsa és rengeteg rizsültetvénye van, engem azonban hidegen hagynak a természet szépségei. Jobban szeretem a neont a napsütésnél, a betont a fánál, a műanyagot a

kőnél. Még itt, bejrúti börtöncellámban is van egy visszatérő álmom egy helyről. Minden japán hallott a Rettegés hegyéről. Ez egy kénes vulkán nem messze a házunktól, ahol vak asszonyok szoktak beszélgetni a halottak szellemeivel, a zarándokok pedig virágot visznek a buddhista templomba, hogy az elvetélt gyermekeik lelkét vigasztalják. Anyámmal júliusban, O-Bon idején szoktunk felmenni oda, hogy megvendégeljük őseink szellemét. A hegy még nappal is sötétbe burkolózott. Összességében elég gyászos hely volt; a lombtalan, csupasz fák ágain hatalmasra nőtt hollók károgtak. A sziklás tájat sárga, záptojás-szagú pára ülte meg. Anyám szólott, hogy maradjak ott, majd eltűnt az egyik sötétszürke kimonós öregasszonnyal. Nem lehetett hallani a gyöngyeit morzsolgató vak öregasszony motyogását, de amikor anyám úgy negyedóra múlva visszajött, szeme vörös volt a sírástól.

Nagyon keveset láttam a külvilágból, azt is csak a filmekben. Manhattan sziluettje, Los Angeles pálmákkal szegélyezett sétányai, Tokió utcái már ismerősek voltak, mintha már jártam volna ott. Az egyik film különösen nagy hatással volt az életemre. Legalább egy tucatszor láttam már James Deant a *Haragban a világgal* című filmben, de egy nap kétszer is képes voltam megnézni. Szobám magányában leutánoztam James minden egyes mozdulatát, és betéve tudtam minden egyes szavát, persze japánul. Hosszú órákat töltöttem a tükör előtt, míg a hajam úgy nem állt, mint a kacsafarok az ő szőke üstökén, de az én sűrű, fekete sörtém makacsul ellenállt a próbálkozásaimnak. Megpróbáltam utánózni a járását, a mosolyát, ahogy ült vagy a szemöldökét ráncolta, és úgy integetni ismerősnek, vagy akár ismeretlennek is, ahogy ő tette. Az én lakóhelyemen a fiúk nem hordtak a Jameséhez hasonló piros dzsekit, ezért vettem egy lánydzsekit, ami valamelyest hasonlított rá. Nevetséges látvány voltam. A lányok vihogtak a hátam mögött, a fiúk meg nyávogva Dzsajmunak szólítottak:

– Hé, Dzsajmu, hol a rugós bicskád?

Nem érdekelt. Tudtam, hogy James megértene. Közelebb éreztem magamhoz, mint bármelyik ismerősömet, beleértve a saját anyámat is. Ő helyettesítette sosem volt bátyámat. Gyakran álmodoztam arról, hogy James egyszer csak lecsap a szülővárosomra, és a hátára kapva magával visz.

Az osztálytársaimnak nem meséltem az álmaimról, úgyis csak kinevettek volna. Mori-kunt azonban időnként a bizalmamba fogadtam, mert tudtam, hogy nem gúnyolna ki. Mori apja egy férfi ruhabolt tulajdonosa volt. Szerény kis üzlete volt, semmi fakszni, de az iskolán kívül Mori mindig jobban öltözködött, mint mi; gondosan vasalt szürke nadrágot és puha szvettert viselt. Emiatt aztán ő lett Muto legújabb célpontja. Ám Mori nagyon jól baseballozott, és elég önbizalommal volt megáldva, hogy elkerülje végzetét. Jó modora miatt mindig idősebbnek tűnt a koránál. Egyik délután, tanítás után sétálni indultunk, és az életcéljainkról beszélgettünk. Azt mondta, ő mindenképpen a városban marad, és egy nap átveszi apja boltját. Be kell vallanom, ez kissé összezavart, hiszen nem ő volt a legidősebb fiúgyermek, ezáltal semmi sem kötelezte arra, hogy belépjen a családi vállalkozásba.

– Nem akarsz világot látni? – kérdeztem. – Még Tokiót sem? Tényleg itt akarsz maradni, ezen a szeméttelenen, a Japán-tenger partján? – néztem rá sajnálkozva. – Nem is érdekel a nagyvilág?

– De hiszen ez is a világ – mosolygott szelíden. – A mi világunk. Mi a baj vele?

– Ha nem nézünk körül a világban, sosem tudjuk meg, mi a baj.

Csalódásomban egy utamba kerülő magányos kőbe rúgtam, kicsit erősebben, mint szándékoztam.

– Azt hiszem, előbb azt próbálom ki, amelyiket ismerem – mosolygott békésen. – A világ többi része várhat. Megvár, ha mégis úgy döntök, hogy körülnézek.

Volt némi bölcsesség a szavaiban, de soha nem értettem meg a hozzáállását. Szívem szerint jól állon vágtam volna, hogy megbüntessem a beletörődéséért. Én azt szerettem volna, ha az élet olyan, mint a filmekben, bár a filmkészítés nem szerepelt az álmaimban. Én csak le akartam lépni.

Anyám aggódott miattam. Azt akarta, hogy tisztességes polgár legyek, lépjek be valamelyik céghez, nősüljek meg, építsek magamnak egy otthont és nemzzek gyermekeket. Reménytelen álmodozónak tartott, főleg amikor a filmekről áradoztam neki. Azt hiszem, ő a mozit a filmszínházában smároló csavargókkal azonosította. Neki a túlélést jelentette a csőcselék kiszolgálása, de rettegéssel töltötte el, hogy egyetlen fia ilyesmivel akar foglalkozni.

Sikerült összespórolnia annyi pénzt, hogy egyetemre járhasak. Egy nap visszajövök, és a gondját viselem, mondta. Zokogott, amikor felszálltam a vonatra. A vonat ablakából néztem tovatűnő alakját, ahogy zsebkendőjével integetve újra meg újra a nevemet kiáltja, mígnem teljesen eltűnt a szemem elől. Persze én is szomorú voltam, és némi bűntudatom is volt, de az izgalom és a megkönnyebbülés erősebb volt a szomorúságnál. Végre úton! Irány Tokió, Tokió!

AZ EGYETEMÜNK olyan volt, mint bármelyik másik a fővárosban. Mindössze egy 1930-as évekből ránk maradt jellegtelen téглаépületből és egy az '50-es években épült ronda könyvtárból állt. Az eredeti épület súlyosan megrongálódott az 1923-as nagy kantoni földrengésben, a többi a bombázásban ment tönkre. Az olvasószoba ajtaját lepecsételték; ezt az egyetemisták az 1960-as amerikai biztonsági egyezmény elleni tüntetés alkalmával foglalták el. Egy könyv kikölcsönzése nehézkes folyamat volt, lepecsételt és aláírt engedélyek végtelen sora kellett hozzá. Csak a külföldi cserediákoknak volt bejárásuk a könyvtárba. Nálunk ketten voltak, szerintem amerikaiak. Japán az egyetlen hely a világon, ahol a külföldieknek ilyen különleges kiváltságokat biztosítanak. Miért kell folyton hasra esni, ha csak ránk néznek ezek a sápadt arcúak?

Egy ideig a jogi kart látogattam, de néhány dögunalmas hónap után átiratkoztam a filozófia szakra. Az anyámnak nem is szóltam róla. Nem tudnám megmagyarázni, miért éppen erre a szakra esett a választásom, de a többi fiatalhoz hasonlóan én is abban reménykedtem, hogy meg tudom oldani az élet rejtélyeit. A háború alatt ez kar a fasizmus melegágya volt, Császáruink kegyes uralkodása alatt itt születtek az Ázsia egyesítéséről szóló magasztos eszmék. Egyetemünk Mandzsúriában is létesített egy társintézetet, nyilvánvalóan azzal a céllal, hogy a helyiekbe belesulykolják drága császári rendszerünk áldásait. A háború után, talán a múlt tévedéseinek jóvátételeként az egyetem egyre radikálisabb irányvonalat vett fel, különösen az '50-es években, amikor a Vörös Erőd néven kezdett ismertté válni.

Mire én idekerültem, az 1960-as események kísértetei lebegtek az egyetem felett. Még a tanárok is keserűen nyilatkoztak Kisiről és a többi háborús bűnösről, akik cinikusan még az alkotmányunkat is aláásták, hogy minél jobban kedvébe járjanak amerikai gazdáiknak. Az idősebb hallgatók, akik részt vettek a tüntetéseken, olyanok voltak, mint egy győztes hadsereg katonái. Elvesztették a változásba vetett reményüket. Volt, akit csak összezavart a két párt

csatározása. A demokratikus szocializmushoz vezető helyes út, anarcho-szindikalizmus, és más hasonló témák éles vitákat váltottak ki a Forradalmi Kommunista Frakció és a Forradalmi Marxista Frakció, illetve a Forradalmi Marxista-Leninista Liga és a Mao Ce-tung Gondolat Központi Bizottsága között. Ezek a viták több esetben is gyilkosságba torkolltak. Egy fickót, akit távolról ismertem, egyik éjszaka útban hazafelé gyilkollak meg; egy ólmosbottal szétverték a koponyáját.

Nem nagyon foglalkoztattak a politikai csatározások; továbbra is ügy nélküli lázadó voltam. Az 1960-as felkelés már régen volt, a demokratikus szocializmus vagy anarcho-szindikalizmus pedig nem érdekelt, és a politikát értelmetlennek tartottam. Hálótermem falán ott virított a „Világforradalom!” szó, amit többször is megpróbáltak eltávolítani, de sehogy sem sikerült. Ez a jelszó már-már régiségnek számított az én szememben, mint valami elveszett kor maradványa.

Hozzácsapódtam a színházi társasághoz, melynek hallgatólagosan megválasztott vezére egy babaarcú egyetemista volt; valahonnan Tokió környékéről. Igazi neve Josimura Tadjuki volt, de ő Okuni Todzsiróra változtatta, ami úgy hangzott, mint egy régi kabuki színész neve, amikor a kabuki még a számkivetettek és prostituáltak színháza volt.

Azonnal felfedeztem Okuniban a rokonlelket. Akárcsak James Deant, őt is a lázadás szelleme lengte körül, de hozzám hasonlóan őt sem izgatták a szervezett lázadás frakciók közti civódásai. Azonnal feltűnt szenvedélyes tűzben égő tekintete. Hirtelen természete miatt koreainak véltem. Volt benne valami gengszteres, de időnként kifejezetten költői tudott lenni. Szülővárosomban soha nem találkoztam Okunihoz hasonlóval. Ő volt az első igazi barátom. Ő is a háborúban vesztette el az apját, aki valahol a Fülöp-szigeteken halt meg nem sokkal a japánok megadása előtt.

Okuni szórakoztatónak találta Tokió iránti szenvedélyemet. Tényleg úgy éreztem magam, mintha egy állandóan mozgásban lévő cirkuszban élnék, a filmszínházak, bárók, kabarék, a sintoista szentélyek körül ögyelgő utcalányok és utcai árusok, a vasúti sínek alatti üzletek, a földalatti megállóknál régi balladákat éneklő leszerelt katonák világában. Pénzem nem volt, de csupa szem voltam, és mindent bevettem, mint kisgyerek a falusi vásárban.

Kinek kellett a színház, amikor ott volt az utca? Okunival bejártuk a várost, kezdve Aszakusza sikátoraival, ahol ő nevelkedett, egészen Sindzsuku olcsó bárjaiig, ahol berúgtunk és színházról, filmekről és Jean-Paul Sartre-ról vitatkoztunk. Okuni megőrült Sartre-ért.

– Az a helyzet – kiabálta, miközben kidülledő szeme úgy ragyogott, mint két fekete márványdarab –, hogy erről szól az egész. Semmi sem véges. Minden változik attól függően, hogyan reagálunk az új helyzetekre.

Természetesen mindig fekete pulóvert hordott. Amikor végzősként megalapította saját társulatát, Egzisztencialista Színháznak nevezte el.

Okuni vagy akár Sartre elméletei nem érdekelték annyira, mint az Aszakusza romjai között töltött gyermekkoráról szóló történetei. Én még sosem láttam romos várost. Szülővárosom távol esett a bombázók útvonalától, a légierőét kivéve, melyek néhányszor le is csaptak. Volt valami rendkívül romantikus egy lerombolt metropoliszban. Tokió egyes részein még látni lehetett a nyomait, de a háborús károk nagy részét az 1964-es olimpiai játékok idejére majdnem teljesen helyreállították. Mi, japánok úgy viselkedtünk, mint valami ideges háziasszony, aki attól retteg, nehogy az előkelő vendég akár csak egyetlen porszemet is találjon a társalgójában. Okuni mély nosztalgiával gondolt a romos városra. Tokió olyan volt, mint egy fantasztikus játszótér, mondta. Mivel minden romba dőlt, a város végtelen lehetőségek tárháza lett. Elmesélte, hogy Aszakusztól egészen a Fudzsi-hegyig el lehetett látni. Olyan emberekről mesélt, amelyeket elképzelni sem tudtam volna: transzvesztita prostituáltakról, akik a nyilvános vécében laktak, egy kamikáze túlélőről, aki egy burleszk színházban lett táncos, a buddhista pap vezette kiskorú zsebmetezőkről.

– Tudod – mondta egyszer Okuni, amikor egy párás augusztusi éjszaka a kocsmában söröztünk –, irigyellek.

Tétován mosolyogva rám bámult, mintha farkasszemet nézne velem. Elképedtem. Okuni irigyel engem? Bizonyára, hiszen ő a másik oldaláról nézte a dolgokat. Meg is magyarázta.

– Tokióban felnőni olyan, mintha egy nagy serpenyőben élnél, amibe minden szemetet beledobáltak, nyugatit, ázsiait, japánt. Semmi sem igazán helyi, csak a talaj és az iszapbűz. Ezzel

szemben te, aki vidéken nőttél fel, bizonyos tekintetben sokkal gazdagabb vagy. Lehet, hogy nem is tudsz róla, de a tudatalattidban ott lapul ez az érzés.

Ez már túl magas volt nekem. Mit tudhat ő arról, hogy mi lapul az én tudatalattimban?

– De hiszen az egy érdektelen kultúra, szűk látókörű, provinciális... – tiltakoztam.

– Provinciális, ez jó – rázta a fejét.

– De miért legyek béka egy szűk veremben? Azért jöttem Tokióba, hogy megszabaduljak tőle. Bármikor visszamehetek a hazámba, de előbb világot akarok látni.

– Ez az, amiben tévedsz – mondta Okuni, az utolsó csepp sört is kitöltve a poharamba. – Ha egyszer elmentél, többé nincs visszaút. Már túl késő. Kapaszkodj a szülőföldedbe és óvd, mint egy drága ékszert. Kíváncsi vagy a véleményemre?

– Hallgatlak.

– Egy művésznek soha nem lenne szabad elhagynia az otthonát.

Úgy éreztem magam, mint akit gyomorszájon vágta. Okuni előbb a szárnyai alá vett, és most pusztán szórakozásból vissza akar taszítani a bunkó paraszt szerepébe.

– Na és Sartre? – kérdeztem.

– Mi van vele?

A beszélgetés egyre kínosabbá vált. Kényes kérdéseket kezdtünk feszegetni.

– Sartre azt mondja, hogy az embert soha nem a helyzetek határozzák meg – magyaráztam. – Szabadon választhatsz. A jó sorsú emberek állandóan változnak. Te is ezt szoktad mondani, és most azzal jössz, hogy az ember kreativitását az a hely határozza meg, ahol történetesen megszületett.

– Ki beszél meghatározásról? Azt mondtam, hogy örülj neki. Ez pontosan az ellentéte a veremben ragadt békának. Csak azzal tudsz értéket felmutatni a többieknek, ha azt fejezed ki, ami helyi, személyes, sajátos. Ha úgy tetszik, egyetemleges. A jó művészek ösztönösen megérik. Az utazás, nyelvtanulás azoknak való, akikből hiányzik az önkifejezés képessége. Gyűlölöm azokat a hencegőket, akik idegen nyelveken fecsegnek. Mintha attól felsőbbrendűek lennének. Ezek csak tehetségtelen utánzatok. Végül

is lehet, hogy te sem vagy művész, csupán turista. – Úgy éreztem, sarokba szorított. Egyre jobban dadogtam. Annyiban kellett volna hagynom, de nem bírtam ki ellenvetés nélkül, és felemeltem a hangom:

– Ha a japánok nem tanulhatnának franciául, te sem olvashattál volna Sartre-t!

– Erre valók a fordítók. Nem ugyanaz, mint művészek lenni. Neked is ezt kellene tenned, lefordítani mások gondolatait.

Egy nagy szart, dadogtam, ám a következő pillanatban már a padlón hevertem, és sós ízt éreztem a számban. Fel akartam állni, de erősebb volt nálam. Valami idegenek próbáltak szétválasztani, de miután még néhányszor az arcomba vágott, Okuni kitámolygott a bárból, én meg a földön fekvé átkokat szórtam rá. Igazából nem is miatta, hanem a tehetetlenségem miatt dühöngtem. Okuninak ott volt a színháza. És nekem? Tennem kellett valamit, hogy hagyjak valamit magam után a világban, hogy az emberek tudják, hogy én is éltem. De mit?

A NAGYVÁROSOK a babiloni idők óta emberi húspiacnak számítottak; a vágy bőségszarui, az ember által feltalált minden elképzelhető szexuális élvezet ígéretével. Ez alól Tokió sem volt kivétel. Ami igazán vonzott ebben a városban, mint legyet a légy papír, nem Jean-Paul Sartre filozófiája volt, sem a könyvekkel tele könyvtárak, hanem a lányok, lányok, lányok. Tokió olyan volt, mint egy hatalmas, lédús gyümölcs, mely minden sarkon kísértésbe ejti az éhezőt. Lépten-nyomon fagyaltot nyalogató lányokat ábrázoló plakátokat; perverz kínálatokkal csábító rózsaszínű kabarélányokat; kalapkás, magas sarkú cipőben tipegő, mélyen meghajló áruházi eladó lányokat; a Fugecudo körül ringó, külföldiekre vadászó miniszoknyás lányokat; a pornó-mozik plakátjainak gúzsba kötött lányait; orgiázó, telhetetlen, elvált nőket és illedelmes hivatali hölgyeket; gengszterekkel fetregő gyönyörű háziasszonyokat; rakoncátlan kislányok elfenekelését kínáló egyórás szállodákat; kívánatos légikisasszonyokat lehetett látni. Szex páncélban, szex cowboy-ruhában, szex katonai egyenruhában, szex a hintán, a fürdőkben, masszázsgyógyban, hálókocsiban, kamionban, metróban, francia kastélyban, óceánjárón, kínai palotában, japán teaszertartás-szobában, amerikai szalonban és arab sátorban. És nekem mind-mind kellett!

A kultúránkat hibáztattam mindenért, és ez alól csak a dadogásom képezett kivételt. A japánok díjazták a képmutató lányokat. Jobban mondván szükségünk van rájuk. Szeretjük, ha egy lány olyan átkozottul szemérmes. A lányok legalább annyira akarják a szexet, mint a férfiak; miért akarjuk hát, hogy tiltakozzanak, vagy legalábbis elvárják, hogy az ember harcoljon velük, azt a látszatot keltve, hogy végül kénytelenek megadni magukat az erősebbnek? Igazság szerint a pénz és a hatalom nagyon gyorsan megtöri az ellenállást, és a japánok boldogan alávetik magukat az erősebbnek. Csak elnyomás alatt képesek elengedni magukat. Ezért aztán a lányok soha nem mondanak nemet a külföldieknek, akik az ostoba japánok szemében túl hatalmasok ahhoz, hogy ellenállhassanak nekik.

Okuninak nem voltak gondjai a nőekkel. Olyan magabiztosságot sugárzott, hogy a nők olvadoztak a jelenlétében. Neki minden nagyon könnyen ment. Ezért aztán megvetően bánt velük, de minél jobban gyalázta őket, mindig visszatértek hozzá. Bezzeg én azonnal dadogni kezdtem, valahányszor megpróbáltam a magam udvarias, bátortalan, körülményes módján kifejezni érzéseimet egy lánynak. Engem mindig sértőnek és undorítóknak találtak, aki aljas szándékaival megalázta őket.

Meglepő, de itt, Bejrútban sokkal könnyebb dolgom van, legalábbis amíg az ember börtönben ül (bár még itt, Roumieh-ban is megtörténhet minden elképzelhető, ha az ember kellőképpen megfizeti). Ilyen tekintetben az arab mentalitás nem annyira képmutató. A felkínálkozó lányok keresztények, és ha megtetszik nekik valaki, nem rejtik véka alá az érzéseiket. Általában tetszenek nekik a japán férfiak. A muszlimok más lapra tartoznak, ők kizárólag a férjüket engedik magukhoz. De még ők sem szemérmesek. Nem húzzák el a mézesmadzagot az ember orra előtt.

Ez az egész körülményeskedés csak azért kellett, hogy felvezessem karrierem következő állomását, ugyanis erotikus filmeknél vállaltam rendezőasszisztensi munkát.

Azt hiszem, néhány dolgot el kell mondanom ezekről a filmekről. Bár olcsón és gyorsan összecsaptuk a sikátori mozikban ténfergő szomorú öreg fattyúk izgatására, némelyikük egészen jól sikerült. A roskadozó filmstúdiók olyanok voltak, mint valami elmeszesedett öregember, akit csak az tart életben, hogy időről-időre felbőfögi ugyanazt a régi szart, ezzel szemben az erotikus filmek a legragyogóbb tehetségeket vonzották magukhoz. Persze voltak szabályok, melyeket a biztonság kedvéért be kellett tartani, azaz hatpercenként egy-egy szexjelenet. (Nem öt, nem hét, mindig hat; soha nem firtattam, miért pont hat, de a filmiparban egy csomó ehhez hasonló rejtély van.) A szexjelenetek közé viszont rengeteg ötletet lehetett becsempészni. Magát a szexet egyébként szintén kötötték bizonyos megváltoztathatatlan szabályok; a legtöbb szexjelenet, beleértve az erőszak, kínzás, vagy akár a gyilkosság is (egy időben nagyon népszerű volt a kimonóöves fojtogatás) engedélyezve volt, de akár egyetlen szál fanszörzet látványa már

szigorúan tilos volt. A nemi szerveket, férfit és nőit egyaránt, teljes mértékben száműzték a vászonnól.

A rendezőt, a magas, mackós Szigihara Bantekit mindenki csak Ban-csannak (az „Erőszak királya”) szólította. Minden műfajon végigrágtta magát, az iskolás lányostól a gengszter által molesztált háziasszonyig, de szakterülete a jenki alapú filmek, akkoriban az erotikus filmek legnépszerűbb alfaja voltak. Legnagyobb sikerei az *Okinavai vörös lámpás negyed*, *Az acugi légitámasz pont megerőszakolt angyalai*, *Erőszakos katonák*, *Zamai erőszakoskodók* voltak. Az utolsó filmje különösen a japán egyetemisták körében aratott nagy sikert. A hősnő, akit a később híressé vált Takano Fudzsziko alakított, egy volt oszakai sztriptíztáncosnő, szifilisztes lesz, miután öt amerikai katona csoportosan megerőszakolja. Japán szeretőjével (Oszano Toru még pályafutása kezdetén) bosszút forralnak, ami abból áll, hogy felszed egy csomó amerikai katonát, akik végül mind egy szálig belehalnak a betegségbe.

Ban-csan legegységesebb filmjei ugyanerre a politikai sémára épültek. A politika volt a lételeme. Oszaka büszke szülötte (velem ellentétben soha nem leplezte a kiejtését, sőt bátran használta) még 1960-ban az egyetemisták vezéréként vált ismertté. Született vezető volt, széles vállú, hosszú hajú, dörgő hangú és nagyívó. Van egy híres holland festmény, a *iVc-vető lovag*. Ilyen volt ő is; mindig nevetett, mindig a figyelem középpontjában akart lenni. Okunihoz hasonlóan neki sem voltak nőgondjai, mindéig akadt egy lány, aki igyekezett a kedvére tenni. A férfiak is ugyanígy voltak vele. Mindenki rajongott az Erőszak Királyáért.

Nem a művészi tehetségem miatt kerültem be a csapatába. A szülővárosom után Miszavának hívtak, Az igazi nevem, Szato Kenkicsi soha nem hagyta el a száját, de még csak a Ken-csan sem, ahogy a barátaim szólítottak. Az ragadta meg a figyelmét, hogy egy amerikai katonai támaszpont közelében nőttem fel.

– Miszava – szokta mondani –, a létező legértékesebb nevelést kaptad. A saját szemekkel láttad az imperialista elnyomókat. Köztük éltél. Most az a legfontosabb feladatod, hogy a gyakorlatba is átültesd a tapasztalataidat.

Természetesen én is elolvastam a forgatókönyveket, de nem tudtam, pontosan milyen „gyakorlatra” gondol. Ilyen szempontból

Ban-csan elég homályosan fogalmazott. Soha nem fejtette ki, hogy mit csináljak, inkább felhozott egy-egy példát, amiből mindenki levonhatta a következtetéseit. Ha Tokióban vagy a környékén forgattunk, utána mindenkit meghívott kedvenc sindzsukui bárjába, a Jean Gabin-filmről elnevezett Pepé Le Mokóba. Mintha az apánk, vagy legalábbis az idősebb fivérünk lett volna; mindig ő fizette a sörünket, és folyton gondolkodásra készítetett bennünket. Tisztán, szóda és jég nélkül itta a White Horse whiskyjét, és megállás nélkül beszélt életről, művészetéről, politikáról. Egy alkalommal két és fél órán keresztül beszélt, és csak annyi időre hagyta abba, míg kortyolt egyet a poharából, vagy valamelyikünket felszólította, hogy töltsé tele a poharát whiskyvel.

Egyszer, egy különösen hosszúra nyúlt ivászat alkalmával olyat tett, amit először megalázonak éreztem, később viszont óriási jelentőséget kapott az életemben.

– Miszava – dörögte, és ivástól keskeny réssé szűkült szemével rám nézett –, dühös vagy?

Ugyan miért lennék dühös, Ban-csan?

– Igen, dühös – válaszoltam. – De mire?

– Ez kérdés, ugye? – kérdezte, és keményen az arcomba vágott. Kegyetlen szúrást éreztem az állam táján. De ami ennél is rosszabb volt, annyira meglepődtem, hogy azt sem tudtam, hogyan reagáljak. A többiek nagyot néztek.

– E-ezt mi-mi-mi-miért csináltad?

– Reagálj! – ordította. – Reagálj! Megütöttelek! Üss vissza!

– De miért?

– Dühös vagy az amerikai megszállókra?

– Igen.

– Dühös vagy rájuk, mert elveszik a szabadságunkat, megrontják a fiainkat és elrabolják a lányainkat? Dühös vagy a kapitalista társadalomra, mert a fogyasztói társadalom lelketlen rabszolgáivá változtatják a népünket? Dühös vagy a burzsoá erkölcsiségre, ami megfojtja természetes vágyainkat?

– Igen – hebegtem, könnybe lábadt szemekkel. – Igen! Igen! Igen! Hangja hirtelen ellágyult, mint a gyermekét csitító anyáé.

– Akkor add ki magadból a dühöt. Vezesd le. Változtass a világon. Elemezd a bosszúvágyad, tedd bele egy fiókba, és egy nap

használd fel az igazság, szabadság és béke javára. 1960-ban mi is megpróbáltuk megváltoztatni Japánt. Elbuktunk. Ebben én is ugyanolyan bűnös vagyok, mint Kisi és a bandája. Most csak annyit tehetek, hogy a filmjeim révén változtatok a tömegek elferdített tudatán. Eredményes, de rendkívül lassú folyamat. De te... te még fiatal vagy. Még van esélyed változtatni a világon. Várd ki az alkalmat, és tudni fogod, ha eljön a pillanat. Ne gondolkodj, csak cselekedj.

IDŐKÖZBEN Okuni igencsak felhívta magára a figyelmet Egzisztencialista Színházával. A kabukit megalapító öreg, folyó menti koldusokhoz hasonlóan társulatával körbeutazta az országot. Felállította sárga sátrát, ahol csak engedélyt kapott, de ott is, ahol nem, és üres parkolóknál, használaton kívüli vasútállomásokon, folyópartokon, régi temetőknél, elhagyott repülőtereken, sőt a sindzsukui Hanazono szentélyénél is fellépett a társulatával. A sátra akkor is ott állt, amikor vele és színészeivel a fiatal lázadókról forgattunk egy filmet, *Egy éjszaka Sindzsukuban* címmel.

Okunival természetesen addig már réges-rég tisztáztuk a félreértést. Igazság szerint az *Egy éjszaka Sindzsukuban* előtt is szerepelt már Ban-csan egyik erotikus filmjében, aminek én írtam a forgatókönyvét. Ban-csan minden asszisztensét forgatókönyvírásra bízta. Én már egész sokat írtam, de egyikre sem tett semmilyen megjegyzést. Rosszabb is lehetett volna. Előfordult, hogy azzal fejezte ki véleményét egy forgatókönyvíró munkája iránt, hogy a kéziratot az illető szeme közé vágta. Egy alkalommal bevitte a vécébe a friss forgatókönyvet és kitörölte vele a fenekét. Aztán végül sikerült valami olyat írnom, ami elnyerte a tetszését.

– Nem rossz – nyilatkozta. – Csináljuk meg.

Ilyen volt Ban-csan. Soha nem kurtelt, mindig hirtelen felindulásában hozta a döntéseket. Gondolom, ezért volt képes hosszú éveken keresztül havonta két erotikus filmet is kikurblizni. Mindenesetre rettenetesen izgatott voltam, ugyanakkor rettegettem is. Vajon elég jó lesz? Nem fogok felsülni? A *Síkös vágy* (ez volt a filmem címe) egy előkelő fiatal nőről szólt, aki előre megrendezett házasságot kötött egy tiszteletreméltó bankárral. A nyitójelenetben a két család tagjai szertartásos kimonóba öltözve, egy étteremben megajándékozzák egymást. A szertartást stilizáltan filmeztük, egyetlen hosszú, úsztatott felvétellel, hogy illusztráljuk a japán előkelőségek viselkedését. A mosolytalan családfők váltanak egy-két udvarias szót egymással; a feleségek vigyáznak, nehogy valaki

vétsen az illemszabályok ellen; a fiatal pár pedig teljesen érzelemmentesen bámul maga elé, mint valami no maszk mögül.

A következő jelenetben a menyasszony (Kudzso Dzsunko alakította) felkeresi a fogorvosát. Mialatt bekötözik a fogászati székbe, az orvos előbb egy fecskendővel, majd egy fúróval ügyködik a szájában. Vágás, lehunyja a szemét, és elképzeli, mi mindent tehetne vele a fogorvos, miközben a fúró hatalmas műpénisszé válik, és belehatol minden testnyílásába; aztán a fantáziája egyre jobban elszabadul. Elképzeli, hogy egy csapat építőmunkás, majd egy fekete amerikai katona, aki fegyvert dug a szájába, sorra megerőszkolja. Gúzsba kötve hever egy szobányi jakuza között, akik egymásnak passzolják, s hangosan nevetnek kiszolgáltatottságán. Okuni ragyogóan alakította a fogorvost.

Bizonyos értelemben pikáns film volt, ugyanakkor megkíséreltem lerántani a leplet a japán társadalom képmutatásáról. Jean-Luc Godard volt a példaképem. A kérdés csak az volt, hogy a rabszolgaság jelentette-e az egyetlen kiutat a japánok számára a felszabaduláshoz. Nem igazi felszabadulásról beszélünk, mivel az csak a képzeletben létezik. A japánoknak legalábbis egy forradalom kellett volna ahhoz, hogy lerázzák láncukat, és vágyaik szerint cselekedjenek. Márpedig a forradalom, ahogyan Mao elnök is mondta, nem egy díszebéd. A japánok még nem készültek fel rá. Azóta sem; de hogy őszinte legyek, én sem. Azonban, ha az általános gyakorlat kiútnak számít, én legalább megkíséreltem egy probléma közelébe kerülni.

Az *Egy éjszaka Sindzsukuban* esetében a fantáziajelenetekkel elegyített dokumentumfilmszerű megközelítést választottuk. Híres és kevésbé híres személyiségekkel készítettünk interjúkat. Dr. Horikiri Cuneo, aki sikerkönyvet írt a kortárs japán szexuális életről, a férfi impotencia főbb okairól beszélt (többek között a hatalmas méretű prosztatáról, ami jellemző a japánokra). Szuzuki Muneo, egy korábbi diákvezető – jelenleg egy nagy kereskedelmi cég vezérigazgatója – beszámolt az 1960-as vereségéről. Egy hetet töltöttünk Okunival és csapatával Sindzsukuban. A filmben vidéki kisszócok is szerepeltek, akik Tokióban kerestek maguknak otthont. Az Egzisztencialista Színház másik vezéralakja Jo Ki Hi, Okuni félig tajvani származású felesége volt. Heves temperamentumú, jellegzetes kínai nő volt, aki

egyszer széttört egy szakésüveget a férje fején, amikor arra gyanakodott (hozzáteszem, jogosan), hogy az egyik fiatal színész nő körül legyeskedik. A dolgok ezt követően más irányt vettek. Továbbra is tülekedtek a lányok a meghallgatásokon, ám Jo mindegyikükben talált valami kifogásolnivalót. Ezért a női főszerepeken Jo és Nagaszaki Siro osztozott, aki úgy öltözött és beszélt, mint egy nő, de valójában igencsak kemény fiatalember volt. Állítólag egyszer egy kellemetlenkedő bokszoló orrát is szétverte, aki zaklatta Okunit egy sindzsukui bárban. (Igazság szerint mindannyian tartottunk kissé Nagaszakitól.) A jóképű fiatal fiúk szerepét rendszerint egy Sina Tora nevű színész alakította.

A *Ri Koran sztori aszakuszi változata* című film Okuni egyik legjobb és kétségkívül a legsikeresebb színdarabja volt. Ezt filmre is vettük. A rá jellemző módon Okuni a háború alatt legendássá vált filmszínész, Ri Koran életéből vett részleteket aszakuszi gyermekkori élményeivel elegyítette, majd az egészet régi filmekkel, kortárs képregényhősökkel, és régi japán mítoszokkal fűszerezte. A darab dióhéjban (mintha Okuni meseszerű történetei beleférnének egy dióhéjba) arról szól, hogy a háború után Ri visszatér Japánba, ám emlékezetkiesésben szenved. Aszakuszában bolyong, s megpróbál emlékezni, amikor furcsa találkozásokban van része. Többek között feltűnik a színész Haszegava Kazuo (akit Okuni alakít) egy népszerű detektívregény szereplőjeként; Amakaszu kapitány (Sina Tora), a hétpróbás kém, mint ünnepezt rock sztár; egy ismert aszakuszi sztriptíztáncosnőről kiderül, hogy nem más, mint Kavasima Josiko, a mandzsúriai hercegnő, aki a Kempejtajnak dolgozott (az ő karakterét természetesen Nagaszaki alakítja). A második felvonás elején van egy megdöbbentő jelenet, amikor Amakaszu bábjátékosként tűnik fel a színen, egy köteg zsinóron tartva az összes többi szereplőt. A jelenet végére lassan életre kelnek a bábuk. Amakaszuról kiderül, hogy mindvégig egy magányos kísértet volt.

Leforgattuk az egész filmet, és azzal a jelenettel fejeztük be, melyben Ri rájön, hogy ő és Kavasima tulajdonképpen egy és ugyanaz a személy. Amint Kavasima szelleme belevész a háttérből egyre erősebben sugárzó fénybe, az Aszakusza színpadon ott áll Ri egyes-egyedül, és elkezd vetkőzni; egyik ruharéteget a másik után

veti le, mintha hagymát hámozna, és sosem ér a végére. A közönség megvadulva Jo nevét kiabálja, s apró ajándékokat dobál a színpadra.

Az előadásokat követően mindig ittunk egyet a színészekkel és barátaikkal. Okuni és Ban-csan vitte a szót, míg a színészek szorgalmasan töltögették poharaikat a hatalmas, behűtött szakésüvegekből. Ban-csan a politikára terelte a szót, Okuni pedig vitába szállt vele.

– Az én forradalmam – mondta – itt van, ebben a sátorban. Én itt teremtem meg a magam helyzeteket.

Ban-csan azzal érvelt, hogy ennél többre lenne szükség. Szerinte kevés egy sátor belsejében elszigetelt cselekvés, sőt erre a célra a vetítövásznon sem elegendő.

– Új helyzeteket kell teremteni – mondta, – Az utcán, a parkokban, a strandokon... az egész világot egy nagy színpaddá kell változtatni.

Volt velünk egy amerikai is, egy magas, sötét hajú fiú. Vanoven-szannak hívták. Egészen jóképű volt. A legtöbb külföldihez hasonlóan ő is úgy beszélt japánul, mint egy nő. Korábban is láttam már, valami filmbemutatón, vagy ilyesmi. Vanoven-szan az a fajta örült külföldi volt, aki mindent szeretett, ami Japánnal kapcsolatos, és többet tudott az országunkról, mint mi magunk. Ráadásul még homokos is volt, bár engem ez nem zavart különösebben. Egyébként sem voltam az esete. Egyszer mintha érdeklődött volna irántam, de amint Sartre-ról próbáltam beszélgetni vele, elrévedt a tekintete. Attól kezdve nem sok figyelmet szenteltünk egymásnak.

Ri Koranra terelődött a szó; az igazira és az Okuni által megteremtett alakra. Nagaszaki fergeteges bábjáték előadást tartott, a döcögős mozdulatokat legalább olyan jól utánozta, mint a női hangot.

– Jó! – dicsérte meg Ban-csan, aki már legalább fél üveg whiskyt vedelt be. – Nagyon jó, de kik voltak az igazi bábjátékosok? Biztosan Amakaszú és japán fasiszta bandája.

Okuni szippantott egy nagyot szokásos Seven Stars cigarettájából, s kijelentette, hogy éppen ellenkezőleg, Amakaszú hatalma pusztán optikai csalódás volt, mivel Ri irányította a környezetét, – Művész volt – mondta. – Az ő hatalma a képzelőerejében rejlett. A művészet a legnagyobb hatalom.

– Ez az illúzió, drága barátom – rázta a fejét Ban-csan. – Folyton megfélemez a politikáról. Ri Koran, Haszegava mind-mind bábuk voltak egy sokkal nagyobb játszmában, amit még ők sem értettek teljes egészében. A fasiszta hatalom igazi erőforrása nem más, mint maga a császári rendszer. Egy kis szünetet tartott, majd hirtelen felém fordult. – Miszava, te mit gondolsz?

Ettől féltem, ám Ban-csan nem tágított.

– Kíváncsi vagyok Miszava véleményére.

Bátorításképpen öntött egy kis szakét a poharamba.

Kivert a verejték, és valamit olyasmit dadogtam, hogy senki sem hibás, legfeljebb a „császári rendszer”.

– Hmmm – hümmögött Ban-csan. – Érdekes. – Ezzel hátat fordított.

Ekkor Vanoven is csatlakozott a párbeszédhez egy rövid előadással a japán politikáról.

– A japán politika – kezdte nőies japán kiejtésével – a felelőtlenség rendszere. Középen van maga a császár, akit egy névtelenekből álló csoport ide-oda tologat, mint egy hordozható szentélyt. Mivel személy szerint egyikük sem irányítja a szentélyt, senki sem vonható felelősségre. Ri Koran tipikus hordozható szentély volt, akit láthatatlan kezek mozgattak...

– Hmmm – szólt elgondolkodva Ban-csan. – Hordozható szentély, nagyon érdekes.

Erre Okuni lelkesen hozzátette, hogy Vanoven sokkal többet tud erről, mint mi japánok valaha is fogunk. Vanovennek láthatólag tetszett a megjegyzése, és mesélni kezdett az igazi Ri Koranhoz fűződő barátságáról.

– Még a háború idején történt – kezdte, mielőtt bárki félbeszakíthatta volna.

– Tévedtek – szólalt meg egy sötétkék kimonós, sovány, rossz fogú, csapott állú, idős férfi. Rendszeres vendég volt Okuni előadás utáni összejövetelein. Szekizava Csu professzor de Sade márki műveinek fordítójaként a francia irodalom szakértőjének számított. Figyelemre méltó tény, hogy élete hatvanhat éve alatt egyszer sem járt Franciaországban. Abban sem vagyok biztos, hogy egyáltalán beszélt franciául, bár állítólag jártas volt a tizennyolcadik századi francia nyelvben. Csu szenszei tulajdonképpen figyelemreméltó,

vidám alak volt, aki versenyt ivott velünk, és amikor nagy ritkán letette poharát, vicces néptáncos szórakoztatott bennünket.

– Tévedtek – mondta ismét. – Én Harbinban születtem és ott is nőttem fel, és bár soha nem találkoztam Ri Koran kisasszonnyal, tudok róla egy s mást. A felületes szemlélőnek lehet, hogy úgy tűnt, mintha a japánok rángatták volna a szálakat Mandzsúriában, és a többség naivan be is vette ezt a maszlagot, Tényleg nem meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy a kantoni hadsereg az egész világ előtt úgy feszített, mintha minden az ő tulajdonuk lett volna. De a színpalak mögött minden szál a zsidók kezében futott össze. Rengeteg pénzzel és kapcsolattal rendelkeztek. Tudtátok, hogy Ábrahám Kaufman, a harbini zsidó közösség vezetője ismerte Victor Sassoont, aki a '30-as években fél Sanghajt uralta és Roosevelttel elnökkel is közeli kapcsolatban állt? Sassoon, Kaufman, Rooseveltt... ezek a zsidók a saját népük érdekeit tartották szem előtt. Dicséretes. Az oroszok tudták ezt. A kínaiak is tudták. Európa is tudta. Csak a japánok nem tudták. Naiv szigetlakók vagyunk, és nem vettük észre, hogy bábként rángatnak bennünket, Próbáltuk megemészteni Csü szenszei szavait. Ban-csan bólogatott. Vanovenra néztünk. Biztosan neki is van mondanivalója. Ő azonban szótlanul bámulta a poharát. Okuni nevetett, kortyolt egyet a szakájából, majd megkérte az egyik színészt, hogy fogja a gitárját és énekeljen valamit az egyik népszerű jakuza-filmből. Aztán Sina Tora elénekelt egy régi diákdalt, Nagaszaki pedig előadott egy Edith Piaf sanzont. Ban-csan dörgő hangján előadta az 1960-as egyezmény elleni tüntetés egyik dalát, majd egyik kedvencét, a *Japán Vörös Hadsereg dalát*. Ahogy hallgattam az igazságért és szabadságért vívott harcban elesett bajtársak mártírhaláláról szóló dalt, rájöttem, mennyire egyedül van. Rettenetesen magányos volt.

HA FELIDÉZEM a libanoni cellám sötét magányában eltöltött napokat, mindig meghatódom annak a zavart, rettegő, dadogó fiúnak az emlékétől, aki akkor voltam, és kicsit kínosan is érzem magam. Az emberek általában úgy gondolnak vissza régi önmagukra, mint levedlett kígyóbőrre. Azt mondják, a jó dolgokat meg kell őrizni, a többit el kell felejteni. Nem tudom, más hogy van vele, de én fájdalmas elevenséggel emlékszem minden egyes tévedésemre, szégyellem a baklövéseimet, tapintatlan megjegyzéseimet, az akaratlan sértéseket, sekélyes világnézetemet. Akkoriban csupán a szülővárosomat, az erotikus filmipart és Okuni sátrát ismertem a világból. Tokió villogó neonfényeiben kicsinek és jelentéktelennek éreztem magam. Senkinek sem hiányoztam volna, ha hirtelen meghalok.

Úgy bukdácsoltam, mint egy vak, s amikor éppen nem filmeztünk Ban-csannal, minden időmet a moziban töltöttem. Kedvenc helyem a kiobasi Nemzeti Filmközpont volt, ahol nem bírtam betelni Mizogucsi, Narusze és Kuroszava alkotásaival, valamint Jean Gabin filmjeivel. Száz életet is leéltem a sötétben, hogy végül egyedül térjek haza, és még mindig nem találtam rá saját életemre. Láttam felújított háborús filmeket, hős japán anyákról szóló filmeket, Ucsida Tomu szamurájfilmjeit, a '30-as évek hollywoodi filmjeit, Duvrvier és Clouzot francia filmjeit, sőt még Ri Koran egy-két filmjét is a háború idejéből, bár ezekre csak homályosan emlékszem. Az egyik, azt hiszem, a *Kínai éjszakák* volt, a másik egy tajvani lányról szólt, aki beleszeret egy helybéli férfiba, de ő belép a császári japán hadseregbe.

Az igazi Ri Koran, akit tulajdonképpen Jamagucsi Josikónak hívtak, sohasem látta a nevével fémjelzett alkotást, de Okuni nem is várta el tőle. Az underground színház nem volt kimondottan az ő világa. Állítólag férjhez ment egy diplomatához, és már évekkel korábban visszavonult a filmiparból. Úgy tudtuk, külföldön, talán Burmában élnek. Egy hetilapban megjelent róla egy Mandzsúria aranykorát idéző cikk, melyet egy régi filmjéből vett képpel

illusztráltak. Az emberek még emlékeztek rá, de csillagának rég megkopott a ragyogása. Keveset tudtam róla, de nem igazán nyerte el a tetszésem, elvégre az ázsiai háború propagandistájaként együttműködött a japán fasisztákkal. A Japánban dívó nosztalgiából is elegendő volt.

Álmomban sem gondoltam volna, hogy egyszer szemtől-szemben állok vele, de nem az *Egy éjszaka Sindzsukuban* kapcsán, mely nem volt nagy kasszasiker, mégis kultuszfilmként tartották számon. Ezzel a művével a pornórendezőként ismert Ban-csan politikai filmesként is bevonult a köztudatba, bár ez sok akadályt, gördített a későbbi terveire. A pénzes emberek nem szerették a politizáló filmrendezőket. Ban-csan pikáns filmjeitől sem voltak elragadtatva, de azok legalább pénzt hoztak a konyhára. Szűkösebb idők köszöntöttek ránk, ezért kivétel nélkül mindannyian más állás után kellett hogy nézzünk, amíg elcsitultak az indulatok. A magam részéről úgy döntöttem, hogy a tévénél próbálok szerencsét. Az egyik független tévécsatornánál éppen akkoriban indult egy új dokumentumfilm sorozat. *Őrült világ* címmel. Mindössze annyit tudtam róla, hogy többnyire külföldön kell forgatni, s mivel szerettem utazni, jelentkeztem az állásra. A felvételi beszélgetés hosszú és szükségtelenül bonyolult volt, legalábbis nekem annak tűnt az erotikus filmek világa után, ahol mindent maximális sebességen pörgettünk. Első körben egy asszisztens asszisztensével kellett találkoznom egy kávézóban. Aztán egy csomó öltönyös alak között találtam magam; az egyikük kérdezett, a többi meg jegyzetelt, és közben sűrű cigarettafüst lengte körül őket. Végül egy héttel később talákoztam a producerrel is, egy ravasz kinézetű, sportzakós ürgével, akinek David Nivent, a brit színészt idéző bajusza volt. Láncdohányos lévén, cigarettától és némi arcszesztől búzlott. Kicsi és jelentéktelen irodája volt, a falat csak néhány aranykeretes oklevél díszítette. Egy üvegkalitkából egy kimonós baba bámult mereven. Az íróasztalán egy giccses virágkosárból kikandikáló aranytoll ragadta meg a figyelmem.

– Üdvözöllek a csapatban – mondta. – A forgatókönyvrészlegen fogunk elhelyezni.

Köszönetet mondtam, s reméltem, hogy dadogásomat az izgalom jeleként fogja értékelni.

– Hallottál már John F. Kennedy elnökről? – kérdezte, s még égő cigarettájáról rágyújtott egy másikra.

– Igen.

– Emlékszel, mit mondott Amerikáról? Nos, ugyanazt szeretnénk mi is. Tedd azt, és minden rendben lesz.

Vártam, hogy elmagyarázza. Elnevette magát rémült arckifejezésem láttán.

– „Nem az a fontos, hogy mit tesz érted a Cég, hanem az, hogy te mit teszel érte” – mondta.

Bólintottam, bár nem értettem egyet az idézettel.

– Iszunk valamit? – kérdezte.

Nemsokára egy bárban ücsörögtünk, valahol az Abazu metróállomás mellett, egy épület hatodik vagy hetedik emeleti bárjában. Egy fiatal, selyem estélyi ruhás nő koktélzenét játszott a kis helyiség egyetlen zongoráján. Mi voltunk az egyetlen vendégek, de délután négy óra lévén ez nem is volt meglepő. David Niven büszkén kivette a bárpult feletti szekrényből a saját whiskysüvegét.

– Fekete Johnnie Walker – öntött a poharamba egy jókora adag italt. – Kizárólag feketét iszom.

Amikor a műsorstruktúráról és a feladataimról próbáltam érdeklődni, kitérő válaszokat adott.

– Majd megtudod – mondta, miközben a Mama-szan gyakorlott kézzel újratöltötte a poharainkat.

Estefelé megérkezett néhány sötét öltönyös férfi, és a köszönésükből arra következtettem, hogy Niven kollégái lehetnek. Anélkül, hogy rám néztek volna, megkérdezték tőle, ki vagyok. Niven bemutatott, mint az új író, ők pedig biccentettek, majd a hátsó kijáraton kiosontak a bárból.

Niven egyre részegebb lett, és minden tiltakozásom ellenére gondoskodott róla, hogy én is tartsam vele a lépést. A műsorról még mindig nem esett szó, ehelyett megállás nélkül magáról beszélt. Vaszedában töltött egyetemi évei alatt „nagyon politikai” volt, mondta, „de tudja, jött 1960 meg minden. Olyan fiatalok és ártatlanok voltunk”. Biztosítottam róla, hogy tökéletesen megértem. Egykor komoly filmeket, művészfilmeket akart készíteni, mint a franciák. Megpróbáltam segítőkésznek mutatkozni. Mint Jean-Luc Godard? – kérdeztem.

– Ő az egyik. De tudod, Japánban erre esélyed sincs. Hamarosan rá fogsz jönni. Mindannyian nagy reményekkel vágunk neki az életnek, aztán felnövünk, és kiderül, milyen is az igazi világ. Elég hamar rá fogsz jönni. Mindenekelőtt fogadd meg a tanácsom, és legyél tököss!

Amikor nemrégiben lezajlott válását kezdte ecsetelni, csak bólogattam, de már máshol járt az eszem, messze távol attól a rettenetes bártól.

Hajnali kettő körül úgy döntöttem. Niven alig volt magánál; fejét a bárpultra hajtotta és időnként egy-egy „mamát” dörmögött a mögötte álló nő felé. Nyomott hangulatban sétálgattam az utcán. Előtte eshetett, mert gőzölgött az autópálya aszfaltja, ami a Rettegés-hegyét juttatva eszembe. Még belegondolni is rossz, hogy a Bancsannal töltött mámorító idők után ennek a reménytelen producernek fogok dolgozni.

Nemsokára kiderült, hogy alábecsültem. Az ivászatunk után egy héttel végre bemutatottak a műsorvezetőnek. Niven szervezett egy közös ebédet Azabu Dzsuban egyik kedves kis francia éttermében. Egyszer csak megérkezett egy aprócska, formás kis nő sárga miniszoknyában, feltupírozott, buja szőrmekalapszerűen dauerolt hajjal, és leült. Niven elmondta, ki vagyok, erre levette a napszemüvegét, és alaposan szemügyre vett. Neki volt a legfantasztikusabb szeme, amit valaha láttam: hatalmas és ragyogó, bár inkább tajvaninak vagy indonéziainak tűnt, mint japánnak. Biztos voltam benne, hogy megplasztikáztatta magát.

– Bemutatom Jamagucsi-szant – szólt David Niven sugárzóan, mint egy bűvész, aki éppen előrántott egy nyulat a kalapjából.

A nő szemügyre vett, majd a producer felé fordult.

– Tudja – mondta lelkesedve –, mindig is újságíró szerettem volna lenni. Meg szerettem volna mutatni az embereknek az igazi világot, hogy ők is tudják, mi történik körülöttünk. – Felsőhajtott. – De... közbejött a filmezés. Nem is akartam színésznő lenni. – Felderült az arca. – Most viszont igazi újságíró leszek. Ön újságíró?

Ez a kérdés nekem szólt. Nem, mondtam, sajnos nem vagyok az. Filmeket készítek.

– Ó! – mondta kissé csalódottan.

Niven gyorsan elmagyarázta, hogy én írom a forgatókönyveket, az én feladatom a műsor szerkezete és a többi, ezzel kapcsolatos teendő; ő pedig a riporter lesz.

– Ó, igen – lelkesedett a nő. – Én leszek a riporter. Ez a lényeg. A többi a maga dolga.

Megkérdeztem, pontosan miről is fogunk forgatni. Niven Jamagucsi-szanra nézett, aki előhalászott egy apró jegyzetömböt a fényes, fehér bőrtáskájából, és a tányérja mellé helyezte. Niven elmagyarázta.

– Délutáni műsorról van szó – magyarázta Niven. – A műveltebb háziasszonyokat célozzuk meg, akiket érdekelnek a világ eseményei.

Igen, helyeselt Jamagucsi-szan, ez pontosan így van. A háziasszonyok tökéletes célpont, mivel ők az emberiség legnagyobb reménye.

– Tudja, Szato-szan – magyarázta –, a férfiakat az erőszak és pusztítás érdekli. Állandóan háborúzni akarnak. A nők azonban egészen mások. Nekik meg kell védeniük gyermekeiket. Határozottan állítom, hogy ők a legnagyobb reménységünk. Ők talán képesek megállítani a férfiakat, mielőtt felrobbantanák ezt a gyönyörű bolygót. Az első műsorunk a vietnami háborúról fog szólni.

David Niven bólintott.

– Most már elárulhatom a műsor teljes címét: *őrült világ: Jamagucsi Josiko tudósításai az arcvonalból* – jelentette ki összeesküvő hangon.

AZ ELSŐ pillanattól fogva gyűlöltem Saigont. Május volt, de máris úgy éreztem, mintha meleg, nedves lepedőbe csavartak volna. Valahányszor kiléptem a szállodából, aranyfogú kínaiak vettek körül, s mindenféle portékát – hamis régiséget, helyi váltópénzt, lányokat – kínáltak. Az étel szappanízű volt, mindenütt nyüzsögtek a jenkek, akik úgy bántak a lányokkal, mint a szajhákkal. A nagy, vörös, disznóképű alakok egyszerre két-három lányt is ölelgettek dagadt, vörös karjukkal, s úgy nyerítettek, ordítottak, mint a barbárok.

Szülővárosom kellemetlen emlékeit idézték fel, de most már én is idősebb vagyok. Nem csodálom őket, még titokban sem. Rájöttem, miért vannak itt, és gyűlölöm őket azért, amit ezzel az ázsiai országgal műveltek, amiért esztelen kapzsiságukkal megrontották az embereket, Minél előbb veszi be a Vietkong a várost és úzi el a külföldi imperialistákat, annál jobb.

Ezt megpróbáltam elmagyarázni Jamagucsi-szannak is, ám ő figyelmeztetett, hogy „ne politizáljak”. Tévéműsört készítünk. Felejtsem el az egész „elméleti szamárságot”, mondta. Úgy kell megközelítenünk a vietnamiakat, hogy minél meghatóbb képet közvetíthessünk róluk a nézőink felé.

Jellemző volt rá ez a szemlélet. Bár először az volt róla a benyomásom, hogy a fellegekben jár, nemsokára kezdtem felnézni rá. Amikor Bangkokba repültünk, sokat mesélt a Kínában átélt háborús élményeiről. Nekünk, japánoknak tanulnunk kellene a múltból, és az ázsiai közemberek pártjára kell állnunk az idegen megszállókkal szemben, mondta. Helyén volt a szíve, jóllehet a politikát illetően igen naiv volt, Szorgalmas riporter volt. Első útja a Külföldi Tudósítók Klubjába vezetett, ahol japán újságírókkal készített interjúkat. Politika ide vagy oda, úgy éreztem, szükségünk lesz néhány felvételre a frontról is, és nem ártana egy interjú egy Vietkonggal. Szó nélkül rábólintott. A japán nagykövetség képviselője, egy ideges apró emberke, Tanaka figyelmeztetett, hogy rendkívül veszélyes elhagyni Saigont, főleg éjszaka, mivel a Vietkong emberei folyamatosan járőröznek a falvakban, és bármi

megtörténhet. Több japán újságíró agyonlőtték, ezért a japán kormány nem vállalhatott felelősséget a biztonságunkért. Mesebeszéd, gondoltam, Jamagucsi-szan azonban – áldott legyen érte – nem hagyta magát. Beszélünk kell a hétköznapi vietnamiakkal, erősködött, hogy megtudjuk, mi a véleményük a háborúról.

Végül Tanaka hosszas győzködése ellenére megszerveztek számunkra egy utat egy Saigontól ötven kilométerre fekvő faluba. A követség kirendelt mellénk egy tolmácsot, mi pedig felbéreltünk öt biztonsági őrt. Én előrementem, hogy elintézzem a forgatást Sinóval, a halk szavú operatőrrel és Higuocsival, a szószátyár hangmérnökkel. Jamagucsi-szan egy másik konvojjal jött utánunk. Az alkalomra hosszú, vietnami selyemruhát öltött, fejére rizsszalma kalapot tett. A gyerekek úgy simogatták a ruháját, mintha aranyból lett volna. A felnőttek is szívesen megérintették volna, de visszafogták magukat. Kínosan éreztem magam, de David Niven ragaszkodott a jelmezhez. Jól mutat a tévében, mondta.

Amíg felállítottuk a felszerelést, körénk gyűlt egy rakás, érthetetlen nyelven karattyoló gyerek.

– Azt hiszik, kínaiak vagyunk – magyarázta a tolmács.

– Nem, nem, japán. Japán – rázta meg a fejét Higucsi.

Apró, színes papírból madarakat hajtogatott és szétosztogatta a gyerekek között, akik azonnal szétszedték őket. Jamagucsi-szan ámulatba ejtette a falusiakat, amikor mandarin nyelven szólt hozzájuk. Az egyik kunyhóból előrángattak egy idős, fogatlan asszonyt, hogy beszéljen velünk. Ő tudott néhány szót valamilyen kínai dialektusban. Jamagucsi-szan nagyon tagoltan beszélt hozzá. Az idős nő fogatlan szája mosolyra húzódott, és a falusiak felé fordulva kijelentette, hogy japánok vagyunk. A tolmács savanyúan megjegyezte, hogy ezt ő is megmondta nekik.

Az egyszerű, fekete nadrágot viselő falusiak Jamagucsi-szan köré gyűltek. Valahányszor a mikrofonba beszélt, ünnepélyes arcot vágtak. Nem, itt nincs Vietkong, erősködtek. Amerikaiak? Igen, időnként látnak külföldi katonákat. Egy sovány, szemüveges, vékony szakállú férfi – talán a tanító? – beszélni kezdett.

– A külföldiek több ezer éve próbálják meghódítani az országunkat. Khmerek, kínaiak, franciák, amerikaiak, egyre megy. Mi

a különbség? A végén mind elmennek. Mi nem teszünk különbséget köztük. Ez a mi országunk, őseink országa. Mi itt maradunk. Ők elmennek.

– Szörnyű lehetett a háború – mondta Jamagucsi-szan. – A tény, hogy ártatlanokat ölnek meg, nőket, gyermekeket...

A szemüveges férfi vállat vont, és gyorsan odébbállt. Sino, az operatőr filmet cserélt. Jamagucsi-szan megvárta, míg elkészült, s az ölébe ültetett egy lyukas rövidnadrágos kisfiút.

– Imádkozom, hogy ez a kisgyerek békében nőjön fel – mondta.

A műsornak nagy sikere volt, bár én nem voltam teljesen elégedett. Túl sok megválaszolatlan kérdés maradt, bár sokkal jobb lett, mint a hasonló műsorok, és ez kizárólag Jamagucsi-szannak köszönhető. Profi színésznő volt, aki ismerte szakmája minden csínját-bínját. Ezen kívül őszinte volt, amit az interjúalanyai is megéreztek. Mindent összevetve elég jól sikerült a műsor.

Nem emlékszem, kinek az ötlete volt, hogy készítsünk egy műsort a palesztinokról is, de furcsállottam, hogy mindenki Vietnamból beszélt, miközben meg sem említik a palesztin harcokat. Ez akkortájt történt, amikor összefutottam Hajasival, egy régi egyetemi évfolyamtársammal. Ő is tagja volt Okuni színházi társaságának, de miután kirúgták az iskolából, elvesztettem vele a kapcsolatot. Állítólag túl sokat politizált. Teljesen véletlenül találkoztam vele a Pepé le Mokóban.

Ban-csan szokás szerint politikáról, művészetről és az életről szónokolt. Rajtunk kívül hárman-négyen lehettek a bárban, de egyiküket sem ismertem.

– Mszava – szólt Ban-csan, már billegve a bárszéken. – Mikor látunk téled is valami igazán nagyot?

Mondtam, hogy egy népszerű tévé-show műsorait írom, de mintha meg sem hallott volna. Egyre csak azt hajtogatta, hogy elő kellene rukkolnom valamivel, mert a végén már túl öreg és dagadt leszek az alkotáshoz. Ha harmincéves korom előtt nem teszek le valamit az asztalra, feleslegesen éltem.

Ez jellemző volt Ban-csanra. Talán azért volt ilyen keserű, mert másnak dolgoztam, és nem neki. A helyiség másik végéből felénk csoszogott egy férfi, s vészjóslóan felemelte kezében az üveget.

– Hé! – kiáltott Ban-csanra. – Ez a fiú régi jó barátom. Hirtelen meg sem ismertem. Hosszúra nőtt haja, sötét napszemüvege miatt úgy nézett ki, mint egy gengszter.

– A francba! – ordított Ban-csan, amikor az üveg széttört a fején.

Rá akartam vetni magam a fiúra, aki felém fordult.

– Szato, nem emlékszel rám?

Hajasi volt az. Rettentő dühös voltam, de hirtelen nem tudtam, mitévő legyek. Ban-csan vérző fejjel a padlón fetrengett. Ott rögtön neki kellett volna esnem Hajasinak, de nem vagyok jó bunyós, ezért azt hebegtem, hogy kórházba kellene vinni Ban-csant. Becsületére legyen mondva, Mizogucsi azonnal intézkedett. Kivonszolta Ban-csant a bárból, taxiba dugta és elvitte a legközelebbi kórházba, ahol gyorsan összefoltozták. Feleslegesnek éreztem magam, egy kicsit talán árulónak is. Egyedül Ban-csan nagylelkűsége mentette meg a becsületemet. Egy órával később újra a Pepé le Mokóban whiskyztünk.

– A barátság jutalmat érdemel – mondta, és poharát Hajasira emelte.

Hajasi szeretett az Aszakusza környéki koreai bárokban iszogatni. Bár tudomásom szerint nem volt koreai, jól érezte magát köztük. A sűrű, tejszerű szakét kortyolgattuk, s elmesélte, hogyan csatlakozott egy a koreaiakat a rendőri túlkapások ellen védelmező akciócsoporthoz.

– A koreaiak elleni diszkrimináció a rothadó, elnyomó császári rendszerünk magja – jelentette ki.

A császári rendszer volt egyik kedvenc vesszőparipája.

– Ha nem zúzzuk szét a császári rendszert, soha nem lesz szabad a hazánk.

Egyetértően bólintottam. Nem viseltem szívemen a koreaiak vagy a császári rendszer sorsát, de alkalmazkodtam hozzá anélkül, hogy túlságosan adtam volna alá a lovat. Hajasi kiitta az italát, és intett a koreai pincérnek, aki jóindulatúan mosolyogva teletöltötte poharainkat.

– Tudod – mondta valamivel később, a Kannon templom parkjában, egy padon ülve –, az országunkban uralkodó császári rendszerről beszélek, de az igazi baj sokkal nagyobb. – Lehelete fokhagymától búzlott, amit a koreai étteremben ettünk. A mögöttünk

álló padokon lefekvéshez készülődtek a hajléktalanok. Az Azuga hídról idehallatszott a forgalom tompa zaja; az egyik férfi máris horkolni kezdett. Hajasi sötét szemüvegén visszatükröződött egy villódzó utcalámpa fénye. – Mi is a diszkriminált kisebbséghez tartozunk.

– Ki az a „mi”? – kérdeztem meglepetten.

– Gondolkodj. Az elnyomás koncentrikus körök összessége. A koreaiakat elnyomja a császári rendszer, de minden ázsiai, afrikai, latin-amerikai és arab a kapitalista amerikai rendszer elnyomásától szenved. A mi kormányunk is az amerikai imperializmus rabszolgája. Ezért nem elég, ha csak Japánban tör ki a forradalom. Internacionalistákként kell gondolkodnunk. Ahhoz, hogy szétzúzzuk az amerikai rendszert, nemzetközi forradalomra van szükség. Nekünk is csatlakoznunk kell a világ elnyomott népeinek fegyveres harcához. Hajasi lehalkította a hangját, és kicsit közelebb húzódva tömény fokhagymaszagot lehelt a képembe. – Szato – mondta –, bár az egyetemen nem ismertük túl jól egymást, én tudtam, hogy komoly ember vagy. Csatlakoznod kellene hozzánk. Nem jönnél el a jövő heti gyűlésünkre?

Fegyveres harc... a világ népei... ez elég zagyván hangzott. Megkérdeztem, ő melyik csoporthoz tartozik, mire alaposan körülnézett, kémeket gyanítva az Aszakusza park bokrai között, de csupán néhány alvó férfi volt ott, a neonfényben gyémántként ragyogó szétszórt és törött üvegek között.

– A Japán Vörös Hadsereghez – suttogetta, s megragadta a kezem. Mutóra emlékeztetett, az iskolai zsarnokra, ahogyan alázatos szolgája kezét szorította.

Egyetlen gyűlésre sem mentem el, mindig találtam valami kifogást. Feltehetően nem álltam készen a fegyveres harcra. Igen, féltem, és sokáig gyáván kerültem a találkozást Hajasival. A szavai azonban megragadtak; folyton ott kavarogtak a fejemben. Lassan értelmet nyert, amit az internacionalizmusról mondott.

Minél többször találkoztam Jamagucsi-szannal, annál nagyobb hatással volt rám. Azt hiszem, a palesztinokról szóló műsort is ő javasolta. Mindenesetre az ügy hamarosan szóba került, amikor 1970 szeptemberében a hírekben beszámoltak egy gépeltérítésről. Csodálatraméltó volt azoknak a fiúknak a leleményessége, akik

megszálltak négy polgári repülőgépet, majd miután eltérítették a jordániai sivatag felé, túsul ejtve a zsidó utasokat, a világsajtó szeme láttára felrobbantották a gépeket. A felelősséget a Palesztin Felszabadítási Szervezet, azaz a PFSZ vállalta magára.

David Niven egyáltalán nem lelkesedett a palesztin szabadságharcosokkal készítendő interjúért. Figyelmeztette Jamagucsi-szant, hogy egy ilyen műsor derékba törheti filmszínészi pályafutását. Hát nem tudja, hogy egész Hollywood a zsidók kezében van? Vagy, hogy minden nemzetközi filmterjesztő zsidó? Nem fogják megbocsátani, hogy kiállt a palesztinok mellett. Ő azonban hősieesen ellenállt a nyomásnak.

– Nem érdekel – mondta. – A filmes karrieremnek egyébként is vége. Újságíró vagyok, és egy jó újságíró oda megy, ahol a sztori van. Palesztinába kell mennünk.

Olyan türelmetlenül mondta ezt, mintha azonnal indulna a gépünk. Így hát három hónappal a gépeltérítést követően Bejrútba repültünk. Magasan a felhők felett Jamagucsi-szan szokása szerint felidézte kínai emlékeit. Azt mondta, mindig is csodálta a zsidókat, sőt az iskolában egy orosz zsidó lány volt a legjobb barátnője, akinek az apja egy pékséget vezetett Mukdenban, de később kiderült róla, hogy szovjet kém.

– Hát nem a zsidók mozgatták a szálakat Mandzsúriában? – kérdeztem.

Ajka szétnyílt a csodálkozástól.

– Nem – mondta. – Mi voltunk azok. A kantoni hadsereg kezében volt az irányítás.

Megismételtem neki, amit Szekizava professzortól hallottam, miszerint a színfalak mögött a zsidók irányították a nagyhatalmakat.

– Nekik is életben kellett maradniuk, nem? – felelte. – Végül is a zsidók rengeteget szenvedtek, és a németek még ránk is nyomást próbáltak gyakorolni, hogy tartóztassuk le őket. Szerencsére nem engedelmeskedtünk nekik.

– Nagy kár, mert így megkímélhettük volna a világot egy csomó felesleges bajtól, – mondtam.

Amikor először hagytam el a szállodát, és az utcára lépve megéreztem a tömény kávé-, swarma-, kebab– és pattogatott kukoricaillatot, azonnal beleszerettem Bejrútba. A városok városa,

ahol a világ legjobb ételei kaphatók. Gyönyörűek voltak az olajbarna bőrű, miniszoknyás lányok; a hosszú hajú, feszes farmernadrágos irakiak és kaftános palesztin szépségek. Bejrút bekerült a világ vérkeringésébe, és a libanoniak, szíriaiak, palesztinok, irakiak, európaiak, oroszok és ázsiaiak szabadon keveredtek a Hámra körút mentén található szállodákban és bárokban. A felszíni ragyogás mellett azonban volt egy másik, forradalmi láztól lüktető város is, ahol mindenféle nemzet férfijai és asszonyai a világ jövőjét kovácsolták. Találkoztam latin-amerikai elvtársakkal, dél-afrikai vagy csádi szabadságharcosokkal, francia anarchistákkal, dán maoistákkal, német leninista forradalmárokkal, iráni marxistákkal és kurd nacionalistákkal, azonban a marxista elmélet, ami már Japánban is annyira untatott, itt is csak üres fecsegés volt. Ebben az országban mindenki a palesztin fegyveres harcokra összpontosított. A cionistákkal vívott harc mellett a palesztinok hadat üzentek az egész nyugati világnak és a kapitalista imperialista rendszernek.

Jamagucsi-szent Sanghajra emlékeztette a város.

– Érzem a szabadság illatát – mondta, s mélyet szippantott a levegőből, amikor a kanyargó utcákon egy öngyilkos hajlamú taxifőrről első találkozásunkra vitt bennünket.

A PFSZ irodája Nyugat-Bejrútban, egy fehér épület hatodik emeletén kapott helyet, mely területet a palesztinok tartottak ellenőrzésük alatt, így teljesen biztonságos volt. A helyiség egyik falát Mao elnök hatalmas portréja uralta. Nem szeretem a sovinizmust, és tudom, hogy burzsoá szentimentalizmusnak hangzik, de amikor megpillantottam a legnagyobb huszadik századi ázsiai arcmását, büszkeség töltötte el a szívem. Abu Basszam, egy szívós, tömött bajszú, barátságos mosolyú férfi fogadott bennünket. Ő tervelte ki a négy, zsidókkal tele repülőgépet, köztük egy TWA eltérítését, Arab szokás szerint kétoldalt arcon csókolt, és két keze közé fogta a kezem.

– Barátaim – szólalt meg mély, kellemes hangján. – Mit tehetünk önökért?

Elmondtuk, hogy szeretnénk egy interjút készíteni Leila Khaleddal, a TWA elrablójával, akit éppen akkor bocsátottak szabadon a britek, egy cionista fogolyért cserébe.

– Az nem lesz egyszerű – mondta, és cöcögött hozzá. – Nézzék – mutatott ki az ablakon, ahol egy füstcsík elegáns fehér sávot festett a tiszta kék égre.

– Parancsnokaink élete soha nincs biztonságban. A cionisták állandóan szemmel tartanak bennünket.

Néhány lövés és puffanás hallatszott be, mintha gyapotbálákat görgetnének.

– Hasztalan – szólt Abu Basszam. – Csak játék, de jót tesz a morálnak.

Jamagucsi-szan csalódott volt.

– Nagyon óvatosak leszünk – ígérte.

Abu Basszam végigsimított a bajuszán, majd egy ezüst tányérkáról süteménnyel kínált.

Miután ő is elfogyasztott egyet, lassan lenyalogatta az utolsó cukormorzsákat is az ujjáról, majd Jamagucsi-szan fekete-fehér palesztin kendőjére mutatott.

– A mi *keffijánkat* viseli – nevetett. – Számos japán önkéntes segít a cionisták elleni harcunkban. Miért nem róluk készít filmet? Az sokkal jobban érdekelné a japán tévénezőket, nem?

Elmagyaráztuk neki, hogy a japán önkéntesek is érdekes lehetnek, de mi a palesztin gerillák életére vagyunk kíváncsiak. Elkísérhetne valaki egy menekülttáborba. A világnak meg kell ismernie a palesztin nép hősiességét.

– Nem vagyunk hősök, csupán egyszerű emberek – nevetett Abu Basszam. – Szabadságra, békére vágyó emberek.

Aztán elmondta, hogy előbb mégis el kellene beszélgetnünk a japán önkéntesekkel, hogy képben legyünk az itteni eseményekkel. Megköszöntük a figyelmességét. Na és Leila Khaled?

– Elvtársak – mondta –, a mi otthonunk az önök otthona. A filmjük segíteni fog az ügyünknek, ezért mindent megteszek, hogy jól sikerüljön. Ha akarják, szervezek egy katonai bemutatót is.

– És Leila Khaled?

Jamagucsi-szan nem szokta meg, hogy ellentmondjanak neki. Profi riporterként viselkedett, de ne feledjük, hogy gyönyörű fiatal nő volt, és az emberek képtelenek voltak ellenállni hatalmas, sötét, könyörgő tekintetének. Abu Basszam kiáltott valamit arabul, és felállt az íróasztalától. Hozzá sem nyúltam a kávémhöz, ám ő arcon

csókolt, majd Jamagucsi-szan felé fordult, – Türelem, barátaim. Miért rohanjunk, ha sétálhatunk is?

A szállodában várt ránk egy üzenet, melyben arra kértek, hogy másnap reggel legyünk a Jeanne d’Arc utcában található Café Balthusban. Félórás várakozás után megérkezett egy ösztövér, világoskék inges fickó, aki üdvözölt és megkért, hogy kövessük. Taxiba szálltunk, és kiautóztunk Nyugat-Bejrút külvárosába. Amikor kiszálltunk, a fiatalember körülkémlelt, s miután meggyőződött róla, hogy nem követtek, egy másik taxival egy kissé nyugatabbra fekvő fehér háztömbhöz hajtottunk. Az ajtóban egy repülős szemüveget viselő férfi állt, aki, miután üdvözölt, hátrakísért. Ott egy kopott kék Renault-ba szálltunk, és ismét elindultunk. A húsz perces út alatt Jamagucsi-szan a negyvenes évek Harbinjáról mesélt; arról, hogy milyen veszélyes volt akkoriban a városban bóklászni. Folyamatosan fennállt a veszély, hogy a kínai gerillák megölik a japánokat.

– Banditáknak hívtuk őket – magyarázta. – Milyen ostobák is voltunk! Ha belegondolok, csak az országukért harcoltak, éppúgy, mint a palesztinok.

Leila Khaled volt a legszebb nő, akivel életemben találkoztam; kicsiny termetű, finom kezű, mosolya édes és gyermekien tiszta. Feje köré keffiját tekert, mint egy *hidzsab*. Gyönyörű szeme volt; macskaszem, mint egy hiúzé. Még amikor mosolygott, és előtűnt tökéletes fehér fogsora, tekintete akkor is végtelen szomorúságot fejezett ki. A többi bejrúti palesztin menekülthez hasonlóan, őt is a cionisták űzték el otthonából. Annyira gyötörte a honvágy, hogy a TWA pilótáját rávette, hogy repüljön Haifa felé, hogy legalább a magasból láthassa szülőföldjét. Az interjú nem tartott sokáig. Leilának nem volt sok ideje, és nem kívánta magát felesleges veszélynek kitenni. Annyira megindított bennünket az őszintesége, hogy útban a szálloda felé jóformán meg sem szólaltunk. Gránátokkal és kalasnyikovval felfegyverkezett parancsnok volt, mégsem bírtunk így gondolni rá. Leila elmondta, mennyire gyűlöli a gyilkolást és a háborút. A zsidókkal nem volt semmi baja, csak a cionistákkal, mert elvették tőle az otthonát és elűzték a népét. Sajnos a fegyveres harc volt az egyetlen esélyük arra, hogy visszaszerezzék népük szabadságát. Jamagucsi-szan az ártatlan

emberek életéről kérdezte. Szerinte igazságos, hogy veszélybe sodorja őket? Leila finom vonásain pillanatnyi rosszallás suhant át.

– Minden halál borzalmas – mondta. – Még egy madár pusztulását is képes vagyok megsiratni, de a háború áldozatokkal jár. Gyengék vagyunk, az ellenségeink pedig erősek; hatalmas, amerikai mintára kiképzett hadsereggel. Mégis harcolnunk kell, mivel másképp nem tudnánk felhívni a világ figyelmét a szenvedéseinkre. Látják, én kész vagyok meghalni is. Örömmel teszem. Nincs annál szebb dolog, mint a népemért meghalni. Az igazság érdekében hozott áldozat különböztet meg bennünket az állatoktól.

Szavai hatására gyarlónak éreztem magam. Én sosem lennék képes feláldozni az életemet. Folyton a filmes karrierem, szexuális életem és a pénz miatt aggódtam. Míg a palesztinok meghaltak a szabadságukért, én erotikus filmeket készítettem a hűgyszagú mozikban élvezkedő koszos öregemberek szórakoztatására.

Akkor este Jamagucsi-szan a fejére tekert *keffijában* jött le vacsorázni, ahogyan Leilánál látta. Libanoni étkeket kaptunk, Bekaa-völgyi zamatos vörösborral. Még mindig a napi események hatása alatt állt. Leila bátorságáról beszélgettünk, én pedig bevallottam neki, milyen gyarlónak érzem magam. Amikor elfordult, szeme könnyektől csillogott.

– Az otthont elveszíteni a legrettenetesebb dolog, ami csak emberrel történhet – mondta. – Tudja, én is elvesztettem az otthonomat. És elárultam a népemet.

– De hiszen ön japán – tiltakoztam.

– Igen, tudom, de Japán soha nem volt az otthonom. Kína az igazi otthonom. Ha egyszer az ember elveszíti az otthonát, gyökértelen csavargóvá válik. Az emberek világpolgárnak tartanak, és sokszor én is szeretném elhinni, de a lelkem mélyén ugyanolyan hontalan vagyok, mint a zsidók. Ezért még inkább megrendít a szerencsétlen palesztin nép szenvedése. Hogyan képesek a zsidók ezt tenni egy másik néppel; éppen ők, akik annyi üldöztetésnek voltak kitéve?

Megpróbáltam elmagyarázni neki, hogy a nyugati imperializmus tehet az egészről, élén Amerikával, de a zsidók irányításával. Tény, hogy a zsidók sokat szenvedtek a múltban, sőt a náci időkben csaknem elpusztultak. Ez az ő bosszújuk. A kérdés csak az, hogy vajon ők manipulálják-e a nyugati hatalmakat, hogy bosszút álljanak

egy ártatlan népen, vagy a nyugati hatalmak használják fel a zsidókat a Közel-Kelet irányítására. Az arab olaj nélkül a kapitalista rendszernek annyi.

Mialatt beszéltem, Jamagucsi-szan szemügyre vette a többi vendéget az étteremben. Finoman megdorgált, hogy túlságosan értelmiségi vagyok.

– Mindez csak elmélet – mondta. – Nekem ez magas. Én az emberek szenvedésére figyelek; a politikát meghagyom másoknak. Egy újságírónak a hétköznapi emberek életét kell bemutatnia, hősiességüket, szerelmeiket, álmaikat.

Én is hasonlóképpen éreztem. De vajon nem esünk abba a hibába, hogy belesüllyedünk burzsoá szentimentalizmusunk mocsarába? Mit ér az érzelem, ha nincs mögötte cselekvés? Leila Khaled valami olyasmit sugallt, amit nem tudtam szavakba önteni, ám úgy viselkedett, mint aki mindenkit elítél, aki nem áll melléjük. Tudtam, hogy szemtelenség, mégis felvettem Jamagucsi-szannak, hogy a japánoknak harcolniuk kellene a gyarmatosító elnyomás ellen, mivel egykor mi is elnyomók voltunk.

Visszatette szemüvegét; nem szerette, ha az emberek látták rajta, hogy sírt. Kicsit büntudatom volt, mintha rosszat tettem volna. Akkor olyat mondott, amit soha nem felejték el.

– Gyűlölöm az erőszakot és a háborút. Eleget láttam, amíg Kínában éltem. Én csak békét akarok. Nem értem, miért gyilkolják egymást az emberek. Újságíró vagyok, nem aktivista. Maga viszont fiatal, még előtte az élete. Igaza van. Nekünk, japánoknak engedményeket kell tennünk. Azt kell tennie, amit helyesnek tart, nem csak azt, amit a hatóságok előírnak. Ne legyen béka egy japán veremben. Gondolkozzon internacionalista módon. Amióta itt vagyunk, folyton Kína jár az eszemben, a pekingi egyetemi éveim Kínája, amikor a legkedvesebb barátaim a Japánnal szembeni ellenállásról beszéltek. Minden olyan zavaros volt, nem láttam világosan, mit is művelnek a japánok. Most már látom. Most a zsidók az új elnyomók, akik maguk is sokat szenvedtek. De mi, japánok, akik egykor elnyomók voltunk, segítséget kell, hogy nyújtsunk az elnyomottaknak. Ez alkalommal a jó oldalra kell állnunk.

Nem hiszek a véletlenekben; az életben minden okkal történik. Azért kellett találkoznom egy japán önkéntessel Bejrútban, mert

készítettem egy tévéműsort Jamagucsi Josikóval, ám ez az esemény sokkal komolyabb következményekkel járt, mint hittem. Amint megpillantottam Hanako édes, kerek arcát, háta közepéig érő selymes, fekete haját, kedves pillantását, tudtam, hogy ő más, mint a többi nő. Ha keresztény lennék, azt mondanám, olyan volt, mint egy Madonna. Leilához hasonlóan Hanako szépsége is a hitéből fakadt; az ereje volt a szépsége. Oly erőteljesen ragyogott rám a lelke, hogy tehetetlen kisgyermeknek éreztem magam mellette.

Jamagucsi-szan ugyanabban az irodában készített interjút Fudzsiszava Hanakóval, ahol korábban Abu Basszámmal találkoztunk. Igazság szerint Basszam is jelen volt, s Mao elnök poszttere alatt ülve kortyolgatta a kávéját.

– Egy nap – mondta, jóindulatúan mosolyogva, mint egy kedélyes Buddha –, ha visszaszerezzük szeretett hazánkat, mindenkivel békében fogunk élni; zsidókkal, keresztényekkel, muszlimokkal. A mi kultúránkban ez mindig is így volt. Azt mondják, gyűlöljük a zsidókat, de tévednek. A zsidógyűlölet európai találmány. Mi, arabok mindig is tisztelettel bántunk a zsidókkal, a Szentírás népével.

Jamagucsi-szan bólogatott. Aztán felsóhajtott, mint akinek mély bánat nyomja a lelkét. Miért hisz a fegyveres harcban, kérdezte Hanakót. Miért nem lehet erőszak nélkül küzdeni az ideálokért? Ezúttal Hanakón volt a sor, hogy bólogasson. Megérti Jamagucsi-szant, de „a fegyverek jók”. Jamagucsi-szan kényelmetlenül fészkelődött. Kínos csend telepedett ránk.

– Fegyver nélkül nem lehet igazi demokráciánk – mosolygott Hanako.

– Nem értem – képedt el Jamagucsi-szan. Hanako Basszámra nézett.

– Basszá, meséltem már a tanegasimai fegyverekről szóló történetemet?

A férfi megrázta fejét.

– A tizenhatodik század közepén néhány portugál hajó kikötött Tanegasima szigetén. Különböző dolgokat hoztak: bibliákat, fűszert, süteményt, bort, könyveket, teleszkópot, és kovás puskákat, melyekből kettőt Tanegasima urának ajándékoztak, aki mélyen megghatódott az értékes fegyverek láttán, és rögtön kacsavadászatra indult. A japánok arról híresek, hogy leutánozzák, majd fejlesztenek

valamit az idegenek találmányain. Ez történt a fegyverekkel is. Tanegasima kovácsai hamarosan sokkal jobb fegyvereket készítettek, mint a portugálok. Az európaiak nem tudták, hogyan tegyék esőben is használhatóvá a kovás puskákat. Mi megoldottuk a problémát. A földesurak hatalmas seregekbe toborozták a parasztokat, és egymás ellen kezdtek háborúzni. Hatalmas szárazföldi csatákat vívtak a közép-japán síkságokon. Mindkét fél katonái fegyverek keresztüzében masírozva, ezerszám haltak meg.

– A kardvívók már semmit sem számítottak. A történelem során először, egy parasztból lett katona a legmagasabb rangú szamurájt is képes volt megölni. Még egy páncélozott tábornok is tehetetlen volt egy muskétás paraszttal szemben. Amikor a leghatalmasabb sógun, Hidejosi egyesítette országunkat, eldöntötte, hogy véget vet ennek. Elkoboztak minden fegyvert, ami nem a szamurájok tulajdona volt. A szamurájok visszatértek a kardjaikhoz, így a fegyverek feleslegessé váltak. Néhány éven belül a japánok már nem is emlékeztek rájuk. Japánban ismét béke lett, mígnem kétszáz évvel később az amerikaiak híres fekete, lőfegyverekkel és ágyúkkal megrakott hajóikon ki nem kötöttek Simoda partjainál. A japánok annyira nem ismerték a fegyverek a pusztító erejét, hogy az amerikai puskákat valamifajta fehér varázslatnak vélték.

Jamagucsi-szan tapsolni kezdett.

– Csodálatos történet! – kiáltotta. – Ez is azt mutatja, hogy meg lehet szabadulni a gyilkos fegyverektől. Ezért kell támogatni a mi békealkotmányunkat. Meg kell mutatni a világnak, hogy jobb megoldás is létezik a problémánkra, mint a háború.

Hanako tiltakozásképpen megrázta gyönyörű fejét, – Egy pillanat, Jamagucsi-szan – mondta, gyors pillantást vetve Basszam felé, aki egy sziruppal leöntött baklava-szeletet majszolgatott. – A történetnek még nincs vége. Igen, a japánoknak sikerült megszabadulni a lőfegyverektől, de nagy árat fizettek érte, mivel a következő kétszáz évben egy kicsiny katonai klikk által irányított rendőrállamban kellett élniük. Szabadságunkkal fizettünk a békéért, kiszolgáltatva a szamuráj családoknak, akik bármikor szabadon, a móka kedvéért megölhették a parasztokat. A fegyverek elpusztításával rabszolga nemzetté, a külföldi imperialisták könnyű prédájává váltunk.

Lenyűgözött éleselméjűsége, logikus gondolkodása, meggyőződésének tisztasága, a hangja, szenvedélyes és kedves modora. Bizonyos tekintetben szerelmes lettem belé. Korábban még egyetlen nőbe sem voltam szerelmes; addig nem is hittem, hogy létezik szerelem első látásra. Megsajdult tőle a szívem. Csókolni akartam, ölelni, újra meg újra. Mindörökre mellette akartam maradni.

Természetesen nem csókoltam meg, hiszen japánok voltunk. Amikor az interjú végén megemlítette, hogy másnap el kellene látogatnunk egy menekülttáborba, remegni kezdtem, mint a kocsonya, és dadogtam valami köszönetfélét. Azt hiszem, észrevette, hogy kivert a verejték, mert megkérdezte, jól vagyok-e és kölcsönadta a zsebkendőjét. Legszívesebben elsüllyedtem volna, egyrészt zavaromban, másrészt a boldogságtól, hogy egy igazi angyallal találkozhattam.

A tábor nylonzsákokkal vagy szerencsésebb esetben rozsdás vaslemezekkel fedett alacsony vályogházakból épült nyomornegyed volt. Mindenhol szeméthalmok éktelenkedtek, melyekből kóbor kutyák lakmároztak. A tábort számtalan izraeli találat érte; rongyos kisgyerekek játszottak a cionista bombák becsapódásakor keletkezett, vízzel tele kráterekben. Ez lehet a földi pokol, gondoltam, az emberek mégis mosolyogtak. Mindenki, akivel interjút készítettünk, meg volt győződve arról, hogy egy nap övék lesz a győzelem. Elszégyellték magukat a bátorságuk láttán, hiszen itt minden egyes férfi, nő és gyerek katona volt. A nők mosás közben is elérhető távolságon belül helyezték el kalasnyikovjaikat; az ötévesnél idősebb gyerekek már képzett szabadságharcosok voltak. Megfigyelhettük gyakorlatozás közben ezeket a csöppségeket.

Jamagucsi-szan éppen jegyzetelt, amikor odakísértek hozzá egy nagyon egyszerű külsejű fiatal párt. Az illedelmes arab üdvözlést követően megkérdezték, honnan jöttünk. Hanako mondta, hogy mindannyian japánok vagyunk, ami láthatóan megnyugtatta őket. Mindketten egy Tel Aviv melletti kis faluban születtek, mondták. Bár még gyerekek voltak, amikor elűzték őket, soha nem felejtették el otthonukat, és hamarosan Khalid nevű kisfiúkra terelték a szót. Az apa, Abu Mohammed, büszkén mutatott sötét, rövid hajú kisfiára:

– Ő majd kivívja a szabadságunkat – mondta.

Amikor Jamagucsi-szan megkérdezte a szülőket, hogy nem félnek-e attól, hogy esetleg megsérül, szeretettel a gyerekre néztek, majd Aisa, az anya Jamagucsi-szan karjára helyezte a kisfiút.

– Kérem, fogadja örökbe a kisfiúnkat – kérte. – Ön egy ősi harcos kultúra szülötte. Biztos vagyok benne, hogy igazi kamikázét nevel belőle, akire büszkék lehetünk.

Jamagucsi-szan mélyen meghatódva karjába szorította a gyermeket, majd visszaadta az anyjának.

– Ha szüksége lesz rám, mellette leszek – mondta. A szülők felírták címüket a jegyzetfüzetébe. Tíz évvel később a kisfiú és szülei életüket vesztették a harcokban. Mire Tokióba értünk, a kávé- és szirupos baklava-függőségben szenvedő, jóságos Abu Basszam is egy autóba rejtett bomba áldozata lett Nyugat-Bejrút egyik csendes síkátorában.

Amikor könnyes búcsút vettünk tőle és Hanakótól, arcon csókolt és azt mondta, bármikor szívesen látott vendég vagyok. Ennél sokkal többet jelentett számomra Hanako búcsúja. Mélyen a szemembe nézett, és azt mondta:

– Tudom, hogy hamarosan visszatérsz.

Én is tudtam. Úgy éreztem, végre otthonra leltem.

BEJRÚT után mélységes megvetést éreztem szülőhazám iránt. Kétségtelen, hogy az utcák tisztábbak voltak, a vonatok sosem késtek; a fasiszta országokban ez így van rendjén. A megállókban zsúfolódó dolgozó emberek milliói, ezek a szürkeöltönyös gyáva nyulak minden este hazatértek kertvárosi házaikba, ahol feleségükkel együtt tértek nyugovóra kényelmes ágyukban. Biztonságot igénylő társadalomban élünk, ahol a bérből és fizetésből élő nyúlszívűek elfelejtettek gondolkodni; egy tisztességérzet és magasabb célkitűzések nélküli, képmutató társadalomban; egy kényelemben és biztonságban fejlődő társadalomban; olyan helyen, ahonnan csak a pornográf fantázia hamis képzete jelent egyfajta menekvést. Ám a nyúlszívűek így is elégedettek, és ez benne a legrosszabb. Elcserélték az agyukat, a lelküket... de mire? Kényelemre. Mivel a politikai ellenállás értelmetlenné vált Japánban, az a néhány forradalmár, aki még őrzött valamit a régi idők lelkiületéből, egymás ellen fordult.

Tudom, hogy az életben nincsenek véletlenek. Néhány héttel azután, hogy visszatértünk Tokióba az Egyesült Vörös Hadsereg katonái meggyilkolták tizenkét bajtársunkat. Az öt elkövető egy Karuizava-hegyi panzióba menekült, melynek vezetőjét túsul ejtették. A híradó percről percre közvetítette az eseményeket, amit a japán népesség nyolcvanöt százaléka kísért figyelemmel. Két rendőr meghalt. A túszt szabadon engedték. Öt embert letartóztattak. Ez volt az „Egyesült Vörös Hadsereg incidens”!

Kezdetől fogva nyilvánvaló volt, hogy a japán tévé az elnyomók hangját közvetíti. A túszejtésből szentimentális melodramát csináltak, a rendőrséget nemzeti hősként, a Vörös Hadsereget gyilkosokként állították be. Az uralkodó osztály teljes agymosást végzett a nézőkön, amikor látványosságként kínálták a híreket. A karuizavai támadás csak egy újabb rendőr-show volt, melynek során a jófiúk legyőzték a rosszfiúkat. A politikából szappanopera lett, a fegyveres harcból pedig szamurájdrama. A Vörös Hadsereg

harcosai tökéleteset alakítottak. Mintha mindent előre megrendeztek volna, még a hegyi panzió ablakain kidugott fegyvereket is.

Ebben én is bűnösnek éreztem magam, mivel én is ugyanannak a tévéállomásnak dolgoztam, amely kéjesen közvetítette a karuizavai ostromot. Ily módon a palesztin nép szabadságharcáról szóló film sem volt egyéb, mint a pislákoló szentélyekben gubbasztó nyúl szívűeknek szánt újabb szórakoztatás. Számukra ez csak egy úti beszámoló, politikai pornó, a kényelmes karosszékekben terpeszkedő kicsinyes burzsujoknak szánt film. Ettől függetlenül az Egyesült Vörös Hadsereg incidense után David Nivennek nem igazán akaródzott bemutatni az összeállítást. Félt, hogy a palesztin igazságért harcoló Vörös Hadsereg katonái túlságosan szimpatikusnak tűnnek, ami igaz is volt. Azok voltak. Feleslegesen aggódott, mert a látványosságra éhező, agymosott japánok nem mutattak semmi érdeklődést a palesztinok iránt. Őket kizárólag Jamagucsi Josiko, a miniszoknyája, fényes fehér cipője, és a műsorban viselt *keffijája* érdekelte. Mindenhol megjelent a fotója; a divatmagazinok borítóján, metró-poszttereken, áruházakban, és a tévés beszélgetős műsorokban; még az Év újságírója-díjat is megkapta. Jamagucsi Josiko csillaga újra felragyogott Bejrútban. Hányingerem volt az egésztől.

Nem hibáztattam, hiszen őszinték voltak a szándékai. Amikor új sikereiről beszélgettünk, csak annyit mondott, hogy túlságosan intellektuális vagyok. Sztár státusza, bármilyen fárasztó is, segíthet megvalósítani azt, amiben mindketten hiszünk. Arra kért, írjak egy könyvet a palesztin szabadságharcról. Emellett számtalan egyéb dolgot is tehetünk, tele volt ötletekkel. Például Khadafi tábornokról, a csodálatos líbiai forradalmár vezérről is készíthetnénk egy műsort. Vagy egy interjút Kim Il Szunggal, a nagy észak-koreai vezetővel. És ki tudja, egy nap talán még Kínába is elutazhatunk, hogy találkozzunk Mao elnökkel.

Nem akartam kiábrándítani, de Japánban csak az időmet vesztegettem. Annyira kiszolgáltatottnak éreztem magam! Alig vártam, hogy visszamenjek Bejrútba; úgy éreztem, ott a helyem. Ott minden igazinak, fontosnak, élettelinek tűnt. Képtelen voltam elfelejteni a menekülttábor gyermekeit, Khalid szüleinek büszke tekintetét, a PFSZ-iroda szabadságharcosainak eltökéltségét, és

persze Hanakót, az édes mosolyú, Madonna-arcú Hanakót, a szegények és elnyomottak iránti odaadását és szeretetét. Hanakót, aki tudta, hogy hamarosan visszatérek.

Bejrút után még álmaim városa, Tokió is laposnak tűnt. Ban-csan nem volt a városban; Kiotóban forgatott egy erotikus filmet a szex és egyetemi politika közötti kapcsolatról. A legtöbb barátommal nem tudtam beszélgetni, mert tekintetük elkalandozott, valahányszor Bejrútról és a palesztin szabadságharcosokról kezdtem áradozni. Talán túl szigorú voltam velük; nekik megvolt a saját életük, Bejrút pedig messze volt. De a japánok a háborúban is ugyanígy viselkedtek. Nem akarták tudomásul venni, hogy a mieink ártatlan kínaiakat mészároltak le. Nanking is túl messze volt. Miért nem vagyunk hajlandók tanulni a történelem leckéiből? Hát soha nem változunk meg? Képtelenek vagyunk megváltozni?

Egyedül Jamagucsi-szan tartotta bennem a lelket. Ő más volt, mint a többi japán; valószínűleg azért, mert nem Japánban nőtt fel. Mégis igaza volt Okuninak, amikor azt mondta, hogy gyermekkorunkban az agyunkba vésődött táj formálja a nézeteinket. Gondoljunk csak bele, milyen lehet Mandzsúria hatalmas, kietlen síkságain felnőni, majd egy rizsültetvényekkel, vulkánokkal és túlsúfolt városokkal teli, kicsiny szigetvilágba csöppenni. Egy olyan gyerek, aki Dajrenben vagy Harbinban nevelkedett, a világ minden tájáról érkező emberrel találkozhatott. Ezzel szemben mi csak hozzánk hasonló japánokat láttunk, hacsak nem laktunk valamelyik katonai laktanya mellett, bár az ottani külföldiek gyanánt még így is csak jenki katonákkal találkoztunk, akik maguk is tehéntrágyától bűzlő parasztok voltak.

Végre sikerült rávennem Jamagucsi-szant, hogy találkozzon Okunival. Az utolsó előadást néztük meg a nagy sárga sátorban, melyet egy liliomos tó melletti szabad területen állítottak fel Uenóban. Meleg, párás nyári este volt; a levegő a kabócák nyikorgásától visszhangzott, a tó felett szentjánosbogarak villódtak. A sátor tömve volt. A forróságot mindössze egy ventilátor kavargása enyhítette valamelyest, ám az előadás közepén az is megadta magát. A koszos padlón több száz izzadó fiatal zsúfolódott össze kényelmetlenül, de senki sem bánta. A jó színháznak nem kell kényelmesnek lennie, a művészetért érdemes áldozatot hozni.

Vanoven, a homokos amerikai is ott volt. Amikor meglátott, elmosolyodott és feltartotta hüvelykujját. Kicsit sajnáltam, bár nem tudom, mi okból. Olyan szomorú látvány volt a magányos őrült külföldi a japán tömeg kellős közepén. Amikor megkérdeztem, csatlakozna-e hozzánk egy itatra, a fejét rázta. Majd máskor, kiáltotta.

Jamagucsi-szan megkérdezte, hogy ismerem-e Vanovent. Mondtam neki, hogy Okuni sátrában találkoztam vele korábban, majd rákérdeztem, hogy tudja-e kicsoda.

– Még nem volt szerencsém találkozni vele – mondta.

A kék hold völgye című film Okuni-féle feldolgozását adták elő, melyben a repülőgép szerencsétlenség túlélői természetesen nem britek, hanem japánok, sőt egy hétarcú detektívről szóló népszerű filmből is kölcsönöztek egy karaktert. Ráadásul Okuni nem Tibetbe, hanem a bombázások utáni Aszakuszába helyezte el Sangri-Lát, a Nagy Láma pedig egyrészt híres japán balladaénekes, másrészt sorozatgyilkos is. Az utolsó jelenetben egyszer csak felemelkedett a hátsó sátorlap, és láthatóvá vált a teljes stáb. Egy kamikázékról szóló háborús balladát adtak elő; fehérre festett, vértől piszkos arcukkal az aszakuszi bombázásokban elhunytakat idézte.

Jamagucsi-szannak tetszett a darab, bár semmit sem értett belőle. Okuni nevetve megkérdezte, miért nem nézte meg *A Ri Koran sztorit*.

– Eleget szenvedtem a múltban, nem akarok emlékezni rá – húzta el a száját Jamagucsi-szan. – Ri Koran meghalt.

Okuni nagyot nézett. Számára még mindig Ri Koran volt, és nem érdekelte Jamagucsi Josiko.

– A múltunkat nem dobhatjuk el, csak úgy – mondta. – Az emlékeink mi magunk vagyunk, ráadásul Ri kiváló színésznő volt.

– Én viszont már nem vagyok Ri. Egyébként nem is vonzott a színészi pálya. Újságíró szerettem volna lenni. Egy színésznő mindig azt teszi, amit mondanak neki, engem pedig félrevezettek. A riporterek szabadok, de színésznőként semmit sem tehettem, amivel változtathattam volna a világon.

– Az újságírás tényekről, a könyörtelen igazságról – rázta a fejét Okuni. – Mi, művészek egy magasabb rendű igazságot mutatunk be.

– Nekem semmi bajom a valósággal.

Jamagucsi-szan beszámolt bejrúti utunkról és a palesztinok szabadságharcáról, ami szemmel láthatólag untatta Okunit. Láttam az arcán; ugyanolyan képet vágott, mint a barátaim, amikor felvettem ezt a témát. Ám amikor meghallotta, hogy Khalid anyja megkérte Jamagucsi-szant, hogy kamikáze szellemben nevelje fel a fiát, érdeklődve felkapta a fejét.

– Elképesztő – mondta. – El tudna képzelni ilyen szenvedélyt a mai Japánban? Itt, amikor a diákok a biztonsági egyezmény elleni tiltakozásuk jeléül elfoglalták az egyetemi várost, az anyák cukrot hajigáltak át a falon. Ha-ha-ha...

– Lehet, hogy nincs is szükségünk hősökre – vélte Jamagucsi-szan.

– De igen – erősködött Okuni. – Igenis szükség van rájuk. A filmekben.

Nevetve megkérte az egyik színészt, hogy hozza oda a gitárját. Tapsoltunk, ő pedig elénekelt egy dalt a legutóbbi darabjából: „A Szumida-folyón túl van Seholország, ahol a szerelmesek bolyonganak és az otthon tüzei égnek. Messze távol...”

– Tudta, hogy én is szerepeltem *A kék hold völgyének* musical változatában? – kérdezte Jamagucsi-szan. – A Broadway-n, New Yorkban.

Jo Ki Hi, aki egész este alig szólalt meg, megkérte, hogy énekeljen valamit a musicalből, de Jamagucsi-szan nemet mondott. Nem, már biztosan nem menne. Túl régen volt, a hangja sem a régi. Ám Jónak nem lehetett nemet mondani. Kissé vonakodva ugyan, de végül Jamagucsi-szan elénekelt a *The Man I Never Met* (A férfi, akivel sosem találkoztam – *a szerk.*) című dalt. Gyönyörű szoprán hangja volt, akárcsak régen. Okuninak könnybe lábadt a szeme.

– Ri Koran ma is él! – kiáltotta elragadtatva.

– Meghalt – tiltakozott Jamagucsi-szan meglehetősen élesen. – Egyébként is, ez Shirley Yamaguchi volt, de már ő sincs.

– Na és a *Kínai éjszakák*? – kérdezte Jo, némi rosszindulattal a hangjában.

Ledermedtem. Reméltem, Jamagucsi-szan nem sértődött meg.

– Soha – mondta olyan határozottsággal, ami még engem is meglepett. – Azt soha többé nem éneklek el.

Hogy elterelje a szót, Okunit kezdte faggatni. Megkérdezte, hol tervezi legközelebb felállítani a sátrát. Oszakát, Kiotót, Kukuokát és Kumamatót említette. Oszakában mindig történik valami rendkívüli, mondta Okuni.

– Rendszerint Tennodzsiban, az állatkert mellett szoktuk felhúzni a sátrát. Éjszaka hallani lehet a vadállatok mocorgását. Egyszer még egy elszabadult tengeri sas is berepült a sátorba, éppen amikor Jo egy tengeralattjáróján bolyongó kapitány kísértetéről énekelt.

– Mi lenne, ha külföldön állítaná fel a sátrát? – vetette fel Jamagucsi-szan. – Lehetne kicsit nemzetközibb.

Okuni szeme felcsillant.

– De nem Amerikában vagy Európában – felelte.

– Na és Ázsiában?

Az jó lenne, mondta. Esetleg Szöulban, vagy Manilában, vagy talán Bangkokban. A szakésüveg után nyúlt. Éles vihogása olyan volt, mint az oszakai állatkert vadállatainak rikoltása.

– Szato! – üvöltötte. – El tudod képzelni a sárga sátrunkat egy palesztin tábor közepén?

Túl veszélyes, tiltakoztunk kórusban. Örültség. Soha nem kapna rá engedélyt, Nincs elég pénzünk (Ezt Jo Ki Hi mondta). Na és az étel? (Ez Nagaszaki volt.) És a nyelv?

– Arabul játszunk – kiáltotta Okuni, örült lánggal a szemében. – Bejrút lesz a következő állomás. Az Egzisztencialista Színház előadása a palesztin gerilláknak. Nem semmi!

Ez már igaz, gondoltam. A tonhal megmássa a Fudzsi-hegyet!

AMIKOR a Bejrúti Nemzetközi Repülőtéren leszálltam a gépről, legszívesebben megcsókoltam volna a földet, ha nem olvadt volna meg a kátrány a nyári hőségben. Egy héttel később már egy kiképzőtáborban tanultam kalasnyikovval lőni és gránátot vetni. Hogy őszinte legyek, a kézigránátok hidegen hagytak. A lőfegyver már más lapra tartozik. Nem vagyok egy militarista alkat, ezért kezdetben irgalmatlanul fájt a vállam a rúgásától, és ujjaimat megégette a felforrósodott fegyver. De nincs annál jobb érzés, mint amikor meghúzzuk a célra tartott, átforrósodott kalasnyikov ravaszát. Céltábla gyanánt Mójse Dajan és Golda Meir képeit használtuk, de aznap én egyiküket sem találtam el.

A kiképző táborba a világ minden tájáról – Argentínából, Peruból, Afrikából és a Fülöp-szigetektől – érkeztek emberek. Éjszaka, a palesztin parancsnokainkkal közösen elfogyasztott lapos kenyérből és humuszból álló vacsora után olyanok voltunk, mint egy nagy nemzetközi család, egy forradalmár család. Nem beszéltem jól angolul, és a dél-amerikaiak is csak törték a nyelvet, mégis szívesen hallgattam történeteiket a fehér fasiszták ellen, a parasztok felszabadításáért vívott harcokról. Zavarban voltam, amikor az ainukról vagy a Japánban élő koreaiakról kérdeztek, mivel nem sokat tudtam a témáról. Irigykedtem, amikor Észak-Koreába költöztek, de ennek semmi köze a politikához. Az ő életük egyszerűen érdekesebbnek ígérkezett, mint a miénk. Hajasi barátommal végigjártuk a koreai bárokat, de csakis azért, mert ő szeretett oda járni és szerette a *kimcsit*, de nagyjából ennyi volt minden kapcsolatam a koreaiakkal. Időnként Hanako is ellátogatott a táborba, és előadást tartott az elvtársaknak a japán diszkriminációról és kisebbségekről, így aztán ők alkalmanként többet is tudtak a dologról, mint én. Óvatosnak kellett lennem, ezért komoly arccal bólogattam, valahányszor szóba került a japán rasszizmus. Mi egyebet tehettem, hogy ne nézzenek képmutatónak?

Leginkább a németekhez húztam; főleg Dieter és Anke, a Német Vörös Hadsereg tagjai voltak szimpatikusak. Hozzám hasonlóan ők

sem részesültek korábban katonai kiképzésben. Dieter filozófia szakos végzős volt a Tübingeni Egyetemen, Anke pedig főiskolai tanárnő volt. Magasak és szikarak voltak. A csontos arcú, vékony szálú, pelyhedző szakállú Dieter olyan volt, mint egy északi kiadású Don Quijote. Anke sötét hajú, álmodozó, barna szemű lány volt. A német irodalom volt a kedvence, és sokat mesélt Heinrich Böllről és Günter Grassról, bár én magam egyiket sem olvastam. A második világháborúról és a szüleink fasizmus elleni hiábavaló harcáról is beszélgettünk. Időnként én is meséltem apámról, de csak azért, mert ők nagyon gyakran szóba hozták a szüleiket, ezért úgy éreztem, nekem is ezt kell tennem. Anke apja a náci párt tagja volt, és ezért rettenetesen szégyellte magát. Dieter apja, akárcsak az enyém, eltűnt a háborúban, valahol az orosz fronton. Idegenek voltak, mégis sokkal közelebb éreztem magam hozzájuk, mint bárki máshoz, kivéve természetesen Hanakót. Ugyanúgy gondolkodtunk, és ugyanúgy éreztünk, egyre mélyülő barátságunk pedig még Okuni barátságán is túltett. Nem volt helye felesleges fecsegésnek; igaz, időnk sem volt rá.

A tábort korán zárták, nem volt ajánlatos a sötét utcákon kóborolni. Korlátozták az áramellátást, így amint kikapcsolták a közvilágítást, mindenki nyugovóra tért. A csendet olykor gyermek sírás, hajnalban pedig az imára hívó hang törte meg. A kiképzőink nem sokat törődtek vele. Szocialisták voltak, az arab forradalom volt a hitük. Dieter, Anke és én gyakran egész éjszaka fent voltunk, mikor mindenki más aludt, s a gyertyafénynél történelemlről, művészetről, irodalomról beszélgettünk. Szinte mindenben egyetértettünk, ők pedig feltárták előttem a német írók világát. Böllön és Grasson kívül ekkor hallottam először Novalisról, Hölderlinről és Rilkeréről is.

Egyetlen egy komolyabb összetűzésünk volt, bár ez inkább egyszerű félreértés volt. Figyelmetlenségemben valami olyat mondtam, ami feldühítette a barátaimat. Vitába sem szálltam velük, mert nem tudtam annyira angolul. Az Izrael ellen vívott szabadságharcunk stratégiájáról volt szó. Én a gépeltérítéseket részesítettem előnyben, míg ők az izraeli célpontok bombázását javasolták. Dieter azt hajtogatta, hogy „minden izraeli állampolgárnak meg kell tapasztalnia a palesztin nép szenvedését”. Nem értettem

egyét vele, de hozzátettem, inkább csak úgy mellékesen, hogy „már megint ott tartunk, hogy a zsidók ellen akarsz harcolni”.

Azt hittem, felrobban. Csontos arca rettenetesen elsápadt, amitől még inkább olyan lett, mint egy északi Don Quijote. Öklével a kemény vályogpadlóra csapott és kiáltott valamit németül. Anke remegni kezdett, és olyan iszonyodva nézett rám, mintha lenyeltem volna egy élő patkányt. Dieter magánkívül volt.

– Mi nem a zsidók ellen harcolunk! Ezt a náci teszik! Nácinak nézel minket?

Tiltakoztam, és megpróbáltam elmagyarázni, hogy csekély angoltudásom miatt érthetett félre.

– Nem értettem félre – sikoltotta Anke. – Nagyon is egyértelmű voltál! – Sírni kezdett. – Azt hittem, a barátunk és elvtársunk vagy, miért kell hát sértegetned?

A körülöttünk alvók mozgolódni kezdtek, s valaki gyertyát gyújtott. Az egyik perui megkérdezte, mi történt.

– Sértegetett – válaszolt Dieter. – Nácinak nevezett.

Marcello, az olasz Vörös Brigádos, szintén felébredt a felbolydulásra és megkérdezte, miért tettem. Hirtelen nagyon egyedül éreztem magam. Dadogtam valamit a zsidók elleni harcról. Marcello, aki békés, barátságos fiú volt, megpróbálta lecsillapítani a németeket. Azt mondta, egy japán nem értheti a történelmi nüanszokat. Mi nem a zsidók, hanem a cionisták ellen harcolunk, mondta. Nekem pedig elnézést kellene kérnem német elvtársainktól.

Mély meghajlás kíséretében megkövettem őket. Dieter azt mondta, rendben, és kezet ráztunk. Anke még mindig zokogott, s mindkét kezével egyenes szálú, sötét hajába kapaszkodott. Nem értem be ennyivel, valami nem stimmelt. Nem hagyhattam ennyiben a dolgot. Ezért, miután mindenki visszafeküdt, megkérdeztem: „És mi van a zsidó fővárossal?”

– Mi van vele? – kérdezte Marcello.

Nyilvánvaló, hogy a nyugatiak a zsidók pénze miatt támogatják a cionistákat, mondtam.

– Holnap – mondta Marcello. – Majd holnap megbeszéljük.

– Nem – szólt közbe Dieter, teljesen megnyugodva. – Most beszéljük meg.

Azzal belekezdett a jellegzetes Dieter-féle pontos, logikus előadásába.

– A zsidó főváros – magyarázta – az USA fővárosa. A fasizmus-ellenes szabadságharc az USA ellen is érvényes. Ez viszont nem jelenti azt, hogy a zsidók ellen harcolunk. Ellenkezőleg, a zsidók is a fasizmus áldozatai. Ellenállni a fasizmusnak annyit jelent, mint a szüleink gyávaságát ellensúlyozandó szolidaritást vállalni a zsidókkal. *Gute Nacht!*

Akkor éjjel nem sokat aludtam, s gondolatban folytattam a vitát Dieterrel. Valami hibádzott a logikájában, de úgy döntöttem, nem foglalkozom vele. Mindannyian magunkkal cipeljük a történelmünk terheit. Dieternek és Ankénak olyan teher adatott, melyet mi, japánok sosem fogunk megérteni.

Még ma sem értem, hogy a zsidók második világháborús szenvedései miatt szolgálnak a nácik viselkedésének mentségéül. Pontosán azért kell a zsidók ellen harcolnunk, mert ők is ugyanolyanok, mint a nácik. Így tisztességes a fasizmus elleni harc. Szerintem Dieter és Anke titokban nekem adott igazat, de nem merték felvállalni. A barátságunk és az ügyünk sikere érdekében úgy döntöttem, soha többé nem hozom fel a zsidó témát.

HANAKO is a szabad szerelem híve volt, akárcsak én. Minden együtt töltött percet élveztem, és azt kívántam, bárcsak örökké tartanának a Sanajeh úti földszinti lakásban töltött éjszakáink. Mindent tudtam arról, hogyan kell szeretkezni egy nővel, de valójában semmit sem tudtam. Ő volt a tanárom, mentorom, vezetőm a paradicsom felé vezető útvesztőkben. Álmomban sem gondoltam, hogy létezik ilyen élvezet. Ugyanakkor az is kiderült, hogy a lelke mélyén Hanako igazi lázadó. Amikor egymás mellett feküdtünk, s cigarettázva az óváros felett ragyogó csillagokat bámultuk, tudomásomra hozta, hogy soha nem fogom birtokolni, mert ő szabad emberi lény, aki önszántából ajándékozott meg a szerelmével. Egyetlen férfi sem birtokolhatja, mert ő a forradalmat akarja szolgálni.

Tudtam, hogy én is ugyanolyan képmutató vagyok, mint a többi japán, aki, miután végignézett egy iskolás lányok megerőszakolásáról szóló pornófilmet, nyugodtan hazatér hűségese feleségéhez. Én azonban teljesen a magaménak akartam Hanakót. Féltékenységgel töltött el gondolat, hogy esetleg más férfinak is felkínálja testét. Tudtam, hogy lefeküdt Abu Basszámmal, és néha lefekszik a propagandafőnökkel, Abu Wahiddal is, egy zömök, sötétbőrű férfival, aki úgy tette magáévá a nőket, mintha istenadta joga lenne rá. Amikor szerelmet vallottam Hanakónak, azt felelte, hogy ő is szeret, de nem csak engem. Amikor egyszer rákérdeztem, dühös lett.

– Kinek képzeled magad? – ordította. – Mégis mit képzelsz, miért vagyunk itt? Ez nem valami leányiskola. A szabadságunkért harcolunk, és nem csak Palesztina szabadságért, hanem mindannyiunkért.

Egyetértettem vele, ezért taktikát váltottam.

– De Abu Wahid erőszakos ember. Ő tényleg birtokolni akar.

Erre dühösen otthagytam. Néhány nappal később, amikor ismét szóba került, azt mondta:

– Abu Wahid egy forradalmi hős.

Akkor nem sikerült megtudnom, miért olyan fontos számára Abu Wahid, de nem adtam fel. Megtanultam együtt élni a tudattal, hogy osztoznom kell rajta. Inkább egy hal farokkal, mint hal nélkül.

Ritkán találkoztam Hanakóval, mivel állandóan bevetésen volt, és egyik biztonságos házból a másikba költözött. Gyakran Abu Wahid is elkísérte, aki gyakorlatilag a főnököm volt, mivel a PFSZ vezetői propagandafilmelek készítésével bíztak meg. Szerettem ezt a munkát, jóllehet a fő szempont az volt, hogy a legelőnyösebb oldalukról mutassuk be a palesztinokat. Ez nem zavart különösebben, hiszen a burzsoá tévé is a fogyasztói társadalmat és a kapitalista imperialista rendszert népszerűsíti. Ugyanazt a mintát követtük, mint a Pudovkinhoz hasonló korai szovjet filmek. A művészet sohasem lehet semleges, minden a hatalmi kapcsolatok tükröződése. Az én tizenhat milliméteres filmjeim a gyengék bátorítását szolgálták.

Nem volt honvágyam, de olykor szívesen megettem volna egy tál gőzölgő mizó levest. Bejrútban ugyan lehetett kapni kínai tésztát, de az íze nem volt ugyanaz. Néha a barátaim is hiányoztak. Egyszer Hajasi meglátogatott Bejrútban, de három nap múlva honvágya lett, és miután a gyomra sem bírta az ételt, gyorsan visszarepült Tokióba. Jamagucsi-szantól kaptam egy hosszú, lelkes levelet. Büszke volt rá, hogy japán riporterként Pjongjangban ő készítette az első interjút Kim Il Szunggal. Ezt írta:

Elmondhatatlan érzés volt találkozni ezzel a kiváló férfival, aki olyan bátran küzdött ellenünk gerillaharcos korában, és annyit szenvedett a népéért. Tudja, Szato-kun, amikor sima karjával megölelt, éreztem a belőle áradó hatalmas erőt. Olyan volt, mintha egy nyílt tűznél állnék, annyira forró és erős volt. A tekintete mintha áthatolt volna rajtam. Elnézést kértem mindazért, amit a népe ellen elkövettünk, de hallani sem akart róla. Azt mondta, mindig is nagy rajongóm volt, és a háborúban ő és a bajtársai az én dalaimból merítették erőt. Nem tehetek róla, Szato-kun, de annyira meghatódtam, hogy képtelen voltam visszatartani feltörő örömkönnyeimet. Akkor azt mondta, ha eléneklem a Kínai éjszakákat egy hivatalos rendezvényen, annyi időt szán rám, amennyit csak akarok. Tudja, mennyire gyűlölöm azt a dalt. Mintha Ri Koran szelleme soha nem szűnne meg kísérteni. De hát hogyan

utasíthattam volna vissza? Tartoztam ennyivel a koreai népnek, a barátságunk jelképeként. Beköszönt valaha a béke erre a világra, Szato-kun? Tiszta szívemből remélem, hogy igen.

Levelét olvasva kis híján elsírtam magam. Olyan őszintén mesélt az érzéseiről, ami rendkívül ritka a japánoknál. Itt, a palesztinok között egészen más. Itt nincs idő az önző gondolkodásra, itt mindenki ugyanannak a célnak szenteli magát. Nem könnyű kihozni egy népből a legjobbat, és a béke gyengévé tette a japánokat. Puhányok és önzők lettünk, mint a csecsemők.

Nekünk esélyünk sem volt az ellágyulásra. Egyes elvtársaim, köztük Dieter és Anke is elhagyták Bejrútot, hogy Európában vagy máshol folytassák a harcot. Nevük időnként felmerült az újságok címlapján. Az ilyen esetek nem sok jóval kecsegtettek. Kommandóink ragaszkodtak a névtelenséghez. A hozzám hasonlóak a táborokban foglalatostkodtak, tanulmányozták a világpolitikát, gyakorolták a zavarkeltést és megtanulták, hogyan aktiválják a gépkocsikba rejtett pokolgépeket, vagy az ingyenkórházakban dolgoztak és propagandát csináltak. Akkoriban legfeljebb a fárasztó gyakorlatokra panaszkodhattam. Szívesen próbára tettem volna frissen szerzett tudásom. A filmkészítés is jó volt, de a filmek nem változtatják meg a világot, A filmek nem képesek lecsapni az ellenségre, nem képesek ölni. A PFSZ tisztjei megnyugtattak.

– Nemsokára eljön a te időd is, Szato elvtárs – mondta Abu Wahid egy nap, amikor szokás szerint valami fontosabb beosztásért könyörögtem. – Terveink vannak veled.

Nem mondta meg, milyen terveikről van szó, én pedig illendőségből nem kérdezősködtem! A titoktartás alapszabály volt, Hanako mindig többet tudott, mint én, mivel közelebb állt a vezetőkhöz.

– Egy nap nagyon büszkék leszünk rád – mondta olyan édes mosollyal, amitől máris szárnyalni kezdett a lelkem.

VÉGÜL eljött az én időm is, ám előbb be kell számolnom egy rendkívüli eseményről, ami teljesen váratlanul ért. 1972 nyarán levelet kaptam Okunitól. A levelet a rá jellemző hevességgel írta. Mellőzte a szokásos udvariassági formulákat, és egyenesen a tárgyra tért. Olvasás közben felidéztem csillogó szemeit. Azt írta, Jóval és a többiekkel együtt Bejrútba készül, és egy palesztin menekülttáborban fogják előadni *A Ri Koran sztorit*. Lenne rá mód, hogy gyorsan előkészítsem a terepet és megszervezzem a találkozást? A darabot kissé átírta, magyarázta, és lefordították arab nyelvre; most éppen nyelvtanárok raja tanítja a színészeknek a helyes kiejtést. Ha minden jól megy, egy hónap múlva készen állnak a fellépésre.

Annyira abszurdnak tűnt az egész, hogy először azt sem tudtam, hogyan reagáljak. Mégis, mit képzelsz? Nem fogja fel, milyen komoly dolog egy menekülttábor? Ez nem játszótér, ahol színházi kísérleteket folytathat. Itt háború van!

Aztán a barátságunk kedvéért úgy döntöttem, teszek egy próbát, és megemlítem Abu Wahidnak Okuni javaslatát. Közép-Bejrútban, a Satila táborban levő irodájában találkoztunk. Hanako is vele volt. Igyekeztem nem feltűnően bámulni a Hanako bal combját simogató szőrös kezét. Ők kávéval ittak, én mentateával. Előadtam Okuni tervét, és nagyjából elmeséltem a történetet, ami Tokióban csak szokatlannak, Bejrútban azonban nevetségesnek hatott. Egy mandzsúriai filmsztár önmagát keresi Tokió alvilágában. Vajon hogyan értelmezik mindezt az életükért harcoló emberek? Síri csend volt a válasz. Hanako a fejét rázta, és hitetlenkedve nézett Abu Wahidra. Zavarban voltam, és egy kis büntudatot is éreztem, ezért szótlanul kibámultam az utcára, ahol néhány piszkos pólóba öltözött gyerek játszott. Felkészültem Abu Wahid elutasítására. Aztán halk kuncogásra lettem figyelmes, ami hamarosan hangos nevetésbe csapott át. Wahid kirobbanó hangja még az utcára is kihallatszott, ahol a gyerekek döbbenten abbahagyták a játékot. Hanako szintén felkacagott.

– Miért is ne? – kiáltotta görcsös köhögések és térdcsapkodások között. – Isten a megmondhatója, hogy a mi népünkre is ráfér a szórakozás. Egy japán színház! Egy kínai filmsztárról! Miért ne? Az ördögbe is, miért ne?

Már akkor sejtettem, hogy enyhén szólva bizarr látványt fog nyújtani Okuni színháza a palesztin menekülttáborban. Már csak azt kellett eldönteni, hol állítsuk fel a sátrat. A táborban volt ugyan néhány sík terület, de az izraeliek légitámadásai miatt egyik sem lett volna biztonságos. Helikoptereik apró ezüstös halálmadarakként folyamatosan ott köröztek Bejrút felett, és semmi sem kerülte el kíváncsiskodó tekintetüket.

Több helyszín is szóba került – egy használaton kívüli mozi Nyugat-Bejrútban, egy piactér Szabránban –, de egyik sem felelt meg a célnak. Abu Wahid azt javasolta, hogy keressünk egy helyszínt Bejrút közelében. Aztán támadt egy ötlete. Mi lenne, ha olyan helyre mennénk, ahol az ellenség a legkevésbé számít ránk? A dél-libanoni frontvonal közelében levő tábornak van egy elhagyatott játszótéren egy meglehetősen félreeső helyen. Az izraeliek már számtalanszor bombázták, de a romokat eltakarították, és legalább egy éve nem érte újabb támadás. Ha a japán színészeket nem zavarja, hogy akár meg is halhatnak egy esetleges bombatámadásban, keresve sem találhatnánk ennél ideálisabb helyszínt.

Ezen megint csak jót nevetett, s jókedvében az asztalt csapkodta.

Majdnem elsírtam magam örömömben, amikor a bejrúti Nemzetközi Repülőtér vámcsarnokából kilépett diákkori barátom, s megpillantottam széles vigyorát. Most utazott életében másodszor külföldre; korábban Jóval járt egyszer Tajvanban. Meg kell vallanom, hogy Okuni és színészei, a bíbor női kimonós Nagaszakival és a szusizsakács kinézetű, japán facipős Sina Torával még a kozmopolita Bejrútban is meglehetősen szokatlan látványt nyújtottak.

Később, a szobájában ülve, miközben Suntory whiskyt iszogattunk, japán rizsfalatkákat eszegettünk (akkor döbbsentem rá, mennyire hiányzott), és régi barátokról pletykáltunk, vágyakozva gondoltam vissza Japánra. A vámmentesen vásárolt Seven Stars sűrű kék füstjében ülve úgy éreztem, mintha Tokió egy kis része beköltözött volna a nyugat-bejrúti sivár kis szállodájába.

Bár első alkalommal járt a Közép-Keleten, Okuni nem volt kíváncsi a csodálatos város látványosságaira; ez az egész teljesen hidegen hagyta. Amikor javasoltam, hogy menjünk városnézőbe, azt mondta: „Ha Tennessee Williams Tokióban jár, gondolod, hogy elmegy városnézőbe?” Túlzó hasonlat volt, de Okuni hajthatatlan volt. Ha éppen nem a színészeivel iszogatót, akkor bezárkózott a szobájába, és a következő darabján dolgozott. Mindig is a saját feje után ment, és bevallom, irigyeltem az önállóságát. Csodáltam a lendületéért, ahogy a próbák alatt figyelt a színészekre, s a színpadra függesztett tekintettel némán suttozta a darab minden egyes szavát. Azon tűnődtem, vajon én képes lennék-e ennyire elmélyedni valamiben.

Egy bérelt busszal utaztunk tovább délre, de a világ egyik legszebb tája is hidegen hagyta őket. Okuni egy pillantást sem vetett a buja zöld szőlőskertekre vagy az okkersárgában pompázó dombokra. Egyedül Nagaszaki nézett ki időnként az ablakon. Okuni, Jo és a többiek az előadásról beszélgettek, és az arab szöveget gyakorolták, amitől Khalid, a sofőrünk hangosan felnevetett. A rögtönzött próba végén Okuni elővette gitárját, és elénekelte néhány régi dalát. A többiek vele együtt énekeltek. Annyira sem aggódtak, mintha Oszakából Fukuokába utaztunk volna.

Ennek ellenére kevés dolog kerülte el Okuni figyelmét. Feltűnés nélkül képes volt észlelni a dolgokat, és rendszerint mindent egészen másképp látott, mint a többiek. A nyilvános vécék például teljesen elbűvölték. Miután megérkeztünk a táborba, feljött hozzám és hangos vihogások közepette előadta, milyen érdekes különbséget figyelt meg az arab és japán szar között.

– A mi ürülékünk – mutatott rá – kicsi és kemény, míg az övék puha, de sokkal méretesebb. Gondolod, hogy belül sem vagyunk egyformák? Vagy csak az étel miatt van, amit megeszünk?

Ezen még sohasem gondolkoztam el, feleltem. Amikor az ujjait szagolgtatva, kissé csalódottan odébb állt, láttam rajta, hogy komolyan foglalkoztatja a kérdés.

Ragaszkodott hozzá, hogy kipróbálja a kalasnyikot. A palesztinok jól szórakoztak Okunin, és készségesen kikísérték a lőtérre. Olyan volt, mint egy gyerek, ha új játékszert kap. Figyelmeztettem, nehogy megégesse az ujját a puskacső, és vigyázzon a rúgásra.

– Fantasztikus! – kiáltotta Jónak, amint puskájával célba vett egy Dávid-csillagot, – Fantasztikus! Szerinted be tudnánk csempészni egy ilyet Hanedába? Ban-csan imádná! Mit szólsz hozzá, Jo?

Jo rászólt, hogy ne legyen nevetséges. Száját csücsörítve olyan volt, mint egy gyerek, akit lenyűgöz az új játék.

Időközben felállították a színpadot az elhagyatott játszótéren. Több száz tágra nyílt, kíváncsi gyerekszem kísérte figyelemmel a színészek minden mozdulatát, s csodálkozva nézték, ahogy alakot ölt a sárga sátor. A felnőttek fáradtan és értetlenül figyelték a folyamatot. Volt egy kis betonépület, ami valami módon túlélte az izraeli támadásokat; a színészek ezt használták öltözőnek. Négykor el kellett kezdeni az előadást, mielőtt még besötétedik, mivel a világítás felesleges feltűnést keltett volna. Ráadásul a gyakori elsötétítés miatt a táborban nagy kincsnek számított az áram.

Amikor a sátorban megkezdődött az előadás, enyhe szellő csillapította a nappali hőséget. A nézőtér zsúfolásig megtelt; mindenki ott volt, olyanok is, akik korábban még soha nem láttak színházi előadást, sem japánokat. A jelek szerint a zene és a fényhatások elnyerték a tetszésüket, Néhány szót biztosan megértettek, de ha mégsem, a színészek ripacskodása mindenesetre megnevettette a palesztinokat. Csak nevettek és nevettek, ahogy japán közönséget még soha nem láttam nevetni, mintha ezek az arabok éheztek volna a nevetésre, és természetes jókedvük gátakat áttörve fakadt volna fel.

A darab nem sokban hasonlított az eredeti *A Ri Koran sztorira*; szinte a felismerhetetlenségig átírták. Ri Koran elindult megkeresni a kulcsot, amivel kiszabadíthatja a palesztin menekülttáborba zárt emlékezetét. A gonosz bábmester, Amakasz, akit Sina Tora alakított, szemkötőt viselt, akárcsak Mójse Dajan, a mellkasára pedig egy Dávid-csillagot tűzött. A gonosz bábmester megbuktatása után a színészek, középen a palesztin kommandós ruhába öltözött, puskát szorongató Rivel elénekelték a palesztin gerillahimnusz.

Az előadás a darab feléig rendben lezajlott. Aki ott volt, soha nem felejtje el, ami ezután történt. Okuni ha akart volna, sem tudott volna drámaibb hatást kifejteni. A színpad elsötétedett, Az izraeli himnusz kezdő hangjaira kigyúlt egy magányos kék reflektorfény, és Sina Tora Mójse Dajanként lépett a színpadra. Rit báb módjára, dróton

rángatta. A rettegett ellenség behatolt a táborba. Először csak a gyerekek kezdtek el sikoltozni, majd kövekkel kezdték dobálni szegény Sina Torát. Jo, Ri szerepében, megpróbált a lehető leghiggadtabban viselkedni, de láttam a pánikot a szemében. Sina Tora arcán gonosz fintorral felbukott, és ezzel még jobban felbőszítette a nézőket. A színpad mellett álló Abu Wahid szőrös karjával hadonászott, és azt kiabálta, hogy csak játék az egész. Az izgatott tömeg azonban képtelen volt felfogni, és mindenáron meg akarták lincselni a Dávid-csillagos zsidó gazembert. Ebben a pillanatban mutatkozott meg Okuni improvizációs zsenialitása. Sina Tora mögé állt, mintha csak egyik csatlósa lenne és felszólította a színészeket, hogy bukjanak le a díszletek mögé. A színpad ismét elsötétült és egy-két perccel később feltűnt Jo, ezúttal palesztin kommandósnak öltözve, egyik kezében a Dávid csillaggal, másikban egy kalasnyikovval, a stáb pedig rázendített a palesztin himnuszra.

Mesteri húzás volt. A sátorban minden férfi, nő és gyerek csatlakozott hozzájuk. Volt, aki sírva fakadt. A fiatalabbak közül néhányan a levegőbe lőttek. A kiképzés alatt én is megtanultam a szöveget, és most együtt ordítottam a többiekkel: *„Harsogó viharok és dörgő fegyverek; hazánk földje mártírok véréből ázik. Palesztina, ó, Palesztina, a bosszú és ellenállás földje”*. Abu Wahid arcán végigfolytak a könnyei. Soha nem tapasztaltam hasonlót, a színház életre kelt. Jamagucsi-szannak bizonyára tetszett volna. Mindent filmre vettem, de egy légitámadás során semmivé lett az egész. A legtöbb palesztin, aki ott volt, mára már halott.

A JÓ hírek általában váratlanul érik az embert, bár már akkor gyanakodhattam volna, amikor Hanako az egész éjszakát velem töltötte, s egyetlen percnyi pihenést sem engedélyezett. Mindig is rendkívül szenvedélyes volt, de ezúttal egyszerűen képtelen volt abbahagyni. Olyan volt, mint egy démoni szerető. Én már teljesen kimerültem, de ő többet és többet követelt. Amikor megkérdeztem, mi ütött belé, talán valami szerelmi bájtalt ivott-e, csak körém fonta a lábát és azt suttogta, hogy szeret, és az enyém, teljesen az enyém. Megkérdeztem, mi van Abu Wahiddal, mire ujját az ajkamra téve elhallgattatott.

Úgy éreztem, mintha hirtelen több centit nőttem volna. Még sosem láttam ilyen szépnek Bejrútot, sosem élveztem ennyire a csodálatosan kék eget, a mosolygó embereket, a kebab illatát, Arra sem figyeltem, amikor a taxisofőr Kínáról kérdezett valamit, miközben Nyugat-Bejrút utcáin kanyarogva az Abu Naszr kávézó felé haladtunk, ahol egy másik jármű várt, hogy elvigyen a George Dzsabarával és Abu Wahiddal megbeszélés találkozóra.

Dzsabara meglehetősen titokzatos fickó volt. Ritkán találkoztunk, és ha láttam is, utána nem igazán tudtam volna megmondani, hogyan is néz ki valójában. Mindig a legsötétebb sarokban ült, s kedvenc francia cigarettája szúrós szagú füstjébe burkolózott. Sosem vált meg a napszemüvegétől, így azt sem tudom, milyen színű a szeme. Dzsabara volt az egyetlen, akivel szemben Abu Wahid alázatosan, már-már szolgálisan viselkedett. Érezni lehetett rajta a félelmet, ahogyan megalázkodott a főnöke előtt. Tudtam, hogy alávaló dolog, de azt kívántam, bárcsak Hanako is itt lenne, hogy így lássa.

Bevezettek egy kis kopott kávézó hátsó helyiségébe, ahol néhány öregember csendben vízpipázott. A homályos helyiségben egyetlen asztali lámpa világított. Amikor Abu Wahid felajánlotta, hogy kávé és édességet hoz Dzsabarának, úgy hessegette el, mint egy szemtelenkedő legyet. A fekete bőr-dzsekis Dzsabara olyan halkán beszélt, hogy előre kellett hajolnom, hogy halljam, mit mond. Mivel

lassan beszélt, tökéletes nyelvtani mondatokban, különösebb nehézség nélkül megértettem.

– Elvtárs – mondta –, ismeri Lydda történetét?

Mondtam, hogy nem ismerem.

– Akkor hadd meséljem el, drága barátom. Lydda gyönyörű palesztin város volt, Jaffa és Al Kuds között, Az első települést az ókori görögök építették. Ők nevezték el Lyddának. Mi arabok al-Ludnak hívjuk. Egy időben a keresztések is megszállták, mert Szent György szülőhelyének tartották. Az én szüleim is ezért választották a nevemet. A családom sok évszázadon keresztül élt keresztényként Lyddában. Amint tudja, elvtárs, az arabok vendégszerető emberek, és nem tesznek különbséget muszlimok, keresztények vagy zsidók között. Mindenki békében élt al-Ludban, míg el nem jött az a borzalmas nap, amit egyetlen igazhitű arab sem fog elfelejteni, 1948. április 11-e.

– Fiatal orvostanhallgató voltam, és a katasztrófa napján éppen a szüleimnél voltam látogatóban. A szülőházam kertjében üldögéltünk, fűgét eszegettünk és élveztük az olajfák csendjét, melyeket az apám a saját kezével ültetett. Büszkék voltunk az olívaolajunkra, mely egész Palesztinában híres volt finom ízéről és mennyei illatáról. Sokan próbálták utánózni, de senkinek sem sikerült. Szóval, úgy délután két-három óra lehetett, amikor meghallottam az első sikolyokat, nem messze a házunktól. Aztán egyre hangosabb lett a zaj. A kapuhoz rohantam, és megláttam az utca végében kavargó hatalmas porfelhőt. A sikoltást löfegyverek éles hangja és motorok bögése kísérte. A szomszédom legkisebb gyereke kiszaladt az utcára, az anyja utána rohant és kétségbeesetten kiabált, hogy azonnal jöjjön vissza. Felugatott egy gépfegyver, és a kicsi lány úgy esett össze, mint egy rongybaba. Az anyja állatias ordítással megpróbált a gyerekéhez szaladni, amikor egy lövés őt is leterítette. Fedett feje körül hirtelen legyezőszerű vértócsa gyűlt.

– Akkor megpillantottam a kapunk felé száguldó páncélozott járműkonvojt. Az első autóban egy férfi ült, akinek gyilkos tekintetét nem felejttem el, amíg élek. Szemkötőt viselt. Csak később tudtam meg, hogy ő volt Mójse Dajan alezredes. Mialatt végighaladtak a városunkon, a katonák folyamatosan lőtték az ártatlan embereket, mintha valami vadászexpedíción lettek volna. A halálkaraván

nyomában ott heverték Lydda első mártírjai, mint valami elejtett vadak. Még azt sem engedték meg, hogy összeszedjük, és tisztességes temetésben részesítsük a halottainkat. A férfiakat összegyűjtötték, és táborokba küldték, a nőket és gyermekeket pedig a templomokba és mecsetekbe terelték azzal, hogy majd ott biztonságban lesznek, a zsidók pedig kedvükre végigfosztogatták az egész várost.

– A nők és a gyermekek szenvedtek ugyan, de legalább az életüket megkímélték. Egészen július 12-éig. Két zsidót tűzharcban megöltek a jordániai elvtársaink. A szörnyeteg erre ismét kieresztette karmait, és a cionisták megint bebizonyították a világnak, hogy a náciknál is rosszabbak tudnak lenni. A katonák gyilkos patkányokként berontottak a templomokba és mecsetekbe, és hidegvérrel legyilkolták a nőket és gyermekeket. Néhányunkat, köztük engem és a szüleimet is, a mészárlás többi túlélőjével együtt arra kényszerítették, hogy a perzselő hőségben hosszú kilométereket meneteljünk a legközelebbi arab városig. Előbb a gyerekek haltak meg a szomjúságtól és kimerültségtől. Egy gyermek a szemem láttára fulladt bele egy bűzös kútba, míg a többiek a belső faláról próbáltak lenyalogatni egy kis iszapos nedvességet. Aki lemaradt, azt halálra verték. Drága barátom, Szalim egy párnát cipelt, az egyetlen holmit, amit sikerült magával hoznia az otthonából. A katonák valószínűleg azt hitték, pénzt rejteget benne, és agyonlőtték. Közvetlenül mellette álltam, elvtárs. Amikor összeesett, még sóhajtott egyet, majd felakadt a szeme, mint egy letaglózott állatnak. Próbáltam megtartani, de egy puskatussal hátra vágta, így kénytelen voltam otthagyni a napon.

– Ezeknek a túlkapásoknak voltak külföldi szemtanúi is, többek közt egy amerikai riporter. Ő úgy írta le a „lyddai halálmenetet”, mint valami lassan lemorzsolódó, hosszú emberáradatot; kezdve az eldobált ingóságok szármalmas tömegeivel, melyet a gyermekek, majd az idős férfiak és nők, végül a fiatalabbak holtteste követtek, akiket a katonák pusztán kedvtelésből, unalomból, vagy hatalommámorból legyilkoltak le.

Abu Wahid könnybe lábadt szemekkel hallgatta Dzsabara elbeszélését. Maga Dzsabara furcsamód cseppet sem tűnt zaklatottnak. A szavai élénken csengtek, bár nagyon halkán,

ritmikusan beszélt, mintha verset szavalna. Éreztem magamban a feltörő haragot, Olyan mély indulatot, ami egy szikrától is felrobban.

– Most pedig térjünk rá a jó hírré – folytatta Dzsabara, ugyanolyan halkán. – Készen állunk, hogy megfizessünk a gyilkosoknak azért, amit elkövettek. Az ősi arab város, al-Lud helyén, amit a görögök Lyddának hívtak, most egy nemzetközi repülőtér van, amit a cionisták Lod néven ismernek. Május 30-án egy zsidó tudós érkezik ide, egy bomba építési terveivel, ami minden arab életére fenyegetést jelent. Meg fogjuk akadályozni; nemcsak az arab nép, de az egész emberiség érdekében. Szato elvtárs, magát választottuk ki erre a szent feladatra. Magát, Jasuda elvtársat és Okudaira elvtársat.

– Párizsból egy Air Francé járáttal fognak megérkezni, japán üzletembereknek álcázva. Senki sem fog gyanakodni. Diplomatautóikban kézigránátok és könnyű automata fegyverek lesznek. Lesz néhány percük, hogy a mosdóban összerakják őket. Aztán átsétálnak a vámterületre, ahol a zsidó tudós, Aharon Kacir várja a poggyászát az El Al járatnál. Tudni fogják, hol találják meg, és hogyan iktassák ki őt és mindenkit, aki az útjukba áll. Ne feledjék, ebben a háborúban minden cionista ellenséges harcos. A fegyveres harc az egyetlen emberséges út az elnyomott népek ügyének előmozdítására.

Tudtam, hogy csaknem biztosan meghalok, de a halál még akkor sem tűnt valóságosnak, amikor leszálltam az ellenséges repülőtéren, ahonnan már nem volt menekvés. Még a legnagyobb veszély pillanatában sem tudtam a halálomra gondolni. Olyan volt, mintha pusztán nézője lennék életem filmjének, melyben részt veszek, mégis kívülálló vagyok. Vajon a kamikáze pilóták is ezt érezték a bevetéskor? Olyan fiatalok voltak! Mire gondolhattak, amikor megitták a búcsúszakét a bajtársaikkal? Gondolom, nagyjából ugyanarra, amire én. Vagyis szinte semmire, csak a végrehajtandó feladatra. A jövő üres lap volt. Azt hallottam, hogy az egyik közismert bár tulajdonosnője a háború idején a bevetésre induló fiatal kamikázékkal szokta tölteni az éjszakáit. Olyat is hallottam, hogy időnként a pilóták a saját anyjukkal tették ugyanezt. Nekem Hanako nyújtotta ezt az élményt Párizsban, a repülőtér melletti szállodai szobában. Emlékszem, arra gondoltam, hogy soha nem fogom

elfelejteni, aztán rájöttem, hogy mégis el fogom felejteni, mivel nem lesz többé, amivel emlékezzek. Én sem leszek már. Lejárt az időm. Megszűnők létezni. Mások azonban úgy fognak emlékezni rám, mint aki utat nyitott a szabadságuk felé. Amíg a nevemre emlékeznek, egy kicsit én is élni fogok.

Minden olyan gyorsan történt, hogy teljesen elmosódtak az akcióval kapcsolatos emlékeim. Egyszer Ban-csan azt mondta nekem, hogy amikor eljön a pillanat, ne gondolkodjak, csak cselekedjek. Nem emlékszem, ki lőtt először; talán Okuidara, de az is lehet, hogy én. Fűlsiketítő volt a zaj, láttam magam körül elesni az embereket. Olyan izgalom vett erőt rajtam, amit szavakkal ki sem tudok kifejezni. Az emberek a szexhez szokták hasonlítani a harc izgalmát, de ez egészen más volt: sokkal intenzívebb, jobb, mint a szex. Abban a pillanatban az ember megszabadul az összes félelmétől, s mintha felszívódna a világegyetemben. Ilyen lehet a halál is.

Nem láttam, hogyan halt meg Jasuda, de egyszer azt kiáltotta, hogy elfogyott a lőszere. Igazi katonaként halt meg, az ellenség keze által. Okuidara – őt sem láttam – kirohant az épületből, és sikerült megölnie még néhány ellenséget, akik az El Al járatról szálltak le, aztán egy kibiztosított kézigránátot szorított a mellkasához, és hősi halált halt. Ő volt a legbátrabb mindhármunk közül. Nekem nem lett volna elég bátorságom hozzá. Gyakran gondolok arra, hogy vajon átmentem-e az utolsó vizsgán. Hosszú évekig gyötört a rettegés, hogy mi van, ha mégsem. Inkább fel kellett volna robbantanom magam a megadás helyett? Vagy lettem volna öngyilkos? Ha láttam volna, hogy fegyveresek elrabolják Hanakót, de engem nem vettek észre, mit kellett volna tennem? Elrejtőzni, elsüllyedni, elszaladni vagy kockáztatni, hogy darabokra szednek?

Egy szó, mint száz, az ellenség kezére kerültem. Az összetűzés végére huszonhat embert öltünk meg. Csak az bánt, hogy egy keresztény zarándokcsoport is belekerült a keresztűzbe. Sajnálatos, de a háborúban az ártatlanok ugyanúgy szenvednek, mint a bűnösök. Így van ez. Sajnálhatjuk, de ez mit sem változtat a lényegen. A börtönben a cionisták minden tőlük telhetően megtettek, hogy megtörjenek. Ezt nem kívánom részletezni; elég, ha annyit mondok, hogy sokszor kis híján elvesztettem az eszem. Három nap

és három éjjel egy sötét szobába zártak egy székhöz kötözve, iszonyatos zajt szivattyúzva a fülembe, míg már azt hittem, szétrobban a fejem. A „hűtőkamrába” is bezártak, miután anyaszült meztelenül beállítottak egy kád jeges vízbe. A falhoz bilincseltek és hideg levegőt engedtek rám. Lábujjhegyen kellett guggolnom, míg elájultam, de akkor jeges vízzel magamhoz térítettek. Ha összeszartam, vagy lehánytam magam, fel kellett nyalnom az ürülékemet és hányadékomat. Teljesen elvesztettem az időérzékeimet. Az egymást követő kínvallatások között ritkán és keveset alhattam. Azt sem tudtam, ébren vagyok-e vagy sem; szinte állandó delíriumban voltam. Látomásaimban megpillantottam Hanakót, akit elrabolt egy nagydarab arab fickó, miközben én a székhöz voltam kötözve. Obszcén élvezettel sikoltozott, tehetetlenül vergődve a vastag, szőrös karok szorításában. Megpróbáltam kiszabadítani magam a kötelékeimből, de mozdulni sem bírtam. Hanako felém fordította arcát, s nevetett tehetetlenségemen, és akkor láttam, hogy nem is Hanako az, hanem Jamagucsi-szan. A nevetése még akkor is a fülemben csengett, amikor verejtéktől csatakosan egy hideg, bűdös cellában magamhoz tértem.

Közel álltam a halálhoz, de nem törtem meg. Még a legrosszabb pillanatokban is éreztem, hogy maradt bennem annyi tartás, hogy életben maradjak. Nem akarok titokzatosnak vagy érzélgősnek tűnni, de Jamagucsi-szan igazi arca járt a fejemben, újra meg újra, mint egy végtelenített film, a rémálmaimban látott sátáni Jamagucsi-szan ellentéte, aki azzal vigasztalt, hogy kárpótoltam a nemzedékünk által elkövetett hibákért. Ellenállásommal visszaszereztem a japán nép becsületét. Büszke volt rám. Ő volt az őrangyalom. A modern japánok már nem hisznek az istenekben, és az ókori görögökkel ellentétben, az isteni beavatkozásban sem. Ő mégis ott volt velem akkor, amikor a leginkább szükségem volt rá. Az ő szelleme mentette meg az életem.

A JAPÁN sajtó „terroristának” nevezett bennünket, de az arab világban egészen másként bántak velünk. Bejrútban, Damaszkuszban és Ammanban és a többi arab városban Okuidara, Jasuda és én legendává lettünk. Lydda japán győzteseiként emlegettek. Az arab gyerekeket rólunk nevezték el, s a büszke szülők arra kértek, hogy áldjam meg ezeknek az Okuidara Juszufok vagy Jaszuda al Afghanzok ártatlan lelkeit.

Egy izraeli katonáért cserébe bocsátottak szabadon. Csaknem azonnal, még legyengülve és kissé megzavarodva a hirtelen fordulattól, egy közel-keleti körútra indultam. Emlékszem, milyen volt, amikor a Beatles 1966-ban Japánba látogatott. Körülbelül úgy éreztem én is magam, amikor leszálltam Damaszkuszban vagy Ammanban, esetleg Bejrútban. Vadidegenek szólítottak le az utcán és köszönetet mondtak azért, amit tettünk. Az embereknek felragyogott az arcuk, ha megláttak, és szeretettel simogatták a ruhám ujját. Persze, én is büszke voltam arra, amit elkövettünk. A miénk volt az első igazi győzelem a palesztin szabadságért vívott fegyveres harcok történetében. Egy idő után viszont kényelmetlenné, sőt kínossá vált a tömjénezés. Úgy bántak velem, mint valami istenséggel, mintha nem is lennék hús-vér ember lennék. Ráadásul már nem találtam a helyem a mindennapi életben. Ahhoz túl híres voltam, hogy visszamenjek propagandafilmeket gyártani. A PFSZ egész életemben támogatni fog. De mit kezdenék magammal? Nem akartam mást, csak élni.

A cionista pokolban töltött időszakban nem akartam túl sokat gondolni Hanakóra, mivel még túlságosan fájdalmas volt. A múltba temetkezni, vagy a jövőre gondolni egyformán megőrijtett. Minden egyes pillanatot úgy kellett megélnem, ahogyan jött. Ettől függetlenül sokat gondoltam rá, ám mindig csak a múlt viszonylatában tettem; nem engedhettem meg magamnak, hogy a jövőről ábrándozzak. Ennek következtében akarunk ellenére eltávolodtunk egymástól. Távoli emlék volt már. Mikor újra együtt voltunk Bejrútban, láthatatlan fal emelkedett közénk. Túl sok minden történt, és én nem oszthattam

meg vele a tapasztalataimat, hiszen úgysem értett volna meg. A legjobban az fájt, hogy ő is úgy bánt velem, mint valami hírességgel, egy hőssel. Azt akarta, meséljem el, milyen volt a lyddai frontvonalon. Azt feleltem, nem emlékszem pontosan, milyen is volt, mert minden olyan gyorsan történt. Megpróbáltam szavakba önteni azt az erőt, amit akkor éreztem, de ezzel csak összezavartam. Nem ilyennek képzelte. Azt kérdezte, hogy a palesztin nép erejére gondoltam-e? Mondtam, hogy én japán vagyok. Igen, de az ügy adta az erőt. Próbáltam megértetni vele, hogy ez nem éppen így van. Nem akartam így végezni, de nyilvánvaló volt, hogy nem folytathatjuk ott, ahol abbahagytuk, nem lehetünk többé szeretők. Ráadásul ő akkor már George Dzsabarával élt, ő pedig nem osztozott a szeretőin.

Jamagucsi-szannal sem találkoztam többé, bár kétszer is járt Bejrútban, míg én fogságban voltam. Először közvetlenül a lyddai eset után volt, amikor interjút készített Hanakóval, a Japán Vörös Hadsereg helyszínen tartózkodó rangidős parancsnokával. A puszta tény, hogy Hanakóval találkozott, újságírói bravúrnak minősült, ugyanis egy ideig Hanako volt a legkeresettebb személy az Interpol körözési listáján. Az összes kollégája irigykedett Jamagucsi-szanra, akinek a műsora elnyerte a japán tévé szokásos éves díját. Amikor másodszor jött, készített egy interjút Arafat elnökkel. Én magam sosem láttam a műsorát, de a palesztinok elégedettek voltak vele.

Bár nem találkoztunk, folyton hallatott magáról, mivel lelkes tudósító volt, és néhány barátom folyamatosan tájékoztattott a japán ügyekről. Nem mintha Bejrútban teljesen el lettünk volna szigetelve a világtól, de az emberek úgy beszéltek rólunk, mintha a hold túloldalán élnénk. Igazság szerint elég normális életet éltünk. Az is igaz, hogy a japán hírek ritkán kerültek be a bejrúti újságokba vagy tévéműsorokba. A Japánban történtek nem igazán érintettek bennünket, amit viszont mi tettünk, az nagyon is befolyásolta Japánt. Amikor a japán kormány szolgai módon a nyugat példáját követve Izrael mellé állt az 1973-as háborúban, amit a cionisták kezdeményeztek, az arab nagyhatalmak – megjegyzem, jogosan – azonnal olaj embargóval büntették a hazámat. A gyengéknek minden rendelkezésükre álló fegyvert ki kell használniuk. Az embargó után néhány hónappal a következő levelet kaptam:

Kedves Szato-kun!

Idén Tokióban a tél a szokásosnál is hidegebb, még februárban is rengeteget havazott. Az első szilvabimbók még csak ezután készülnek kinyílni.

Remélem, ön jól van, és szépen gyógyul az elszenvedett nehézségek után. Sok szeretettel és hálával gondolok önre. Az ön írói és politikusi tehetsége nélkül soha nem értem volna el ilyen szép sikereket. Úgy érzem, a díjak fele, melyeket volt szerencsém elnyerni, önt illetik meg. Igazán megtisztelve érzem magam, hogy önnel dolgozhattam, és nagy öröömre szolgálna, ha ismét együttműködhetnénk. Azonban haladni kell a világgal, és meg kell tenni mindent a céljaink elérése érdekében. Én mindig is arra vágytam, hogy elősegítsem a békét és a nemzetek közti megértést. Ön nagyon sokat segített, hogy megértsem az arab világ tragédiáját, főleg a palesztinokét. Ami a békét illeti, nos... sohasem fogom megérteni, miért háborúznak a férfiak. Talán ilyen a természetük. Szerintem, a nők sokkal aktívabb szerepet kellene, hogy vállaljanak a politika, színterén.

Amint már bizonyára értesült róla, újságírói pályafutásom a végéhez közeledik, de nem bánom. Az újságírás volt életem egyik nagy vágyálma, de most tovább kell lépnem, és tudom, hogy a következő lépésem még több lehetőséget nyújt a rövid életem során felállított célok megvalósítására. Az élet múlandó.

Bizonyára erősen bírálta kormányunk hozzáállását az izraeli háborúhoz. Tökéletesen megértem, sőt a lényegét tekintve osztom a véleményét. De meg kell értenie, hogy kis szigetország vagyunk, természeti források nélkül, és a túlélésünk teljes mértékben az olajtól függ. Gyenge ázsiai nemzet, vagyunk, a béke hívei, de a világ veszélyes hely. Ez azt jelenti, hogy az Egyesült Államok szavatolja a biztonságunkat. Mivel a zsidó közvéleményt nagymértékben befolyásolja ennek az országnak a véleménye, mindentől függetlenül kénytelenek voltunk Izraelt támogatni a legutóbbi háborúban, és most ennek isszuk a levét. Ezen már senki sem segíthet.

Ha még mindig újságíró lennék, és nem tartoznék felelősséggel a politikánknak és az országunknak, éppúgy bírálnám kormányunkat, mint ön. A szabad gondolkodás az írók kiváltsága. Ostoba ifjúságom

sötét napjaiban én is megtapasztaltam, hogy mi történik, amikor a, kormány megfosztja az embereket a szabadságuktól. Hálásak lehetünk, hogy Japán most szabad ország, és az írók úgy gondolkozhatnak, ahogy nekik tetszik, még akkor is, ha felelőtlenek a gondolataik. Sajnos semmit sem tehetünk ellene.

Most, hogy politikus lettem, gondolnom kell a szavaim következményeire is. Emberéletek múlhatnak rajta. Politikusként nem elég, ha az ember csak az oldalvonalról kritizál; a világ valós problémáival kell törődnünk, megoldásokat kell keresnünk. Már nem hagyatkozhatom pusztán az érzelmeimre. Politikusként hideg fejjel kell mérlegelni a különböző érdekeket, és ésszerű politikát, folytatni, ami ugyanakkor az országunk javát is szolgálja. Úgy érzem, elég tapasztalattal rendelkezem, hogy elvállaljam ezt a nehéz feladatot. Ezért amikor a miniszterelnökünk felkért, hogy az alsóházi választásokon induljak az ő pártja színeiben, nem mondhattam nemet. Szólított a kötelesség, és én azt teszem, ami a legjobb a hazámnak.

Tudom, hogy reakciónak tartja a pártunkat, de ha egyszer végighallgatna, talán nem ítélné meg túlságosan szigorúan régi, öreg barátnőjét. Kormányunk elsődleges feladata, hogy barátságot kössön az arab országokkal, valamint a harmadik világ többi részével. Ez nem pusztán a nyersanyagokról szól, amit sajnos nélkülöznünk kell, hanem a múlt tévedéseinek jóvátételéről is. Miután több mint egy évszázadon, keresztül a nyugat kedvében jártunk, utánoztuk könyörtelen hatalmi harcaikat, most enyhébb, spirituálisabb, ázsiaibb magatartást kell tanúsítanunk, és kifejezzük együttérzésünket, a fejlődő világbeli barátaink iránt. A politikai, hatalmak egyszer már katasztrófába sodortak; nem hagyhatjuk, hogy ez ismét megtörténjen. Szerintem, ebben az ügyben sokkal nagyobb hitelem van, mint kollegáimnak, hiszen Kína volt az otthonom, a férjemmel Burmában éltem, és Kim II Szunggal és más vezető politikusokkal is baráti viszonyt ápolok. Ráadásul személyesen is alkalmam volt meggyőződni a palesztin nép szorult helyzetéről.

Mivel ön a fegyveres harcot választotta, lehet, hogy naivnak tart, de szerintem a hadseregünk gyengesége lehet a legnagyobb erényünk. A nyugatiak, akik nem rendelkeznek olyan ősi kultúrával,

mint mi, csak katonai kényszerben és gazdasági terjeszkedésben képesek gondolkozni. Mind racionalisták. Ettől persze hatékonyabbak is, mint mi, ázsiaiak, azonban hiányzik belőlük az a spirituális dimenzió, ami képessé tesz bennünket arra, hogy barátokat szerezzünk a világban. Ázsia dicső múlttal rendelkezik, s most Japán vezetésével az egész Kelet egy hasonló dicső jövő felé halad. A kultúra sokkal erősebb halalom, mint a fegyverek.

Sajnos ön még fogságban volt, amikor másodszor jártam Bejrútban. Találkoztam Arafat elnökkel, aki mély benyomást tett rám. Milyen csodálatos ember! Annyira szerény! Egész életét a népe felszabadítására tette fel. Elragadó a személyisége, a nyíltsága és az őszintesége, ahogy a japán nép iránti barátságáról beszélt; úgy vélem, ehhez egy hangyányit én is hozzájárultam. Nagy embernek tartom az elnököt, talán a történelmünk egyik legjelentősebb alakjának. Remélem, ön is osztja ezt a véleményemet.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy a Vörös Forradalom hatodik évfordulója alkalmával rendezett ünnepségen találkozhattam Muammar Khadafi tábornokkal is. Ön bizonyára tudja, milyen hősiességű emberekkel segíti a palesztinokat, akik a „reménycsillagoknak” nevezik. Bevallom, kissé ideges voltam, amikor bemutattak neki Tripoliban. Azt hiszem, egy erőszakos forradalmárra számítottam, aki nem sok időt pazarol egy egyszerű, asszonyra a távoli Japánból, elvégre kemény világban edződött. Éles, sólyomszerű vonásai elég félelmetesek, és bár sokat tanulmányoztam a Zöld Könyveit, nagyon keveset értettem belőle. Szegény szívem majd' kiugrott a helyéről, amikor rám nézett szúrós szemével.

Végül kiderült, hogy ennél nagyobb csalódás nem is érhetett volna! Teljességgel elbűvölő, meleg kézfogása van és barátságos, fekete szeméből őszinteség sugárzik. Először sajtótájékoztatót tartott a világ minden tájáról érkezett újságíróknak. Mindenki arra volt kíváncsi, mikor szünteti meg az olajembargót. Erre azt válaszolta: „Amikor Izrael beszünteti az arab országok megszállását”. Később félrevont és a sátrába kísért, ahol puha párnákon ülve édes gyümölcslevet ittunk. Nagyon jól festett zöld egyenruhájában, és úgy bánt velem, mintha, a nővére lettem volna, mintha a legfontosabb nő lennék a világon. Ne értsen félre. Forradalmi beállítottsága ellenére Khadafi mélyen vallásos, és tökéletes úriember módjára viselkedett.

Engem is kérdezett a vallásomról, amitől kissé zavarba, jöttem. Buddhistának tartom magam, de megpróbáltam elmagyarázni, hogy a japánok általában nem túlzottan vallásosak. A muszlimoktól eltérően nem az egyetlen igaz hit vezérel mindennapjainkat. Szigorúan nézett rám. „Minden emberi lénynek hinnie kell Istenben. Ha nincs hit a szívünkben, elvesztünk.”

Egész úton Tokió felé ezek a szavak jártak a fejemben, és igazság szerint ma is állandóan, eszembe jut. Igaza van. Bennünket, japánokat teljes mértékben a modern élet anyagi szükségletei lírainak. Annyira felszínes életet élünk! Azt hiszem, elvesztettünk valami nagyon értékeset, amit az arab világnak sikerült megőriznie. A szívem mélyén érzem, hogy sokat tanulhatnánk az arab gondolkodás egyszerűségéből. Mindegy, végül is ezek csak egy Líbiából hazatérő ostoba nő kósza gondolatai.

Mellesleg Khadafi partiján ott volt Idi Amin, az ugandai elnök is. Úristen, az aztán nagy ember! A mellkasáig sem értem, fel, úgy éreztem magam mellette, mint egy apró keleti baba. Az elnök teljesen úgy néz ki, mint egy nehézsúlyú bokszoló, de egyáltalán nem volt ijesztő, inkább olyan, mint egy édes fekete maci. Imádtam. Úgy tűnik, én is tetszettem neki, mivel azonnal meghívott, hogy látogassam meg az országát. Mindig is szerettem volna eljutni a fekete kontinensre, ezért elfogadtam a meghívását. Szato-kun, el sem tudja képzelni, milyen bájos a fővárosa, Kampala. Nagyon kellemes a klímája, és minden csupa virág. Az elnök csodálatos történeteket mesélt a népe kultúrájáról. „A népem szereti a szépet”, mondta. „Túlságosan is szeretjük a szépet.” Azzal a szobában álló fiatal nőkre mutatott, és hangosan felnevetett. (Azt hiszem, a feleségei voltak, de szégyelltem megkérdezni.) Sült csirkét szolgáltak fel. Kissé megdöbbsentem azon, ahogyan az elnök étkezett. Mindent megevett, még a csontokat is; elképesztő volt, ahogy a fogaival szétroppantotta őket. Ezért vannak olyan szikrázó, fehér fogai. A kultúránk és hagyományaink közti különbségek ellenére hasonlóan vélekedtünk a világ dolgairól. Nekünk, japánoknak sokkal szorgalmasabban kellene tanulmányoznunk az afrikai kultúrákat, mélyek gazdagabbak, mint hinnénk. Most már mindent elmondtam, ami újabb történet. A miniszterelnökünk nagyon elégedett volt az utazásom eredményeivel, és kinevezett a

harmadik világ különleges követének. Szóba került, hogy esetleg megalakíthatnánk egy Japán-Palesztin Barátság Bizottságot is, melynek én lennék az első elnöke! Ez önnek is tetszene. Tisztában vagyok vele, hogy sokan bírálják Tanaka, miniszterelnököt; azt állítják, hogy túl sok pénzt költ a kampányára, meg hasonlók, de én tudom, hogy Tanaka miniszterelnök jó ember; aki, őszintén békében kíván élni ázsiai szomszédainkkal. Nagy álma – és az enyém is – hogy egy nap Kínába látogasson, és ismét barátságot kössünk, azzal a néppel, melynek a civilizációnkat, köszönhetjük. Ha egyszer eljön az a nap, leghőbb vágyam, hogy vele tartsak, és kezet fogjak Mao elnökkel, a huszadik század legnagyobb ázsiai vezetőjével. Számomra ez olyan lenne, mint egy hazatérés.

Kérem, legyen óvatos és vigyázzon az egészségére. Nem tudom, mikor találkozunk legközelebb, de a szívemben mindig van hely az ön számára. Őszinte barátja, Jamagucsi Josiko

Nem tudtam, sírjak-e vagy nevessek. Szegény, szegény Jamagucsi-szan. Egész életében kihasználta, s mindenféle cinikus ember becstelen céljainak eszköze volt. Tanaka Kakuei, a legkorruptabb politikus a világon, aki betonrengeteg alá temette Japánt, a volt feketepiaci árus, aki a csúcsra küzdötte magát; a politikai vezető, aki feltalálta a „pénzpolitika” fogalmát, fasiszták és gengszterek barátja, most elődjei példáját követve azt használta ki, ami Jamagucsi-szant olyan különlegessé tette: őszinte tenni akarását, nemzetköziségét, tisztaságát. Ő a legújabb a bábmesterek hosszú sorában, akik úgy játszanak vele, mint egy bunraku-babával. És mindezt miért? Nyilvánvalóan az olajért. Ez az egyetlen ok, amiért törődik az arabokkal. Remélem, hogy az OPEC egyetlen csepp olajat sem ad el többé Japánnak. Tanaka és bandája meg ott rohadjon meg!

Válaszoltam a levelére. Mivel nem válaszolt, újra meg újra írtam, mígnem rájöttem, hogy teljesen felesleges. Nem jutottak el hozzám a leveleim, mert még ártatlan levelezőpartnerként is túl veszélyesnek tartották a számára. Mégsem éreztem keserűséget. Tudtam, hogy jó szándék vezérelte tetteit. Az újságokból értesültem, hogy végre teljesült a kívánsága, és elkísérte Tanakát Kínába, ahol kezet foghatott Mao elnökkel. A kínaiak úgy fogadták, mint egy rég

elveszett gyermeket. Egy fényképet is lehoztak róla, amint a Nagy Népcszarnokban Csu En-lajjal koccint. Biztosan jó okuk volt rá. A forradalom útjai kifürkészhetetlenek, akárcsak a kínaiak.

Nem sokkal Jamagucsi „hazatérése” után egy újabb hír keltette fel a figyelmemet. Egy régi barátom Ban-csan filmes csapatából elküldte az *Aszahi Simbun* egyik számát. A címlapon ez állt: „Öngyilkos támadásban zuhant le a jobboldali színész repülőgépe”. Tokióban egy jobboldali örült repülőgépe Tanegucsi Josio, a háborús bűnös és fasiszta kém házára zuhant. Ez önmagában még nem lett volna említésre méltó, ám Tokió a jobboldaliak törzshelye, és Tanegucsi is alaposan rászolgált a történetekre. Azonnal feltűnt, hogy a színészt Maeno Micujasunak hívták. Ismertem őt, szerepelt Ban-csan néhány erotikus filmjében. Maeno nem volt különösebben jóképű, sőt tehetséges sem, viszont – amennyiben sikerült akcióra kész állapotba hoznia – szokatlanul nagy pénisze volt, Maeno komoly ember volt. Emlékszem, amikor egyszer semmi, de tényleg semmi sem tudta felállítani hímtagját, s még legígéretesebb sztárunk, Jurikocsan legtapasztaltabb módszerei – kétfejű vibrátor, jégkocka, orális izgatás – sem használtak, erőteljes kézmozdulatokkal, saját kezével próbálta valamelyest felduzzasztani. A stáb hangos nevetésbe tört ki. Ettől aztán rettentő dühös lett és magából kikelve felordított: „Csend legyen, amikor dolgozom!”

Ugyanaz a Maeno, aki csődöt mondott a pornóiparban, második világháborús kamikáze egyenruhát öltött, amit valószínűleg egy filmstúdió kellékei közül emelt el, kibérelt egy egymotoros Piper Cherokee-t, és miután ezt kiáltotta: „Soká éljen Őfelsége, a Császár!”, tűzgolyóvá változott. Tanegucsinak sajnós a haja szála sem görbült. A cikk szerint Maeno ugyanolyan szélsőjobbos volt, mint Tanegucsi; mindketten vissza akarták állítani a császár isteni tekintélyét és a fasiszta államot. Ám Tanegucsi elkövetett valamit, ami ultranacionalista társai szemében megbocsáthatatlan bűnnek számított: kenőpénzt fogadott el egy jenki repülőgép társaságtól barátja, a miniszterelnök Tanaka Kakuei javára. A közvetítő egy Stan Lutz nevű amerikai volt, akit a sajtó „filmszínészként” azonosított, Maeno valószínűleg megőrült, bár időnként az örülteket is érdemes komolyan venni. Egyetértettem az öreg Maenóval, hiszen minden jó

szándékú embert felháborított a modern Japánban dívó korrupció. Az amerikai üzletembertől elfogadott kenőpénz sokkal mélyebbre mutatott, az egész rendszer a velejéig romlott volt. Maeno legalább tanújelét adta bátorságának, ő az életét adta azért, amiben hitt. Vajon hányan lennének képesek erre? Ki merné biztonsággal kijelenteni, hogy van értelme az életének? A modern japánok pusztán vak fogyasztói olyan javaknak, melyekre nincs is szükségük. A fogyasztói társadalomban még a halált is megfosztják méltóságától. Egy fogyasztó halála ugyanolyan értelmetlen, mint az egész élete. Elvesztettük a tisztességünket, Maeno pedig a maga zavarodott módján megpróbált visszaszerezni valamit belőle.

És mire volt jó az önfeláldozása? Attól tartok, semmire. Senkit sem érdekelt. Mindenki élte tovább az életét a sötétségben, szemük vak volt a valóságra. Okuni Ri Koranról írt darabjában a bábmester végül szellemmé változik. A gonosz bábmester valójában nem halt meg. Semmi sem változott a háború óta, ugyanazok a gyilkosok maradtak a szereplők. Szeretnénk azt hinni, hogy ha a bábuk átvonnák a hatalmat, és ők lennének bábmesterek, a dolgok jobbra fordulnak, de ez is csak illúzió. Egy újabb bábmester nemzedék kerülne hatalomra, másfajta egyenruhában. Ahhoz, hogy sikeres legyen egy forradalom, nem elég megölni a bábmestereket, de a bábukat is el kell pusztítani. Csak így szabadulhatunk meg az illúzióktól, amivel a hatalmasok táplálják a szolgáltságunkat. Ahhoz, hogy visszataláljunk a való életbe, a mozi és vele együtt a fantáziát is meg kellene ölnünk. A mozi olyan, mint az ópium, tehetetlenné tesz, és fogva tartja sorsunkat. Végre fel kell szabadítanunk az elménket.

A LIBANONI börtöncella fogságában legalább némi elszigeteltséget élvezhettem. Reméltem, hogy valamelyest sikerül visszanyernem a tekintélyemet, mélyen legbelül, lecsupaszítva az illúzióktól, mint egy misztikus, vagy egy szerzetes.

Olyan nagyon szerettem volna kiírtani a filmeket a fejből!

Az egész fogva tartásunk egy abszurd történet. 1989-ben, a Szovjetunió felbomlásával a nyugati imperialista hatalmak nyomást gyakoroltak a libanoni kormányra a letartóztatásunk érdekében. Így aztán, miután több mint húsz évig békében éltünk Bejrútban, egyszer csak a különleges rendőrség célpontjává váltunk. Három automatafegyveres gorilla letepert a saját lakásomban, és rám ordított: „Hol vagy Szato?” Mikor egy szőrös mancs torkon ragadott, sikerült annyit kinyögnöm, hogy tulajdonképpen én vagyok az, akit keresnek. Mindenféle koholmányokkal – merényletekkel, összeesküvésekkel ez és ez ellen, ilyen meg olyan nagykövetség ellen tervezett terroristatámadásokkal – vádoltak meg. Még az ügyész is nevetségesnek találta ezeket a vádpontokat, de kitaláltak egy újabbat, mely szerint kilépő vízumot hamisítottunk az útleveleinkbe. Mivel évek óta hamis útleveleink voltak – nekem brazil, Moriokának, azt hiszem, Costa Rica-i –, ez tulajdonképpen igaz is volt.

Azt mondják, a börtönben felerősödik az emberek vallásossága. Két bajtársam, Nisijama és Kamej ezt be is bizonyította, és úgy döntöttek, hogy áttérnek az iszlám hitre. A libanoni sajtó ezt is jól felfújta. A tévéseket meg újságírókat rendszerint nem engedték be Roumieh területére, de ezúttal kivételt tettek. Jó nagy cirkuszt csináltak, Bejrút összes újságírója ott akart lenni az áttérési ceremónián, melyet egy hófehér Mercedes-Benzzel érkezett sejk vezényelt le.

Hat hónappal később Morioka feleségül vette arab barátnőjét, akit a keresztény ortodox hitre térített. Ez is jó nagy port kavart, és a sajtó ismételten megrohmozta a Roumieh börtönkapuját, hogy megörökítse a japán háborús hős megtérését. A börtön vezetősége

azonban nem engedte be őket. Talán elfogultak voltak a keresztényekkel szemben, vagy csak nem akartak egy újabb médiacirkuszt. Mindenesetre a forgatócsoportok és rádiósok a főbejárat előtt rekedtek, s később egy tankot is kivezényeltek, hogy kiszorítsák őket a területről. Ezzel azonban még nem ért véget a történet. Libanonban érzékeny téma a vallás, és a pap nem volt hajlandó levezényelni a szertartást a sajtó nélkül. Ha a sejk teljes nyilvánosságot kaphatott, a keresztény pap miért nem? Moriokának ily módon még várnia kellett, hogy egy kevésbé harcias pap Krisztus kebelére vezesse.

Ami engem illet, gondolkodtam a vallásról, múlandó életünk értelméről, és sok minden másról is, de nem jutottam semmire. Lehet, hogy hiányzik belőlem valami, talán a vallásosság génje. Nem vagyok képes semmiféle vallásos áhítatra, még arra a primitív hitre sem, amit anyám a Rettegés hegyének idős apácái segítségével gyakorolt. Időnként irigyeltem a barátaimat, akik magukba szállva megtalálták Istent. Ezt én is megkíséreltem, hiszen a börtönben úgysem mehettem sehová, de ezzel csak azt értem el, hogy felébresztettem a lelkem mélyén szunnyadó kísértetet. Olykor képek villantak a fejemben, mintha az agyam egy mozi lenne. A börtön magányában visszakerültem a gyermekkoromba, egy székhez láncolva a vetítövásznon másik oldalán. Megelevenedtek a párbeszéddek, monológok, hosszú felvételek, közeli, fekete-fehér vagy homályos vágóképeket láttam; a fogászati székben molesztált szolgálatkész nőt; a tükör előtt grimaszoló Belmondót; a *Herald Tribune*-t kínáló Jean Seberget; Okuni sátrát Sindzsukuban; a szamuráj kardját megvillantó Okucsi Dendzsirót; Jean Gabint a kaszubák királyaként, és így tovább, míg azt hittem, elveszítem a józan eszem. Egyszer egy egész nap Katherine Hepburnt utánoztam, a végtelenségig ismételve egyetlen mondatát, amit rettentő viccesnek találtam: „Ah, London!” Nem tudom, miért tartottam annyira fergetegesnek. Egy kicsit megbolondultam, és feltehetően a bajtársaimnak is az agyára mentem. A mozinak alávetett gondolataink megnyugvást hoznak (az ember sosincs egyedül), ugyanakkor rémisztően hat, mert a hangok túlharsognak bennünket.

Minden japán ismeri Amateraszu, a Napistennő történetét, akinek állítólag a leszármazottai vagyunk. Anyám ezt szokta mesélni, mielőtt még moziba kezdtem volna járni. Bár ostobaságnak tartom ezt az egész isteni származás történetet, melyet régen rasszista propagandának bélyegezték, mindig is szerettem Amateraszu barlangjának a meséjét. Szuszanu, a fivére, aki a Szélisten volt, vihart gerjesztett Amateraszu birodalmában, feldúlta a rizsföldeket és levizelte a Nap szent rítusainak helyszíneit. A Napistennő dühében visszavonult a barlangjába, és sötétséget borított a világra. A kétségbeesett istenek kieszeltek egy tervet. Egy dézsát helyeztek a barlang bejáratához, a Mennyei Rettegés Asszonya pedig felmászott a dézsa tetejére, és táncolni kezdett, előbb lassan, majd egyre gyorsabban, nagyokat dobantva. Végül az istenek hangos éljenzése közepette lemeztelenítette keblét, és közszemlére tette nemi szervét, mire az istenek hangosan nevetni kezdtek. A továbbra is a barlangjába zárkózott Napistennő ekkor nem bírta tovább és kidugta fejét a barlangból, hogy kiderítse a derűltség okát. Ekkor gyorsan egy tükröt toltak elé, és a Rettegés Asszonya bejelentette, hogy új isten született. A Napistennő féltékeny dühében a tükör után kapott, s megpróbálta megérinteni saját tükörképét, ám ekkor az Erőskezű Férfi megragadta a karját és kirángatta a sötétségből, s ismét felfénylött a világ.

Ezt a történetet talán a Rettegés hegyének talajába mélyen lenyúló paraszti gyökereim miatt kedvelem annyira. Okuninak igaza volt ezzel kapcsolatban. Éppúgy, ahogy a nap minden reggel felkel és megvilágítja a földet, ahogy az évszakok a halálunk után is jönnek-mennek, az általunk megalkotott képek is egyfajta állandóságot képviselnek. Ezek a mi halhatatlan felvételeink. Pontosan ezért nem tudok megszabadulni a fejemben kavargó filmektől, bármennyire is szeretném. Birokra keltem az angyalal és vesztettem. Hozzám tartoznak, az énem részei. Börtönöm magányában végül megbékéltem önmagammal. Rájöttem, hogy mégis képes vagyok az áhítatra; áhítatom tárgya az, amit a keresztények faragott képnek neveznek. Ezért nem fog soha meghalni Ri Koran, sem Jamagucsi Josiko, de még Shirley Yamaguchi sem. Az én Jamagucsi-szanom már rég por és hamu

lesz, de ők tovább élnek, mindaddig, míg csak film, vetítövászón és vetítőgép lesz a világon.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az olvasó egy történelmi eseményeken alapuló regényt tart a kezében. Egyes események megtörténtek, bár nem mindig úgy, ahogyan megírtam. Sokat köszönhetek Otaka Josikónak, azaz Josiko Jamagucsinak, akivel több alkalommal is elbeszélgethettem Tokióban. *Ri Koran, watasi no hanszej* (Fele életem Ri Koranként – a szerk.), (Shincho Bunka, Tokió, 1987) című emlékiratai felbecsülhetetlen értékű forrásanyagként szolgáltak a Kínában töltött éveiről. Csodálatraméltó társszerzőjével, Fudzsvivara Szakujával is volt alkalmam beszélgetni, s valójában a *Mansu no kaze* (Mandzsúriai szelek – a szerk.), (Shueisha, Tokió, 1966) című emlékiratai ihlettek meg e kötet írására. Örökké hálás leszek érte.

Donald Richie regényíró, kritikus, és a japán film legjelesebb külföldi tudora személyesen is átélte a szövetségesek japán megszállásának éveit. Erről tanúskodik a *The Japán Journals: 1947-2004* (A japán naplók: 1947-2004 – a szerk.) című könyve is (Stone Bridge Press, 2004), mely kiváló betekintést nyújt abba a korszakba. Évekig mentorom és barátom volt, akitől sokat tanultam Japánról.

Szerkesztőimtől, a New York-i Vanessa Mobley-től és a londoni Toby Mundy-től számtalan értékes tanácsot kaptam. John Ryle barátom gondosan elolvasta, és kijavította a kéziratot, nehogy hibásan kerüljön nyomdába. Folyamatosan élveztem Jin Auh, Jacqueline Ko és Tracy Bohan, a Wylie ügynökség tagjainak támogatását.

Írás közben a legkedvesebb kritikusom és segítőm a feleségem, Eri Hotta volt, aki mindvégig bátorított, és segített átlendülni a holtponatokon. Nem tudom, képes leszek-e valaha meghálálni neki, amit értem tett.

Tartalom

- [ELSŐ RÉSZ](#)
- [MÁSODIK RÉSZ](#)
- [HARMADIK RÉSZ](#)
- [KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS](#)

Table of Contents

ELSŐ RÉSZ

MÁSODIK RÉSZ

HARMADIK RÉSZ

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS